

בבא מציעא

תלמוד בבלי

הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תשס"ח

עם פירוש רש"י, תוספות, ותוספות ישנים, ופסקי תוספות, רבינו אשר, קצור פסקי הרא"ש לבנו רבינו יעקב בעל הפורים ז"ל, והגהות אשרי מהג"מ ישראל מקרעמו ז"ל, ופירוש המשניות להרמב"ם ז"ל. פירוש רבינו שמשון משאנץ ז"ל ופירוש רבינו אשר ז"ל למשניות סדר זרעים ומהרות. מבוא התלמוד לרבינו שמואל הנגיד הלוי ז"ל, ועליו נלוו קצור כללי התלמוד מלוקט מספרי הכללים ע"י הג"מ יהודה אריה ליב ז"ל דיין בפפ"מ. מסורת הש"ס, עין משפט (מראה מקומות הדינים בפוסקים הראשונים), ונר מצוה (סמני מנין הדינים שנכסמו בעין משפט). ותורה אור, כל אלה סידר וחבר הג"מ יהושע בועז ז"ל בעה"מ שלמי הנבורים להר"ף. הלופי גרסאות. הגהות לש"ס ותוספות במסורת הש"ס ועין משפט להג"מ יוסף שמואל ז"ל אבד"ק פפ"מ (כמש"נ בש"ס אמ"ד ופפ"מ בשנות תע"ד – תפ"א), והגהות ותוספות מראה מקומות להג"מ ישעיה (פי"ק) ברלין ז"ל אבד"ק ברעסלויא, ומקפים בחצאי רבוע.

ועליהם נוספו

- (א) ספר חכמת שלמה (מהרש"ל) להג"מ שלמה לוריא ז"ל.
  - (ב) חדושי הלכות (מהרש"א) להג"מ שמואל אליעזר הלוי
  - (ג) חדושי אגדות (מהרש"א) אידלש ז"ל אבד"ק אוסטרא.
  - (ד) מאיר עיני חכמים (מהר"ם לובלין) להג"מ מאיר מלובלין ז"ל.
  - (ה) חדושי הלכות מהר"ם שיף להג"מ מאיר שיף ז"ל אבד"ק פולדא. ועליו באור והגהות מהג"מ מרדכי מארדוש ז"ל אבד"ק פאריצק.
  - (ו) מעדני יום טוב { בתהלה נקרא } על הרא"ש לטבת { להג"מ יום טוב מעדני מלך } ברטת והלכות קטנות ליפמאן ה' ו' ז' ח' דברי חמודות. { בתהלה נקרא } ויחלין וכבודות ונדה { העליר ז"ל (בעה"מ) לחם חמודות } על הרא"ש סדר נזיקין. { תוספות י"ט }.
  - (ז) פלפולא חריפתא על הרא"ש סדר נזיקין.
  - (ח) תפארת שמואל (השלם) על הרא"ש, להג"מ אהרן שמואל קאייננוור ז"ל (מהרש"ק).
  - (ט) קרבן נתנאל על הרא"ש לסדר מועד ונשים, להג"מ נתנאל ווייל ז"ל אבד"ק קארלסרוא.
  - (י) חסד אברהם פי' על שמונה פרקים להרמב"ם ז"ל, מהג"מ אברהם הלוי הדרוויץ ז"ל (אביו של בעל השלי"ה).
- (ועוד נוספו בו מעלות ותוספות רבות על כל ספרי הש"ס בלעדי כמש"נ בש"ס תוצאת דפוסנו משנת תקצ"ה, ותוצאה השניה משנת תרי"ט).

וְרָאָה זֶה הַדָּשׁ הוּא אֲשֶׁר הוֹסַפְנוּ בּוֹ עַל כָּל אֵלֶּה

יותר ממאה תוספות חדשות נכבדות

כוללות פירושים חדשים והגהות מרבנן גאוני קדמאי ובתראי רובם היו גנוזים עד כה בכתבי יד בננוי הספרים אשר להממשלות או ליחידים זה בכה וזה בכה, ועין הרפוס לא שופתם עוד. ונקובים בשמותיהם מעבר לךף הזה:

וויילנא

ברפוס והוצאות האלמנה והאחים רא"ם

שנת חמשת אלפים ושש מאות וארבעים ושלוש לבי"ע

משנה. שנים אוחזים בטלית¹ [דוקא אוחזים, ששניהם מוחזקים בה ואין לזה כח בה יותר מזה, שאילו היתה ביד אחד לבדו, הוי השני המוציא מחבירו, ועליו להביא ראיה בעדים שהיא שלו, ואינו נאמן התובע ליטול בשבועה], זה אומר, אני מצאתיה, וזה אומר, אני מצאתיה. זה אומר, כולה שלי, וזה אומר, כולה שלי. זה יושבע שאין לו בה פחות מחציה, וזה יושבע שאין לו בה פחות מחציה, ויחלוק. זה אומר, כולה שלי, וזה אומר, חציה שלי² [פי' שהוא מודה שהחצי של חבירו, ואין דנין אלא על החצי השני, וישבע לחלוק על מה שדנים עליו], האומר כולה שלי, ישבע שאין לו בה פחות משלשה חלקים, והאומר חציה שלי, ישבע שאין לו בה פחות מרביע, זה נוטל שלשה חלקים, וזה נוטל רביע. היו שנים ורכבים על גבי בהמה, או שהיה אחד רוכב ואחד מנהיג [זה בא ללמד שרכוב ומנהיג שוים לקנות בהמה מן ההפקר], זה אומר, כולה שלי, וזה אומר, כולה שלי. זה יושבע שאין לו בה פחות מחציה, וזה יושבע שאין לו בה פחות מחציה, ויחלוק. בזמן שהם מודים, או שיש להן עדים, חולקים בלא שבועה.

גמרא. למה למדו במשנה [גם] זה אומר אני מצאתיה וזה אומר אני מצאתיה, [וגם] זה אומר כולה שלי וזה אומר כולה שלי. שילמד אחד מהם. [מתוך הגמ' שבאמת] למדו [במשנה רק] אחד, זה אומר אני מצאתיה וכולה שלי, וזה אומר אני מצאתיה וכולה שלי. ושילמדו, אני מצאתיה, ואנחנו יודעים שכולה שלי. אם היו לומדים [רק] "אני מצאתיה", הייתי חושב מהו [פירוש המילה] "מצאתיה", [היינו] ראיתה [קודם שהגבהה אותה], אף על גב שלא הגיע לידו, קנה בראיה לבד. [ולכן] למדו "כולה שלי" [בחזקה

¹ עי' שו"ע (ח"מ סי' קלח ס"א): שנים שהיו אוחזים בכלי אחד, או שהיו רוכבים על גבי בהמה אחת, [ועיין לקמן סימן רע"א איזה רוכב אינו קונה], או שהיה אחד רוכב ואחד מנהיג, או יושבים בצד ערימה של חטים המונחים בסימטא או בחצר של שניהם, [מיהו אם הבית של אחד ולקח את חבירו אצלו וחלוקים על הנכסים שבבית, הרי הם בחזקת המוחזק (בבית), זה אומר: הכל שלי, וזה אומר: הכל שלי, כל אחד מהם נשבע [בנקיטת חפץ] שיש לו בזה הדבר ושאלו לו בה פחות מחציו, ויחלוק. ואם אמר אחד לחבירו: השבע וטול כולו, שומעין לו. וגם השני אינו רוצה לישבע, חולקין בלא שבועה. הגה: שנים שהיו חלוקין על גג שעל ביתם, וכל אחד אומר: כולה שלי, הרי הוא כאילו שניהם תופסים בו, וחולקין.

ביאור: ועיין לקמן בסימן רע"א, ג"ל שצריך להיות בסימן קצ"ז, כי שם סעיף ה' נתבאר דלפעמים הרכיבה אינה קונה, אבל בסימן רע"א לא כתב שם מזה מיד. ודע, שהרי דכתב המחבר דרכיבה קונה, ויש חולקים דלא קני רכיבה לחוד עד שיהיה ג"כ ברגליו, אבל גם הרמ"א מסכים לדעת השר"ע (סמ"ע).

או יושבין בצד ערימה של חטין כו', כיון שהיא מונחת בסימטא שהיא מקום הראוי לקנות ושניהם יושבים בצדה חשוב כאלו שניהם מוחזקין בה, ודוקא ששניהם יושבים בצדה דאל"כ אף על פי שהיא בסימטא לא חשיב כאלו שניהם מוחזקין בה, עיין בתשו' ר"ש כהן ס"ג ריש סימן קכ"ב (ש"ך), וי"א דכיון דמיירי בסימטא דד' אמות של אדם קונין לו (סי' לקמן סי' רסח ס"ב) והוויין שפיר מוחזקין, אבל אם א' קדם הוא זכה, וכאן כיון דבאין לפנינו והן שניהם שוין בד' אמות שניהם מוחזקין בשוה הן, אמנם נראה בדמקח וממכר שאין ד' אמות קונין לא הוי מוחזקין (נתה"מ).

ולקח את חבירו אצלו, אבל אם שניהם שולטים בבית בשוה יחלוקו, וכמ"ש אחר זה בהג"ה בדין גג שעל ביתם (סמ"ע), פי' ואסף את פלוני חברו לדור אצלו בבית, כיון שהוא עיקר הבית, הנכסים בחזקתו. וה"ה אפילו אין הבית שלו לחלוטין, רק שהוא שכר הבית ופורע השכירות, רק שאסף את חברו אצלו, הנכסים בחזקתו לבדו, כיון שהוא לבדו שכר הבית. לאפוקי כששניהם שוכרים הבית, ואין האחד עיקר בבית יותר מאחר, אז חולקים (ש"ך), היינו דוקא בחינם, אבל בשכירות כיון דשכירות ליומא ממכר הוא, שניהם מוחזקין בשוה, ועי' סמ"ע (סי' רס"ד ד"ה.). ועיין מש"כ לקמן (סי' ר ס"ב), דכל שאין לו קנין בהחצר גוף להפירות דלא מיקרי חצירו, רק חצירו של בעה"ב נקרא לענין קנין, ובשכירות כיון דהוי קנין הוי מוחזק (נתה"מ).

וחלוקים על הנכסים, דוקא בחלוקים על הנכסים שבבית הבע"ה מיקרי מוחזק טפי, אבל בענין קניית דבר הפקר שנכנס לבית מעצמו או לענין קניית מציאה שם, שניהם שוים בו, וכמ"ש לקמן (סי' רס"ד) (סמ"ע).

בחזקת המוחזק בבית, אלמנה אחת שסילקו לה ב"ד כתובתה, והתפשרו עמה שתחזיק אצלה בניה היתומים ותדור בבית בעלה ותתעסק בנכסי בניה בתורת אפוטרופסית, אח"כ נשאת לאיש שמו שמעון והתנתה עמו שיהיה מחויב לפרנס להבנים הנ"ל, ויתנו לו מדי שנה בשנה סך ידוע, גם ידור עם האשה ובניה בחנם בבית הנ"ל ששייך להיתומים, ואחר ב' שנים הלכה האשה הנ"ל לעולמה, ונפלו הפרשות בין אפוטרופסים של היתומים ובין שמעון הנ"ל, והאפוטרופסים טוענים כל מה שנמצא בבית שייך הכל להיתומים, ושמעון השיב שאדרבה הוא עיקר בבית. הדין עם היתומים, כי מה שטוען שמעון שהוא לבדו נקרא מוחזק מפני דשכירות ליומא ממכר הוא, אז אינו, א' הרבה סוברים דלא אומרים ממכר הוא אלא לענין אונאה ולא לענין חזק, וכן סתם השר"ע לקמן (סי' שיג ס"ג), ועוד, שבנידון דיון כ"ע ס"ל שאין שכירות זה כממכר, ד"ל דעד כאן לא אומרים שכירות ליומא ממכר הוא, אלא היכא שהקנה המשכיר להשוכר את גוף הבית לדור בו, דאז אין המשכיר ולא השוכר יכולים לחזור בהם, ואפילו אם מוחל

גמורה, שהגבהתי תחילה, ואתה תפסת מידי משוכתי בה, ללמד] שלא קנה בראיה³.

ואיך היה צד לומר מהו "מצאתיה", ראיתה. והרי רבנאי אמר, "ומצאתה" משמע שהגיע לידו. נכון, "ומצאתה" המוזכר בפסוק משמע שהגיע לידו, אבל התנא מביא לשון הרגיל בעולם. ומאז שאדם רואה דבר הוא אומר אני מצאתיה, ואף על גב שלא הגיע לידו, קנה בראיה לבד, [ולכן] למדו [במשנה] כולה שלי, שלא קנה בראיה לבד.

וש[המשנה] ילמד "כולה שלי" ולא צריכים "אני מצאתיה". אם היו לומדים "כולה שלי" הייתי חושב, שבדרך כלל כשכתוב מצאתיה [במשנה], פירושו שנקנה בראיה לבד, [ולכן] למדו [במשנה] אני מצאתיה ואחר כך למדו "כולה שלי", שמהמשנה יתירה לומדים שלא קנה בראיה [לבד].

ואיך אפשר לומר [שהמשנה] מלמד [רק מקרה] אחד, והרי כתוב זה וזה [פעמיים, שכתוב], זה אומר אני מצאתיה וזה אומר אני מצאתיה, זה אומר כולה שלי וכו'. אמר רב פפא ויש אומרים רב שימי בר אשי, ויש אומרים כרי [אמר את זה], ההתחלה [של המשנה מדבר] במציאה, והסוף [מדבר] במקח וממכר⁴ [קנייתה מיד פלוני].⁵ וצריכים [את שני המקרים].

השוכר על השכירות אין מחילתו מחילה עד שיחזור ויקנה להמשכיר, אבל בנידון דידן שכתוב בשטר התנאים כנגד זה ידור הזוג בבית של היתומים הנ"ל בחנם, אין לשון זה מועיל כלל ויכולים היתומים או האפוטרופסים לחזור בהם אף על פי שדר בו כמה שנים, וכל שלא אמר אלא לשון "ידור פלוני", לא מהני שום קנין ויכולים לחזור בהם. ואף אם נאמר שכיון שדר בו אינו יכולין לחזור בהם מחמת שנעשה בחרם חמור כו', מ"מ לא אומרים בזה שכירות ליומא ממכר הוא כי אין לו בגוף הקרקע כלום (פ"ת).

שיש לו בזה הדבר ושאלו לו כו', איתא בגמ' שצריך לישבע שיש לו בה, שמה אין לו בה כלום, ומה שנשבע שאין לו בה פחות מחציו, אינו שקר, שכן אין לו בה כלום, ויש שלא כתבו שצריך לישבע שבועה שיש לו בה, משום דאנו משביעים על דעת המקום ועל דעת הב"ד ותו ליכא למיחש לרמאות (סמ"ע).

ויחלוקו, אפילו אם א' מהם ודאי רמאי (סמ"ע), עי' ש"ך (סי' ש ס"ה) דהיכא דליכא רמאי אפילו בהך דמנה שלישי נמי חולקין, וה"ה במכר יחלוקו (קצה"ח), וי"א שצריכים ב' תנאים, א' שאין החלוקה יכולה להיות אמת, וגם שיהיה אחד מהם רמאי, ובלא"ה חולקין, שהרי במנה שלישיית בשמא ושמא חולקין משום דליכא רמאי (נתה"מ).

ואם אמר אחד לחבירו השבע וטול כולו כו', פי' כיון שעליך לישבע שאין לך בה פחות מחציו השבע בנקיטת חפץ מצד גלגול שכולה שלך, אבל בלא"ה אינו יכול להפך עליו רק היסת כדלעיל (סי' פז ס"א-יב) (ש"ך).

על גג שעל ביתם, מדובר שהגג היה נסמך על כותל של אחד מצד אחד ועל הכותל השני מצד השני ורשות הרבים היתה באמצע מתחת לגג, ואז יחלוקו (סמ"ע).

² עי' שו"ע (ח"מ סי' קלח ס"ב): ואם זה אומר: כולה שלי, וזה אומר: חציה שלי, האומר: כולה שלי, ישבע שיש לו בה ושאלו לו בה פחות מחציה חלקים, והאומר: חציה שלי ישבע שיש לו בה ושאלו לו בה פחות מרביע, זה נוטל שלשה חלקים וזה נוטל רביע. הגה: ואם הוא דבר הראוי לחלוק, יוכל ליטול החצי שמודה לו בלא שבועה, ונשבע כל אחד אחר כך שאין לו בנשאר פחות מחציו.

ביאור: ושאלו לו בה פחות מג' חלקים, שאם היה נשבע שאין לו בהחציה שהוא אומר שהוא שלו פחות מרביעית, איכא למיחש לרמאות שתהא דעתו על החצי שהוא מודה לו (סמ"ע).

והאומר חציה שלי ישבע כו', התוס' כותב שאינו נאמן לומר חצי שלי במיגו דהיה אומר כולה שלי, דמיגו להוציא לא אומרים. אבל יש חולקים ע"ז עי' לעיל (רמ"א סי' פב ס"ב, ועי"ש בסמ"ע סקמ"ד. מ"ו. (סמ"ע).

³ עי' שו"ע (ח"מ סי' רסח ס"א): כל מציאה שאמרנו שהיא של מוצאה אינו זוכה בה עד שתגיע לידו או לרשותו, אבל אם ראה את המציאה אפילו נפל עליה ובא אחר והחזיק בה, זה שהחזיק בה זכה בה. הגה: ודוקא ברשות הרבים, אבל במקום שארבע אמות קונות קנה ולא גרע משום דנפל עליה, ודלא כיש חולקין: במקום שד' אמות קונות כו', בסעיף שאחר זה מבואר באיזה מקום קונות וטעמן (סמ"ע).

ודלא כיש חולקין, החולקין ס"ל כיון דנפל עליו גלי דעתיה דלא ניחא לו דליקני לו ד' אמותיו כי אם הנפילה (סמ"ע), עיין לעיל סי' קצ"ח ס' י"ב וצ"ע [שאם גילה דעתו שרוצה לקנות בקנין א' ולא בשני לא קנה] (רע"א).

⁴ עי' שו"ע (ח"מ סי' רכב ס"א): הוב"ד לקמן הערה 6.

⁵ ודוקא מקח וממכר הוא דאומרים יחלוקו בשבועה, דאיכא למימר שניהם קנאוה ולשניהם נתרצה הוא, אבל זה אומר: אני ארגתיה וזה אומר: אני ארגתיה, לא יחלוקו, דודאי חד מינייהו רמאי הוא, ותהא מונחת עד שיבא אליהו (רש"י).

שאם היו מלמדים [רק] מציאה, הייתי אומר, הרבנים הטילו שבועה [רק] על מציאה, משום [שהשקרו] מורה [התיר לעצמו לתופס] ויאמר [לעצמו], חברי לא חסר כלום [בחנם באה לו, ואף בלא טורח], אילך ואתפוס ואחלק איתו, אבל מקח וממכר, שאין לומר כך, [אולי] נאמר לא. ואם היו מלמדים מקח וממכר, [הייתי אומר] הרבנים הטילו שבועה [רק] על [מקח וממכר] משום [שהשקרו] מורה [התיר לעצמו לתפס] ואמר [לעצמו], חברי נתן כסף, ואני נתתי כסף [פ"י] אני רוצה לתת כסף, עכשיו שאני צריך אותו, אקח אותו, וחברי ילך ויטרח לקנות, אבל מציאה, שאין לומר כך [שחברי ילך וימצא מציאה אחר], אולי נאמר לא, [לכן רואים ש] צריכים [את שניהם].

[איך חולקים בשבועה ב] מקח וממכר, שיראה ממי [המוכר] לקח כסף [פ"י] נשאל [למוכר]. לא [ל], צריכים [את זה למקרה], [שהמוכר] לקח [כסף] משניהם⁶, [ואמר לקחתי כסף] מאחד מדעתו ומחד בעל כרחו, ואין אנו [הבית דין] יודעים ממי הוא מדעתו וממי הוא בעל כרחו.

ונאמר שהמשנה שלנו [שמחייבים את שניהם לישבע, וא' מה נשבע לשקר] לא כמו בן ננס [שאמר אם בעל הבית אמר לבעל החנות לתת אוכל לעובדים שלו, והוא ישלם לו, והבעל החנות תובע כספו בטענה שנתן להם אוכל, והם טוענים שלא קבלו, התנא הראשון סובר שניהם מקבלים כספם מהבעל הבית אחרי שנשבעים], שאם הוא בן⁷ ננס שאמר, איך שניהם באים לידי שבועת שוא [אלא שניהם לוקחים ללא שבועה]. אפילו אפשר לומר [שהתנא של המשנה היא] בן⁸ ננס, שם, ישנם ודאי שבועת שוא, כאן, אפשר לומר שאין שבועת שוא, שנאמר ששניהם הגביהו יחד [את המציאה וכל

⁶ ע"י שרע' (ח"מ סי' רכב ס"א): נאמן בעל המקח לומר לזה מכרתי ולזה לא מכרתי, אימתי: בזמן שהמקח יוצא מתחת ידו, אבל אם אין המקח יוצא מתחת ידו הרי הוא עד אחד בלבד, ודינו בעדות זו כדין כל אדם שהרי אינו נוגע בעדותו. לא שנה נקט זוזי מחד לא שנה נקט זוזי משנים ואמר שאחד מהם נתן לו בעל כרחו ולפיכך: אם נטל הדמים משנים ונטל מאחד מדעתו ומאחד בעל כרחו ולא ידע ממי נטל מדעתו וממי נטל בעל כרחו, בין שהיה המקח בידו בין שהיו שניהם תופסים בו אין כאן עדות כלל, וכל אחד מהם נשבע כתקנת חכמים בנקיטת חפץ ונטול חצי המקח וחצי הדמים:

ביאור: נאמן בעל המקח, בדין זה יש ג' שיטות, א', כשנקט זוזי מאחד הוא מעליותא, דבזה מדבר דכיר למי זבין, אפילו אם אומר שנתרצה למי שלא נתן מעות, דכשלקח המעות ודאי רמי אעצמו באיזה אופן לקחם אם להחזיק אם להחזירם, וא"כ צריך שידע למי יחזיר, ובודאי ע"י המעות יודע האמת. ולא בעינן ב' ידועות דהיינו שלזה מדעתו ולזה בע"כ, אלא ידיעה זו סגי. שיטה ב', אם נקט הרבה זוזי מחד אינו נאמן כשאומר שנתרצה להשני, דאנן עדים דלא כן הוא, ועוד ס"ל באין מקחו בידו לא הוה שום נאמנות למוכר טפי מעד אחד דעלמא לכל מילי, דדוקא כשיש מקחו בידו דיש לו מיגו, אז הוא נאמן טפי משאר עד אחד. שיטה ג', נאמן במקחו בידו ואין נאמן באין בידו, רק כעד אחד, וזה שמעיד כנגדו יתחייב שבועת התורה וזה שמסייעו יש לפוטרו לגמרי כיון שזה מסייעו [והמחבר כדעה השלישית] (ט"ז).

בזמן שהמקח יוצא מתחת ידו, ואפילו אומר שנתרצה להשני שלא נתן לו המעות, משום דמידק דייק כל זמן שהמקח בידו כדי שלא לעמוד במי שפרע אם יאמר שנתרצה למי שלא נתרצה תחילה (סמ"ע), ו"א וניחזי זוזי ממאן נקיט בין מקחו בידו או אין מקחו בידו, ואפילו אומר המוכר בזמן שמקחו בידו שמכר למי שלא נתן המעות, אינו נאמן, דהוי כמגו במקום עדים, אבל אי אין ידוע לעדים מאיזה מהן קבל, אף ע"פ שהמוכר אומר שנתרצה למי שלא נתן המעות, נאמן במגו כשמקחו בידו דאע"פ שמודה ממי קבל המעות, מ"מ אי בעי, לא הודה כלל שקבל ממנו המעות (ש"ך).

הרי הוא עד אחד בלבד, כעד אחד דעלמא לפטור מן השבועה אותו שמסייע לו, ואם שניהם תופסים במקח, אותו שאומר שנתרצה לו נטול חצי וחצי הדמים בלא שבועה, והשני נטול חצי וחצי הדמים ונשבע שבועה דאורייתא [ואם אותו שמסייע לו מוחזק בו לבדו, אין כאן שבועה. ואם האחד מוחזק בו לבדו, נשבע שבועה דאורייתא להכחיש המוכר. ואם אין שום אחד מוחזק בו, כל דאלים גבר. ואם גבר אותו שהמוכר מסייעו אין כאן שבועה. ואם גבר השני, צריך לישבע להכחיש המוכר] (סמ"ע), שיהא נאמן כעד א' ודאי משמע דמיירי שכל א' טוען שקנהו במשיכה או בקנין סודר אג"ק או שאר קנינים, דאל"כ מה תלי זה בהעדאת עדות, כיון שלא קנוהו באיזו קנין, וליכא אלא מי שפרע, א"כ פשיטא שהרשות בידו למכרו למי שירצה. ולא מיירי מדין שבועה ולא באו אלא לומר שאין נוגע בעדות מצד הענין בעצמו והוי עד א', אבל מדין שבועה לא מיירי ומיירי היכא שא"צ לישבע ולענין דינא בעלמא, אפילו היכא שצריך לקבל מי שפרע חשיב עד (ש"ך).

שהרי אינו נוגע בעדותו, לא חשבי לו נוגע, משום דאע"ג דטוען קניתי ממך באחד מדרכי הקניה ואתה נתת אותו לחבירי, כיון דעכשיו מיהא ליתיה בחזרה, שהרי השני אוזח בו אינו משלם אלא כשעת הגלילה, ודינו בכסף או במיטב, וכיון דכאן אין הכחשה ביניהם אלא בגוף החפץ ולא בדמים, א"כ אינו נוגע בעדות, כיון דליתיה עכשיו בחזרה. ואפילו היכא דאיכא נפקא מינה בדמים, וכגון שלקחו

אחד ואחד סבור אני הגבהתיה תחילה וכולה שלי וכאשר נשבע על חציה נשבע באמת, ולענין מקח וממכר גם כן, שמא לשניהם נתרצה המוכר.

ונאמר שהמשנה לא כמו סומכוס, שאם זה כסומכוס, שאמר, ממון המוטל בספק, חולקין בלא שבועה. ואלא מה [נאמר, שמחבר של המשנה כמו ה] הרבנים [שם], הרי אמרו המוציא מחברו עליו הראיה [בעדים, וכאן חולקים בשבועה]. מהו הדין כאן. אם תאמר זה מובן [אם התנא שלנו כמו ה] הרבנים, שם שלא תופסים שניהם, יאמרו הרבנים המוציא מחברו עליו הראיה, אבל כאן ששניהם תופסים [ואין כאן מוציא מחבירו] חולקים אותה בשבועה [כיון שחסר גבייה במה שחבירו תופס, ששניהם תופסים בכולו, הרבנים לא מוציאים כסף מחזקתו בכלום, וכמו ששם צריכים ראייה בעדים וכאן צריכים שבועה]. אלא אם תאמר [שהמשנה כמון] סומכוס, עכשיו ומה שם שלא תופסים שניהם, חולקין בלא שבועה, כאן ששניהם תופסים אותה [וכן] אין כל שכן. אפילו תאמר [שהמשנה שלנו כמון] סומכוס, כאשר סומכוס אמר [כסף המוטל בספק חולקים אותו, היינו כאשר שניהם גם התובע וגם הנתבע אומרים], שמא ושמא [פ"י] שלא יודעים מה קרה, ותובעים מספק], אבל בודאי וודאי, לא אמר [חולקים ללא שבועה].

ולפי רבה בר רב הונא, שאמר, סומכוס אמר [כסף המוטל בספק חולקים ללא שבועה] אפילו בודאי וודאי, מה נאמר. אפילו תאמר [שזה כמו שיטת] סומכוס, כאשר סומכוס אמר [כסף המוטל בספק חולקים], היינו במקום שיש דררה [פ"י חסרון] של כסף [פ"י] שאם יפרע זה שלא כדון היו חסרון ממון, ואם נפטרנו שלא כדון נמצא זה חסר], אבל במקום שיאן דררה של כסף, לא [אלא חולקים בשבועה]. [וכן] זה לא קל וחומר הוא. ומה שם שיש דררה של כסף לזה ויש דררה של כסף לזה,

בזול, נמי לא חשיב נוגע, כיון דהמוכר כל זמן שמקחו בידו, נאמן, אפילו בלא מיגו, ואם טוען אני קניתי ממך ואתה נתתו לשני א"כ כדון עבד, שהרי כל זמן שמקחו בידו נאמן, וכמו בשליש נאמן שאפילו הוציא השלישות מתחת ידו, בלא עדים נאמן, היכא שידוע שהשליש נתנו, ואם טוען שלא בא לידו מיד המוכר, אלא שחטפו מיד המוכר או מהללוקח, פשיטא דאין המוכר נוגע כלל והרי הוא עד אחד [קצה"ח], ו"ח דדין זה אינו אלא בשליש בינו ובין חברו דהימניה מה שיאמר בינו וטוען ידיו חבירו, אבל כאן הרי טוען שהניחו בידו בפקדון, ודאי דחייב לישבע כשטוען "לא נחת אצלי בפקדון רק תברך הניח אצלי זה בפקדון", ואפילו בשליש גופיה, כשיש עליו תרעומת בהחזרת השלישות מחויב לישבע, והוי עד הצריך שבועה, כמ"ש הש"ך בסימן נ"ו סק"כ. (נתה"מ).

לא שנה נקט זוזי מחד – אפילו למ"ד דהיכא דקיבל זוזי מחד, אומרים מסתמא לזה נתרצה שקיבל ממנו המעות, ואם אומר שנתרצה לשני, נראה דאכתי ה"ל עד אחד, ואף על גב דאומרים מסתמא לזה שנתן המעות נתרצה, עד אחד נאמן יותר מאלפי חזקות לחייבו שבועה, ועיין מ"ש בסימן פ"ד סק"ד. (קצה"ח).

בעל כרחו, נראה דהג"ה זו קאי אהרישא אבזמן שהמקח בידו, ולא כשאין המקח בידו (סמ"ע), ו"א היינו דלענין נאמנות המוכר אין לחלק בזה, ואין לו דין כבי תרי, משום שאומרים שהוא זוכר, אבל מ"מ יש חילוק בין נקיט זוזי מחד כשידוע בעדים או ע"פ הלוקחים לענין דאומרים מסתמא לו נתרצה (ש"ך), ויש חולקים על הסמ"ע ששיטת המחבר היא שכאשר הוא בידו נאמן, וכאשר לא, הוא רק כעד אחד (ט"ז), ו"א ששיטת הרמ"א דנאמן אפילו לומר שנתרצה למי שלא נתן המעות בטעמים המסתברים, דלא מיבעיא בנתן מעות לבד ולא נעשה קנין, כיון דיכול לחזור בו ולמכור לאחר, ודאי דהוי בע"ד על החפץ ומהני כשאומר מכרתי לפלוני, וקניי חבריה מטעם הודאת בע"ד, דאודיתא גופיה קנין הוא, ונקנה לחבירו באודיתא, ובוזה נראה שאפילו הש"ך מודה דמוכח מדבריו במ"ש בס"ק. וכן אם עשה זה שנתן המעות קנין, והמוכר אומר לא נתרציתי לך במכירה וקנין שלך, לאו כלום הוא, רק לחברך נתרציתי, וחבריה עדיין לא עשה קנין, כיון שטוען לא מכרתי לך, נאמן בשבועת היסת, כדון מנה לי בידך והלה טוען לא היו דברים מעולם, דלגבי עצמו שיש לו חזקת מרא קמא, ודאי דלא מהני חזקה לומר שנתרצה למי שנתן המעות, להוציא מחזקת ממון ומחזקת מרא קמא, ובודאי דיכול אח"כ למכור החפץ לאחר. ואם כן כשמצוה להאחר למושכן ולקנותו, ודאי דקנה השני, ובוזה נראה דהש"ך ג"כ מודה בהא. כי נחלקו דס"ל דלא מהימן, בשבכר עשו שניהם קנין, ויש עדים שאמר לאחד "משוך וקני", ואין ידוע למי שבדואי כבר יצא מחזקת מרא קמא שבדואי כבר הוא של אחד מהן, דאין להמוכר שום שייכות שוב בחפץ זה, ולא חשיב רק כמעיד של מי הוא, ובוזה נחלקו הפוסקים וסבירי דלא מהימן המוכר נגד החזקה, דחזקה היא שבדואי נתרצה למי שנתן המעות. ואפשר שזה לכו"ל. ובאין מקחו בידו אינו נאמן רק כעד אחד, וכן נראה עיקר לדינא. ודע שהרי דבנקיט זוזי מחד דמהימן לומר שנתרצה להאחר, הוא דוקא כשהמוכר אומר שמעיקרא כשנתן המעות, לא נתרצה לו ונתן בעל כרחו, והיינו שלא אמר לו בשעת מכירה שהוא מוכר לו בסך זה, אבל כשהמוכר מודה שנתרצה במכירה, וכבר עשה הלוקח משיכה, רק שטוען, שקודם שעשה משיכה, חזר בו ורוצה לקבל מי שפרע, ודאי דאין המוכר נאמן עד שמברר בעדים שחזר בו קודם משיכה (נתה"מ).

ע"י המשך בהערה א.

7 כבן (גירסת פירנצה והמבורג).

שנים אחוזין פרק ראשון בבא מציעא

ו א מיי' פ"ב מהלכות
מכילה הלכה ד עינין
כסגות וממנו סתם עינין
פ"ג ע"ש ח"מ ה"י רכב
ע"פ ח :

אי תנא מיליה . משום דמורה ולאמר חבירי' לאו מידי חסר לכך
תפיש אע"ג שיועד שחבירו מלאה ורמו רבנן שבועה עליה כתי
שיפרוש אבל מקח וממכר דליכא למימר הכי שאס יודע שחבירו קנאה
לא היו תפיש ומתפיש בה סבור שלו הוא ונתנה המוכר כדמסיק

דמורה ואמר . מורה היטר לעלמו לאחוז בה בלא משפט : **לאו מידי
חסר** . אינו מפסיד כלום בזמנס בזה לו ואף בלא טורח : **אבל מקח
וממכר דליכא למימר הכי** . ואע"ג שזה גם הוא נקח את המעות
למוכר כדלוקמינין לקמן דנקט מתרוייכו חד מדעתיה וחד בע"כ

רבינו חננאל

ואמרו אי הכי נשאל
למכר למי מהן מכר
ובמי קבל מדיה ושניני
באומר לא ידעתי
ואמר שנינון תבעיה
ממי לקטוריה ואמרת
לאן מי שיתן לי דמיה
הרי היא מכורה לי ונתן
לי א' מהן דמים והאי
השליך הפעות לפני
ולקחה הפלות ואינו
יודע מי מהן שנתן ומי
שה ש ל' כ' כגון זה
שנתן שניהן נשבעין
וחולקין . וכיון שאי הוא
שקנה והאי פוען בשקר
וחיי חנא שניהן נשבעין
ושבעין מכלל דהאי
תנא לא הייש לשבועת
שוא של אחד מהן .
מתני' דלא כבן ננס
דאי בן ננס הא חייה
וקמיני שניהן נשפלין בלא
שבועה . דברי בן ננס
היו בשבועות פרק כל
הנשבעין שבתורה הלכה
הזנוג על פקמיה ודודין
אפי' חיטא בן ננס [הבא]
אפי' למימר דלאמא
ותרייהו בחדא אנבחה
והיא בקנייתא שניהן
כ' קנאה ואין בניהן
שבועת שוא . תוב
אמרי' לימא מתני' דלא
כסומכוס דאמר מהן
המושל בספק חולקין
בלא שבועת התנן שור
שנבחה את הפרה ונמצאת
עוברת בצירה וכי .
ואמרי' בנפ' ארי' אמר
שומאלו זו דברי סומכוס
אבל חכמים אמרום
זה כלל [גדול] ברין
המוציא מחבירו עליו
הראיה . תניא נמי הכי
שור שנבחה את הפרה
ונמצא עוברת בצירה
ואינו יודע אם עד
שלא ננחה לידה ואם
שננחה לידה משלם
ח'ג לפרה ורביעי נוק
לולד דברי סומכוס
וחכ"א המע"ה . ואמרי'
אלא ממי מתני' אינה
כסומכוס אלא כרבנן
אמאי נשבעין והא
המוציא מחבירו עליו
הראיה אמרי' ופרקי'
היבא דתפיש חד ואודך
שעין עליה אמור רבנן
המע"ה . והא דתרווייהו
תפיש לא אמרי' רבנן
וחולקין שבעיניה . והא
אי אמרת סומכוס השתא
ומה תפיש דלא תפיש
תרווייהו וכי . דברי רבה
בר [רב] הונא דאמר אמר
סומכוס אפי' ברי וברי
בדמיה אפי' פרה בחבור
ב' השואל את הפרה
ודברי ר' חייא בר אבא
אמר סומכוס אפי' ברי
וברי רבבה בר [רב] הונא
בספק פ' חמנית את הכר .

לקמן דנקיט זווי מתרויייהו חימאל לא
ישבע דמשום שבועה לא יפרוש שהרי
סבור הוא לומר אמת קמ"ל דלפ"ה
ישבע והיכא שודאי אינו סבור לומר
אמת כגון דקא טעין כל אחד לאי
לרגיניה שאחד מהן טוען שקר
בניזוד או כגון שנים חולקין בשטר
לקמן (ד' ז') . ההם פשיטא דחולקין
בשבועה דע"ג שבועה ודאי יפרוש
דחמיד אממונא לא חמיד אשבועתא :
ורחזי זווי ממאן נקט . פרש"י
נשאל למוכר ואע"ג דלין
המוכר נאמן כשלין מקחו בידו כדל"י
בעשרה יוחסין [קדושין ד' עג: ושם ד"ה
גל"ה] ה"מ דנקיט מתרויייהו אבל
דנקיט מחד נאמן אפילו אין מקחו
בידו וגרסינן בתר הכי ולא ידעינן
ובזמנס דתק לפרש בן הדלכא פריך
שפיר דלע"ג דלין מקחו בידו נאמן
הוא כעד אחד וחמאי שניהם נשבעין
אחתו שהמוכר מהייעו יפטר משבועה
אודך ישבע שבועה דלוריייתא והשתא
גרס שפיר ולא ידע דאי ידע הוה
נאמן כעד אחד ומיניה ה"מ לשנויי
דליניה קמן דנשייליה ור"י מפרש
דנשאל להם ממי קבל המוכר המעות
שלין אנו חושדין אותן לשקר בזה
לומר נתתי והוא לא נתן וגם הם
אינם חולקים אלא למי נתנה המוכר
אבל בנתינת המעות אינם חולקין :
רימא דלא כבן ננס . מלוי
למימר יודע שפיר דמתני'
אפשר דתרוייהו בדיי הדדי אגבזהו
מ"מ פריד שיתחוקו בלא שבועה אחרי
שאפשר לנא לידי שבועת שור ומשני
התם דלא תפסי תרוייהו . כ"ח
האחד ואע"ג דלפ"ה בעומדה
בזמנס אית להו לרבנן המוליה מחבירו
עליו הראיה מ"מ מיקרי האחד
תפיש מחמת חזקת מריה קמא ואית דגרס ההם דחז מינייהו הוא :

דאי תנא מציאה הוה אמינא מציאה הוא
דרמו רבנן שבועה עליה משום דמורי ואמר
חבראי לאומידי חסר בהאיזול אתפישוואתפליג
בהדיה אבל מקח וממכר דליכא למימר הכי
אימא לא ואי תנא מקח וממכר (ה) הוא דרמו
רבנן שבועה עליה משום דמורי ואמר חבראי
דמי קא יהיב ונא דמי קא יהיבנא השתא
דצריבא לדידי אשקליה אנא וחבראי ליזיל
למרח ליזבן אבל מציאה דליכא למימר הכי
אימא לא צריבא מקח וממכר *לחזויו ממאן
נקט לא צריבא *דנקט מתרויייהו מחד מדעתיה
ומחד בע"כ ולא ידענא מי הוא מדעתיה ומי
הוא בעל בודריה לימא מתני' דלא כבן ננס
דאי בן ננס האמר * כיצד אלו ואלו באין לידי
שבועת שוא אפילו תימא בן ננס התם ודאי
איכא שבועת שוא איכא למימר דליכא
שבועת שוא אימור דתרוייהו בהרי הדרי
אנבחה לימא מתני' דלא כסומכוס דאי
כסומכוס האמר *ממון המושל בספק חולקין
בלא שבועה ואלא מאי רבנן הא אמרי המע"ה
האי מאי א"ב רבנן התם דלא תפסי תרוייהו
אמרו רבנן המוציא מחבירו עליו הראיה הכא
אתר תפסי תפסי [פלגי] לה בשבועה אלא אי
תרוייהו חולקין בלא שבועה הכא דתרוייהו
תפסי לה לא כ"ש אפי' תימא סומכוס כי אמר
סומכוס שמא ושמא אבל ברי וברי לא אמר
*ולרבה בר רב הונא דאמר אמר סומכוס
אפילו ברי וברי מאי איכא למימר אפי' תימא
סומכוס כי אמר סומכוס היכא דאיכא דררא
דממונא אבל היכא דליכא דררא דממונא לא
ולאו קל וחומר הוא ומה התם דאיכא דררא
דממונא למר ואיכא דררא דממונא למר
ואיכא

קדושין ע"ה

שבועות מה

[כ"ח לה: וש"י]

שם לה: וש"י
(דף מו.)
לקמן ק"ה

אבזמנס . למניחיה וכל אחד ואחד סבור אי הגבתינה תמילה וכולה
שלי וכי משתבע על חיה קוטטא משתבע ולענין מקח וממכר
מני שמא לשניהם נתרסה : **כסומכוס** . בבזמנס קמא גבי שור
את הפרה ונמנאל עוברת בלדה (ד' מו.) : **עליו סרסיה** . בעדים
ואי לא לא גבי מידי והכא חולקין [בשבועה] : ה"ג אי אמרת
בשלמא רבנן התם דלא תפסי תרוייהו אמור רבנן כ' הכא דתפסי
תרוייהו פלגי בשבועה אלא אי אמרת סומכוס ומה התם דלא
תפסי תרוייהו אמר סומכוס פלגי בלא שבועה הכא דתפסי
תרוייהו לא כל שכן : **תרוייהו תפסי** . ואין כאן מוליה מחבירו :
כשבועה פלגי לה . כיון דמחסר גוביניא זמא שחבירו הופס
דהאי תפיש בזולה והאי תפיש [בכולה] לא קים להו לרבנן
להוליה ממון מחוקתו בכדי כדאמרי' ההם לרבנן דבעי ראייה
הלריכוס שבועה : **שמא ושמא** . כי נתנה דקתני נמנאל עוברת
ולא מה הולד מחמת הנתינה אלא מאלו וכיון דכל חד שפיק
טעין ליכא למרמי עלייהו שבועה : **דרבס בר רב הונא** . בפיק
השואל לקמן (ד' ק.) : **דררא דממונא** . חסרון ממון שאס
יפרע זה שלא כדיון הוי חסרון ממון ואס נפטרנו שלא כדיון
נמנאל זה חסר ולד פרוה : **ומה ההם דליכא דררא דממונא**
כי . איזה מהן שמפסיד החזי שלא כדיון אתה מחסרו ממון :
ואיכא

הגהות
הב"ח

(ה) גמ' ופי'
התא מקח
האמור . ה"א
המסור הוא
דרמו :

שנים אוחזין פרק ראשון בבא מציעא ג

עין משפט נר מצוה

ואיכא למימר כוליה דמר. ועוד על כרחק או כוליה דמר או כוליה דמר אפילו הכי חולקין בלא שבועה: **כלא דליכא דררא דמונא.** ועוד דליכא למימר דתרווייהו כהדי אנבזיה: **לא כ"ש.** דחולקין בלא שבועה: **וטוקף.** אוחזו: **דרי' יוסי.** לקמן בהמפקיד (דף ל"ז)

התם ודאי איכא רמאי. לך קנים ליה גס כמה שהוא שלו בזולתי אבל הכא אימור תרווייהו כהדי הדרי אנבזיה דליכא רמאי דכל חד כסור שהוא הנבזיה קודם: **אי' נמי** התם קנים כי היכי דלודי. אבל הכא אפילו איכא ודאי רמאי כגון שזה אומר אני מלאתיה היום וזה אומר אני מלאתיה אתמול מודה דילחוקין ולא אמרינן יהא מונח עד שיבא אליו דבשביל כך לא יפרוש דלא אינו מפסיד כלום:

אלא מחזורתא כדשנין מעיקרא. טבל לומר *דהדר ביה ולא סגי בטעמא דמפסיד הרמאי לבר דלא קנים ר' יוסי אלא היכא דליכא ודאי רמאי וזית ליה פסידא אבל היכא דליכא רמאי וליכא פסידא לא יקנוס כדמשמע דל"כ מה הפסיד הרמאי מיהו לשון אלא משמע דהדר לגמרי וכן בסמוך דפריך בין לרבנן בין לרבי יוסי גימא יחא מונח אף על גב דהתם לית ליה פסידא לרמאי:

גבי חנוני נמי יחא מונח. לר"ע דלמר (יבמות דף ק"ט) בלקח מתמשה ואינו יודע מלווה מהם לקח טוקן לכא"ל לא פריך אמוראי טוקן לכא"ל יחא מונח דהתם הוה ליה למדכר ואיזה דלפסיד אנפשיה:

ור"ל אמרת לי הכי ליה בסהדי. תינה לומא ליה בעל הבית לתקוני שרתיך ולא לעוותי אע"ג דלא אמר ליה הכי ליה בסהדי היה לו מעלמא להסיס על לב כדאמרינן צפ' הכותב (כתובות דף פ"ה) גבי אביו דהוי מסקי ביה וזו בי חוחאי ושרתיך ביד (ד"ב) ופרענהו ואמר להו הכי לי שטרלא ואמרו ליה הכי סטרלא גינהו ומסיק התם דלא שנה א"ל שקול שטרלא להו וזו ולא שנה הכי וזו וקול שקול שטרלא מחייב השליח משום דלמר ליה לתקוני שרתיך ולא לעוותי וי"ל דהתם כיון דהזכיר לקיחה השטר כאלו אומר עשה באתו ענין שיבא השטר לידך אבל הכא לא הזכיר עדים כלל:

מפני מה אמרה תורה כו'. פי' יחא נאמן במגו דלי' בעי כופר הכל או ניפק מהכא דלא נימא מגו בעלמא ומשני דלון זה מגו דלון אדם מעיז פניו לכפור הכל הואיל וזכירו מעיז פניו בשקרו אבל במקום שיכול להעיז כגון צבט ואמר מנה לאבך בידי והאכלתיו פרס נאמן במגו דלי' בעי כפר הכל כדליפתא פ"ב דכתובות (דף י"ח. י"ט) ובפרק שבועת הידינים (שבועות דף מ"ב.) ואל"ת כופר הכל מנלך דפטור ולון לומר מטעם חוקה דלון אדם מעיז דלא אפי' במקום שיכול להעיז פטור כגון צבט ואפילו מודה מקלת פטור ההס מגו דלי' בעי כפר הכל ולון לומר דניפקין מדליטריך למכתב שער אחד מחייבו שבועה ואי כופר הכל חייב מאי נפקא מינה מעד אחד הא בלאו הכי חייב דלא חילטריך במקום שהוא אינו תובע כלום ואינו יודע והעבד מעיז שהוא גכב או שאביו הלוח לו וי"ל *דמכי הוא זה משמע דזוית הכתוב הוא דדוקא מודה מקלת הטענה חייב ולא כופר הכל*:

ואיכא למימר כולה למר ואיכא למימר כולה למר אמר סומכוס ממון המושל בספק חולקין בלא שבועה הכא דליכא דררא דמונא דאיכא למימר דתרווייהו היא לא כ"ש אפילו תימא סומכוס שבועה זו מדרבנן היא כדרבי יוחנן דאמר ר' יוחנן *שבועה זו תקנת חכמים היא שלא יהא כל אחד ואחד הולך ותוקף במליתו של חברו ואומר שלי הוא לימא מתניתין דלא כרבי יוסי דאי כרבי יוסי הא אמר *א"כ מה הפסיד רמאי אלא הכל יהא מונח עד שיבא אליהו אלא מאי רבנן כיון דאמרי רבנן השאר יהא מונחעד שיבא אליהו הא נמי כשאר דמי' מאי רמאי? דהתם על מנה השני דחד מינייהו הוא. ואין לומר יחלוקין: **הכא דליכא למימר דחד מינייהו הוא.** ואין לחבירו חלק בה לא כ"ש לית ליה יחלוקין: מאי פסידא איס ליה. למי שאין לו חלק בה אם תהא מונח: **לדודי.** שאין לו חלק בה כשיודה מה יטול: **מקס וממכר מאי איכא למימר.** הא אוקימנא דקיבל דמיס דתרווייהו וזו הוה אמרינן יהא הטלית והדמיס מונחיס לית ליה פסידא לרמאי ויודה על האמת קודם שיפסיד: **התם היינו טעמא.** דשניהם נשבעין וטועלין דחונין אומר לבעל הבית אלא שליחותך דידך עבדי ונתתי לפועלך מומן שזיתא: **מאי איס לי גבי שפיר.** לנערת: **לא מהימן לי.** איני מאמינו שבועה אני אומר שהוא רשע ואין לי להאמין אדם שבועה על כרחי אלא אם כן האמתיו מתחילה להפקיד אלו או להתנות עמו: **אם הימנתי.** ואתה הוא שקלקלת ואין לי להפסיד בקולך שיהיו מעוטי מונחין עד שיבא אליהו: **וישבע על השאר.** כדין מודה מקלת הטענה שאמרה תורה ישבע כדליפקן שבועות (דף נ"ט): **מכי הוא זה וטע"ג דהוה לא הוה הרי ש עדים במקלת ולא תהא הודאת פיו גדולה למייבו על השאר שבועה מהעדאת עדים: מקל וחומר.** לקמן מפרש מאי ק"ץ: **וסנא טונא.** וסנא דיון סייעתא לדידי: **זה אומר כו'.** וקתני שניהם ישבעו: **אנן סהדי דמה דתפס הא'.** היינו פלגא: **דידיה הוא.** שהרי מוחזק הוא בפנינו והרי הוא תובע את כולה וחבירו כופר את כולה שאומר כולה שלי ואף מה שיש לו בה מקלת ומחייבים את חבירו שבועה על השאר דהיינו תני שעיבד לעלמו: **מאי לא תהא הודאת פיו גדולה מהעדאת עדים.** מהיכי היתיי לן למידק דתיסק אלעתין דתהא הודאת פיו גדולה מהעדאת עדים דאילטריך לתנא למיפק מק"ץ דלא תהא הודאת פיו גדולה: **מפני מה אמרה תורה כו'.** ולא תשבו כמש"כ אביה לפטור שלא כפר בכולו: **בע"ח והאי בבוליה בעי דנכפריה והא דלא**

יודע והעבד מעיז שהוא גכב או שאביו הלוח לו וי"ל *דמכי הוא זה משמע דזוית הכתוב הוא דדוקא מודה מקלת הטענה חייב ולא כופר הכל*:

[לקמן ה']

לקמן ג.

גליון הש"ס

גבי' אלא מחזורתא קשיא הא תוס' דר"ס פסידא לרמאי ויודה על האמת קודם שיפסיד: **התם היינו טעמא.** דשניהם נשבעין וטועלין דחונין אומר לבעל הבית אלא שליחותך דידך עבדי ונתתי לפועלך מומן שזיתא: **מאי איס לי גבי שפיר.** לנערת: **לא מהימן לי.** איני מאמינו שבועה אני אומר שהוא רשע ואין לי להאמין אדם שבועה על כרחי אלא אם כן האמתיו מתחילה להפקיד אלו או להתנות עמו: **אם הימנתי.** ואתה הוא שקלקלת ואין לי להפסיד בקולך שיהיו מעוטי מונחין עד שיבא אליהו: **וישבע על השאר.** כדין מודה מקלת הטענה שאמרה תורה ישבע כדליפקן שבועות (דף נ"ט): **מכי הוא זה וטע"ג דהוה לא הוה הרי ש עדים במקלת ולא תהא הודאת פיו גדולה למייבו על השאר שבועה מהעדאת עדים: מקל וחומר.** לקמן מפרש מאי ק"ץ: **וסנא טונא.** וסנא דיון סייעתא לדידי: **זה אומר כו'.** וקתני שניהם ישבעו: **אנן סהדי דמה דתפס הא'.** היינו פלגא: **דידיה הוא.** שהרי מוחזק הוא בפנינו והרי הוא תובע את כולה וחבירו כופר את כולה שאומר כולה שלי ואף מה שיש לו בה מקלת ומחייבים את חבירו שבועה על השאר דהיינו תני שעיבד לעלמו: **מאי לא תהא הודאת פיו גדולה מהעדאת עדים.** מהיכי היתיי לן למידק דתיסק אלעתין דתהא הודאת פיו גדולה מהעדאת עדים דאילטריך לתנא למיפק מק"ץ דלא תהא הודאת פיו גדולה: **מפני מה אמרה תורה כו'.** ולא תשבו כמש"כ אביה לפטור שלא כפר בכולו: **בע"ח והאי בבוליה בעי דנכפריה והא דלא**

[שבועות מה']

[עין חס' לקמן ד"ר"ס ר' חיאל]

עין חס' שבועות לר' ד"ה אהו

כתובות י"ח גיטין נ"ח ב"ק ק"ו. שבועות מ"ב: [לקמן ה']

[לקמן ה']

ויש לומר שהכל של זה ויש לומר שהכל של זה [ועוד חייב להיות או כולו של זה או כולו של זה, ועכ"ז חולקים ללא שבועה], אמר סומכוס ממון המוטל בספק חולקים ללא שבועה. כאן, שאין חסרון כסף [ודאי, ועוד] יש לומר שהוא של שניהם, [וכן] אין כל שכן [שחולקים ללא שבועה]. אפילו אפשר לומר [שמחבר של המשנה היא] סומכוס, שבועה זו מדרבנן היא כמו רבי יוחנן, שאמר רבי יוחנן שבועה זו תקנת חכמים היא שלא יהא כל אחד ואחד הולך ואוחז בטליתו של חבירו ואומר "שלי הוא"⁸.

אולי נאמר שהמשנה שלא לא כמו רבי יוסי [בענין שנים שהפקידו אצל אחד, זה מנה וזה מאתים, זה אומר מאתים שלי וזה אומר מאתים שלי, וכתוב במשנה נותן לזה מנה ולזה מנה, והשאר יהא מונח עד שיבא אליהו, אמר ר' יוסי: אם כן מה הפסיד הרמאי, ולמה יודה, הרי קיבל את שלו, אלא הכל יהא מונח, ויפסיד הרמאי, וכאן נמי יהא מונח], שאם [המשנה] כמו רבי יוסי הרי [רבי יוסי] אמר, אם כן מה הפסיד רמאי. אלא הכל יהא מונח עד שיבא אליהו. אלא מה [נאמר, שהמחבר של המשנה כמון הרבנים כיון שהרבנים אמרו השאר יהא מונח עד שיבא אליהו, הרי גם זה כמו השאר [שכן שם דנים רק על המנה השלישי וכאן דנים על כל הטלית], שהוא ספק. מה הוא..

אם תאמר, זה מובן [שזה כמון הרבנים שם, שודאי המנה הזו היא של אחד מהם [ולכן אין מקום לומר יחלוקן], אמרו הרבנים יהא מונח עד שיבא אליהו, [אבל] כאן שיש לומר שהוא של שניהם אמרו הרבנים שיחלוקו בשבועה אבל אם תאמר [שהמחבר של המשנה] היא רבי יוסי עכשיו, ומה שם שבודאי יש מנה לזה ויש מנה לזה אמר רבי יוסי יהא מונח עד שיבא אליהו כאן שיש לומר שהוא של אחד מהם לא כל שכן [שלא יאמר יחלוקן]. אפילו [אפשר] לומר [שהמחבר של המשנה היא] רבי יוסי, שם ודאי יש רמאי [אבל] כאן מי יאמר שיש רמאי אולי שניהם הרימו אותו יחד. או, שם רבי יוסי קנס לרמאי כדי שיודה, כאן איזה הפסד יש לו [למישאין לו חלק בה, אם תהיה מונחת] שיודה [שאי גלו חלק בה, וכשיודה מה יקח לעצמו. תירוץ השני הזה] מובן [במצאיה, אבל במקום שיש שתי שמתווכחים ב]מקח וממכר מה אפשר לומר [הרי מדובר שלקח כסף משניהם, ואם אומרים שהטלית והדמים יהיו מוחזקים יש לו הפסד לרמאי, וידוע על האמת קודם שיפסיד]. אלא יותר טוב כמו שתרצנו בתחילה.

בין לרבנן ובין לרבי יוסי שם גבי חנוני על פנקסו, שלמדנו זה נשבע ונוטל⁹ וזה נשבע ונוטל, מה שונה שלא אומרים שנוציא את הכסף מבעל הבית ויהא מונח עד שיבא אליהו, שהרי בודאי יש רמאי. אמרו [התלמידים בבית המדרש] שם טעמו [ששניהם נשבעים ונוטלים] שאמר החנוני לבעל הבית אני עשיתי שליחות שלך [שנתתי לפועלים שלך כסף], מה יש לי עם השכיר [לערער], אע"ג שנשבע לי איני מאמין לו בשבועה [הרי הוא רשע, ואין מחייבים אדם להאמין לשבועה של שני על כרחו אלא אם כן האמינו

⁸ עי' רמב"ם (טוען ונטען פ"ט ה"ז): שנים שהיו אוחזין בכלי אחד או שהיו רוכבין על גבי בהמה אחת, או שהיה אחד רוכב ואחד מנהיג או יושבין בצד ערמה של חטים ומונחות בסמטא או בחצר של שניהם זה אומר הכל שלי וזה אומר הכל שלי כל אחד משניהם נשבע בנקיטת חפץ שאין לו בזה הדבר פחות מחציו ויחלוקו, ושבועה זו תקנת חכמים ח היא כדי שלא יהיה כל אחד תופס בטליתו של חבירו ונוטל בלא שבועה.

⁹ עי' שו"ע (ח"מ סי' צא ס"א): חנוני נאמן על פנקסו, כיצד, בעל הבית שאמר לחנוני: תן לפועלים סלע, והוא מודה שא"ל כן, או שיש עדים בדבר, והחנוני אומר: כבר נתתי להם, והפועלים אומרים: לא קבלנו ממנו כלום, שניהם נשבעים כעין של תורה, ונוטלים מבע"ה. וצריכים שישבעו כל אחד בפני חבירו, חנוני בפני פועלים, ופועלים בפני חנוני, כדי שיתביישו יותר. (ודוקא בדאיתנהו לתרווייהו). והוא הדין אם אמר לו: הלוני מנה ופרע לבעל חובי, זה אומר: נתתי, וזה אומר: לא קבלתי, ישבעו שניהם זה בפני זה, ויתן בעל הבית לשניהם. (ואין נשבעים ביחד, אלא בזה אחר זה).

ביאור: תן לפועלים סלע, וה"ה אם אמר תן לבני סלע אין החנוני נוטל מבעל הבית עד שישבע בנקיטת חפץ, אף על פי שאין הבעל הבית צריך לשלם לבנו כלום (סמ"ע), ועיין לקמן ס"ק"א. (ש"ך).

והוא מודה שא"ל כן כו', אבל אי כופר בכולו או במקצת, נשבע בעל הבית ונפטר מחנוני כמ"ש בסמוך בסעיף ו' (סמ"ע), אבל אם כופר בכולו או במקצת פטור הבעל הבית אפילו מהיסת כיון שהפועלים מכחישים החנוני ג"כ, ודלא כסמ"ע ועי' דברי לקמן (סק"ב.ו). (ש"ך).

שניהם נשבעין כו', אף על גב דחד מינייהו ודאי משתבע לשקר, מ"מ לא רצו חד"ל לחייב הבעל הבית עד שישבעו שניהם. וכשישבעו נוטלין שניהם, דהרי לפועל ודאי היה חייב, ולחנוני אמר שיתן להפועל ולא א"ל שייחד עדים לנתינתן, דיכול לואחד סוברתי שהן נאמנים בעיניך שלא יכפרו כל שלא א"ל תן להן בפני עדים (ועי' לעיל סי' נח ס"א) (סמ"ע), ואפילו החנוני הוא גוי, אם מכחיש לפועל או בעל חוב ישראל צריך הישראל לישבע, ועי' מש"כ לקמן (סי' קמט ס"ד סק"ג). דאין משיבועין היסט על פי ברי של גוי, מ"מ כאן ליטול אפשר דכו"ע מודו דאינו נוטל אלא בשבועה (ש"ך ונתה"מ), ו"א דהברי דאינו יהודי לא מעלה ולא מוריד

בתחילה שהפקיד אצלו או התנה עמו]. אתה האמנת לו שלא אמרת לי לתת לו בעדים [ואתה קילקלת, ואין לי להפסיד בקלקולך שיהיו מעותי מונחין עד שיבא אליהו]. וגם השכיר אמר לבעל הבית אני עשיתי עבודה אצלך מה יש לי אצל החנוני אע"ג שהוא נשבע לי איני מאמין לו, לכן שניהם נשבעים ונוטלים מבעל הבית.

רבי חייה לימד [מי שאומר לחבירו] יש לי מנה בידך [או בהלוואה או בפקדון] והוא אומר אין לך בידי כלום⁷. והעדים מעידים שיש לו חמשים וזו [של התובע]. הנתבע חייב לתת לו חמשים וזו וישבע על השאר [כדין מודה במקצת], שלא תהא הודאת פיו גדולה מהעדאת עדים מקל וחומר. וכן למדנו [פ"י המשנה שלנו ראייה לזה] שנים אוחזין בטלית זה אומר אני מצאתיה וכו' [ושניהם נשבעים], והרי כאן, כיון ש[כל אחד] תופס [בטלית] אנו מעידים שמה שתופס זה [היינו חצי הטלית], הוא שלו [שכן הוא מוחזק בפנינו], ומה שתופס זה הוא שלו, ולמדנו שישבע [והרי הוא תובע את כולה, וחבירו כופר את כולה, שאומר: כולה שלי ואף מה שאתה תפוס בידך, ואנו מעידין אותו שיש לו בה מקצת, ומחייבים את חבירו שבועה על השאר, דהיינו חצי שיעיב לעצמו].

מהו "שלא תהא הודאת פיו גדולה מהעדאת עדים מקל וחומר". שלא תאמר הודאת פיו הוא שהרחמן [ה' ית' בתורה] הטיל שבועה עליו, כמו רבה, שרבה אמר, למה אמרה תורה מודה מקצת הטענה ישבע" [ולא חשבו כמשיב אבידה לפטרו, שלא כפר בכולו], חזקה אין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו, וזה [הנתבע] רוצה לכפור בכל, וזה שלא כופר [בכל] משום דאין אדם מעיז פניו

כאן בדין חנוני ופועלים, ואם החנוני אינו יהודי והפועל ישראל נוטל הפועל בלא שבועה, שכל מקום שהחנוני חשוד דינו שיפסיד ואינו נוטל כלום, עי' רמ"א (סעיף ב, ועי' ש"ך סק"ב.ו) וסמ"ע סי' צב סק"ו. ואם הפועל אינו יהודי והחנוני ישראל בזה ודאי צריך החנוני שבועה, אף על גב דנאמר דלא הוי טענת ברי, דכיון דדינו דחנוני אין לו אלא בשבועה וא"כ אפילו אם מתו הפועלים אין החנוני נוטל אלא בשבועה, ומשמע שאפילו לא הכחישו כלל את החנוני בברי מ"מ צריך הוא לישבע דאין דינו כי אם בשבועה על פי תקנת חכמים (קצה"ח). וצריכים שישבעו כו', "א היינו לכתחילה, אבל אם נשבע שלא בפני חבירו א"צ לחזור ולישבע כדלעיל (סי' פז סכ"ג), ואינו מוכרח, ד"ל דשאני כאן כיון דודאי חד מינייהו לשקרא משתבע, ועוד דיש חולקים שם (ש"ך).

חנוני בפני פועלים כו', משמע דחנוני נשבע תחילה. וכן נראה, שהרי כששניהם אינן נשבעין בע"כ צריך לשלם לפועלים ולא לחנוני, א"כ הפועלים יאמרו דילמא החנוני לא ישבע, אבל החנוני בע"כ צריך לישבע כדי ליטול (ש"ך), דברי הש"ך הם לפי מי שאמר שדינו דפועל מדינא ודינו דחנוני מתקנה דה"ל איני יודע אם נסתחייבתי ולכן הפועל נוטל כשאין החנוני לפנינו והחנוני אינו נוטל אלא בשבועה אפילו אין הפועל לפנינו, ומש"ה צריך החנוני לישבע תחלה דאם לא ישבע דינו דפועל ליטול שהוא יותר ברור, אבל לדעת השו"ע סעיף ב, דינו דחנוני מן התורה כמו דינו דפועל, א"כ נראה דיתילו גורל מי ישבע תחלה (קצה"ח).

ודוקא בדאיתנהו, דאי ליתנהו, יאמר כל אחד לבעל הבית אייתי אתה לזה שכנגדי ואשבע לפניו, ואני צריך למעות שלי ואשבע שלא בפניו (סמ"ע), ומיירי שמתחילה היו מכחישים זה את זה בב"ד, דאל"כ א"צ הפועלים לישבע כלל כדלקמן ס"ק"א. מיהו לפי מה שכתבתי לקמן ס"ק"ג דאם הוא קרוב וידוע שיבוא יכול לומר הבעל הבית המתן קצת או תשבע ותיטול מיד, א"כ כאן אפילו הוא קרוב יכול לומר אשבע מיד ולא אמתין כלל (ש"ך).

וה"ה אם א"ל הלוני מנה ופרע לב"ח, זה לאו אוחזי דוקא קאי. וקמ"ל בזה דלא תימא דוקא לבעל הבית עם חנוני שרגיל להקיף ממנו ודרך החנוני להקיף כדי למכור דבר חנותו, תיקנו כן משום תיקון העולם, קמ"ל דה"ה באינן (סמ"ע, ש"ך).

וזה רוצה להודות בכלל¹⁰, ולא מודה משום שהוא משתמט ממנו, וסובר עד שיהיו לי כסף אפרע לו. והרחמן [ה' ית' בתורה] הטיל שבועה עליו כדי שיוודה בכל. אבל העדאת עדים שאין לומר כן [שכן כפר בכולו], אול לא [יטיל עליו שבועה], לכן לומדים קל וחומר.

ומהו הקל וחומר. ומה פיו שאין מחייבו ממון [בהודאתו], מחייבו שבועה [על השאר], עדים שמחייבים אותו ממון [על מה שהעידו], אינו קל וחומר שמחייבים אותו שבועה [על השאר]. ו[כין] פיו אין מחייבו ממון, והרי הודאת בעל דין כמאה עדים דמי¹¹. [אלא מה שכתוב] ממון, מהו. קנס. [וכך הוא הקל וחומר:] ומה פיו שאין מחייבו קנס [ממוני, שכן המודה בקנס פטור, ועכ"ז] מחייבו שבועה, עדים שמחייבים אותו קנס, אינו קל וחומר שמחייבים אותו שבועה. [מקשה הגמ', איך אפשר ללמוד קל וחומר, הרי יש לשאול על זה] מה לפיו שכן מחייבו קרבן, תאמר בעדים שאין מחייבים אותו קרבן [אם הוא מכחיש אותם]. זה לא קשה רבי חייא סובר כמו רבי מאיר שאמר עדים מחייבים אותו קרבן מקל וחומר.

שלמדנו, שנים שאמרו לו, אכלת חלב [בשוגג], והוא אומר לא אכלתי. רבי מאיר מחייב [קרבן אשם] וחכמים פוטרם¹² [שהוא יכול לומר מזיד הייתי, ויפטר מן הקרבן, ולכן אף אם הוא אומר "לא אכלתי" הוא פטור שיש לו נאמנות של "מה לו לשקר"]. אמר רבי מאיר אם שנים מביאים אותו לידי [חייב] מיתה [שהיא יותר] חמורה [מאשר קרבן אשם, וכין] לא יביאוהו לידי קרבן הקל. אמרו לו, מה אם ירצה לומר "מזיד הייתי", יפטר. אלא [שואלת הגמ', איך אפשר ללמוד את הקל וחומר הרי יש לשאול:] מה לפיו שכן מחייבו אשם. [שואלת הגמ'] אשם היינו קרבן. אלא מה לפיו שכן מחייבו חומש [ואשם¹³ אם נשבע וכפר ממון והודה, והרי עדים אינם מחייבים חומש, אם כן עדים אינם יותר חמור מפיו]. זה לא קשה רבי חייא סובר כמו רבי מאיר, שכמו שמחייב לו קרבן מקל וחומר, מחייבו גם כן חומש מקל וחומר.

אלא [שואלת הגמ', איך אפשר ללמוד את הקל וחומר הרי יש לשאול:] מה לפיו שכן אינו בהכחשה ובהזמה [שאם הודה לו במנה, ובאו עדים והכחישהו, לומר אינך חייב לו כלום, אינו נפטר בכך, דהודאת בעל דין כמאה עדים], תאמר בעדים שישנן בהכחשה ובהזמה [שאם באו שנים עדים והכחישום או הזימום, אין זה משלם ממון על פיהם, אם כן עדים אינם יותר חמורים מפיו].

אלא לומדים מעד אחד, ומה עד אחד שאין מחייבו ממון מחייבו שבועה [שכן אם טענו חבירו מנה לי בידך, והוא אומר אין לך בידי כלום, ועד אחד מעידו שהוא חייב לו, הרי זה נשבע להכחיש את העד], עדים שמחייבים אותו ממון אינו דין שמחייבים אותו שבועה. [שואלת הגמ', איך

ובהמשך דבריו צידד הגרע"א דלהך מ"ד עצם הכפירה הוא בירור כשבועה, דכיון דממונא חמיר כשבועה א"כ כמו דאין אדם נשבע לשקר הכ"נ איכא חזקה שאין אדם גוזל ממון חבירו, ונמצא דעצם זה שהנתבע כפר בממון הוי בירור כשבועה יער"ש, וע"ע בבית הלוי (ח"ג סי' ל"ז) שהאר"י בזה. וכאמור מד' הרמב"ן חזינן צד שלישי בזה, דמאחר דחשד' לו בשקר דינו כחשוד לגבי הך שבועה וא"א למסור לו שבועה. 83

וכמובן שכל מש"כ הרמב"ן דלמ"ד דחשוד אממונא חשיד אשבועתא הוי הדין מדאורייתא דמשאיל"מ, שייך רק לפי דרכו דיסוד הדין הוא דלגבי הך שבועה חשבי' לו כחשוד וא"א למסור לו שבועה, דלדך זו נמצא דרמי עליה חיוב שבועה וא"א להשביעו. וכע"ז י"ל לפי מה שצייד הגרע"א בצד הא' דאין תועלת בשבועתו, דגם לדרך זו יתכן דאיכא עליה חיוב שבועה אלא שאין באפשרותו לקיים להך חיוב ולכן הוי הדין דמתוך שא"י להשבע משלם. אבל לפמש"כ הגרע"א בדרך ה' דעצם הכפירה חשיבא בירור כשבועה מוכרח דמה"ט לא רמינן עליה שבועה כלל והרי הוא פטור בלא שבועה.

¹⁰ ע"י שר"ע (ח"מ סי' פא ס"ח):

¹¹ ע"י רמב"ם (שגנוג פ"ג ה"א): מי שהעידו עליו עדים שחטא חטא שחייבין עליו חטאת קבועה ולא התרו בו אלא אמרו ראינוך שעשית מלאכה בשבת או שאכלת חלב והוא אומר אני יודע בודאי שלא עשית דבר זה, אינו חייב חטאת הואיל ואם יאמר מזיד הייתי יפטר מן הקרבן כשאמר להן לא אכלתי ולא עשיתי נעשה כאומר לא אכלתי בשגגה אלא בזדון שהוא פטור מן הקרבן ולא הכחיש את העדים.

¹² ע"י מעשה רקח: מבואר דעת רבינו דאף אם הוא עומד בדבריו מ"מ אנו מתרצין אותם כן ונמצא שלא הכחיש את העדים וכן נראה ממ"ש לקמן פ"ט הל' ח' ופ"ט דנזירות הל' י"ז ועיין בס' ידי אליהו ז"ל דף פ"ח שהאר"י בזה ומ"ש המב"ט ז"ל בקרית ספר והוא מכחיש אינו מדוקדק עיין עליו.

¹³ וז"ל המב"ט: אמרו לו חכמים מה אם ירצה לומר מזיד הייתי פטור שאם היה רוצה לפטור עצמו בשקר היה יכול לומר מזיד הייתי והיה פטור שהרי לא התרו בו ומפרש בגמרא דטעמיהו דרבנן משום האי מתוך ומתריצי' דיבוריה דה"ק לא אכלתי שוגג אלא מזיד.

¹³ כנראה שבגרסת רש"י זה נוסף.

¹⁰ ואין כאן "מאחר והוא חשוד על גזל, שנחשוד שהוא ישבע לשקר", שכאן לא נחשב כחשוד על גזל, שהוא רוצה לשלם (רש"י).

ע"י תוס': קשה שכן לקמן (ו ע"א) איתא למסקנה שהחשוד על גזל לא חשוד על שבועתו. אלא מש"כ "שהוא רוצה להודות בכל" כלומר מאחר שהוא אינו מעיז, א"כ אמת הוא שאין חייב לו יותר, ולמה ישבע, יהא נאמן במנו שאם היה רוצה היה כופר הכל. ומתוך הגמ' שאין זה העיז שהוא רק משתמט.

וע"י רמב"ן שמסביר את רש"י שהוא סובר כמו אב"י שאמר חוששים שמה יש מלוה ישנה עליו, וכאן משום שהוא משתמט. ועוד אפשר לומר, שאינו יכול להעיז בו פניו הילכך לאו משיב אבדה הוא.

וע"י הגר"פ: והנה הרמב"ן בסוגיין בהמשך דבריו (בד"ה אבל) נקט דלדעת רש"י דחשיד אממונא חשיד אשבועתא שורת הדין מדאורייתא היא דמתוך שא"י להשבע משלם ומדרבנן שכנגדו נשבע ונטול, וע"י ש' שהק' לפ"ז היכי ילפי' בק"ו דל"א מיגו דחשיד בהעדאת עדים זה ד"ז הוא קולא ולא חומרא, דאלמלא הק"ו היה התובע נוטל הכל וע"י הק"ו הנתבע נשבע ונפטר. ומשמע מדבריינו 801 דגדר דין מיגו דחשיד הוא ע"ד דין חשוד על השבועה, דנהי שלענין שאר שבועות מוקמי' לו בחזקת כשרות ולא חשדי' לו אממונא מ"מ לגבי הך שבועה גופא הרי הוא חשוד וא"א למסור לו שבועה.

ובטעמא דמילתא צ"ל דכיון דאנן חשדי' לו במשקר וענין השבועה הוא כדי לברר שאינו משקר א"א למסור לו שבועה, דעד כמה דחשדי' לו במשקר הרי הוא חשוד אהך ממון שישבע עליו לשקר וא"א למסור לו שבועה, ולכך נקט הרמב"ן דצ"ל משאיל"מ דומיא דחשוד על השבועה וד"ק.

אמנם מד' רש"י נראה לא כן, דברש"י פ"י את קו' רבה דה"ל חשיד אממונא "ולא נרמי עליה שבועה", ומבואר מדבריו שאין כונת הקושיא דא"א להשביעו ומשאיל"מ, אלא דמה"ט לא חייבתו התורה שבועה כלל. ובפשוטו כונתו דהתורה לא חייבתו שבועה שא"י להתקיים ולכך למ"ד חשיד אממונא חשיד אשבועתא ליכא עליה חיוב שבועה כל עיקר. 81. ולפ"ז ל"ק קו' הרמב"ן, דבאמת להך ס"ד היה הדין דיפטר בלא שבועה ושפיר יש לו למילף בק"ו להעדאת עדים דאיכא בזה חיוב שבועה. ואכתי לא נתבאר כה"צ במה נחלקו רש"י והרמב"ן. 82.

וע"ע ברעק"א ע"ד התוס' שהביא ב' דרכים בד"נא דמיגו דחשיד אממונא חשיד אשבועתא, דבפשוטו ה"ט דאין תועלת בשבועתו, דלצד שהנתבע משקר ע"מ לגזול הרי הוא ישבע לשקר ונמצא ששבועתו לא תוסיף לו בירור שאינו משקר.

תאמר ב[שבועה ש]עדים [מחייבים] שעל מה שכפר הוא נשבע [ואם כן אין אפשר ללמוד להחמיר על זה].

אלא אמר רב פפא לומדים [הכופר בכל שבאו עדים שחייב חצי, שנשבע על השאר] מגלגול שבועה של עד אחד [שאם נתחייב לו שבועה על ידי עד אחד, והיתה עליו טענה אחרת שלא היתה מוטלת עליו שבועה, מגלגלים אותה עם שבועה זאת, ונשבע על שניהם, שכן ההלכה של גלגול שבועה הוא הלכה מן התורה, הרי שעל מה שלא העיד העד הוא משיבועו. ויש לשאול על זה] מה לגלגול שבועה של עד אחד, שכן שבועה גוררת שבועה [והרי העד לא מחייבו שבועה אלא על מה שהעיד, והשבועה הגוררת עוד שבועה], תאמר בעדים שמחייבים כסף [ואין כאן שבועה לגרור על ידה שבועה על השאר]. פיו יוכיח [פי' מודה במקצת הטענה שעל מה שכופר הוא נשבע. ויש לשאול על הלימוד מפיו] מה לפיו שכן אינו בהכחשה [שכן הודאה בעל דין יותר חזר מעדים]. עד אחד יוכיח שישנו בהכחשה ו[עכ"ז] מחייבו שבועה. [ויש לשאול על עד אחד] מה לעד אחד שכן על מה שמעיד הוא נשבע, תאמר בעדים שעל מה שכפר הוא נשבע. פיו יוכיח [שמחייבו שבועה על מה שכפר]. וחוזר הלימוד אין הדין הנוהג בזה ראוי לזה, ולא הדין הנוהג בזה ראוי לזה, הצד השווה שבהן שעל ידי טענה וכפירה [פי' התובע טוען, והנתבע כופר], הן באין, ונשבע, אף אני אביא עדים שעל ידי טענה וכפירה הם באין ונשבע.

[מקשה הגמ', הרי יש לפרוך את הלימוד בשאלה] מה להצד השווה שבהן שכן לא הוחזק כפרן [פי' על מה שכפר אינו מוחזק כפרן, שמא לא כיחש, שהעד אינו נאמן להכחישו ולהחזיקו כפרן], תאמר בעדים שכן הוחזק כפרן [שהרי מאחר שכפר בכל, והם העידו על חמישים, הוחזק כפרן, ולא נאמר נאמינהו על השבועה]. ובעדים מי הוחזק כפרן, והרי רב אידי בר אבין אמר בשם רב חסדא הכופר במלוה¹⁴ [בין על כולה בין על מקצת, ובאו עדים והעידוהו טרם שנשבע] כשר לעדות [ולא אומרים גזלן הוא, כיון דמלוה להוצאה נתנה, אולי הוא צריך אותו להוציאה, וסבר עד שיהיה לו כסף אפרע לו ואם אני מודה לו עכשיו, יתבעני מיד, אבל הכופר] בפקדון [אפילו על מקצת, ובאו עדים והעידוהו] פסול לעדות [שאין לו טענה למה הוא משתמט]. אלא תשאל כך, מה להצד השווה שבהן שכן אינן בתורת הזמה [לשלם קנס מ"כאשר זמם", שכן עד אחד שהזום פטור, ומודה במקצת כל שכן שלא שייך אצלו הזמה כלל], תאמר בעדים שישנן בתורת הזמה [שאם הזומו בחמישים שהעידו עליהם משלמים כסף]. זה לא קשה

[שכן] רבי חייא לא נפרך מתורת הזמה [פי' אינה חשובה לו כפרכה, כיון שעד אחד ישנו בהזמה, שיבטל עדותו בעדות שני עדים].

אלא זה שאמר "ומשנה שלנו ראייה לזה", אין הם דומים, שם [פי' בהלכה של ר' חייא] יש למלוה עדים [שמגיע לו חמישים] וללוה אין עדים שהוא לא חייב לו כלום, שאם היו לו עדים ללוה שלא חייב לו כלום [כגון שהעידו שחייב חמישים ופרע חמישים], רבי חייא לא היה מחייב אותו בשבועה. [אבל] כאן [בשנים אוחזים בטלית] כמו שאנו מעידים בזה [שחציה שלן] אנו מעידים בזה [שחציה שלן], ועכ"ז נשבעים [אלא רואים שזה המשנה לא מחייב שבועה כמו מודה במקצת והוא שבועה התורה, אלא שבועה דרבנן שלא יהא כל אחד הולך ותוקף בטליתו של חברו].

אלא זה שאמר "ומשנה שלנו ראייה לזה" נאמר על [ההלכה] האחרת של רבי חייא, שרבי חייא אמר [מי שתובע חברו] יש לי מנה אצלך והלה אומר אין לך בידי אלא חמישים זוז והילך [פי' לא הוצאתים, והן שלך בכל מקום שהם], חייב [לישבע על השאר כמו כל מודה במקצת, וזה שהם נמצאים הוה כאילו החזירם לו, והוא כופר בכל על החצי השני]. למה [הוא נשבע, שכן] הילך גם כן כמודה מקצת הטענה. וכן למדנו מהמשנה שלו, שנים אוחזין בטלית, והרי כאן [פי' בשנים אוחזים בטלית] כיון שזה תפוס [בטלית, זה כאילו] אנו עדים שמה שתפוס לו כאילו "הילך" הוא, וכתוב שישבע [על השאר, כעת הגמ' חושב שר' חייא לומד המשנה שלנו כמו ה"אנו מעידים שמה שתפוס הוא שלו" הוה כמו מנה לי בידך והשני אומר אין לך בידי כלום, והעידים מעידים שיש לו חמישים, וזה שבועה מן התורה].

ורב ששת אמר הילך פטור¹⁵. למה, כיון שאמר לו "הילך כספים אלה" שמודה בהם, כאילו המלוה לקח אותם בידיים ובחמישים אחרים הרי לא הודה בהם, לכן אין מודה במקצת הטענה.

לרב ששת המשנה קשה לו. רב ששת יענה לך, המשנה תקנת חכמים היא [ולא משום העדאת העדים], והשני [פי' ר' חייא] נכון [השבועה במשנה שלנן] היא תקנת חכמים, מיהו אם תאמר, זה מובן שאם הילך חייב [שבועה] מן התורה [במודה במקצת], אז הרבנים מתקנים שבועה כעין דאורייתא אלא אם תאמר מדאורייתא הילך פטור [וכי] רבנים מתקנים שבועה שאין כמותו בתורה. שאלו שאלה מברייאת

לו האמת שאינו חייב לו ואז ישלם לו, ומשום הכי רמו רבנן שבועה עליה שישבע היסת שאינו חייב לו, דודאי לא ישבע משום ספק מלוה ישנה, שהרי אם יודע לבסוף שלא נשאר חייב לו תהיה שבועתו למפרע לשוא, וכנ"ל (סי' צב סק"א), ועי' לעיל (סי' עה סק"א). ראובן תבע לשמעון שתי פרות שאולות מסרתי לך ושמעון מודה אחת שאולה ועל אחת אומר שהיא שכורה ואח"כ מתו שניהן באונסין, כל זמן שהפרות קיימות אין כאן שבועה וכשמתו באונסין חייב שבועה והוי כתובע לחבירו חייב אתה לי כשיתקיים תנאי פלוני והלוה מודה בחמישים כשיתקיים תנאי פלוני דהוי הודאה וכפירה, והשבועה כשיתקיים התנאי דהוי זמנו, אמנם לפי מ"ש בשר"ע לקמן (סי' שמא ס"ד) דנכסי שומר לא אשתעבד אלא משעת פשיעה, אפשר לחלק דגב ודאי משתעבד משעת גניבה והוי תיכף חייב עליו כשיאנס והוי כפירת ממון תיכף, אבל נכסי שומר לא אשתעבד אלא משעת פשיעה וא"כ עכשיו ליכא שום חיוב ושעבוד, ועיין מ"ש בסק"ו (קצה"ח).

ועד אחד מכחישו כו', זה דלא חשיב נמי שנים מעידים אותו שיש בידו מקצת וכדלעיל (סי' עה ס"ד), משום דהתחיל לומר "או חפץ", וגבי חפץ היה מוחזק כפרן והיה שכנגדו נשבע ונוטל וכמו שנתבאר שם (ש"ך). אלא על פי העד, עיין לעיל (סי' עה ס"ג) (סמ"ע).

בין במלוה בין בפקדון, לאפוקי מדעת אלו דדוקא במלוה שעשה טובה עם הלוה הוא דפטור מן התורה בכופר הכל משום חזקה דאין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו שעשה עמו טובה בהלוואתו, משא"כ בפקדון דאין המפקיד עשה טובה עם הנפקד במה שהפקיד בידו, קמ"ל דאין חילוק (סמ"ע).

אפילו אמר כו' והלה אומר להד"ם, פירוש, לא מיבעיא אם מודה לו שהלוה אלא שפרעו או שיש לו בידו כנגדו כ"כ, דאז אף לפי טענת הלוה היה למלוה עמו תחילה שייכות ממון, דצריך לישבע היסת אכפירתו בכולו, אלא אפילו טען להד"ם נמי (סמ"ע).

כמו שנתבאר לעיל בסימן ע"ה, עיי"ש מסעיף י"ז ואילך (סמ"ע). אם אמר לו הילך כו', כיון דנתן לו מיד, מה שמודה לו הוה לו על הנשאר כופר בכל ודין כופר בכל יש לו (סמ"ע), קשה על דברי הסמ"ע שכן המחבר נקט "מוכן בידו בפני בית דין ליתנו לו" כו', משמע שעדיין לא נתנו לו אלא שהוא מוכן בידו ליתנו לו. כל שהוא מזומן ליתנו לפני בית דין כמי שנתנו כבר דמי (ש"ך), ואפילו בכופר הכל ועדים מעידים על מקצת שהוא בעין, ג"כ מיקרי הילך, כך נראה מדברי הש"ך (לקמן סי' צ סק"ו). ולעיל סי' עה סק"ב (רע"א). עיי' המשך בהערה 19.

¹⁴ עיי' שר"ע (ח"מ סי' צב ס"ד): הוב"ד לקמן הערה 24.

¹⁵ עיי' שר"ע (ח"מ סי' פז ס"א): התובע לחבירו ממון או חפץ שהיה יכול להחזיק בו בטענת: לא היו דברים מעולם, או: החזרתיו לך, או: לקוח הוא בידך, אם הוא מודה מקצת, חייב שבועה מן התורה, וכן אם הוא כופר בכל, ועד אחד מכחישו, חייב שבועה מן התורה, אפילו אינו יודע שחייב לו אלא על פי העד, אבל הכופר בכל, ואין עד אחד מכחישו, פטור משבועת התורה, בין במלוה בין בפקדון, אבל חייב שבועת היסת, אפילו אמר לו: מנה לי בידך, והלה אומר: לא היו דברים מעולם, נשבע היסת (ובלבד שיתבענו ודאי, כמו שנתבאר לעיל סי' ע"ה). ואפילו מודה מקצת, אם אמר לו: הילך המקצת שאני מודה, אינו חייב אלא היסת. ואינו נקרא הילך אלא אם כן יהא המקצת שהוא מודה לו מוכן בידו בפני בית דין ליתנו לו מיד, אבל אם אמר: הרי הוא בביתי ואתננו לך, לא. ואפי' אם יתן לו משכון על מה שמודה בו, לא חשיב הילך. (ויל"א דמשכון חשוב הילך, שהרי אפילו שטר חשוב הילך).

ביאור: שהיה יכול להחזיק בו בטענת לא היו דברים מעולם כו', לאפוקי אם הלוה לו ממון ואמר לו "אל תפרעני אלא בעדים", או הפקידו החפץ בידו לפני עדים, וגם ראוהו עדים או הבית דין בידו עתה קודם תביעתו, שלא יכול לטעון טענות הללו בתובעו בחפץ ידוע. וכן בתובעו דברים העשויים להשאל ולהשכיר וראו עדים עתה בידו, דבאלו אין מאמינים לו בהיסת ככופר הכל וכדלעיל (סי' עב ס"ח) ולקמן (סי' קלג ס"ה). ועי' לקמן (סי' קלד ס"א וסי' קלה) יתבאר הדין במסר בגדו לאומן או בתובעו בהמה או עבד קטן דלא שייך בהו נמי טעמים הללו. וה"ה אם תובעו הלוואתו שאמר לו אל תפרעני אלא בעדים פלוני ופלוני, דשוב אינו יכול להחזיק בממון בטענת להד"ם או פרעתיך, על דרך שנתבאר לעיל (סי' ע ס"ג וס"ה) (סמ"ע).

אם הוא מודה מקצת כו', אחד שתבע לחבירו מאה זוז, נ' זוז שהלוה לו ונ' זוז שחבל בו, וזה כפר בכל, אף על גב דדינא הוא שהנחבל נשבע ונוטל מ"מ לא הוי כמו הודה לו בנ' כיון דהנחבל עדיין לא נשבע, אבל אם נשבע כבר והוא כפר בכל מיקרי מודה מקצת, דאנן עדים דחייב לו נ' כיון שנשבע, והוה כתובעו מנה וכפר בכל ועדים מעידים שיש לו נ' (סמ"ע).

מודה מקצת כו', דין שבועה דמודה מקצת ובעד אחד ודין שבועת היסת וטעמו, נתבאר לעיל (סי' עה ס"ב, ס"ז וס"ח), ושם ביארתי טעמא דמודה מקצת, דאומרים אין דעתו לגלוף אלא משתמטי ודעתו לפרוע לאחר זמן, ועכשיו דמי הרחמן [פי' ה' ית'] שבועה עליה ודאי לא ישבע. ובכופר הכל כיון דחזקה הוא דאין אדם מעיז כל כך בפני בעל חובו, משום הכי אינו חייב שבועה דאורייתא, אלא שרז"ל חששו שמא משתמטי משום ספק מלוה ישנה וכופר עתה עד שיוודע

[מי שמוציא שטר חוב על חבירו, שכתוב שהנתבע חייב לתובע] סלעים [ולא כתוב כמות, וכן אם כתוב] דינרין [ולא כתוב כמות]. המלוה אומר חמש, ולוה אומר שלש. רבי שמעון בן אלעזר אומר, הואיל והודה [הנתבע] במקצת הטענה, ישבע. רבי עקיבא אומר אינו אלא כמשיב אבידה¹⁶ [שכן היה יכול לומר שתיים והשטר ראה אליו לא פירש, ניכרים הדברים ששנים היו, לכך לא הוצרך לפרש, דמיעוט סלעים שנים, וכיון שאמר שלש, הוא משיב אבידה, והכמים פטור את משיב אבידה מן השבועה], ופטור.

הרי כתוב רבי שמעון בן אלעזר אומר הואיל והודה מקצת הטענה ישבע, [כעת הגמ' חושב, שמזה שכתוב ג' או ה' היא פרכה על רשב"א, שכן לדעת ר' שמעון בן אלעזר גם בשנים היה חייב שבועה, שכן כל שטר הוא כמו הילך, שקרקעות משועבדים לו, ואפילו אם לוה ג', עכ"ז רק כתוב בשטר ב' ולכן השלישי היא מלוה על פה. הרי כל] הסיבה [שהוא חייב משום] שאמר שלש הרי [אם היה אומר] שתיים פטור. ושטר זה שמודה בו הוא "הילך", ולומדים מזה ש"הילך" פטור. לא, באמת אמור לך שתיים חייב וזה שכתוב שלש להוציא מדעתו של רבי עקיבא שאמר משיב אבידה הוא ופטור [אבל אם היה אומר שתיים לכו"ע הוא חייב שבועה], ולומדים מזה שהוא מודה מקצת הטענה וחייב.

אם כן [פ"י] אם שתיים הוא חייב שבועה, למה כתוב רבי שמעון בן אלעזר אומר הואיל והודה מקצת הטענה ישבע, היה צריך [להיות כתוב] אף זה ישבע [ומשמע שלא נחשב "משיב אבידה", ומזה שכתוב "הואיל" משמע שחיובו משום שגורם לעצמו, שהודה במקצת, שהסלע השלישי אינו הילך]. אלא באמת שתיים פטור, והילך חייב, וכאן שונה שהשטר הוא ראה לו [פ"י] העדים החתומים על השטר מעידים כדבריו שלא היו אלא שתיים, ולכך לא פירשו מניין, הלכך אין צריך שבועה. או [הוא פטור] משום ששטר הוא שעבוד קרקעות, ואין נשבעין על כפירת שעבוד קרקעות [וכן הודאתם אינה מביאה לידי שבועה, וכאשר התובע אומר חמש והלוה אומר שלש, אז יש כפירה והודאה במה שלא כתוב בשטר].

יש ששאלו מהסוף, "רבי עקיבא אומר אינו אלא כמשיב אבידה ופטור". הטעם [שהוא פטור] שאמר שלש [ומזה שכתוב שלש ולא שנים], הרי [אם היה אומר] שתיים חייב [שאינו משיב אבידה]. והרי שטר שמודה בו הוא כמו "הילך". לומדים מזה ש"הילך" חייב [שבועה כמודה במקצת]. לא, באמת נאמר לך שתיים גם כן פטור, וזה שכתוב שלש להוציא מדעתו של רבי שמעון בן אלעזר שאמר מודה מקצת הטענה הוא [ולא משיב אבידה] וחייב [שהוא עושה הערמה שיחזיקוהו שהוא נאמן על דבריו], לכן

¹⁶ ס' פח ס"ב: שטר חוב שכתוב בו סלעים או דינרים, סתם, מלוה אומר: חמש ולוה אומר: שתיים, פטור משבועה דאורייתא, שאין כאן הודאה, דבלאו הודאתו מיעוט סלעים שנים, ונמצא שלא הודה אלא מה שבשטר, ואין כאן הודאה. ואפילו אמר הלוה ג', שהודה לו באחד יתר על משמעות השטר, אפילו הכי פטור, משום דהוי כמשיב אבידה, דאם רצה היה אומר: שנים. לפיכך, אמר לו: מנה לך, או לאביך, בידי ופרעתין מחצה, והשיב זה: לא הייתי זכור אך אתה הזכרתני יודע אני שלא פרעת כלום, פטור, ואפילו משבועת היסת, שאינו אלא כמשיב אבידה.

ביאור: ונמצא שלא הודה אלא מה שבשטר כו', ר"ל, וכבר נתבאר (סעיף כח) דאין הודאה שבשטר מחייבתו שבועה (סמ"ע), קשה למה לא העתיקו הראשונים להלכה סברת הגמ' דפטור משום שהשטר ראה לדבריו, ונ"מ בכת"י שאין בו נאמנות. דלכר"ע הודאתו מחייב שבועה [פ"י] שתבע ד' וכתוב בכת"י שתיים, והוא מודה בשתיים], מ"מ בכה"ג בסלעים והוא אומר ב' פטור, שהשטר ראה לו (רע"א). אפ"ה פטור, היינו פטור משבועה דאורייתא, אבל היסת עכ"פ צריך לישבע (סמ"ע וש"ך).

שם רצה היה אומר שנים כו', אף על גב דבשאר מודה מקצת חייב שבועה דאורייתא ולא חשיב כמשיב אבידה דאי בעי הוה כופר הכל, דשאני התם דאומרים דלא היה יכול להענין פניו לכפור הכל, אבל כאן דלשון השטר דכתוב בו סלעין דינרין דמשמעו שנים מסייע לו, לא מיחשב לו כהעצה (סמ"ע), ה"ה אם מודה בג' ועל המותר אומר איני יודע, אף דלא שייך מיגו בזה כיון שאומר איני יודע, מכל מקום לא אומרים דהוה לו כחמשין ידענא וחמשין לא ידענא דהוה לו מחויב שבועה ואינו יכול לישבע משלם, אלא כיון דאם היה כופר בברי היה פטור משבועה דאורייתא, ה"ה כשטוען איני יודע לא הוי מחויב שבועה ואינו יכול לישבע משלם (פ"ת).

לפיכך אמר לו מנה לך כו', ו"א דהתובע לחבירו בשמא, ומתוך הודאת הנתבע חזר טענתו בריא שהודה במקצת, חייב שבועת התורה, ואין העיקר כדבריו, עיין מ"ש לעיל (ס' פב ס"ג), [עיין בתשובת מהר"ט [ח"א] סימן ק"ב דף ק"ט ע"ב וסימן קנ"א¹⁶] (ש"ך).

או לאביך כו', טענו כן וכך לאבי בידך ואמר הנתבע שלא היה לו עלי לעולם אלא כן וכך, פטור, לפי שהוא משיב אבידה, אבל אם אומר לו ק' היו עלי בידי ופרעתני מנה ג', חייב כשהיורש טוען ברי שהלוה לו ק'. וכן מי שהקדים הודאתו לטענת חבירו אינו חייב, כי הוא משיב אבידה, וצריך הדיין לראות, אם כמערים מיהר בהודאתו לפלוני שלא יתחייב, חייב, ואם על דרך תומו, פטור. וזה שאמרנו

לומדים [שמאחר ובשתיים גם כן פטור, ואין חשש של הערמה, אלא] משיב אבידה הוי ופטור. וכן מסתבר [שבשתיים פטור] שאם תחשוב שתיים חייב, בשלש איך ר"ע פטור אותו, הוא יערים, וחשוב אם אגיד שתיים אני צריך לישבע, אז אני אגיד שלש שאהיה כמשיב אבידה ואהיה פטור. אלא לומדי סמזה שתיים גם כן פטור.

אלא [זה נשאר] קשה לרבי חייא [שהיה מקום לדייק שתיים פטור כנ"ל]. שם שונה שהשטר ראה לו, או ששטר הוא שעבוד קרקעות ואין נשבעין על כפירת שעבוד קרקעות.

מר זוטרא בנו של רב נחמן שאל, טענו [את חבירו בבית דין] כלים וקרקעות¹⁷, [והנתבע] הודה בכלים וכפר בקרקעות, [וכן אם] הודה בקרקעות וכפר בכלים, פטור. [וכן אם] הודה במקצת קרקעות פטור. [אבל אם הודה] במקצת כלים חייב [לישבע גם על הקרקעות]. הסיבה היא שכלים וקרקעות, שקרקע אינה בת שבועה היא, אבל כלים וכלים דומה לכלים וקרקעות [פ"י] שהכלים שמודה עליהם מונחים לפנינו ואמר לו "הילך", חייב.

איך מדובר, [וכי] לא [מדובר] שאמר לו "הילך", ולומדים מזה ש"הילך" חייב [אפילו הודה במקצת]. לא, באמת אמור לך כלים וכלים גם כן פטור, וזה שכתוב כלים וקרקעות, לומדים מזה שאם הודה במקצת כלים חייב אף על הקרקעות. מה לומדים מזה "זוקקין" [פ"י] שהמטלטלים זוקקים את הקרקעות לישבע על ידי גלגול. למדנו זוקקין הנכסים שאין להן אחריות את הנכסים שיש להן אחריות לישבע עליהם. כאן [פ"י] משנה זו במסכת שבועות [עיקר ושם הובא דרך אגב [ששם מדובר במטלטלים נקנים עם קרקעות בכסף שטר או חזקה, ודרך אגב הביא הענין של שבועה].

שהמודה שהיה לו בידו נ' שהוא כמשיב אבידה ופטור, ק' דינרים ופרעתו נ' ונשארו נ' אינו כמשיב אבידה, אלא אם יהיו ג' דברים. הא', אם יודה בבית דין קודם תביעת היורשים, ויתברר לב"ד שלא על דרך ערמה הודה. והשני, אם אין שם עדות שבינו לבין המת היה משא ומתן, אבל אם ידוע לעדים שהלוה לו ק', רק שאין יודעים אם פרעו, חייב שבועה ככל מודה במקצת, אבל אם היה ביניהם משא ומתן ואינו ידוע שהיה חייב לו כלל, ה"ז משיב אבידה ופטור. ואם יש עדים שהיה משא ומתן ביניהם, חייב. הג', אם לא יהיה דבר ידוע ומבואר לכל או יציאת קול שהיה משא ומתן בין המת ובין המודה. אמנם יש חולקים במקרה שיש עדים, נאמן במיגו דאי בעי אמר פרעתי הכל, דבבנו מעיז ומעיז (ש"ך), ו"א שאם אין עדים על הפרעון ה"ל משיב אבידה, ואי מיירי באופן שאינו יכול לומר פרעתי ה"ל הילך (קצה"ח), ו"א דאם היורש טוען שאביו הלוה לו מנה והוא מודה במקצת אשעת הלואה, פטור, דיש לו מיגו דאי בעי כפר הכל והיה אומר שפרע הכל לאביו, ולא הוי מיגו דהעצה כיון שהיורש אינו יודע אם פרע אם לא. אבל כשהיורש טוען ברי שעדיין חייב לו, שידוע שלא פרע ג'כ, והלה מודה במקצת, חייב שבועה. אבל כשקדמה הודאה לתביעת היורש אף שהיורש טוען ברי שעדיין חייב, הוי כמשיב אבידה, כיון שלא ידע אם היורש יודע ואפילו הכי הודה לו מעצמו, הוי משיב אבידה. רק שצריך שיהיה לזה ג' תנאים, שלא יהיה כמערים להודות קודם תביעה, דאז לא הוי משיב אבידה. וכן שלא יהיו עדים או קול מהלוה, דאם יש עדים או קול לא הוי משיב אבידה, ד"ל דהודה מקודם כיון שידע שהיורש ודאי יתבענו על פי עדים או הקול. ולענין דינא כשתובע היורש ברי שעדיין חייב והלה מודה במקצת, חייב שבועה דאורייתא דדוקא באתה הזכרתני פטור במנה לאביך, אבל על פי תביעה חייב, דכשטוען היורש ברי שעדיין חייב לו, דהיינו שידוע שלא נפרע, אבל בטוען שאינו יודע אם נפרע, פטור אפילו במודה במקצת, דיש לו מיגו שפרע הכל, דקיימא לן דלכפור במידי דלא ידע ביה חבריה מעיז, וכן בקדמה הודאה לתביעה שלא כמערים אפילו בחבריה פטור (נתה"מ).

פטור ואפילו משבועת היסת כו', באומר הזכרתני וידע אני שלא פרעתי לי כלום דעכשיו תובעו בבירי, נהי דאין חייב שבועת התורה, כיון שלא קדמה תביעה להודאה, מ"מ מי לימא דלא מחייב היסת, דלא אשכחן בשום מקום דבהיסת בעינן שתקדום תביעה להודאה, ועיין מה שכתבתי לעיל (ס' עה ס"ג סק"ט). (ש"ך) ועיקר כמחבר, ו"א דעיקר כש"ך, ועי' ט"ז (ס' רסז סק"ד). שסובר דעיקר כמחבר (פ"ת).

ולפי מי שאומר "הילך" פטור [משבועה במקצת] למה צריכים פסוק למעט קרקע משבועה הרי כל קרקע הוא "הילך". אמר לך, צריכים את הפסוק במקום ש[הנתבע] חפר בה [בקרקע] בורות שיחין או מערות [ואינו הילך, שכן קלקלה] או במקום שטענו כלים וקרקעות, והודה בכלים וכפר בקרקעות [שאינו הילך, ועכ"ז פירות קרקעות אינו מחייב שבועה].

בא שמע שרמי בר חמא לימד ארבעה שומרים צריכים כפירה במקצת והודאה במקצת [כדי לחייב השבועה האמורה עליהם, שומר חנם בגניבה ואבירה, שומר שכן באונס, ושואל שמת מחמת מלאכה]: שומר חנם, השואל, שומר שכן, והשוכר. איך מדובר [הפרה של הודאה, וכין לא מדובר] [שהוא עומד לפנין] שאמר לו "הילך". לא, שאמר לו [התובע] שלש פרות מסרתי לך וכולם מתו בפשיעה. ואמר לו [הנתבע] אחד [מהפרות] לא היו דברים מעולם, ואחד מתה באונס [ועליה הוא נשבע שבועת השומרים] ואחד מתה בפשיעה שאני צריך לשלם לך [עליו, והפרה הזאת היא של הודאה], ואינו "הילך".

בא שמע שאביו של רבי אפטוריקי לימד [פרכה] על רבי חייא הראשונה [שלמד שלא תהא הודאת פיו גדולה מהעדאת עדים וכו'] "מנה לי בידך והלה אומר אין לך בידי כלום והעדים מעידים אותו שיש בידו חמשים זוז, יכול ישבע על השאר, תלמוד לומר "על כל אבידה אשר יאמר כי הוא זה" [פ"י מודה לו במקצת, משמע שופר במקצת, וכתב שם ונקרב בעל הבית אל האלהים ודורשים ונקרב לשבועה, ונוסף שלומדים] על הודאת פיו אתה מחייבו, ואין אתה מחייבו על העדאת עדים".

[וכין] אתה שואל על רבי חייא ממשנה, רבי חייא הוא תנא וחולק [על משניות]. והרי הוא אמר פסוק [ואיך רבי חייא לומד את הפסוק]. אותה

17 ע"י ש"ע (ח"מ סי' פח ס"ז): אין מודה מקצת חייב, עד שיודה ממין הטענה. כיצד, תבעו כור חטים או כור תבואה, והודה לו בלתך (פירוש חצי כור שהוא ט"ו סאים) קטנית, פטור. אבל אם תבעו בכור פירות והודה לו בלתך קטנית, חייב, שהקטנית בכלל פירות.

ביאור: בלתך קטנית, נגד תביעת תבואה נקט דוקא קטנית, דאילו שאר חמשה מיני ידגו בכלל תבואה ניהו, אבל נגד תבעו כור חטים, אם הודה לו בשעורין או במיני דגן ג"כ אינו ממין הטענה, וכמ"כ לקמן סעיף יב (סמ"ע).

קטנית פטור, פירוש, פטור משבועה דאורייתא דמודה מקצת, דבזה איירי כאן, ובסמוך סעיף י"ב יתבאר דפטור גם מקטנית (סמ"ע).

אבל אם תבעו בכור פירות, ה"ה אם תבעו כור סתם ואמר איני יודע אם קטנית אם חטים, ועיין בסעיף י"ז (סמ"ע).

18 ע"י ש"ע (ח"מ סי' פח ס"ב): תבעו שני דברים, כגון חטים ושעורים, והודה לו באחד מהם, חייב ליתן לו מה שהודה לו, ונשבע על השאר. אבל תבעו חטים והודה לו בשעורים, פטור אף מדמי שעורים. ויש מי שאומר שהטעם משום דחשיב כאילו הודה לו התובע שאינו חייב לו שעורים, ולפיכך אפילו יש עדים על השעורים, פטור, הודאת בעל דין כמאה עדים דמי.

ביאור: ונשבע על השאר, פירוש, שבועה דאורייתא, כיון דבשניהן תבעו בפעם אחת, והרי הודה לו מקצת טענתו (סמ"ע).

אבל תבעו חטים כו' פטור, מ"מ צריך לישיבע היסת, וכמו שנתבאר לקמן (סי' רצו ס"ד וסי' ת ס"ד), ומשום דלא גרע משאר כפירה דנשבעין עליה היסת (סמ"ע), היינו כשתבעו התובע ברי חטים, אבל אי טענו שמא, חייב לשלם לו שעורים לכו"ע, ולא שייך לומר כאן שהודה לו התובע או מחל לו או שהטטה בו הנתבע (ש"ך), שיטת הרמ"ה דמש"ה פטור דמצוי טעין משטה אני כך כיון שלא תבעו השעורין לא היה הודאה כלום. והשיג עליו הרא"ש דהוי כאילו הודה התובע שאין לו בידו שעורין, וזה נראה דעת השו"ע. אבל מדברי הרמ"א נראה דסבירא לו הטעם משום דמחל לו השעורין. והש"ך (סקט"ז). סובר עיקר כשיטת הרמ"ה דפטור שעורין משום השטאה, ועיקר לא כדבריו, ולכן אפילו אם יש עדים פטור (קצה"ח).

ולפיכך אפילו יש עדים כו', מה שכתב "ויש מי שאומר כו'", הוא לאפוקי מדעת הרמ"ה שכתב טעם אחר, והוא משום דהודאתו שהודה בשעורים לאו הודאה דנתחייב עלה, כיון דלא אמר אתם עדי וגם לא הודה בפני ב"ד, ויכול לומר משטה הייתי כך בהודאתי, אבל אם לא טען משטה הייתי כך, חייב, וכ"ש אם איכא עדים על הלואת השעורים. והשו"ע סובר מדלא תבעו בשעורין נראה דאודי לו דאין בידו שעורין, וממילא הוה מחילה, ומשום הכי אפילו באו עדים על השעורים פטור (סמ"ע).

ומ"ש כאילו הודה תבעו, פירוש, כאילו הודה לו התובע, ובספרים אחרים כתוב כן בפירוש כאילו הודה לו "התובע" (סמ"ע).

19 ע"י ש"ע (ח"מ סי' פז ס"א): הוב"ד לעיל הערה 15, וזה המשך דבריו: מוכן בידו בפני ב"ד, ודוקא במלוה, אבל בפקדון כל היכא דמודה לו אף על פי שאינו מוזמן בידו ועומד באגם הוי לו הילך, דכל היכא דאיתיה ברשותא דמריה איתיה, וה"ה אם הפקדון הוא בביתו של הילך, שהרי טעמא הוא דכל היכא דאיתיה ברשותא דמריה איתיה, ועיין מה שכתבתי לקמן (סי' פח ס"ד סקמ"ז). (ש"ך), אם אחד תובע לחבירו מכרת או נתת לי מאוצר זה שני סאים חטים וזה אומר סאה אחת הוי מודה במקצת, ואף על גב דה"ל כמו פקדון כיון דקנה

[הפסוק נצרך] למודה מקצת הטענה [ולומד העדאת עדים מקל וחומר]. ואבוה דרבי אפטוריקי אמר לך, כתיב [גם] "הוא" וכתוב [גם] "זה". אחד [מלמד] למודה מקצת הטענה, ואחד [מלמד] להעדאת עדים שפטור. והשני [פ"י] רבי חייא, איך הוא לומד ב' המילים] אחד [מלמד] למודה מקצת הטענה ואחד [מלמד] למודה ממין הטענה¹⁷ [שכן צריכים שתהא הודאה ממין טענת כפירה, שאם טענו סאה של חטים והודה לו בשעורים, פטור משבועה]. והשני [פ"י] אביו של רב אפטוריקין לא סובר ממודה ממין הטענה. והוא סובר כרבין גמליאל שלמדנו טענו חטים והודה לו בשעורין¹⁸ פטור, ורבין גמליאל מחייב.

היתה רועה [חיות] שהיו מוסרים לו כל יום חיות בעדים. יום א' מסרו לו ללא עדים. לסוף אמר להם, לא היו דברים מעולם [פ"י] לא מסרתם לי שום חיות. באו עדים שהעידו בו שאכל שנים מהם. אמר רבי זירא אם ישנם לרבי חייא הראשונה [פ"י] הלכה כמותן, שישבע על השאר. אמר אב"י, [וכי אתה חושב] אם ישנם [פ"י] הלכה כרבי חייא [נשבע, הרי הוא גזלן ור' חייא רק אמר במלוה או בפקדון שלא שלח בו יד, ונאבד ממנו, שיש לומר שהוא משתמש]. אמר [רבי זירא לאב"י] אמרתי שכנגדו [פ"י] שהתובע ישבע ויטול. אב"י אמר, אם כן] גם עכשיו שאין רבי חייא [פ"י] אפילו אין הלכה כמותן] שנחייב אותו מדרב נחמן, שלמדנו [מי שתובע חבירו] מנה לי בידך. [והנתבע ענה] אין לך בידי, פטור. ואמר רב נחמן להודות, וגם כאן שנאמר שהתובע ישבע ויטול. השבועה של] רב נחמן היא תקנה [דרבנן ולא מן התורה]

מאוצר זה, מ"מ כיון דאינו מסוים לא הוי הילך, שהרי יכול ליתן איזה שירצה מתוך האוצר ולא הוי הילך אלא בפקדון המסויים, ובמקום שהב"ד מחליטים איזה חלק צרי דלתת הוה הילך (קצה"ח), וי"א דוקא בפקדון הוי הילך משום כל היכא דאיתא ברשותא דמרא איתא ופקדון ברשות בעלים קאי, אבל גזילה, אם תבעו שגול ממנו שני כלים והוא מודה באחד ועומד בביתו, לא הוי הילך, דגזילה לא קאי ברשותא דבעלים עד שעת השבה לפני בית דין, ולא הוי מודה במקצת רק בתבעו הלוואה או פקדון דיש עליו חיוב הגוף לשלם או להשיב, אבל אם אומר ראובן לשמעון שתי בהמות אלו שנכנסו לרשותך או שעומדים בשוק הם שתיהן שלי, ושמעון אומר אחת שלי ואחת שלך, לא הוי מודה במקצת, כיון דליכא עליו חוב הגוף, רק שהם מחולקין על חפץ אחד אם הוא של זה או של זה (נתה"מ).

ואפילו אם יתן לו משכון כו', דכיון דהמשכון לא ישאר בידו אלא היום או מחר יפדנו, ה"ל כהודאה דעלמא דג"כ היום או מחר ישלם לו, אבל אם נתן לו רשות למכור המשכון מיד וילקח ממנו דמי הודאתו, ה"ל כאילו נתן לו המעות מיד (סמ"ע), כל שלא נתן לו רשות להפרע ממנו בלא רשות ב"ד ואדם בעולם, אף על פי שנתן לו רשות למכור המשכון, לא הוי הילך, ואפילו אם רוצה ליתן המשכון בפרעון גמור לאו הילך הוא דלא כל כמיניה למפרעיה על כרחיה אלא בזווי, ואפילו את"ל דאי לית לו זוזי יכול למפרעיה על כרחיה בדבר אחר, מ"מ כיון דמחוסר יבלת לאו הילך הוא (ש"ך), לפי מה דק"ל (סי' עד ס"ו וסי' קא ס"ד) שאפילו לית לו זוזי אינו יכול למפרע בעל כרחו בדבר אחר ויכול המלוה לומר אמתין עד שיהיה לך מעות, א"כ לא הוי פרעון, ואף על גב דעכשיו אינו חייב בפרעון בזווי כיון דלית לו, לא גרע מהודה בחמשין שחייב לפרוע אחר עשרה ימים, ולא משמע כן בש"ך, ועי' מש"כ לעיל סי' עב סק"ב. (קצה"ח).

ו"א כו' שהרי אפילו שטר כו', בשטר איכא ב' טעמי, שאינו יכול לכפור בו ושיש בו שעבוד קרקעות, אבל במשכון נהי דתו לא מפסיד לחבריה, אבל מ"מ בשעת תביעה היה יכול לכפור בו, וכל שבשעת תביעה יכול לכפור ולא יהיה לו זוזי ממש לאו הילך הוא. ועי' לעיל (סי' עב ס"ז סק"ח). שאפילו בהלוה על המשכון לא הוי הילך, ואף על גב דלקמן (סי' פח ס"ט סק"א) בכתב יד שיש בו נאמנות כיון שאינו יכול לכפור הוי הילך, היינו משום דהתם אינו יכול לכפור במעות עצמן שתובעו, וא"כ לא הוי מודה מקצת כלל באותו דבר שתובעו, משא"כ כאן דמ"מ יוכל לכפור המעות ואינו חייב ליתן לו מעות, ונהי דיכול לגבות מהמשכון, מ"מ לאו הילך הוא. ועוד, שהרי אם יאבד המשכון באונסין גובה זה מעותיו מ"מ על פי הודאתו, וכן אם נגנב או נאבד למ"ד המלוה על המשכון שומר חנם, ואי לאו דאודי לו אבד זה מעותיו. ועוד, דאף אם יגבה ממשכנו מ"מ צריך לישיבע בנקיטת חפץ. וכל זה לא שייך בכתב ידו בנאמנות דהתם אינו יכול לכפור כלל וחייב ליתן לו מעותיו. ובמשכנו שלא בשעת הלואתו, כיון דהעליתי לעיל (סי' עב ס"ב סק"ט). דקני לו קנין גמור אף לאונסין, הוי לו הילך, וא"כ אם אח"כ תובעו בב"ד בק' מודה לו בנ' שמשכנו שלא בשעת הלואתו הוי לו הילך לכ"ע.

וכל שכן משכנו על פי ב"ד שלא בשעת הלואתו כיון דבעל חוב קונה משכון, אם אח"כ תובעו בב"ד ומודה לו מקצת חשיב המשכון הילך (ש"ך). מש"כ בש"ך דשטר הוי אינו יכול לכפור והוי הילך אפילו אין לו קרקעות, ואף על גב דשטר צריך שבועה (קצה"ח).

דהא אפילו שטר חשוב הילך, וה"ה אם תבעו בעל פה במנה וזה הודה לו בנ' ומסר לו מיד שטר באחריות נכסים ליתן לו נ', דג"כ דין הילך יש לו (סמ"ע).

ולא עושים תקנה לתקנה [שכן זה שכנגדו ישבע ויטול, הוא גם כן תקנה, ומן התורה מי שעליו לשלם הוא ישבע ויפטר מן התשלומים, ואין נשבע ונוטל מן התורה, ורק לשבועה דאורייתא רבנים עשו תקנה].
 [הגמ' מקשה על אביי, הרי ללא הטעם של גזלן] ושתלמד [שהוא לא נשבע] שהוא רועה. ואמר רב יהודה, סתם רועה [אפילו לא הועד עליו שגזל] פסול²⁰ [לעדות, שמסתמא הוא גזלן, שמרעה בהמותיו בשדות של אחרים]. זה לא קשה, זה [שכתוב שהוא פסול, כשהוא רועה לבהמות] שלו [שכתוב שהוא פסול, וזה [שכתוב שהוא לא פסול, היינו שהוא רועה לבהמות] של אחרים [בשכר, בשביל הנאת אחרים אינו חוטא להרעות עד שיגיע למרעה המופקר לכל]. שאם לא תאמר כך, איך אנו מוסרים חיות שלנו לרועה, והרי כתוב "לפני עור לא תתן מכשל". אלא, חזקה, אין אדם חוטא ולא לו.

זה ישבע שאין לו בה פחות מחציה וכו'. האם הוא נשבע על מה שיש לו [פ'י] שיש לו בה חציה, או נשבע על מה שאין לו [שאין לו בה פחות מחציה, הרי אם זה אינו שלו, ונשבע שאין לו בה פחות מחציה, זה אמת²¹]. אמר רב הונא, [נוסח השבועה היא] שאומר, שבועה שיש לי בה, ואין לי בה פחות מחציה²² [וכך אי אפשר לישבע אם לא שיש לו בה חציה]. [ולמה הוא נשבע כך] שנאמר, שבועה שכולה שלי. וכי נותנים לו כולו [הרי חבירו תופס בה, ואם ישיבועוהו על כולה, הרי זה כמו לעז לבית דין, מאחר שכולה שלו והם אמרו יחלוקן]. ונאמר, שבועה שחציה שלי. מחליש את דיבורו [שכן אמר בתחילה שכולו שלו, ועכשיו אמר בפירוש חציו שלי]. עתה גם כן מחליש את דיבורו [בנוסח השבועה שיש לי בה ואין לי בה פחות מחציה]. אלא נוסח השבועה היא] שיאמר, כולה שלי, ולדבריכם [שאין אתם מאמינים לי בכולה] שבועה שיש לי בה, ואין לי בה פחות מחציה.

וכי מאחר שזה תפוס ועומד, וזה תפוס ועומד, שבועה זו למה. אמר רבי יוחנן, שבועה זו תקנת חכמים היא, שלא יהא כל אחד ואחד הולך ותוקף בטליתו של חבירו, ואומר שלי הוא.
 [שאל הגמ' על ר' יוחנן, ולמה הוא נשבע] שנאמר, מאחר והוא חשוד על כסף [שכן חוששים שהם ילך ויתקף טליתו של חבירו], הוא גם חשוד על שבועה. לא אומרים מאחר והוא חשוד על כסף הוא גם חשוד על שבועה²³ [שאיסור שבועה היותר חמור לאנשים מאשר איסור גזל]. שאם לא תאמר כך, זה שאמר הרחמן [ה' ית' בתורה], מודה מקצת הטענה ישבע,

²⁰ ע"י שו"ע (ח"מ סי' לד ס"ג): העובר על גזל של דבריהם, פסול מדבריהם. כיצד, (כגון שגזל מציאת חרש שוטה וקטן או) החמסנים, והם הלוקחים קרקע או מטלטלים שלא ברצון הבעלים, אף על פי שנותנים הדמים. וכן הרועים, אחד רועי בהמה דקה, ואחד רועי בהמה גסה של עצמם, הרי הם פסולים, שחזקתן פושטים ידיהם בגזל ומניחים בהמתן לרעות בשדות ובפרדסים של אחרים. ביאור: שגזל מציאת חרש, וגזילה זו אינה אלא מדרבנן מפני דרכי שלום כמ"ש לקמן סימן ר"ע סעיף א'. ודוקא מציאת חרש, ואין דעת אחרת מקנה להן וכמ"ש שם ברמ"א, והמתבר השמיט זה, וסמך אמר שכתב שם, וגם "ל שסמך אמ"ש אחר זה בסעיף ט"ז, שפסול דמפריחי יונים להביא להן יונים אחרים, ד"כ אין בו אלא גזל דדרכי שלום, וכמו שכתבתי סק"מ. (סמ"ע).

שלא ברצון הבעלים אעפ"י שנותנים הדמים, פירוש, וכל הנותנים דמים אינם עוברים אלאו דלא תחמוד, כי לא תחמוד בלא דמי משמע ואינם גוזלים בכח, אלא משתדלים מהבעלים עד דיהבי להו בלא דמים (סמ"ע), ע"י לקמן סימן שני"ט סעיף י' ודברי סמ"ע שם סק"ד. הביט שמואל באה"ע סימן כ"ח סק"ב²⁰ (פ"ת). אחד רועי בהמה דקה כו', ע"י סי' תט ס'. חילוק במגדלי בהמה בבית, דבהמה דקה אסור מפני שדרכה לקפוץ ולצאת מהבית אל השדות ואינו יכול לשומרה, משא"כ בהמה גסה, ועיין שם בסמ"ע סק"א. וקמ"ל"ן כאן דכשרועים הבהמה בשדות, אין חילוק בין בהמה גסה לדקה. והא דלא כתב דמגדל בהמה דקה אפילו בביתו הוא פסול, משום דפסול זה אינו אלא להמגדל בארץ ישראל או בבבל שהיה לרוב ישראלים שדות, משא"כ בזמנינו, והוי כדבר שאינו נוהג. ועיין לקמן סימן תכ"ה. דרועי בהמה דקה אין מורידין ואין מעלין, ולא נקט שם בהמה גסה, נראה דשם מייירי ברועה בהמות של אחרים, וכאן נקט בהמות של עצמו, ומשום דנחשד שבשביל הנאתו יניחם לרעות בשדות של ישראל, ולפ"ז היה נראה לומר דמ"ש של עצמו, לא קאי אלא אבהמה גסה, ולענין לפסול אותו מעדות ושבועה, אפילו בבהמה דקה הצריכו להיות דוקא של עצמו²⁰ (סמ"ע).

²¹ מובן אם היה לו בה שליש או רביע, והוא נשבע שאין לו בה פחות מחציה, נשבע בשקר, שהרי יש לו בה שליש שהוא פחות מחציה, ואין לו בה חציה, אבל כשאין לו בה כלום, נשבע הוא באמת (רש"י).

²² ע"י שו"ע (ח"מ סי' קלח ס"א) הוב"ד לעיל הערה 1.
²³ ע"י שו"ע (ח"מ סי' צב ס"ג): וכן הפסול לעדות מחמת עבירה, בין עבירה של תורה כגון מלוה ברבית או אוכל נבילות וכיוצא בהם, בין של דבריהם כגון מפריחי יונים ומשקחים בקוביא, נקרא חשוד. וכל מי שחשוד ליקח ממון חבירו, חשוד על השבועה, ודוקא שיש עדים שלקח ממון חבירו, אבל בלא עדים אינו חשוד, דשמא (ספק) מלוה ישנה יש לו עליו שבשביל כך תפס אותו.

[למה הוא נשבע] שנאמר, מאחר והוא חשוד על כסף הוא גם חשוד על שבועה. שם [פ"י] במורה במקצת, הוא משתמט [ולא חשוד על גזל], כמו רבה [שאמה למה אמרה התורה וכו']. תדע [שלא חושדים אותו בגזל אלא בזה שהוא משתמט], שרב אידי בר אבין אמר בשם רב חסדא, הכופר במלוה כשר לעדות [אם כן אין דעתו לגזול, שנאמר "אל תשת עד חמס, אלא הוא משתמט"], בפיקדון פסול לעדות²⁴ [שאין לומר משתמט]. אלא זה שרמי בר חמא לימד, ארבעה שומרין צריכין כפירה במקצת והודאה במקצת, שומר חנם והשואל, נושא שכר והשוכר, [למה הוא נשבע] שנאמר מאחר והוא חשוד על כסף הוא חשוד גם על השבועה [ששבועת השומרים מובן שאם טוען שנאנסה והתורה חייבו שבועה שיש לומר שמע פשע בשמירתה וחייב לשלם על אונסו, ומשתמט שהוא חושב לשלם לו כשיהיה לו כסף, אבל זה שכפר בוודאי הוא כופר בפיקדון ומשקר, ואיך הוא נשבע עליו]. גם שם הוא משתמט [שזה נאכד לו], שהוא [פ"י השומר] חושב, אני אמצא את הגנב ואתפוס [את הפקדון]. או אני אמצא [את הפקדון] באגם ואביא לו.

אם כן, למה הכופר בפיקדון פסול לעדות. שנאמר, הוא משתמט, שהוא סובר, עד שאחפש ואמצע אותו. כאשר אומרים הכופר בפיקדון פסול לעדות כגון דבאו עדים והעידו בו שאותו השעה נמצא הפקדון בביתו והוא ידע [שהפקדון בביתו]. או [שהנפקד] הביא את זה [הפקדון] איתו. אלא זה שרב הונא אמר [בענין שומר שחייב שבועה ובמקום לישבע ולפטור את עצמו, הוא הסכים לשלם] משביעין אותו שבועה שאינה ברשותו [שמא חמד בה, אז למה הוא נשבע] שנאמר, מאחר והוא חשוד על כסף הוא חשוד על השבועה. שם גם כן מורה [התיר לעצמו] ואמר, אני משלם לו [ואינו חשוד על גזל].

רב אחא מדיפתי אמר לרבינא, והרי הוא עובר על איסור תורה של "לא תחמד" [הרי אם עבר על איסור תורה הוא חשוד על השבועה]. אנשים [חושבים] ש"לא תחמד" משמע [כשהוא] לא [נותן] כסף.

ביאור: בין של דבריהם כו', פירוש, כל אחד נפסל לפי ענינו, העובר על איסור דאורייתא נפסל מן התורה, ובעובר על איסור מדרבנן נפסל מדרבנן, וכנ"ל (סי' לד ס"ג), עי"ש ובסעיף כג' מ' בזה לדינא (סמ"ע). "א שאפילו בלא הכרזה פסול לשבועה, ויש מסתפקים בזה (רע"א). ע"י רע"א במשניות שמחלק בדין זה, זה דפסול מדבריהם בעי הכרזה (לעיל סי' לד ס"ג), דוקא לפסול לעדות אבל לפסול משבועה א"צ הכרזה, ו"א דגם לגבי לפסול משבועה צריך הכרזה. הכלל הוא, כל שהוא לפסול דאורייתא תקון רבנן דלא נפסל בלא הכרזה, אבל לגבי עצמו פסול בלא הכרזה, ולכן פסולי דרבנן בלא הכרזה הם חייבים לאחרים שבועה דאורייתא הדין שכנגדו נשבע ונוטל, ואם חייב שבועה דרבנן דאם לא ישבע יפטר לגמרי, צריך לישבע, ע"כ מרע"א. ועיין בתומים לעיל סימן ל"ד ס"ק כ"ב ובספר שערי משפט [כאן] סק"י ובספר ברכי יוסף לעיל סימן ל"ד אות י"ז ואות כ"ז ג"כ מענין זה²³ (פ"ת), לדעת ה"א לעיל (סי' לד ס"ג) לענין פסול לעדות משום עבירה דרבנן בעינן שעבר משום חימוד ממון, ה"ה כאן לענין לפסול לשבועה, דלא פלוג רבנן בתקנתן (פ"ת).

חשוד על השבועה, משום דהני פסולין דעבירה נתאמרו גבי פסולי עדות, משר"ה תלה חשוד על השבועה בפסולי עדות (סמ"ע).

דשמא מלוה ישנה כו', בגמרא איתא דמכח שני ענינים אין אדם נפסל ונחשד, האחד, מכח מלוה ישנה, והב', משום דאומרים דאשתמוטי הוא דמשתמטי, ואשתמוטי דקמשתמטי לא שייך אלא בהלוואה שנתנו לידו להוציא לטובתו, ובזה אף שבאו עדים ואמרו שראו המעות בידו בשעה שכפרו, אומרים דאשתמט עד שיוציאונו לשעתו ואח"כ ישלם לו, ודין זה כתב המחבר בסעיף שאחר זה במלוה. וזה אין שייך בפיקדון ובשומרים שכפר או שלקח ממון חבירו שלא ברשות. מיהו אכתי איכא למימר דכפרו משום מלוה ישנה. וזה שכתב כאן, וכל מי שחשוד ליקח ממון חבירו, והיינו שתבעו בלא עדים ואמר לקחת משלי או הפקדתי בידך לשמור, והוא טוען להד"ם, דתיקנו חז"ל שישבע היסת ולא אומרים מיגו דחשיד בעיניו אממונא חשיד נמי אשבועתא וישבע לשקר, בזה אמרו דלא חוששים להכי, אלא אומרים שמא משום מלוה ישנה בא לכפור עד שיוודע לו האמת, אבל לא ישבע מספק. וזהו דוקא אומרים בדלא נחשד בעדים אלא בעיניו תבעו שתבעו והוא כופר הכל וכמו שכתבתי, אבל אם באו עדים שלקח ממון חבירו, אז מספיקא דמלוה ישנה לא מכשרינן לו. ועי' סק"י. (סמ"ע).

ע"י המשך בהערה י.
²⁴ ע"י שו"ע (ח"מ סי' צב ס"ד):

שנים אוחזין פרק ראשון בבא מציעא

ותקנתא לתקנתא - ומתוך שאינו יכול ליטבע משלם לא שייך הכא כדפרישית: **ע"ר** דעל דעת ב"ד משביעין אותו מ"מ לא הו"ל לתקן שבועה בשלן ללא משתמע שחליה שלו: **וְנִימָא** משבטע שחליה שלו לשבועת שזו: **כּוּלָּהּ** שלי ולדבריסכו כו' - אף על גב דקאמר כולה שלי לא משבטע שחליה שלו שמרע לדיבוריה: **דחשיד** - אמונתא לא חשיד אשבועתא - נראה דהיינו טעמא משום דשבועה חמורה כדאיתא בזימא (דף פ"ו) ובשבועות (דף ל"ג) - שהעולם נודעטע על לא תשא ואל"ת אל"כ אמאי גזנן פסול לשבועה דאמר שכנגדו נשבע ויטול וי"ל דגזנן לא פסול לשבועה אלא מדרבנן ולעדות הוא דפסול מדאורייתא משום אל תשא רשע עד וי"מ בשם ה"ר יהודה חסיד הא דחשיד לאמונתא כשר לשבועה משום דשמח ע"י שבועה יפרוש משל אכל גזנן ודאי כמו שממנון אינו פורש ה"ה משבועה ולא קשה מההוא רעיא דאסהידו ביה דלכל(ה) מנייהו אמאי פסול דבהנך תרי דלכל לריד לשלם ומהשאר יפרוש על ידי שבועה דמה שהוא משלם על ידי עדים אין זה השבוע מעליא דעל כרחו משלם והיינו טעמא דכופר כפקדון פסול לעדות:

הריא שעתא דליתיה צביתיה - ל"ג דלשכתב ע"י איכא סהדי דנשבע לסקר במלוה גמי פסול וכן משמע בהגוזל קמא (ב"ב דף ק"ז) דמיירי בלא שבועה: **כּוּלָּהּ** דמי משמע להו - ואל"ת תיפוק ליה מלא תגזול וי"ל לעבור עליו בשני לאוין ואל"ת והא כי ייב"ד דמי גמי תמסן הוה כדמוכח שלהי ה"ב (ס"ג דף ק"ז) וחסן פסול לעדות כדתיב אל תשא ידך עם רשע להיות עד חסן והפסול לעדות פסול לשבועה דכל גהיה דחשיב כפסולי עדות כפרק זה בורר(כה) דרין דף כה: וז"ל (פ"ב) פסול להו לשבועה כפרק כל הנשבעין (שבועות דף מה) וי"ל דתמסן לא פסול לעדות אלא מדרבנן מדהני כפרק זה בורר הוסיפו עליהם התמסנין ולא פריך תמסן דאורייתא הוה כדפריך לגזנן ותמסן דקרא דלא ייב"ד דמי ושלתי הגוזל (ב"ב דף ק"ט) דמיית קרא דתמסן בני יהודה אפי' אי ייב"ד דמי אסמכתא בעלמא הוא ווע"ל דהוסיפו עליהם התמסנין לפסול לעדות וה"ה שפסול לשבועה היינו תמסן שחוקף לחטוף מיד ליד בדיעת הבעלים אבל הכא לא חתוף אלא מעלים חמכותו ואמר שנאכדה לו לא פסול:

[ע"פ ד"ה שכנגד] כב א ב מ"ו פ"י מהל' עדות הל' ד כהנ' לאוין ריד טו"ע ח"מ ס"י ל"ג ס"ג [כך חלם סנהדרין פ"ג דף כה]: כד ג טו"ע ח"מ ס"י קלה סעיף ה: כה ד טו"ע ח"מ ס"י כ"ס טו"ע ש"ק עמון חבירין: כו ה טו"ע ש"ס ס"ד: כז ו טו"ע כ"ה:

ותקנתא לתקנתא לא עבדינן ותיפוק ליה דהוה ליה רועה *ואמר רב יהודה *סתם רועה פסול לא קשיא *יהא דירידיה הא דעלמא דאי לא תימא הכי אנן חיותא לרועה היכי מסרינן והא כתיב *לפני עור לא תתן ^{ק"ה} מכשול ^{ק"ה} אלא *חוקה אין אדם חוטא ולא לו: זה ישבע שאין לו בה פחות מחציה [ובו]: על דאית ליה משתבעאו על דלית ליה משתבע אמר רב הונא דאמר שבועה שיש לי בה ואין לי בה פחות מחציה ונימא שבועה שכולה שלי ומי היבנין ליה כולה ונימא שבועה שחציה שלי מרע ליה לדיבוריה השתא גמי מרע ליה לדיבוריה דאמר כולה שלי ולדבריסכו שבועה שיש לי בה ואין לי בה פחות מחציה וכי מאחר שזוה תפוס ועומד וזה תפוס ועומד שבועה זו למה *אמר ר' יוחנן שבועה זו תקנת חכמים היא שלא יהא כל אחד ואחד הולך ותוקף במליתו של חבירו ואומר שלי הוא ונימא מינו דחשיד אממונא חשיד גמי אשבועתא דלא אמרינן לא תימא הכי האי דאמר רהבנא מודה מקצת הטענה ישבע נימא מינו דחשיד אממונא חשיד אשבועתא התם אשתמושי קא משתמיש ליה *כדרבה תדע *דאמר רב אידי בר אבין אמר רב חסדא הכופר במלוה כשר לעדות בפקדון פסול לעדות אלא הא *דחני רמי בר חמא ארבעה שומרין צריכינן כפירה במקצת והודאה במקצת שומר הנם והישואל נושא שכר והשוכר נימא מינו דחשיד אממונא חשיד אשבועתא התם גמי אשתמושי קא משתמיש סבר משכחנא לגנב והפיסנא ליה א"נ משכחנא ליה באגם ומייתניא ליה אי הכי הכופר בפקדון אמאי פסול לעדות נימא אשתמושי קא משתמיש סבר עד דבחשנא ומשכחנא ליה *כי אמרינן הכופר בפקדון פסול לעדות כגון דאתו סהדי ואסהידו ביה דההיא שעתא איתיה לפקדון בביתיה והוה ידע א"נ דהוה נקיט ליה בידיה אלא הא *דאמר רב הונא משביעין אותו שבועה שאינה ברשותו נימא מינו דחשיד אממונא חשיד אשבועתא התם גמי מורה ואמר דמי קא יהבנא ליה קא עבר על לאו *דלא תחמוד *לא תחמוד לאונשי *בלא דמי משמע להו ואלא

ותקנתא - שכנגדו ישבע ויטול דהו"ל נמי תקנתא דמן התורה מי שעליו לשלם הוא ישבע ויפטר מן התשלומין ואין נשבע ויטול מן התורה ואין המנויין בשבועות (דף מד): תקנת חכמים הן ולשבועה דאורייתא עבוד רבנן תקנתא אבל תקנתא לתקנתא לא עבדינן: **ותיפוק ליה דהוה ליה רועה** - אלא כ"י קא מתמה דקשיא ליה והא גזנן הוא ותיפוק ליה דכלאו הך גזילה פסול לשבועה: **דאמר רב יהודה סתם רועה** - אפילו לא הוה עד עליו גזול: **פסול** - לעדות דתמיהה גזנן הוא שמרעה בהמותיו בשדות של אחרים: **דידיה** - רועה בהמות שלו פסול דבשביל הגלחו רועה אותן בשדות אחרות אבל רועה בהמות העיר כשכר בשביל הנאת אחרים אינו חוטא להרעותו עד שגיע למרעה הנופקר לכל: **דאי לא תימא הכי** - דלא אמרינן על רועה בהמות דעלמא שהוא גזנן אלא חיותא לרועה היכי מסרינן: **על דאית ליה משתבע או על דלית ליה משתבע** - הכא ליטבע וליטול חליה לריד הוא ליטבע שיש לו בה חליה או ליטבע שאין לו בה פחות מחציה שמה אין לו בה כלום וכי משתבע שאין לו בה פחות מחציה בלמלא חס היה לו בה שלישי או רביעי והוא נשבע שאין לו בה פחות מחציה נשבע שסרי יש לו בה שלישי שהוא פחות מחציה ואין לו בה חליה אבל כשאין לו בה כלום נשבע הוא בלמלא: **שבועה שיש לי בה** - ולא תאמרו שמה שלישי או רביעי שבועה שאין לי חלק בה פחות מחציה: **מי יבנין ליה כולה** - הרי חבירו תופס בה ולא יבטיחוהו על כולה הרי לעו לב"ד מאחר שכולה שלו והס אמרו יתלוקו: **מרע ליה לדיבוריה** - דאמר ברישא כולה שלי והשתא אמר כהדיא חליה שלי: **דאמר כולה שלי** - חירוולא הוא: **ולדבריסכו** - שאין אחס מאלמניה לי כולה שבועה שיש לי בה ואין לי בה פחות מחציה: **ונימא מגו דחשיד אממונא חשיד כו'** - ארדבי יוחנן פריך דאמר חשדוהו רבנן שמה יך ותוקף בעליתו של חבירו ואומר שלי הוא חס חשוד הוא כדך חשוד הוא נמי ליטבע: **לא אמרינן כו'** - דחמיר הוא ללגישי איסור שבועה מאיסור גזילה: **אשתמושי משתמיש ליה** - ולא חשיד אממונא: **כדרבה** - דאמר לעיל מפני מה אמרה תורה כו': **תדע** - דלאו בגזנן חשידין ליה אלא באשתמושי בעלמא: **דאמר רב אידי כר אבין הכופר במלוה** - שכלו עדים והחזיקוהו כפקדן שהעידוהו שהוא חייב לו: **כשר לעדות** - אלמלא לאו דעתיה לגמוליה דנימא אל תשא עד

תמסן אלא לאשתמושי עבד: **כפקדון פסול לעדות** - דמאי אשתמושי איכא הרי לא ניסן להולאה ובעין הוא ואם חשיד יטעון שאכד ויפטר: **ונימא מינו דחשיד אממונא** - דההוא דאמר לא היו דברים מעולם כופר בפקדון הוא וליכא לנימור משתמיש: **חשיד נמי אשבועה ידיה** - דבשלמא אשבועת שומרין דההוא קטעין בלמטה דחייביה רחמנא שבועה איכא לנימור דלא חשיד אממונא אלא שמה פשע בשמירתה ותיב לשלם אונסיה וכבר עד דהו לי וזוי ופרענא ליה אלא הוה דכפירה הא ודאי כופר בפקדון הוא ומשקו והיכי משבטעין ליה עלה: **התם נמי אשתמושי משתמיש** - שאכדה ממנו וסבר משכחנא לגנב כו': **אי הכי** - בפקדון איכא לנימור משתמיש: **דכחשנא** - אחפש: **ה"ג דההיא שעתא** הוה גביה ולא גרס ההיא שעתא דלשכתב: **דאמר רב הונא** - לקמן בהמפקיד גבי שילם ולא ראה ליטבע אמר רב הונא חס בל לשלם משביעין אותו שבועה שאינה ברשותו חיישין שמה עיניו נתן זה: **סתם** - לא חשיד אממונא דמורי היתירא לנימור דמי כשיכא לנימור: **הא קא עבר בלא חממוד** - מה לי חשוד על לא תחמוד מה לי חשוד על לא תגזול נימא מינו דחשיד עליה חשיד אשבועתא:

[ע' מוספות כה: סנהדרין כה: ד"ה מעיקרא] דהרות הב"ח (6) תוס' וכו' דלכל מרמי מנייהו אמאי פסול:

שנים ארוחין

פרק ראשון

בבא מציעא

ו

עין משפט
נר מצוה

משביעין אותו. לשאינו מודה במקלט: נימא מיגו. למעיו פניו לכפור הכל לאו לאשתמוטי צעי ומסוד אשבועה: שניהם נשבעים. גבי חנוני על פנקסו וקסה לי אמאי שבקה למתני' דשבוטת ומייתי לה מבדייתא: נימא מיגו. כיון דחד מינייהו ודאי חשיד לממונא: שלש שבוטת משביעין אותו. לשומר חכם תורה אור

שבוטת מ: [עלי ה] שבוטת מ: כ"ק ק: ע"ט הגהות דגרי"א [א] גמ' אלא תקפה אחד כפניו. כ"ב וכה"ל דאי כתיב לא חתי ראהי ריב"א וטור (נע"מ) רבנו בח"מ ס"י קל"ה ס"ק ע"ו דלא כמ"ס הש"ך שם: נדעת הטור): שבוטת מ: [עלי ה] שבוטת מ: כ"ק ק: ע"ט הגהות דגרי"א [א] גמ' אלא תקפה אחד כפניו. כ"ב וכה"ל דאי כתיב לא חתי ראהי ריב"א וטור (נע"מ) רבנו בח"מ ס"י קל"ה ס"ק ע"ו דלא כמ"ס הש"ך שם: נדעת הטור):

אלא הא דאמר רב נחמן. הימא הא הכא נמי משתמיט וי"ל דרב נחמן מחייב שבוטת היסת אפי' היכא שבוטתו ואמר זה הספך שהוא בידך שלי הוא דלא שייך אישתמוטי וכן פ"י רב האי גאון שמשביעין שבוטת היסת אקרקעות אע"פ דלא שייך צרו אישתמוטי וקסה דכפ' שבוטת הדיינים

ואלא הא *דאמר רב נחמן משביעין אותו שבוטת היסת נימא מיגו דחשיד אממונא חשיד אשבוטתא ותו הא *דתני רבי חיאי שניהם נשבעין ונוטלין מבעה"ב נימא מיגו דחשיד אממונא חשיד אשבוטתא ותו הא *דאמר רב ששת *שלש שבוטות משביעין אותו שבוטת שלא פשעתי בה שבוטת שלא שלחתי בה יד שבוטת שאינה ברשותי נימא מיגו דחשיד אממונא חשיד אשבוטתא אלא לא אמרינן מיגו דחשיד אממונא חשיד אשבוטתא אביי אמר חיישין שמא מלוה ישנה יש לו עליו אי הכי נשקול בלא שבוטת *אלא חיישין שמא ספק מלוה ישנה יש לו עליו ולא אמרינן תפוס ממונא מספיקא משתבע נמי מספק אמר רב ששת בריה דרב אידי פרשי אינשי מספק שבוטת ולא פרשי מספק ממונא מאי טעמא ממון איתיה בחורה שבוטת ליתיה בחורה: בעי ר' זירא תקפה אחד בפנינו מהו היכי דמי אי דשתיק אודויי אודי ליה ואי דקא צווח מאי הוה ליה למעבד לא צריכא דשתיק מעיקרא והדר צווח מאי מראשתיק אודויי אודי ליה או דלמא כיון דקא צווח השתא אינלא מילתא דהאי דשתיק מעיקרא סבר הא קא הוה ליה רבנן אמר רבנחמן ת"ש 'בד' אששניהם ארוקין בה אבל היתה מלית יוצאת מהתת ידו של אחד מהן המוציא מחבירו עליו הראיה היכי דמי אי נימא כדקתני פשיטא [א] אלא שתקפה אחד בפנינו לא הכא במאי עסקינן כגון דאתולקמן כדחפסיו לה תרווייהו ואמרינן להו וילו פלוגו ונפקו והדר אתו כי תפוס לה חד מינייהו האי אמר אודויי אודי לי והאי אמר בדמי אגרתי ניהליה דאמרינן ליה עד השתא חשדת ליה בגולן והשתא מוגרת ליה בלא סהדי ואיבעית אימא כדקתני דאתו לקמן כי תפוס לה חד *לסומכוס דאמר ממון המוטל בספק חולקין בלא שבוטת מודה לסומכוס וסומכוס יסורכא לאו בלום היא אם תמצי לומר תקפה אחד בפנינו מוציאין אותה מידו הקדישה אינה מקדישה אותה מידו הקדישה בלא שבוטת מר 'אמירתו לגבוה במסירתו להדיוט דמי כמאן דתקפה דמי או דלמא השתא מודה לא תקפה וכתוב *ואיש כי יקדיש את ביתו קדש וגו' (מה ביתו ברשותו האף כל ברשותו לאפקי האי דלא ברשותו ת"ש דהדיא

מסותא
מסותא

הקדישה בלא תקפה מהו. ומייתי נמי כגון ששק בבעה שהקדיש ולבסוף כששאלה הגזבר לוח ומציעא ליה כיון דלמיכרתו לגבוה כו' הוה הקדש כתקפה דכיון ששק אודויי אודי ליה והוה הקדש ולא דמי לגזול ולא נתיישבו הבעלים דשניהם אין יכולין להקדיש זה לפי שאינו שלו וזה לפי שאינו ברשותו כיון דאודי ליה הוה כפקדון שיש לו ביד אחרים דיכול להקדיש כדמוכר את הספינה (ב"ב דף פמ.) גבי ההוא דלייתי קרי כו' דאי לא קיימי דמיייהו הוה קדושות או דלמא הקדש לא הוה תקיפה דלמה ילווח בשביל דבריו ומייתי מההיא מסותא דהקדיש חד ושקן אידך ומסקנא דלא הוה הקדש אלמא שתיקתו אינו כהודאה: *והיא הכא דכי תקפה כהן כו'. נראה דכי מיציעי ליה במסותא כיון דמקרקעי היא והוה דינא כל דאליס גבר וכיון דאם תקפה האחד והקדישה כשהיא בידו מהתמא חו לא פקע אפי' חזר חבירו ותקפה ממנו כי הקדישה בלא תקפה נמי הוה הקדש או דלמא כיון דלפי' גבר האחד אם יכול השני לחזור ולתקפה ממנו וזכה ה"ה הקדיש בלא תקפה לא יחול הקדש כלל כיון דחבירו אם תקפה היה זוכה ללא אליס הקדש מתקופה והשתא לייתי והא הכא אם תקפה

כח א מיי' פ"ו מהל' סאלה ופקדון הלכה א סמך עשין מה עוב"ע ח"מ ס"ו (ל"ו סעיף ה' וכו') דלא סעיף ג: ב כמ"ב עוב"ע ח"מ פ סעיף ג: ל ג ד מיי' פ"ט מהל' נויטן ועטין הלכה יג ועיי' נכסותו ומימי טור ס"ט ס"מ ח"מ קל"ה סעיף ט"ו: ל א ה מיי' שם הל' יג עוב"ע שם סעיף ה: ל ב ו מיי' שם הל' יא עוב"ע שם סעיף ז: ל ג ו מיי' פ"ט מכללות מכלה הל' א סמך עשין כ"ב עוב"ע י"ד ס"ח נכת סעיף ג: ל ד ח מיי' פ"ו מהל' ערפין הל' כ"ב סמך עשין קל"ה עוב"ע שם סעיף ז:

דק"מ: וס' ד"ה אישתמוטי) משמע דלא מחייב שבוטת היסת אלא ממונא אישתמוטי דקא פריך אדרבה אין אדם מעיו ומשני דמשתמיט וי"ל כיון דבשאינו צעין משתמיט אף כשהוא צעין לא פלוג רשנן ר' נמי אקשיא דר' חיאי סמך: דתני ר' חיאי. הקסה רש"י אמאי לא מייתי מתני' דשבוטת וי"ל דע"י ר' חיאי שנאה רבי כדמוכח הסם (דף מו:): שבוטת שלא שלחתי בה יד. פרש"י דאם שלח בה יד אפילו נלכסה חייב וחקף על פי דמשחזירה פטור כדקתני בהמפקיד (לקמן דף ל"ד) מ"מ שמא נלכסה קודם השחזירה אבל קסה משלחי האומנין (לקמן דף ע"ב.) דקאמר ונשבר או נשבה אין רואה הא יס רואה יביא רואה ויפטר והא שמא שלח בה יד וי"ל שיפטר משבוטת שנלכסה אף ישבע שלא שלח בה יד אי נמי שלא שלחתי בה יד אינו נשבע אלא ע"י גלגול שבוטת שלא פשעתי בה וכשיס רואה שנלכסה פטור לגמרי ור"ת מפרש אפי' ע"י גלגול לא ישבע היכא שהיא מזה בפנינו דאין מגלגלין אלא דברך הדומה למהו י"ל שגלה בו יד דווקא בשותפין שחלקו ונתחייב שבוטת ממקום אחר מגלגלין משום דמורי היתרא ושבוטת שלא שלחתי בה יד מפרש ר"ת שלא אכלה דאינו בכלל שבוטת שלא פשע בה ושאינה ברשותו:

ספק מלוה ישנה יש לו עליו. והשתא דמשביעין אותו ג' שבוטות ודשניהם נשבעין ונוטלין נמי חיישין שמא מלוה ישנה יש לו עליו ולכך אין לפוטרו בלא שבוטת וגם לא יטול בלא שבוטת אבל צעין ודאי וכופר בפקדון אין להכשיר מטעם שמא ספק מלוה ישנה יש לו עליו: ממון אפשר בחורה. אם לא יזכור יחזיר ולא יעכבו מספק אבל אין לפרש אם יזכור שאינו חייב לו יחזיר אבל אם לא יזכור יעכבו אע"פ שיודע שלא יזכור עוד דל"כ גם מספק שבוטת לא יפוסד:

אגרת ליה בלא סהדי. ואינו נאמן צמינו דאי צעי אמר תקפה ממני דמינו במקום עדים הוא: ממון אפשר בחורה. אם לא יזכור יחזיר ולא יעכבו מספק אבל אין לפרש אם יזכור שאינו חייב לו יחזיר אבל אם לא יזכור יעכבו אע"פ שיודע שלא יזכור עוד דל"כ גם מספק שבוטת לא יפוסד:

אגרת ליה בלא סהדי. ואינו נאמן צמינו דאי צעי אמר תקפה ממני דמינו במקום עדים הוא: ממון אפשר בחורה. אם לא יזכור יחזיר ולא יעכבו מספק אבל אין לפרש אם יזכור שאינו חייב לו יחזיר אבל אם לא יזכור יעכבו אע"פ שיודע שלא יזכור עוד דל"כ גם מספק שבוטת לא יפוסד:

עין משפט
נר מצוה

[אולי י"ל דף מ: דהיינו כסלוגתא של ר' ישעיהו ור"ע]

רבינו חננאל

והא דאמר רב נחמן ג' שבוטות משביעין אותו כו' הוא בפי' הנוטל אחר ואפי' פרשי אינשי מספק שבוטת ולא פרשי מספק ממונא מאי טעמא מסון אפשר בחורה. שבוטת לא אפשר בחורה. בעי ר' זירא תקפה א' בפנינו מהו כו' ת"ש בד"א בששניהם ארוקין בה אבל אם היה יוצא מחמת ידו אחר המע"ה. ופשיטא הכא בבאי עסקינן דמאן לקמן שניהן ארוקין בה ואמרי' ליה דינא הוא דפלגיתו לה ואילו והדרי כי תפוס לה חד מנהון ופעין דאודי לי ואמר לי שקלא וידיך היא. ואידך פעין איגרתיה ליה דאמרי' ליה עד השתא חשדת ליה בגולן ופונת כולה דרתי הוא ויאתה הוא ותפוס כהני' ומעיקרב' והשתא אגרת אגרתה ליה בלא סהדי שקרא אנת. אי בעית תירמא לעילא דאתי לקמן כי תפוס לה חד ואידך מסך סריבי דאמרי' אפילו סומכוס דאמר מסון המוטל בספק חולקין בלא שבוטת מודה לסומכוס דאמר ממון המוטל בלא שבוטת מר 'אמירתו לגבוה במסירתו להדיוט דמי כמאן דתקפה דמי או דלמא השתא מודה לא תקפה וכתוב *ואיש כי יקדיש את ביתו קדש וגו' (מה ביתו ברשותו האף כל ברשותו לאפקי האי דלא ברשותו ת"ש דהדיא

שבוטת מ: [עלי ה] שבוטת מ: כ"ק ק: ע"ט הגהות דגרי"א [א] גמ' אלא תקפה אחד כפניו. כ"ב וכה"ל דאי כתיב לא חתי ראהי ריב"א וטור (נע"מ) רבנו בח"מ ס"י קל"ה ס"ק ע"ו דלא כמ"ס הש"ך שם: נדעת הטור): שבוטת מ: [עלי ה] שבוטת מ: כ"ק ק: ע"ט הגהות דגרי"א [א] גמ' אלא תקפה אחד כפניו. כ"ב וכה"ל דאי כתיב לא חתי ראהי ריב"א וטור (נע"מ) רבנו בח"מ ס"י קל"ה ס"ק ע"ו דלא כמ"ס הש"ך שם: נדעת הטור):

בצירור], ששתק בתחילה ואחר כך צרח. מה דינו. מזה ששתק [אנו אומרים] שהוא מודה לו, או אולי, כיון שרצה עכשיו, נתגלה הדבר שזה ששתק בתחילה חשב, שהרי הרבנים ראו [שהוא תקף]²⁶. אמר רב נחמן, בא ושמע, במה דברים אמורים שניהם אדוקים בה²⁷, אבל [אם] היתה הטלית יוצאת מתחת ידו של אחד מהן [בפני ב"ד], המוציא מחבירו עליו הראיה [בעדים]. איך מדובר. אם תאמר כמו שלמדנו [היינו שרק א' אוהו בה] זה פשוט. אלא [מדובר] שתקפה אחד בפנינו [ושתק ולבסוף צרח]. לא, במה מדובר כאן, כגון שבאו לפנינו שניהם תופסים בו, ואומרים להם, לך ותחלקוהו. ויצאו [מבית דין], וחזרו כאשר א' מהם תופס בה. זה אמר, הוא הודה לי [שזה שלי], וזה אמר, השכרתי לו את זה בכסף. אומרים לו [לזה שתפסו לו], עד עכשיו חשדת לו שהוא גזולך, ועכשיו אתה משכיר לו ללא עדים. ואם תרצה לומר כמו שלמדנו, שבאו לפנינו כאשר א' תופס בו, והשני תופס בסרוכים. ואפילו לפי סומכוס, שאמר [כל] ממון המוטל בספק חולקים בלא שבועה, מודה סומכוס דסרכא אינו כלום²⁸.

אם תרצה לומר תקפה אחד בפנינו מוציאין אותה מידו [וחולקים בשבועה, אם] הקדישה אינה מקודשת. [אבל] אם תרצה לומר תקפה אחד בפנינו, אין מוציאין אותה מידו²⁹, הקדישה בלא תקפה, מה דינו. כיון שאמר מר, אמירתו לגבוה דומה למסירתו להדיט³⁰. זה דומה כמי שתקפו, או אולי עכשיו הרי לא תקפה, וכתוב "ואיש כי יקדיש את ביתו קדש וגו'", [ודורשים] כמה שבתו ברשותו אף כל ברשותו³¹ [יכול להקדיש], לאפוקי זה שאינו ברשותו. בא ושמע, שהיתה

אלא זה שרב נחמן אמר, [התובע את חברו, והוא כופר הכל] משביעים אותו שבועת היסט, שנאמר, מאחר והוא חשוד על כסף [שהוא מעיז פניו לכפור הכל], הוא חשוד על שבועתו. ועוד, זה שרבי חייה לימד, [בעל הבית שאמר לפועליו לקחת אוכל יום שלהם מחנווני, והם אמרו שלא קבלו, והחנווני אמר שנתן] שניהם [גם הפועלים וגם החנווני] נשבעים [כדבריהם] ונוטלים מבעל הבית, [למה הם נשבעים] שנאמר, מאחר והוא חשוד על כסף [שכן אחד מהם ודאי משקר וגונב את הבעל הבית], הוא חשוד על שבועתו. ועוד, זה שרב ששת אמר, שלש שבועות³² משביעים אותו [פי' לשומר חנם שטוען שנגנב]: שבועה שלא פשעתי בה, שבועה שלא שלחתי בה יד [לעשות את המלאכתו, שכן אם שלח בה יד הוי גזולך, וחיבי באונסין], שבועה שאינה ברשותי. [למה הוא נשבע שבועה "שאינו ברשותי"] שנאמר, מאחר והוא חשוד על כסף, הוא חשוד על שבועתו. אלא, לא אומרים מאחר והוא חשוד על כסף, הוא חשוד על שבועתו.

אביי אמר [הסבר דברי המשנה אינם כר' יוחנן, שאם היינו חושדים אותו שהוא הולך ותוקף בטלית של חברו, הוא חשוד על השבועה, אלא משביעים אותו ש]חוששים שמא יש לו עליו מלוה ישנה [והתוקף שהוא המלוה מכיר בו שהלוה שכח מזה ויכפור בו, ואז התוקף תוקף בטלית ונשבע שיש לו בה דמי חציה, שכן כל מטלטלים של הלוה משועבדים להלוואה]. אם כן, שיקח ללא שבועה. אלא, חוששים שמא יש לו עליו ספק מלוה ישנה³³. ולא אומרים שהתופס ממון מספק, גם ישבע מספק. אמר רב ששת בנו של רב אידי, אנשים פורשים מספק שבועה, ולא פורשים מספק כסף [פי' ספק גזל, אבל אם היה חשוד לתפוס בגזל אמיתי היה חשוד שישבע לשקר]. למה. ממון ישנו בחזרה, שבועה אינו בחזרה.

רבי זירא שאל, [שנים שבאו לפני ב"ד אוהזים בטלית ו]תקפה אחד בפנינו [מיד חברו בחזקה וכולה בידו לפני שנשבע], מה דינו. איך מדובר. אם הוא שותק, [הרי] הוא הודה לו [שזה באמת שלו]. ואם הוא צרח, מה היה לו לעשות. לא [מדובר לא בזה ולא בזה, אלא] צריכים [להעמיד אותו

²⁵ עי' ש"ע (ח"מ סי' צב ס"ג): הוב"ד לעיל הערה 23.

²⁶ עי' ש"ע (ח"מ סי' קלח ס"ו): באו שניהם אדוקים, ושטמה האחד מיד חברו בפנינו, ושתק השני, אף על פי שחזר וצוח אין מוציאין אותה מידו, שכיון ששתק בתולה הרי זה כמודה לו. הגה: ו"א שאפילו מביא עדים אח"כ שהיא שלו לא מהני לו, דהודאת בעל דין כמאה עדים דמי.

ביאור: באו שניהם אדוקין, היינו דווקא קודם שנשבעו, דלא אמרינן שתיקה כהודאה אלא קודם שבועה דעדיין בספיקא הוא דמי יימר דמשתבע, וה"ל כאומר "איני נשבע" דאינו יכול לחזור, ועיין לעיל (סי' כב ס"ג), אבל אחר שנשבע דאז כבר בחציו, תו לא אמרינן אודויי אודי, ואפילו שתק מתחלה ועד סוף לא אמרינן שתיקה כהודאה, ועיין לעיל (סי' פא סק"ו). היכא שהביא עדים שחציו שלו, מהני אפילו בשתק מתחלה ועד סוף, כיון דלא אמרינן שתיקה כהודאה בגוף הממון אלא דה"ל כאומר איני נשבע, וכיון דאתו עדים תו ליכא ספיקא ועדיף מנשבע דתו לא אמרינן שתיקה כהודאה [קצה"ח].

בפנינו כו', כל' בפני ב"ד ואם היה הדבר בפני עדים יש מחלוקת בין הפוסקים והעיקר נראה דדינו כאילו היה בפני ב"ד (ש"ך).

אף על פי שחזר וצוח כו', דין זה חזר וצוח הוא ספק בגמ' ולא נתפשט, אבל בשתק מתחלה ועד סוף חשיב כהודאה, ולפ"ז פשיטא שאפילו חזר הראשון ותקפו מוציאים אותו ממנו ונותנים אותו ליד התוקף הראשון כשהוא צוח ומ"ש המחבר בסעיף שאח"ז יחולקו כבתחילה לא קאי אלא אסיפא כשחזר וצוח עיין בתשו' מהרא"ן ששון סי' קל"ב ובתשובת ר"י לבית לוי סי' כ"ג ועיין בתשובת מהר"ט סוף סי' ק"ו (ש"ך), ראובן ושמעון שהשלישו דבר אצל שליש ואמרו שלא יתן לאחד מהם אם לא בריצוי שניהם, ואח"ז באו שניהם ואמר שמעון שהתפשרו יחד ששייך השלישות לו, וראובן שתק, אי שתיקתו הוי כהודאה או לא. זה דומה לסעיף שלנו שכיון ששתק בתחילה ה"ז כמודה לו, וכנ"ל סק", אפילו עשה כן בפני עדים, וא"כ כאן כיון ששניהם האמינו לשליש דהוא מהימן כבי תרי, וכל זמן שהוא ביד שליש הוי כתפסי תרווייהו, וכיון שזה אמר בפניו ששייך לו לבדו הוי כתקפה מידו והוא שותק, ודאי הוי כהודאה ואין לראובן שום טענה עוד כו' (פ"ת).

ו"א כו', דברי רמ"א אלה הם גם בסיפא וגם בתחילת המחבר ובשניהם לא מהני עדים דכיון דהאי תפיס מצי למימר אודויי אודי לי א"כ מה שיביא עדים לא יועיל הדודאת בע"ד כק' עדים דמי ודוק עיין בתשובת מהר"מ פאדוי סי' מ' ועיין בס' א"א דף פ"ז ע"א (ש"ך), ויש חולקים וס"ל דלא מהני עדים הוא רק בשתק לגמרי, אבל בשתק ולבסוף צוח מהני עדים (ט"ז ונתח"מ), ואף במודה בפירוש הודאה גמורה יכול אח"כ לומר טעיתי כשיש עדים, כ"ש כאן שאין הודאה גמורה שיכול לומר טעיתי בשעה ששתקתי (ט"ז), ויש חולקים, שמקור דברי ה"ט"ז לגבי אמר "טעיתי" הרי שם במודה לפני עדים מיייר, אבל במודה לפני ב"ד עפ"י תביעת האחד ודאי דאינו יכול לטעון טעיתי, ודוקא אם אין טוען "טעיתי" רק "לא הודיתי בשתיקתי", אז אין בטענתו ממש דאנן עדים שתיקה כהודאה, אבל בודאי דיכול לטעון טעיתי כשמביא עדים כמבואר לעיל (סי' קכ ס"ג), שאפילו כשיש לו מיגו יכול לטעון טעיתי מ"ש כשיש עדים. והטעם בשתק לגמרי לא

מהני עדים, ובשתק ולבסוף צוח מהני עדים ומוציאין מיד המוחזק, וכן הוא בקצה"ח סק" (נתח"מ). ועיין בתשובת שמן רקח ח"א סי' ס"ז מ"ש בזה (פ"ת).

²⁷ עי' ש"ע (ח"מ סי' קלח ס"ח): באו שניהם אדוקים בטלית, ואמרו להם: צאו וחלקו את דמיה, יצאו וחזרו והרי היא תחת יד אחד מהם, זה טוען: (שכנגדו) הודה לי ונסתלק ממנה, וזה טוען: שכרתיה לו, או: נתגבר עלי וחספה, המוציא מחבירו עליו הראיה, ואם לא הביא ראיה, ישבע זה שהיא שלו, ויפטר. הגה: ויש אומרים דאם אמר שחטפה ממנו, נאמן, ויחולקו. ולכן אם אמר: שכרתיה לו בפני פלוני ופלוני והלכו להם למדינת הים, נאמן, במיגו שהיה אומר: חטפה ממני, וכן נראה לי עיקר.

ביאור: שכרתיה לו או נתגבר עלי כו', שאמרינן לו עד עכשיו חשדת לו בגזלותא ועכשיו אוגרתה לו בלא עדים, מהאי טעמא דוקא לומר שכרתיה אינו נאמן אבל חטפה מידי נאמן, וזהו טעם ד"א דכתב הרמ"א, והמחבר ס"ל דה"ה לומר חטפה מידי אינו נאמן, כיון דידע דהוא גזלן ה"ל להשמר ממנו וליקח עדים עמו (סמ"ע).

המע"ה, בש"ס משמע דכאן אנן עדים דאודויי אודי לו ולפ"ז אין חברו יכול לחזור ולתקפו ממנו עיין בתשובת ר"י לבית לוי סי' כ"ג (ש"ך), ואפילו הן דברים העשויין להשאיל או להשכיר, מ"מ כאן חשיב כדברים שאין עשויין להשאיל נגד זה מטעם שאמרינן עד עכשיו חשדתו בגזלך ועכשיו מוגרת לו בלא עדים. אבל אם טען ואמר השכרתי לו בפני פלוני ופלוני והלכו למדה"י דשוב לא שייך סברא זו, פשיטא דנאמן בדברים העשויין להשאיל, ודלא כקצה"ח סק" (נתח"מ). ישבע זה כו', פי' שבועת היסט (ש"ך).

שחטפה ממנו, ואף דבשאר מטלטלין אם טוען גנבת אינו נאמן מטעם דאחזוקי אינשי בגנבא לא מחזקינן כמבואר לעיל (סי' קלג ס"ו), מ"מ כאן בשנים אוהזין בטלית וכבר אמר כולה שלי לא שייך זה, שהרי לא חשידנן אותו לגזלן כלל, שאפילו לרמאי לא חשידנן לו שאמרינן דסובר דהוא באמת שלו (נתח"מ).

שכרתיה לו בפני פלוני ופלוני, משום דנאמן במגו דחטפה ממני, וממילא נשמע לדעת הפוסקים דאינו נאמן לומר חטפה ממני, ודאי אינו נאמן לומר שכרתיה בפני פלוני ופלוני כיון דאינו טענה מחמת עצמה אלא במיגו דחטפה ממני. והא שאמרו בש"ס בטעמא דאינו נאמן לומר שכרתיה משום שאמרינן לו עד עכשיו חשדת לו בגזלך ועכשיו מוגרת לו בלא עדים, ומשמע דהיכא דמשכירו בעדים ה"ל טענה מחמת עצמה, היינו משום דבתר דמסיק עד עכשיו חשדת לו בגזלך וצריך להשכירו בעדים, א"כ ה"ל כמו דברים שאין עשויין להשאיל ולהשכיר דעיקר דברים העשויין להשאיל תלוי באהבת האיש ובשנאתו (עי' רמ"א סי' עב ס"ט), וכיון דאינו עשוי להשאיל ולהשכיר בלא עדים תו לא הוי מדברים העשויין להשאיל, דאין דרך להשכיר בעדים, וא"כ אפילו דברים העשויין להשאיל חשיב כמו דברים שאין עשויין כיון דצריך עדים לכך, ועיין מ"ש בסימן פ"ב סק"ט (קצה"ח).

במיגו שהיה אומר חטפה ממני, אבל בלא אמירה שכרתיה לו בפני פלוני אינו נאמן במיגו דחטפה ממני, דה"ל מיגו במקום חזקה (סמ"ע).

²⁸ עי' ש"ע (ח"מ סי' קלח ס"ה): היה אוהז את כולה, וזה מתאבק עמו ונתלה בה, הרי זה בחזקת האוהז את כולה.

מרחץ, ששנים רבו עליו, זה אמר שלי הוא, וזה אמר שלי הוא. אחד מהם קם והקדישו. רב חנניה ורב אושעיא וכל התלמידים פרשו ממנו [מלרחוץ בה, שחששו מאיסור מעילה]. ואמר רב אושעיא לרבה, כאשר אתה הולך לפני רב חסדא ל"כפרי" תשאל אותו [איך הוא יפסוק באותו המקרה].

כאשר הגיע ל"סורא" [באמצע הדרך לכפרי], אמר רב המנונא, [מקרה זו בדיק דומה] למשנתנו: ספק בכורות [כגון בהמה שילדה, ואין ידוע אם בכרה כבר אם לא], אחד בכור אדם²⁹ [כגון שהפילה אמו לפניו ספק דבר הפוטר בבכורה, ספק רוח הפילה, והבא אחריו בכור] ואחד בכור בהמה³⁰, בין טהורים בין טמאים, המוציא מחבירו עליו הראיה [כעת הגמ' חושב שהם ביד ישראל, הוי כהן מוציא מחבירו עליו הראיה, ואם תקפה כהן ושתיק ישראל, והדר צווח, הוי ישראל מוציא מחבירו]. ולמדו על זה [אע"פ שאין לכהן זכות להוציא את זה מהבעלים בגלל הספק, עכ"ז] אסורים בגיזה ובעבודה [מספק, שמא קדשים הם]. והרי כאן כתוב, תקפו כהן אין מוציאין אותו מידו, וכתוב, המוציא מחבירו עליו הראיה [משמע בין כהן ובין ישראל], וכי לא תקפו אסורין בגיזה ובעבודה.

אמר רבה [לרב המנונא, וכי אתה רוצה להביא הוכחה] מקדושת בכור, באמת אגיד לך תקפו כהן מוציאין אותו מידו [מסתמא בחזקת ישראל הן, ולעולם הכהן קרוי מוציא מחבירו], ואפילו הכי אסורים בגיזה ובעבודה שקדושה הבהא מהא שונה [ולא משום שיש לכהן שום כח בהם, שאז אפשר לפשוט את השאלה שנהא תקפו אין מוציאין מידו, הקדישה הוי הקדש, אלא כאן משום איסור ספק גיזה קדשים, שאם בכור הוא, מאליו קדוש, אבל גבי מסותא, דאין קדושה באה אלא על פיו של זה אפילו אם תגיד שתקפה אין מוציאין, הקדישה בלא תקפה לא הוי הקדש, דאין יכול להקדיש דבר שאינו ברשותו].

²⁹ עי' ש"ע (י"ד סי' ט"ו) מי שהוא ספק אם הוא חייב בפדיון, פטור, שהמוציא מחבירו עליו הראיה

עי' ש"ע (י"ד סי' ט"ו) שה ס"כ: השפחה שנסתחררה וכותית שנתגיירה כשהן מעוברות, וילדו, אף על פי שהורתו שלא בקדושה, הואיל ונולד בקדושה חייב, שנאמר: פטר רחם בישראל (במדבר ג, יב) והרי פטור רחם בישראל. אין ידוע אם קודם שנתגיירה או אחר שנתגיירה, המוציא מחבירו עליו הראיה.

עי' ש"ע (י"ד סי' ט"ו) שה ס"ה: מי שלא בכרה אשתו, וילדה זכר ונקבה, ואין ידוע איזה מהם יצא ראשון, אין כאן לכהן כלום. ילדה שני זכרים, אף על פי שאין ידוע איזה מהם הבכור, נותן חמשה סלעים לכהן. מת אחד מהם בתוך ל' יום, פטור, דשמא הבכור מת והמוציא מחבירו עליו הראיה.

³⁰ עי' ש"ע (י"ד סי' ט"ו) ישראל שיש לו ספק פטר חמור, יפריש עליו טלה להפקיע איסורו, ומעכב הטלה לעצמו. הגה: לא רצה לפדותו ולא ליתנו לכהן, מכהו בקופיע בערפו עד שימות, ויקברנו. ביאור: ומעכב הטלה לעצמו, שהמע"ה (ש"ך).

עי' ש"ע (י"ד סי' ט"ו) שכא ס"ג: חמורה שלא בכרה, וילדה שני זכרים, נותן טלה אחד לכהן. זכר ונקבה, ספק, ומפריש טלה אחד כדי להפקיע קדושה ממנו עד שיהיה מותר בהנאה, שמא הזכר נולד תחלה וטלה זה שהפריש, לבעלים ואינו לכהן, שהמוציא מחבירו עליו הראיה.

ביאור: וילדה ב' זכרים, ואינו מכיר הבכור (ש"ך).
נותן טלה אחד לכהן, משום שא' מהן ודאי בכור ושניהם אסורים בהנאה עד שיפדה (ש"ך).

עי' ש"ע (י"ד סי' ט"ו) שכא סט"ו: אחת בכרה ואחת לא בכרה, וילדו שני זכרים, נותן טלה אחד לכהן. זכר ונקבה, מפריש טלה והוא לעצמו.
עי' ש"ע (י"ד סי' ט"ו) שכא סט"ז: הלוקח חמורה מעובד כוכבים, ואין ידוע אם בכרה, וילדה זכר, פודה אותו בשה והוא לבעלים, מפני שהוא ספק.

עי' ש"ע (י"ד סי' ט"ו) שטו ס"א: ספק בכור, אין הבעלים צריכים ליתנו לכהן, אלא ישנו עד שיפול בו מום, ויאכלנו. ואסור בגיזה ועבודה. ואם תקפו כהן, אין מוציאין אותו מידו. הגה: ו"א דמוציאין אותו מיד הכהן וכן הלכתא. ואפילו אם נתנו לו הישראל בטעות, שהיה סבור שצריך ליתנו לו, ואח"כ נודע לו, צריך הכהן להחזיר לו.

ביאור: ויאכלנו. מיהו חייב במתנות כהונה מ"נ דוקא בספק בכור אבל כשנסתפק בשנים איזהו מהן בכור והוצרך ליתן א' מהן לכהן השני פטור מן המתנות כיון דחליפיו ביד כהן עשו שאינו זוכה כזוכה כמו שנתבאר כל זה לעיל ס' ס"א סק"א (ש"ך).

אין מוציאין, הדשתא ה"ל הישראל המוציא ועליו להביא ראיה (ש"ך).
ו"א דמוציאין כו', פ"י הואיל שמתחלה לא בא לידו בהיתר לא מיקרי תפיסה הואיל והוא עצמו היה לו ספק בשעת תפיסה ועיין מ"ש מזה בסו"ט ס"א סעיף כ"א (ט"ז), שכיון שהישראל יש לו עכ"פ חזקה דטובת הנאה ליתנו למי שירצה בכל מקום שהוא אותו מידו. הגה: ו"א דמוציאין אותו מיד הכהן וכן הלכתא. ואפילו אם נתנו לו הישראל בטעות, שהיה סבור שצריך ליתנו לו, ואח"כ נודע לו, צריך הכהן להחזיר לו.

ביאור: ויאכלנו. מיהו חייב במתנות כהונה מ"נ דוקא בספק בכור אבל כשנסתפק בשנים איזהו מהן בכור והוצרך ליתן א' מהן לכהן השני פטור מן המתנות כיון דחליפיו ביד כהן עשו שאינו זוכה כזוכה כמו שנתבאר כל זה לעיל ס' ס"א סק"א (ש"ך).
אין מוציאין, הדשתא ה"ל הישראל המוציא ועליו להביא ראיה (ש"ך).
ו"א דמוציאין כו', פ"י הואיל שמתחלה לא בא לידו בהיתר לא מיקרי תפיסה הואיל והוא עצמו היה לו ספק בשעת תפיסה ועיין מ"ש מזה בסו"ט ס"א סעיף כ"א (ט"ז), שכיון שהישראל יש לו עכ"פ חזקה דטובת הנאה ליתנו למי שירצה בכל מקום שהוא אותו מידו. הגה: ו"א דמוציאין אותו מיד הכהן וכן הלכתא. ואפילו אם נתנו לו הישראל בטעות, שהיה סבור שצריך ליתנו לו, ואח"כ נודע לו, צריך הכהן להחזיר לו.

אמר לו רב חנניה לרבה, ישנם ברייתא שהיא ראייה לדברך [לגבי ספק בכורות, שאם תקפה כהן מוציאין מידו], הספיקות [פ"י טלאים שפדו בהם ספקי פטר חמור, והנקראים "ספקות של פדיון פטר חמור"] נכנסין לדיר להתעשר. ואם תחשוב שאם תקפו כהן אין מוציאין אותו מידו [היינו שיש לכהן צד זכיהו בו], למה נכנסין לדיר. נמצא זה פוטר ממונו בממונו של כהן.

אמר אביי [לרב חנניה], אם זה הסיבה, זה לא ראייה לדברי [רבה]. במה מדובר כאן כגון שאין לו אלא ט' בהמות והוא [פ"י הספק בכור], דמה נפשך, אם [הבעלים] מחויב [לעשר], זה טוב שהוא מעשר, ואם הבעלים אינם מחויבים, הרי תשעה [בהמות] אינם [חייבים] במעשר.

אביי חזר ואמר, מה שאמרתי איננו נכון [וזה ודאי ראייה לרבה, שאם יש היה איזה צד זכיהו לכהן בו מספק, ונמצא כל אלה טלאים ספק חייבים במעשר ספק אין חייבים, ומספק לא חייבים לעשר, אפילו אם יש ממה נפשך]. שלמדנו, קפץ אחד מן המנויין³¹ לתוכן [פ"י היה מעשר טלאים והתחיל למנות כשהיו יוצאים בפתח הדיר, ועד שלא הגיע לעשרה קפץ אחד מן המנויין לתוך הדיר, ואינו מכירן] כולן פטורין [בין אותן שיצאו, בין אותן שבתוך הדיר, ואפילו הן אף, שיצאו פטורין שצריכים מנין הראוי לעשר, שהרי כשמנה אותם היה המנין ראוי להשלים ולבא לכלל מעשר, ואותן שבתוך הדיר פטורין משום זה המעורב, שנאמר "כל אשר יעבור תחת השבט", ולא שעבר כבר, וכל אחד מהם הוא ספק אם כבר עבר]. ואם תחשוב שספק צריך לעשרו, שתעשר ממה נפשך, שאם הוא חייב, טוב שהוא מעשר, ואם לא חייב, הוא נפטר במנין הראוי [למעשר], שרבא אמר, מנין הראוי פוטר³² [פ"י שהיה לו עשרה טלאים ומנה חמש, ומת אחד מן שאינו מנין המנויין פטורים, ושאין מנוים מצטרפים לקבוצה אחרת].

כיון דבטעות נתן לו ואלו הוי ידע הדין דספק בכור א"צ ליתן לו לא היה נותן לו. תקפו כהן (סי' ס"ב) (רע"א).

³¹ עי' רמב"ם (בכורות פ"ח ה"ד): היה מונה היוצאין אחד אחד ומקדש עשירי וקפץ אחד מן המנויין לתוך הדיר לתוך אלו שעדיין לא נמנו ולא נתעשרו, נפטרו הכל, שכל אחד מהן ספק אם הוא המנין שקפץ או אחר וכבר ביארנו שכל המנויין פטורין.

³² עי' רמב"ם (בכורות פ"ח ה"ח): קרא לתשיעי עשירי ונשאר העשירי בדיר, התשיעי יאכל במומו וזה שנשאר בדיר מעשר אף על פי שלא יצא ולא ביררו שהעשירי מאליו נתקדש, מת העשירי בדיר התשיעי יאכל במומו וכל השמונה שיצאו ונמנו פטורין ואף על פי שלא נתקדש עשירי שלהן ליקרב אלא מת קודם שיצא, שהמנין הראוי פוטר.

אור שמח הלכות בכורות פרק ח הלכה ח

[ח] מת העשירי בדיר כו', שהמנין הראוי פוטר:

נראה פשוט בהך דעשירי מאליו הוא קדוש (בכורות נ"ט ע"א) דוקא דליכא רק חד, כגון דלא הכניס רק ל' טלאים בדיר, דמבורר על העשירי מי הוא, אבל אם נשתיירו הרבה בדיר ואינו מבורר מי הוא העשירי, ואינו מתייחס מאליו להנך תשעה אם לא ידעבור בפתחם אחריהם, ומבורר מי הוא העשירי. ובה מיישב מה דמרב הגמרא (שם) מקרא דקדוש יהיה, אף אם לא קרא שמו עשירי, דהיינו בכ"ג דיש הרבה בדיר צריך שיעבור דיתברר מי הוא. ומסולק קושיית הלחם משנה על רבינו יע"ש, דצריך להך טעמא אם נשתיירו הרבה בדיר ודוק:

עי' רמב"ם (בכורות פ"ח ה"י): מת אחד מאלו שבתוך הדיר אלו שנמנו פטורין מפני שהמנין הראוי למעשר פוטר אף על פי שלא הפריש עליהן כמו שביארנו, ואלו שבתוך הדיר מניחין לגורן אחר עד שיצטרפו לאחרים, וכן מי שהיו לו ארבעה עשר טלאים והכניסן לדיר ויצאו ארבעה ומנאן בפתח זה ויצאו ששה ומנאן בפתח אחר ונשארו שם ארבעה בתוך הדיר, אם יצאו הארבעה הנשארים מן הפתח שיצאו בו הששה נוטל מהן אחד וכולן פטורין, שאותן הארבעה שיצאו תחילה מפתח ראשון מניין הראוי פטור, ואם יצאו אלו הארבעה הנשארים מן הפתח שיצאו בו הארבעה תחילה, הרי אותם הארבעה שיצאו בתחילה ואותן הששה שיצאו אחריהן בפתח שני פטורין שכל אחד מהן נמנה מנין הראוי למעשר שהרי נשארו שם בדיר אחרים להשלים המנין ולעשר, אבל אלו הארבעה שנשארו אף על פי שיצאו ונמנו מפתח הראשון אינו מניין הראוי לפיכך מצטרפין לגורן אחר, יצאו ארבעה מפתח זה וארבעה מפתח שני ונשארו שם ששה, אם יצאו הששה מאחד משני הפתחים נוטל מהן אחד מעשר וכולן פטורין, ואם יצאו הששה בשני הפתחים הרי הששה מצטרפין לגורן אחר והשמונה שיצאו תחילה מכאן ומכאן פטורין שכל ארבעה מהן נמנו מנין הראוי להשלים עליו עשרה ולעשר שהרי ששה היו שם נשארים בתוך הדיר.

לחם משנה הלכות בכורות פרק ח הלכה י

[י] וכן מי שהיו לו י"ד טלאים וכו'. בגמרא אמר עוד דאם יצאו ששה תחלה ואח"כ ד' בפתח אחד וארבעה נשתיירו הששה פטורים והשמונה שהם הד' שיצאו בפתח האחר הו' ששנתיירו הם מצטרפין לגורן ואם הד' יצאו בפתח הששה נוטל אחד מהן והד' שנשתיירו לבד מצטרפין לגורן אחר והוא פשוט וחד טעמא הוא דין זה ודין האחר שכתב רבינו ז"ל:

אלא מה תאמר [למה לא חייבוהו לעשר ממה נפשך] הרחמן [ה' ית' בתורה] אמר "עשירי" [היינו רקן] ודאי [חייב לעשר] ולא עשירי ספק. גם כאן הרחמן [ה' ית' בתורה] אמר "עשירי" [היינו רקן] ודאי ולא עשירי ספק. אמר רב אחא מדפתי לרבינא, מהו ספיקות [הנוכר לעיל שהספיקות נכנסים לדיר להתעשר]. אם תאמר ספק בכורות, הרחמן [ה' ית' בתורה] אמר "היה קדש", ולא שכבר קדוש. אלא, ספק פדיון פטר חמור [פ' טלה שהופרש על ספק פטר חמור, שאפילו הוא פטר חמור ודאי, אין בטלה זה של פדיון משום קדושה], וכמו שרב נחמן [אמר]. שרב נחמן אמר בשם רבה בר אבוח, ישראל שיש לו עשרה ספק פטרי חמור³³ בתוך ביתו, מפריש עליהן עשרה טלאין [להוציא איסור שלהם להתיר אותם לעבודה], ומעשרן, והן שלו.

מהו המסכת [דין] של המרחץ. בא ושמע, שרבי חייא בר אבין אמר, היתה מעשה [והובא השאלה] לפני רב חסדא, ורב חסדא [שאל אותו] לפני רב הונא, ופשטה מזה שרב נחמן אמר, כל ממון שאין יכול להוציא בדיינים [פ' שאין לו ראייה בדבר], הקדישו אינו קדוש. הרי [אם] יכול להוציא בדיינים [וכי אם] הקדישו קדוש, אף על גב דלא שהוציאו. והרי רבי יוחנן אמר, גזל ולא נתיאשו הבעלים שניהם אינם יכולים להקדישו³³, זה לפי שאינה שלו, וזה לפי שאינה ברשותו [שכן סתם גזילה יכולים להוציא בדיינים]. מי חשב שמדברים על מרחץ של מטלטלים [פ' כגון גיגית]. מדברים במרחץ קרקע, שאם יכול להוציא בדיינים היא עומדת ברשותו [שקרקע כל מקום שנמצא הוא ברשות בעליו].

רב תחליפא בן ארץ ישראל לימד לפני רבי אבהו, שנים אדוקים בטלית זה נוטל עד מקום שידו מגעת³⁴, וזה נוטל עד מקום שידו מגעת, והשאר חולקין בשוה. רבי אבהו מראה [באצבעותיו כלפי מעלה, היינו] בשבועה. אלא משנתנו שכתוב שחולקים ולא כתוב עד מקום שידו מגעת, איך מצאנו [כזה מקרה]. אמר רב פפא, שתופסים בגדילים בשתי ראשיים. אמר רב משרשיא, למדנו מזה [שכתוב שעד מקום שידו מגעת קנוי לו], סודר זה³⁵ [של קונה, שקונה בו קנין חליפיים], כיון שתופס בה [כמות בגד של] שלש [אצבעות] על שלש [אצבעות] קוראים בו "ונתן לרעהו", שזה דומה כאילו נפסק, [והמקנה] קנה [אותו], והמכר נקנה בו ללוקח, ודייק לכתוב ג' על ג' שצריכים כלי].

ולמה זה שונה מה [מקרה] של רב חסדא. שרב חסדא אמר, [בעל שנתן] גט בידה [של אשתו] וחוט [הקשור בגט] בידו³⁶ [של הבעל], אם [הבעל]

ואם יצאו הששה בשני פתחים וכו'. בגמ' אמרו ואם לאו פטורים ופירש"י ז"ל שלא יצאו אלו הששה לא בפתח אלו ד' ולא בפתח אלו ד' אלא בפני עצמן ע"כ. משמע ד"ל דיצאו בפתח אחר בפני עצמו ורבינו ז"ל פירש שיצאו מקצת בפתח זה ומקצת בפתח אחר דאין להם מנין הראוי לפטור, ויותר מכוון פירוש רבינו ז"ל:

ע"י ש"ע (ח"מ סי' שנד ס"ו): גב או גזל ולא נתיאשו הבעלים, אינם יכולים להקדיש לא הגב והגזלן ולא הבעלים, אפילו אם יש להם עדי גניבה וגזילה שיכולים להוציא בדיינים. במה דברים אמורים, במטלטלים. אבל בקרקע, אם יש לבעלים עדים שיכולים להוציא בדיינים, יכולים הבעלים להקדישו:

ביאור: גב או גזל, הגב והגזלן לפי שאינו שלו, והבעלים לפי שאינו ברשותו (סמ"ע), כל היכא שיש לו דבר של אחר בידו וטועה בדיו, שחשב שהוא שלו, או שמוטר לקחתו, ה"ל דבר שאינו ברשותו אף על גב דציית דינא, כיון דאינו מחזיר עד שיחזירוהו ב"ד, ודוקא פקדון ה"ל דבר שברשותו ומשום דכל אימת דבעי מפקיד שקיל לו, אבל כל שבטעות דין אתי לדידה או בטעות אחר ומחוסר ראייה והעמדה בדיו, אף על גב דציית דינא ה"ל דבר שאינו ברשותו (קצה"ח), ו"א דאם הקדישו הנגזל ואחר כך העמיד הגזלן בדיו והוציאו מידו בבית דין הכי נמי דקדיש, וצ"ע (רע"א), ו"א דאינו קדוש (פ"ת).

ע"י ש"ע (יר"ד סי' רנח ס"ו): אין אדם מקדיש דבר שאינו ברשותו. כיצד, היה לו פקדון ביד אחר, וכפר בו זה שהיא אצלו, אין הבעלים יכולין להקדישו. אבל אם לא כפר בו, הרי הוא ברשות בעליו בכל מקום שהוא. בד"א, במטלטלין. אבל קרקע שגזלה אחר וכפר בה, אם יכול להוציאה בדיינים הרי זה יכול להקדישה, ואף על פי שעדיין לא הוציאה, שהקרקע עצמה הרי היא ברשות בעליה. הגזל את חבירו ולא נתיאשו הבעלים, שניהם אין יכולים להקדישה, זה לפי שאינו שלו, וזה לפי שאינו ברשותו. וכן כל כיוצא בזה. הגה: אם יש לו משכון ביד חבירו, מה שהוא נגד הלואתו אינו יכול להקדיש, והמותר יכול להקדיש. ו"א שאפילו המותר אינו יכול להקדיש. המקדיש שטר חוב צריך תניבה ומסירה כמו בהדיוט.

ביאור: אבל אם לא כפר בו כו'. דדוקא פקדון דכל היכא דאיתא ברשותא דמרא איתא אבל מלוה אפילו לא כפר בו כיון דמלוה להוצאה ניתנה ה"ל כדבר שאינו ברשותיה ואינו יכול להקדיש כן משמע בהר"ף ופוסקים וכן משמע מדברי ה"טו בסעיף שאחר זה (ש"ך).

ע"י ש"ע (ח"מ סי' קלח ס"ג): במה דברים אמורים, כשאוחזין בשפת הטלית, שאין ביד שום אחד ממנה שלש [אצבעות] על שלש, אז חולקין אותה, אפילו שהטלית מוזהבת והזהב לצד אחד מהם, ואינו יכול לומר: חלק אותה לרחבה

יכול לנתקו [לחוט] ולהביא [את הגט] אצלו, אינה מגורשת [אם כן להחזיק דבר ביד אינה נתינה], ואם לא [אז היא] מגורשת. שם [בענין גט] צריכים כריתות [פ' הבדלה שיהיו מובדלים זה מזה, והרי הם אגודים בחוט זה], ואין [הבדלה אם הוא יכול הביאו אצלו]. כאן [בקנין] צריכים נתינה, והרי יש [את זה].

אמר רבא, [אפילו] אם היתה טלית מוזהבת חולקים. זה פשוט. [זה] לא [פשוט, אלא] צריכים [להעמיד את המקרה], שזההב באמצע. גם זה פשוט. [זה] לא [פשוט, אלא] צריכים [להעמיד את המקרה], [ש[הזהב] קרוב לצד א' [ואם כל זה חולקים בשוה]. מה הייתי אומר, שאמר לו, תחלוך כך [לרובה, ויהא הזהב לאחד מהם]. לכן לומדים, שאמר לו, מה ראית לחלק כך, תחלק כך [פ' לארכה].

תנו רבנן, שנים [פ' מלוה ולוה] אדוקים בשטר [חוב]. מלוה אומר, שלי הוא, ונפל ממני, ומצאתיו. ולוה אומר, שלך הוא, ופרעתיו לך [והחזרת לי, וממני נפל. כעת הגמ' חושב אם השטר כשר שייקיימוהו בחותמיו, והוא בחזקתו]. מקיימים את השטר בחותמיו [של העדים], דברי רבי. רבי שמעון בן גמליאל אומר, יחלוך [את השטר]. ואם השטר נפל ליד דיין, לא יוציאו לעולם [משמע שאם מצאו דיין לא יוציאו מיד הדיין]. רבי יוסי אומר, הרי הוא בחזקתו.

אמר מר, [מה שכתוב] יתקיים השטר בחותמיו. ו[כ]י המלוה גובה את כולו, [וכ]י הוא לא סובר מהמשנה שלנו: שנים אוחזין כו' [יחלוך בשבועה]. אמר רבא אמר רב נחמן, [בשטר] מקיים [שכתוב בו הנפק, שיצא כבר בבית דין והעידו העדים על חתימת ידם, והדיינים כותבים בו שטר זה יצא לפנינו והעידו פלוני ופלוני על חתימת ידם ואשרנו וקיימנו אותו כראוי] לפי כולם יחלוך³⁶, חולקים [בשטר] שאינו מקיים [היינו כשאומרים שיתקיים השטר בחותמיו, היינו לא לגבות המלוה כולו אלא לגבות חציו]. רבי סבר, מודה בשטר שכתוב צריך לקיימו [ולולא זה נאמן הלכה לומר פרעתו], ואם הוא מקיים אותו, חולקים, ואי לא מקיים אותו לא חולקים [שאפילו כולו ביד המלוה נאמן הלכה לומר פרעתו]. למה [לא חולקים], הוא חתיכת חרס, מי עושה את זה לשטר, הלוח, הרי אמר שפרע לו.

ורבי שמעון בן גמליאל סבר, מודה בשטר שכתבו אין צריך לקיימו, ואף על גב דלא מקיים אותו יחלוך. נפל ליד דיין לא יוציאו לעולם,

שיבא הזהב לחלקי, אלא חולקים אותה לארכה כדי שיבא לשניהם בשוה. אבל אם כל אחד קצתה בידו, וזה אומר: כולה שלי, וזה אומר: כולה שלי, זה נוטל עד מקום שידו מגעת וזה נוטל עד מקום שידו מגעת, והשאר חולקים בשוה ונשבעים על הדרך שנתבאר. ויש לכל אחד לגלגל על חבירו שכל מה שנטל כדן נטל.

ביאור: "שלש על שלש", כצ"ל. ופירושו, ג' אצבעות על ג' אצבעות ראוין לבגד (סמ"ע), פ' וכיון שאינו דבר חשוב אין ראוי לומר עליו שיטלנו קודם חלוקה, אבל ודאי אם רוצה ליטול קודם, אף שהוא פחות מג' על ג', הרשות בידו (ש"ך). והשאר חולקין בשוה ונשבעין, דוקא על המותר ונשבעין, אבל מה שהוא ביד כל אחד א"צ ליטול עליו אלא אם ירצה מגלגלין אותו כדמסיק, ויש חולקים וס"ל דנשבעין גם על מה שביד כל אחד, וקשה למה לא מובא בשו"ע ורמ"א, ועוד הרי הצד החולקים הם רוב מנין ואחרונים, ולכן צריך להיות שעיקר כדעתם (סמ"ע, ש"ך).

ע"י ש"ע (ח"מ סי' קצה ס"ד): אע"פ שלא תפס המקנה כל הכלי אלא מקצתו ונשאר קצתו ביד הקונה קנה בו והוא שיאחז ממנו שיעור כלי שהוא שיעור ג' אצבעות ואם אחז פחות מג' אצבעות צריך שיאחזו בענין שיחזיקו כל הכלי ולהביאו אצלו הגה ויש אומרים דאין קנין בפחות מג' ואין המוכר יכול לעכב הכלי או לחתוך קצתו דסתם קנין על מנת להחזיר הכלי הוא ואין מקנין בכלי אלא מדעת בעליו ולכן מי שלקח סודר חבירו בלא דעתו ומקנה בו אינו קנין³⁵ ויש אומרים אפילו הוי כלי שאול לו אינו קנין אלא אם כן השאילו כדי להקנות בו, וכן נראה לי.

ביאור: שהוא שיעור ג' אצבעות, ר"ל ג' אצבעות על ג' אצבעות דאז שם כלי בגד עליו לענין טומאה, ומינה נלמד להקונה בכלים אחרים (סמ"ע), ויש מקשים שהרי קי"ל לענין טומאה דדוקא בצמר ופשתן סגי שלש על שלש, אבל שארי מינין בעי שלשה על שלשה טפחים, ו"א שעכ"ז מועיל לענין חליפיים, ו"א דאגב אביהן חשיבי, פ' כשהוא מחובר בבגד חשוב שלש על שלש דידה (פ"ת). לנתק כל הכלי, נראה דלאו דוקא כל הכלי קאמר, אלא שיעור כלי הדיין ג' על ג' אצבעות וכנזכר לפני זה (סמ"ע). דוקא לענין קנין סודר ע"מ להקנות מהני כשיכול לנתקו אצלו אבל לענין שיקנה כל הכלי לא מהני מה שיכול לנתקו אצלו (ש"ך).

שאין קנין בפחות מג', פירוש, ולא סגי במה שיכול לנתקו ולהביאו אצלו (סמ"ע).

כלי שאול לו, ו"א דיכול לעשות חליפין בסודר שאול דכיון דקני ע"מ להקנות הוא, בכל דהו סגי ו"ח (רע"א).

מה שונה [אם זה נפל] ליד דיין [מאשר איש אחר]. אמר רבא, כך נאמר: ואחר [פי] אדם שהוא לא מלוה ולא לווה [שמצא שטר שנפל ליד דיין]³⁷, ואיך מדובר. שכתוב בו קיום, לא יוציאו עולמית [לא ללוה ולא למלוה, עד שיבא אליהו, או עדים שראו מיד מי נפל].

אין שאלה אם לא כתב בו קיום, שיש לומר כתב ללוה ולא לווה. אלא אפילו כתב בו קיום, שהוא מקיים. לא יחזיר, שחוששים לפירעון [פי] שמא מה שהלוה טוען שפרעו הוא אמת]. ורבי יוסי אומר: הרי הוא בחזקתו, ולא חוששים לפירעון.

וכי רבי יוסי לא חושש לפירעון [שכל כל מי שמחזיר לו שטר פרוע מיד הוא זהיר לקרעו]. והרי למדנו: מצא כתובה בשוק, בזמן שהבעל מודה [שלא פרעו], יחזיר לאשה. [אבל אם] אין הבעל מודה [אלא אמר שפרעתי ומידי נפל], לא יחזיר לא לזה ולא לזה³⁸. רבי יוסי אומר: [אם האשה] עודה תחת בעלה [פי] שלא גרשה, יחזיר לאשה [שכן אין בעל נותן כתובה לאשתו קודם גירושין. אבל אם] נתארמלה או נתגרשה, לא יחזיר לא לזה ולא לזה. תהפוך [השמות של התנאים], נפל ליד דיין לא יוציאו עולמית, דברי רבי יוסי, וחכמים אומרים: הרי הוא בחזקתו.

אם כן, קשה [פי] יש סתירה בין דבריו [רבנן על רבנן]. [אלא מה שכתוב] שטר כתובה, כולה רבי יוסי, וכתוב חסר, וכך כתוב: אין הבעל מודה, לא יחזיר לא לזה ולא לזה, במה דברים אמורים, שנתארמלה או שנתגרשה, אבל עודה תחת בעלה, יחזיר לאשה, שרבי יוסי אומר: עודה תחת בעלה יחזיר לאשה, נתארמלה או שנתגרשה, לא יחזיר לא לזה ולא לזה.

רב פפא אומר, באמת לא תהפוך [את השמות של התנאים], רבי יוסי אמר את זה לדבריהם של הרבנן. לדברי, אפילו נתארמלה או נתגרשה גם כן לא חוששים לפירעון. לדבריהם, אחם מודים לי בעודה תחת בעלה שיחזיר לאשה, שהיא אינה בת פירעון. ורבנן אמרו לו, אולי יחדתי לה כסף מסוים. רבינא אומר: לעולם תהפוך [שמות התנאים במקרה] הראשון, וטעמם של הרבנים כאן היא, משום שחוששים לשתי כתובות [ולא משום שחוששים לפירעון, שמי שיש לו שטר שפרע מיד קרעו]. ורבי יוסי לא חושש לשתי כתובות.

אמר רבי אלעזר: [זה שכתוב רש"ג אמר יחלוק בשוה] מחלוקת בששניהם אדוקים בטופס [פי] כל השטר חוץ מהתורף] או שניהם בתורף [פי] גילוי של שטר, היינו מקום הלוה והמלוה והמעות והזמן], אבל אחד אדוק בטופס ואחד אדוק בתורף, זה לוקח את הטופס וזה לוקח את התורף [שכן מה שתופס הוא שלו]³⁹.

ורבי יוחנן אומר: לעולם חולקין. [וכי ר' יוחנן אמר כך] אפילו אחד אדוק בטופס ואחד אדוק בתורף. והרי למדנו: זה נוטל עד מקום שידו מגעת. [זה] לא [קשה לר' יוחנן, אלא] צריכים [להעמיד את המקרה], שתורף נמצא באמצע⁴⁰. אם כן, למה הוא אמרו. לא. צריכים [להעמיד את המקרה], שמקרב [התורף] לגבי אחד. מה הייתי אומר, אמר לו: תחלוק כך. לכן לומדים, שאמר לו: מה ראית שחלקת כך, תחלוק כך.

אמר רב אחא מדפתי לרבינא: לפי רבי אלעזר, שאמר זה נוטל טופס וזה נוטל תורף, למה לו [לקחת את הטופס]. וכי הוא צריך את זה לצור על פי בקבוק שלו. אמר לו: לשויות [פי] מעלים בדמים כמה תורף שיה מן הטופס]. שאמר כך: שטר שיש בו זמן כמה הוא שוה [שכן שם המלוה

³⁷ עי' ש"ע (ח"מ סי' סה ס"ו): הוב"ד לקמן הערה 87.

עי' ש"ע (ח"מ סי' סה ס"ז):

³⁸ עי' רמב"ם (גזלה ואבדה פ"ח ה"ב): מצא כתובה אף על פי ששניהם מודים לא יחזיר לאשה שמא נפרעה כתובה זו או נמחלה ואחר כך מכר הבעל נכסיו והרי הוא רוצה לעשות קנוניא על הלקוחות.

(ש"ע.).

³⁹ עי' ש"ע (ח"מ סי' סה ס"ו): שנים שהן אוחזין בשטר, המלוה אומר: שלי הוא והוצאתי להפרע בו ממך, והלוה אומר: פרעתי וממני נפל, אם היה השטר שיכול לקיימו, זה ישבע שאין לו בדמים אלו פחות מחציו, וזה ישבע שאין לו בדמים אלו פחות מחציו, וישלם הלוה מחצה (שווי של חוב שבשטר). ואם אינו יכול לקיימו, ישבע הלוה היסט שפרעו, וילך לו. ו"א שאם הוא מקויים ואוחזין בו שניהם בשוה בטופס או בתורף, או ששניהם אוחזים בגליון, ואפילו כל התורף קרוב לאחד יותר מלחבירו, זה ישבע שאין לו בו פחות מחציו וזה ישבע שאין לו בו פחות מחציו, ויפרע לו חציו, אפילו אם יש בו נאמנות. ואם אחד אוחז בתורף ואחד בטופס, האוחז בתורף נוטל יתרון הממון ששוה התורף על הטופס, והשאר יחלקו בשוה בשבועה.

ביאור: שאין לו בדמים אלו פחות מחציו, כדין שנים אוחזין בטלית שיתבאר דינו לקמן (סי' קלח ס"א) (סמ"ע).

@@חסר נתה"מ@@

שווי של החוב, דיש שטר דאין יכול להוציא בו מיד הלוה כל סך הנכתב בשטר מכח עניונו או אלמותו (סמ"ע).

ישבע הלוה כו', דנאמן לומר ממני נפל במיגו דאי בעי הוה אמר שהוא מזויף (סמ"ע).

והלוה והמעות כתובים גם בפטופס, שכן צריך לחזור מעניינו של שטר כשיטה אחרונה, והוא עיקר, ושאיין לו זמן כמו הוא שוה. בשטר שיש לו זמן גובה ממשעובדים, והשני [פי] שטר ללא זמן] לא גובה ממשעובדים, ונותן לשני [ההפרש] שבניהם. גם זה שאמרנו "יחלוקר" [פירושו], לשויות.

שאם לא תאמר כך, שנים אוחזין בטלית [וכי] גם ככה חולקים [הטלית פיזיק]. הרי זה מפסידו. זה לא קשה,

בטופס או בתורף, תורף הוא עליונו של שטר שנזכר בו הזמן ושם הלוה והמלוה וסך המעות, וטופס הוא נוסח כל שאר השטר (סמ"ע).

זה ישבע וכו', ויש אומרים שחולקין בלא שבועה, שלא נתקנה שבועה זו אלא כדי שלא יהא כל אחד תוקף בטלית של חברו, לפיכך לא תיקנוה אלא בדבר דשכיח, אבל לא בשטרות דלא שכיח, ועיקר לא כדבריו (ש"ך).

נוטל יתרון הממון ששוה התורף כו', לא תורף ולא טופס ראוין לגבות זה בלא זה, לפיכך בעיקר השטר הן שוין, אלא שהתורף שוה יותר בשביל הזמן שבו. ששטר שיש בו זמן טורפין מן הלקוחות משא"כ כשאין בו זמן (כנ"ל סי' מג ס"ו), וכך נוטל תחילה מי שהחזיק בו (סמ"ע), ו"א דאם יש כאן עדי מסירה נמצא שבין תורף ובין טופס שניהם כשרים לגבות בלא עדי חתימה, אלא שהטופס שוה יותר בשביל העדים החתומים בו דשמה ילכו עדי מסירה למדינת הים או ימותו, הלכך שמין עילוי של טופס בשביל עדי ועילוי של תורף בשביל הזמן ומאי דביני ביני מנכין ליה והשאר חולקין, והיינו למ"ד עדי מסירה כרתי אף בשטרות. וכבר כתבתי לעיל (סי' נא סק"ט), דרבים חולקין דלא ק"ל עדי מסירה כרתי בשטרות (ש"ך). [עיי' בתשובת ר"י לבית לוי סי' מ' צ"ב]³⁹ (ש"ך).

והשאר חולקין בשוה, אם יש כאן עדי מסירה נמצא דבין בטופס בין בתורף שניהם כשרים לגבות בו בלא עדי חתימה, אלא שהטופס שוה יותר בשביל העדים החתומים בו שמה ימותו עדי מסירה או ילכו למדינת הים, הלכך שמין עילוי של הטופס בשביל עדי ועילוי של התורף בשביל הזמן, ומאי דביני ביני מנכין מעיקר המלוה והשאר חולקין בשבועה (סמ"ע), וצ"ע אם יש גלגול שבועה על מה שתפוס תחת ידו (ש"ך).

[שכל אפשר לחתוך את זה לשטים, שכן הטלית] ראוי לקטנים. והרי רבא אמר: אם היתה טלית מוזהבת חולקים, כך, גם חולקים אותה. הרי זה מפסידו. זה לא קשה, שראוי לבני [קטנים של] מלכים. והרי זה שלמדנו במשנה: היו שנים רוכבים על גבי בהמה וכו', כמו כן חולקים אותו [לשנים פזיז]. הרי זה מפסידו. זה מוכן [בבהמה] טהורה, ראוי לבשר, אלא טמאה, הרי הוא מפסידו. אלא, לשויות, וכן כאן, לשויות⁴⁰.

אמר רמי בר חמא, זאת אומרת [פי' מזה שכתוב במשנה שנים שהגביהו מציאה קנאה ויחלוקו, וכשמגביה מגביה לדעת שיקנה בה חברו חציה]: המגביה מציאה לחבירו, קנה חברו⁴¹. שאם תחשב לא קנה חברו, תיעשה זו כמי שמונחת על גבי קרקע וזו כמי שמונחת על גבי קרקע, ולא יקנה לא זה ולא זה [וכל הרוצה יחטפנה מידם]. אלא לא [כך הוא], ולומדים מזה, המגביה מציאה לחבירו, קנה חברו.

אמר רבא, באמת אמור, המגביה מציאה לחבירו לא קנה חברו [כל זמן שהמגביה לא רצה לקנות כלום], וכאן [פי' מש"כ במשנה שנים שהגביהו מציאה קנה] הסיבה היא, מתוך דווכה לעצמו זוכה גם כן לחברו. תדע, שאילו אמר לשלוחו צא וגנוב לי, וגנוב, פטור [המשלח מלשלם כפל, שאין שליח לדבר עבירה להתחייב לשלוחו, אלא שליח, דדברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין]. ושותפין שגנבו [פי' האחד הוציאה מרשות בעלים לדעתו ולדעת חברו], חייבין⁴². למה, [וכן] לא משום שאומרים מתוך שזוכה לעצמו גם זוכה לחבירו, [וכך] לומדים מזה.

אמר רבא: עכשיו שאמרת אומרים מתוך [שזוכה לעצמו זוכה גם כן לחבירו], חרש ופקח שהגביהו מציאה [יחד, אף על פי שהגביהה של חרש אינה הגביהה לקנות אלא מפני דרכי שלום], מתוך שקנה חרש, קנה פקח. זה מוכן [שה] חרש קנה, שכן מגביה בן דעת עבירו [לראשה השני לצורך שניהם, וראשו של צד חרש לגבי חרש ישנה הגביהה כמו שתקנו מפני דרכי שלום], אלא פקח במה קנה [לגבי פקח הוי ראשה שהגביהה החרש כמונח על גבי קרקע, דהגביהה דחרש לא קניא אלא מדרכי שלום]. אלא אמור: חרש, קנה, פקח, לא קנה. ומהו מתוך. מתוך ששני חרשים בעולם קנו, זה גם כן קנה. מהו [ההלכה למסקנה] כאן. [אפילו] אם תאמר המגביה מציאה לחבירו קנה חברו, היינו במקום שמגביה עבירו חברו, אבל כאן הוא [פי' הפקח] מגביה עבירו עצמו [והרי מאחר] והוא לא קנה, שיקנה לחבירו.

אלא אמור: מתוך שלא קנה פקח לא קנה חרש⁴³. ואם תאמר: מה שונה משני חרשין בעולם, שם הרבנים תקנו להם [שיקנו] כדי שלא יבואו לידי ריב [עם החוטפים מהם]. כאן אמר [החרש לעצמו] הפקח לא קנה, [למה] שאני אקנה.

אמר רב אחא בריה דרב אדא לרב אשי: מאיפה [פי' מאיזה חלק של המשנה] רמי בר חמא מדייק [הלכה זו]. אם תאמר מההתחלה שנים אוחזין בטלית, שם זה אומר הכל שלי, ואני הגבתי הכל, וזה אומר הכל שלי ואני הגבתי את הכל [ואיך יש מקום לומר לא יקנה לא זה ולא זה, ויבא אחר ויטלנה, והלא כל אחד טוען אני הגבתי, ואין כאן מגביה מציאה לחבירו⁴⁴]. אלא [הדיוק שלו הוא] מזה שכתוב זה אומר כולה שלי וזה אומר כולה שלי, למה עוד צריכים את זה. אלא מהמיותר במשנה לומדים מזה, המגביה מציאה לחבירו קנה חברו.

⁴⁰ ע"י שו"ע (ח"מ סי' קלח ס"ד): כל חלוקה האמורה כאן, אם הוא דבר שיפסד אם יחלק ממש, חולקים אותו בדמים. ביאור: אם הוא דבר שיפסד כו', אפילו אם לא יפסיד לגמרי אלא שיפסיד בחלוקה מאשר היה, כגון טלית גדול שלאחר שיחלוקו אותו ראוי לעשות ממנו ב' טליתים קטנים, אפ"ה ימכרו אותו בשלימותו ויחלוקו בדמים (סמ"ע), אם הפסד הוא פחות מחומש לא מיקרי הפסד וחולקין, וכן הוא בהג"ה לקמן (סי' קע"א ס"ה), ויש חולקים, שכל הפסד חשיב הפסד (נתה"מ).
⁴¹ ע"י שו"ע (ח"מ סי' רסט ס"א): המגביה מציאה לחבירו אע"פ שלא אמר לו כלום זכה בה:

ביאור: המגביה מציאה לחבירו כו', פירוש, ראובן שאמר בשעה שמגביה המציאה מעל גבי קרקע הריני מגביה מציאה זו כדי לזכות בה לשמעון, קנאה שמעון ואין ראובן יכול לחזור בו, ועיין מה שכתבתי לקמן (סמ"ע), ו"א אפילו לא אמר כלום אם מודה שהיתה כוונתו לכן (ש"ך), ועיקר כסמ"ע, דכיון דק"ל (נדרים כח ע"א) דברים שבלב אינן דברים, א"כ מחשבה גרידא לאו כלום היא, ואפילו זוכה לחבירו נמי צריך דיבור ובמחשבה לזכיה לא מהני. ועי' דבריו בסימן קפ"ג ס"ד ד"ה זבין לי, שאם קנה במעותיו ומתכוין לזכות לחבירו דלא קנה חברו אפילו אמר בפני עדים לצורך חברי אני קונה במעותי, ומשום דדעת המוכר לאקנויי לבעל המעות ולא קנה חברו עד שיודיע למוכר, מיהו אם אמר לו ראובן בפירוש שגביה מציאה לו והגביה במחשבתו לזכות לראובן קנה ראובן, דזה אינו דברים שבלב אלא דברים שבלב כל אדם דכיון ששתק אדעתיה דידיה ודיא אנגביה כדלקמן סעיף ו' (קצה"ח), ו"א דדוקא במקום הדברים שבלב סותרין לדברים שבפה לא הויין דברים שבלב דברים, אבל דברים שבלב סתמן הויין

והרי העמדנו ההתחלה [של המשנה מדבר] במציאה והסוף במקח וממכר. אלא [הדיוק שלון] מסוף המשנה, זה אומר כולה שלי וזה אומר חציה שלי, למה עוד צריכים את זה. אלא מהמיותר במשנה לומדים מזה, המגביה מציאה לחבירו קנה חברו.

ומאיפה [אנו יודעים שזה מדבר] במציאה. אולי במקח וממכר. ואם תאמר: אי במקח וממכר, למה צריכים לומר אותו. צריכים, הייתי חושב לומר: זה שאמר חציה שלי שיהיה כמשיב אבידה [שהיה יכול לומר כולה שלי ואמר חצי שלי], וליפטר [משבועה], לכן לומדים [שהייב בשבועה שחוששים] שהוא עושה הערמה. וחושב, אם אגיד הכל שלי, אני צריך לישבע, אגיד כך, ואהיה כמשיב אבידה, ואהיה פטור [משבועה].

אלא [הדיוק שלון] מזה, היו שנים רוכבין על גבי בהמה. למה עוד צריכים את זה. אלא מהמיותר במשנה לומדים מזה, המגביה מציאה לחבירו קנה חברו.

ואולי לומדים מזה שרוכב גם כן קנה [ואף על גב דלא משיכה היא, שאינה זזה ממקומה, שאין מנהיגה ברגליו]. אלא מסוף המשנה, בזמן שהן מודים או שיש להן עדים, חולקים בלא שבועה. במה [מדובר]. אם במקח וממכר, [וכן] צריכים לומר [את זה שבמקום שלקוחה בין שניהם שיחלקוה בלא שבועה]. אלא לא [מדובר במקח וממכר אלא] במציאה, ולומדים מזה, המגביה מציאה לחבירו קנה חברו [ואין אחר יכול לחטוף מהם, שכן המגביה עביר חברו, חברו קנה]. ורבא אמר, מתוך שזוכה לעצמו גם זוכה לחבירו.

היו שנים רוכבין. אמר רב יוסף, אמר לי רב יהודה:

דברים כמו בתרומה דמהני מחשבה (נתה"מ). וכן בשנפל המציאה בתוך ד' אמותיו ואמר שיקנה ד' אמותיו חפץ זה לפלוני (רע"א).

⁴² ע"י רמב"ם (גניבה פ"ב ה"ד): שתופין שגנבו, אם טבח אחד מהן או מכר מדעת חברו משלמין תשלומי ארבעה וחמשה, ואם עשה שלא מדעת חברו פטורין מתשלומי ארבעה וחמשה וחייבין בכפל.

⁴³ ע"י שו"ע (ח"מ סי' רסט ס"ד): הגביהו חרש ופקח כאחד, מתוך שלא קנה פקח (חרש) לא קנה חרש (פקח) והחוטפה מידם זכה. ומיהו מה שביד כל אחד קנה. ואם היו שניהם חרשים תקנו חכמים שיקנו כדי שלא יבואו להתקוטט:

ביאור: מתוך שלא קנה חרש, דבהגבתו מצד הדין לאו כלום הוא כיון דאין לו דעת כנזכר לעיל סעיף ג', אלא מפני דרכי שלום תיקנו שקנהו החרש כשהגביהו כולו או שני חרשין שהגביהו בהדדי, משא"כ כאן דלא הגביהו אלא עם פיקח ולא מהני הגבתו לפיקח לזכות על ידו, דבפיקח לא שייך תקנה מפני דרכי שלום שהרי יש לו קנייה טובא מצד עצמו שיגביהו לעצמו, וכיון דלא זכה הפיקח ע"י החרש בהחציה, לא זכה גם החרש בהחציה ע"י הפיקח, דלא שייך כאן הטעם דדרכי שלום ויריבו כיון דהחרש רואה שגם הפיקח אינו קונה (סמ"ע), חרש ופקח שהיו שניהם רוכבין או מנהיגים יש מח' אי הוי כמו הגביהו שניהם דלא קנו כלל, או שהפקח קנה (קצה"ח נתה"מ), ובאם הגביה פקח כ"כ שאם ינוח החרש ידו יהיה נעקר מן הקרקע יש מח' אם קנה, דלא שייך אתי לידי ריב דיש להסביר להחירש, אבל אם החרש בלבד הגביה כ"כ ולא הפקח, כיון דע"כ הפקח לא קנה ממילא, לא שייך בטלית זה אתי לידי ריב ולא קנה גם החרש (רע"א).

⁴⁴ הרי זה שרב איתו יש לו טענה אבל מישוהו מן השוק, אין לו שום טענה (רש"י).

לומדים מזה [ש'אמר] מר שמואל שני [דברים], רכוב ומנהיג, אחד קנה ואחד לא קנה, ולא ידעתי איזה מהם.

אין מדובר. אם תאמר רכוב לבד או מנהיג לבד [פי' שאין אחר מנהיג עמו, ובא אחד מן השוק וחוטפו ממנו בפנינו, ומושכה לקנותה], האם יש מי שאומר שמנהיג לבד לא קונה [הרי זה משיכה, ובהמה נקנית במשיכה]. אלא אם יש לומר [באחד מהם] שלא קנה, רכוב הוא שיש לומר [שצריכים משיכה שתעקור יד ורגל⁴⁵]. אלא, שאלו רכוב במקום מנהיג [פי' שניהם באים לפנינו זה רכוב וזה מנהיג, זה אומר כולה שלי וזה אומר כולה שלי, אמר שמואל אחד קנה שהוא עדיף מהשני], מה דינו. רכוב עדיף, שכן תפוס בה [ומשיכה קנה רק כאשר אין רכוב], או אולי מנהיג עדיף, שהולך בגללו [והיא הגדולה בקנין].

אמר רב יוסף, רב יהודה אמר לי, נראה [יכולים] אנו לפשוט מהמשנה דלקמן מה ששמואל אמר, איזה קנה. שלמדנו במשנה, המנהיג [בשני מינים כמו שור וחמור] מקבל ארבעים מכות⁴⁶ [משום איסור כלאים], והיושב בקרון מקבל ארבעים מכות, רבי מאיר פוטר את היושב בקרון [שכן לא עשה כלום]. ומזה ששמואל הפך [שמות התנאים] ולימד, וחכמים פוטרים את היושב בקרון, לומדים מזה, רכוב לבד לא קונה, וכל שכן רכוב במקום מנהיג [ושמואל הפך את השמות כדי שיהיה הלכה כרבנן].

אמר רב יוסף, רב יהודה [אלא שמואל]. אמר לו, אמת [ש'אמרתי "נראה"], וגם זכרתי שאמרתי לו, איך מה יכול לפשוט [הספק של] רכוב [מההלכה של] יושב, יושב לא תופס במוסירה [פי' רצועה שמוליכים בה את הבהמה, אבל] רכוב, תפוס במוסירה. ואמר לי, רב ושמואל, שניהם אמרו מוסירה

לא קנה⁴⁷ [במצאיה עד שיוליכנה, ותעקור יד ורגל, ואף על גב דבמכירה קני].

יש שאמרו [רב יוסף אמר בשם עצמו, נראה], אמר אביי לרב יוסף, איך הרב פשט [הספק של] רכוב מיושב. יושב, לא תפוס במוסירה, רכוב, תפוס במוסירה. אמר לו, כך לימד "אידי", מוסירה לא קנה.

וכן למדנו, רבי חלבו אמר בשם רב הונא, מוסירה, מחבירו [פי' במקח וממכר] קנה, במצאיה ובנכסי הגר [שמת ללא יורשים, וכל הקודם לזכות בנכסיו זכה בהם], לא קנה⁴⁸. מהו לשון "מוסירה". אמר רבא, "אידי" הסביר לי, כאדם המוסר דבר לחבירו. זה מובן מחבירו קנה, שמסר לו חבירו, אלא במצאיה ובנכסי הגר, מי מסר לו שיקנה.

שאלו שאלה מברייטא, היו שנים רוכבין על גבי בהמה וכו', מיהו [המחבר של הברייטא]. אם תאמר [שזה] רבי מאיר [ש'אמר היושב בקרון שבו המושכים הם כלאים, חייב מלקות], עכשיו יושב קנה, [וכן] יש ספק [אם] רכוב [קנה, שלכן צריכים לכתוב אותו]. אלא לא [פי' מחבר הברייטא איננו ר"מ אלא], רבנן, ולומדים מזה, רכוב קנה⁴⁹ [וזה פורח את רב יהודה שלמד רכוב מיושב. רב יהודה יענה, לא כדברך, אלא] במה מדובר כאן, במנהיג ברגליו [פי' שבועט בה ברגליו והולכת בגללו, ואז קנה במשיכה]. אם כן היינו מנהיג [ולמה כתוב רכוב ומנהיג, היו צריכים לכתוב או "שהיו שניהם מנהיגים"]. שתי סוגי מנהיג [ולולא שהיו כותבים את זה], מה הייתי אומר, רכוב עדיף, שמנהיג ותפוס בה, לכן לומדים [ש'אם] אלא שניהם שווים לקנותה].

בא ושמע, שנים שהיו מושכים גמל או מנהיגים חמור⁵⁰ [שזה דרכו של כל א'], או שהיה אחד מושך ואחד מנהיג,

דאבותיהו שם לשמואל טובא ושינוי דשינויהו דחיקי נינהו. ונראה דעת הרא"ש בהלכות כלאים כדעת הר"ף וכ"כ הטור, אבל בפ"ק דב"מ פסק כשמואל [וכ"כ הטור בח"מ סי' קצ"ז בשמן] ולכן סתם כאן שבלא"ה אין נ"מ האידינא, אבל בח"מ סי' קצ"ז סי' וס"ה וסי' רע"א (עמש"ש) פסק בש"ע כדעת ר"ף ורמב"ם דלא כשמואל.

⁴⁷ ע"י ש"ע (ח"מ סי' קצ"ז ס"א): בהמה בין דקה בין גסה אינה נקנית במסירה אלא במשיכה, ואינו צריך להגביה. הגה: ויש אומרים דאף מסירה קונה בבהמה גסה, ויש אומרים אף בדקה אם הוא בפני המוכר, ועיין לקמן סימן קצ"ח עד ל"ג דיני מסירה, אמר ליה לקנות במשיכה ושינה, בין לגרועותא כגון למסירה או למעלותא כגון שהגביה, לא קנה אלא במשיכה כמו שאמר לו:

ביאור: ו"א אף בדקה, אם היא עומדת ברשות הרבים או בחצר שאינה של שניהם דהן מקומות שאין קוננין שם במשיכה, משרה לא הטריחוהו חז"ל למושכה מרשות הרבים לרשותו או לסימטא אלא די במסירה. מיהו דוקא בבהמה ס"ל דמהני מסירה, דומיא דספינה דמסירה דידהו הוי כמו משיכה דבנענוע כל דהו הולכת הספינה מעצמה, וכיון דשם משיכה עליו, אף על פי דבשאר דברים בעינן שימשוך מרשות הרבים לרשותו או לסימטא, בהני שבמשיכתן לרשותו יש טורח הקילו בו לומר שסגי במסירה בזה ששם משיכה עליה, משא"כ בשאר מטלטלין אפילו כשהן ברשות הרבים (סמ"ע).

⁴⁸ ע"י ש"ע (ח"מ סי' רע"א ס"ב): בהמת מצאיה שקדם אחד ואחז במוסירה, לא קנה עד שימשוך או ינהיג וכן בנכסי הגר, אבל קנה המוסירה לבדו: ביאור: בהמת מצאיה כו' עד בנכסי הגר, הטעם, דבשניהן אין דעת אחרת מקנה אותן, משא"כ במכר ומתנה, עיין לעיל סימן קצ"ז סעיף א' וסעיף ד' בה"ג וקצ"ח סעיף ז', י"ב (סמ"ע וש"ך בשם המהר"י לבית לוי).

אבל קנה המוסירה, זה דקנה כולה, משום דבידו למושכה כולה אליו מראש בהמה, משא"כ בסעיף שאחר זה באחד רוכב כו', כיון דרוכב קנה הבהמה בטילה המוסירה מה שהוא קבוע בראש הבהמה גבי הבהמה, וכיון דלא קנה כולה גם מה שביני ביני לא קנה, כיון דלא הגביה כי אם ראש אחד וראש השני ה"ל כמונח על גבי קרקע, ועיין לעיל סימן קצ"ז סעיף ג', ד' ורס"ט סעיף ב', ה' (סמ"ע), ו"א דכאן קנה המוסירה מה שתפוס בידו, ועמ"ש לעיל סי' קצ"ה ס"ד (ש"ך וט"ז).

⁴⁹ ע"י ש"ע (ח"מ סי' קלח ס"א) הוב"ד לעיל הערה 1. ⁵⁰ ע"י ש"ע (ח"מ סי' רע"א ס"א): ב' שראו גמל או חמור של מצאיה, וקדמו שניהם והנהיגוהו או משכוהו או שהיה אחד מנהיג ואחד מושך קנו שניהם. במה דברים אמורים בחמור אבל בגמל אם היה אחד מנהיג ואחד מושך המושך קנה אבל לא המנהיג:

ביאור: או שהיה אחד מנהיג ואחד מושך כו', זהו קאי אחמור לבד, וכדמסיק וכתב במה דברים אמורים בחמור כו', ודוקא בשניהן מנהיגין בגמל קנו שניהן, דשניהן שוים בקנין, משא"כ הנהגה במקום משיכה, דקנין של משיכה עדיפא מהנהגה וכדמסיק (סמ"ע), אם קנה חד לוקח מחד מוכר גמל בהנהגה וחמור במשיכה קנה א' ממה נפשך (רע"א).

אבל לא המנהיג, דגמל בהנהגה וחמור במשיכה איכא חד מינייהו דלא קנה, ולא ידעין הי מינייהו קנה והי מינייהו לא קנה, הלכך במכר ומתנה לא קנה חד מינייהו דאוקי ממונא אחזקת מרא קמא, ובמצאיה והפקר קנו שניהן (סמ"ע).

⁴⁵ ע"י הגר"פ: שיטת רש"י בע"א דרכוב איירי בלא זזה ממקומה, וכ"מ מדבריו בסוגיין בד"ה מנהיג לחודיה שביאר להך צד דרכוב לא קני "דקטבר משיכה בעינן שתעקור יד ורגל כדאמרין בקידושין", ומבואר מדבריו דרכוב היינו כשאינה זזה ממקומה כלל. ולפ"ד כונתו דקנין רכוב ל"ה מדין משיכה כלל אלא משום דתפוס בה, ואותי לא נתבאר כה"צ מהו המקור להך קנין.

ובפשטו צ"ל דכל מש"כ רש"י דרכוב קני הוא רק במצאיה והפקר אבל במו"מ גם איהו מודה דבע"י קנין מעליא ולא סגי ברכוב לחודיה בלא שתהלך ממקומה, ובטעמא דמילתא ו"ל דלענין מצאיה והפקר סגי במעשה כל דהו וא"צ קנין מעליא, וכעין מה שמצינו לענין הבטה בהפקר דאיכא למ"ד דקני.

והדברים מבוארים להדיא במאירי שכתב דאע"ג דלענין קניה מחבירו אין בהמה נקנית ברכיבה בלא הנהגה מ"מ לענין מצאיה קנה (ובהמשך דבריו הביא ו"א דאפי' לענין מצאיה לא קני בלא הנהגה יעו"ש). ומבואר להדיא מדבריו דיש לחלק בזה בין מ"מ לבין מצאיה, ו"ל שזוהי ג"כ דעת רש"י. וע"ע במש"ת בזה להלן (אות שמ"א) בד' הרמב"ם.

[והנה לפ"ד היה נראה שזוהי ג"כ כונת רש"י לעיל בד"ב שכתב דהך בבא דאחד רוכב ואחד מנהיג אתי לאשמועי' דשניהם שוים לקנות בהמה מן ההפקר, ומשמע דקנין רכוב מהני רק בהפקר. אכן באמת אי"ז ראייה כלל, דמד' רש"י שם מבואר דהך בבא לא אתי לאשמועי' את עצם הדין דרכוב קני, דזה כבר ידע' מהבבא דשנים ורכבים, אלא אתי לאשמועינן דהמנהיג לא עדיף מיניה. ומעתה פשוט דהך חידושה שייך רק בהפקר, דבמו"מ כל היכא שדעת המוכר להקנות את הבהמה לשניהם פשיטא דכ"א קנה מחצה, דגם אם קנין חד עדיף מחבריה הרי כ"ה דעת המוכר שכ"א יקנה מחצה, ולהכי פרש"י דכל החידוש הוא רק בהפקר דאילו היה חד עדיף מחבריה הוה קני לחודיה].

וע"י בבית הלוי (ח"ג סי' מ"ג) שר"ל בזה דבר חידוש, דכל מש"כ רש"י בע"א ובד"ה מנהיג ברגליו דרכוב היינו בלא זזה ממקומה הוא רק לס"ד דשמואל איירי ברכוב לחודיה, דזוהי ו"ל דאיירי בלא זזה ממקומה ומבע"ל דלמא קני בלא משיכה משום דתפוס בה, אבל למאי דמסקי' דשמואל איירי ברכוב במקום מנהיג הרי איירי בגונא שהבהמה זזה ממקומה, ו"ל שהרי דקני ל"ה משום דתפוס בה גרידא אלא בצירוף זה דאזלא מחמתיה ומטעם משיכה. ובביאור החרחו של רש"י ביאר הבה"ל דהך כלל דבשנים שקנו זה שעדיף מחבריה קנה הוא רק כשב' הקנינים הם מאותו ענין, כגון בשנים שמשכו, דהיכא דמשיכה דחד עדיפא מהמשיכה דחבריה הרי הוא קונה לחודיה, אבל בב' קנינים שונים ל"א דקנין אחד מגרע לחבריה אלא קנאוה שניהם, ומה"ט הוכרח רש"י לפרש דלמאי דמסקי' דשמואל איירי ברכוב במקום מנהיג אין קנינו של הרכוב משום דתפוס בה אלא מדין משיכה, ובזה הוא דמבע"ל איזו משיכה עדיפא. והשתא ניחא ההוכחה מכלאים, דלמסקנת הגמ' מוכח מד' שמואל דרכוב אינו קנין בפ"ע אלא רק משום דאזלא מחמתיה, וזהו דמיייתי' מכלאים דהתם חזינן דהרכיבה לא חשיבא כהנהגה ומינה דגם לענין קנין ל"ח כאזלא מחמתיה, עכת"ד.

ע"י המשך בהערה. ⁴⁶ ע"י ש"ע (יר"ד סי' רצ"ז ס"ב): עגלה שהיו מושכין אותה כלאים, אסור לישב בה אף על פי שלע עגלה, מפני ששיבתו גורמת להם שימשכו העגלה. וכן אסור להיות אחד יושב בעגלה ואחד מנהיג.

בהגר"א: ולא כתב לוקח משום דבפ"ק דב"מ (ח ע"ב) שמואל אפיך לא ופסק ר"י כשמואל. אבל הר"ף פסק כסתם מתני' וכת"ק וכן הרמב"ם, משום

שנים אוחזין פרק ראשון

בבא מציעא

ט

עין משפט
נר מצוה

במדה זו. לקמיה מפרש למעוטי מאי: אי הכי. דלמא קמא איפכא קני אמאי קמני משיכה בגמל והנהגה בחמור ליערביניה וכו' מושכין ומנהיגין: איכא חד דל דלא קני. להכי לא מני למתני בתריויהו משיכה והנהגה ותנא הכי מושכין בגמל ומנהיגין בחמור

מושך ומנהיג חין אבל רכוב לא. תימא מנ"ל דלמא כ"ש רכוב דתפסין ביה וחי משום דשיירה אטו בכל דוכתי תנא כוליה קנייניו וי"ל דממשה יתיר' קרייך ליערביניהו ולמניניהו שנים שהיו מושכין או מנהיגים בין בגמל בין בחמור וטו לא מוקתי בלישנא יתירא ש"מ למעוטי רכוב

כב א מיי"י פ"ז מהל' חנייה הל' ה וע"י כהנאות ובמ"מ סנה עשין עד עוש"ע ח"מ סי' רע"ח סעיף ה:
כב ב ג מיי"י שס הל' ו עוש"ע שס סעיף ג:
כד ד ה עוש"ע ח"מ סי' רכט סעיף ה וע"ש:
הו ה ז מיי"י פ"ב מהל' מזירה הל' י ועיין במ"מ ס"ג סעיף טו ע"פ עוש"ע ח"מ סי' ק"א סעיף ה:

במדה זאת קנו ר' יהודה אומר לעולם לא קנה עד שחאה משיכה בגמל והנהגה בחמור קחני מיתה או שהיה אחד מושך ואחד מנהיג מושך ומנהיג אין אבל רכוב לא הוא הדין דאפילו רכוב והא דקחני מושך ומנהיג לאפוקי מדר' יהודה דאמר עד שחאה משיכה בגמל והנהגה בחמור קמשמע לן דאפילו איפכא נמי קני אי הכי ליערביניהו וליתניניהו שנים שהיו מושכין ומנהיגין בין בגמל בין בחמור איכא חד צד דלא קני איכא דאמרי משיכה בחמור ואיכא דאמרי "הנהגה בגמל ואית דמותיב מסיפא במדה זו קנה במדה זו למעוטי מאי לאו למעוטי רכוב לא למעוטי איפכא אי הכי היינו ר' יהודה איכא בנייהו צד אחד דלא קנה אית דאמרי משיכה בחמור ואיכא דאמרי הנהגה בגמל ת"ש יאחד רכוב חמור ואחד תפוס במוסירה זה קנה חמור וזה קנה מוסירה שמע מינה רכוב קני הכא נמי במנהיג ברגליו אי הכי נקני נמי רכוב במוסירה איכא זה קנה חמור וחצי מוסירה וזה קנה חצי מוסירה בשלמא רכוב קני דקמגבה ליה בן דעת אלא תפוס במוסירה במאי קני איכא זה קנה חמור וכוליה מוסירה וזה קני מה שתפוס בידו *האי מאי אם תימצי לומר המגביה מציאה לחבירו קנה חבירו הני מילי היכא דקא מגבה ליה אדעתא האי אדעתא ידיה קא מגבה ליה אידו לא קני לאחריו מקני אמר רב אשי זה קנה חמור ובית פניה וזה קנה מה שתפוס בידו והשאר לא קנה לא זה ולא זה רבי אבהו אמר לעולם כדקחני הואיל ויכול לנתקה ולהביאה אצלו *והא דר' אבהו *ברותא היא על גבי קרקע וחציה על גבי עמוד ובא אחד והגביה חציה מעל גבי קרקע ובא אחד קני ובתרא לא קני הואיל ויכול לנתק ולהביא אצלו אלא הא דר' אבהו ברוחא היא ת"ש ר' אליעזר אומר ר' רכוב בשדה ומנהיג בעיר קנה הבא נמי מנהיג ברגליו אי הכי היינו מנהיג תרי גוויי מנהיג אי הכי רכוב בעיר מאי טעמא לא קני אמר רב כהנא לפי שאין דרכן של בני אדם לרכוב בעיר אמר ליה רב אשי לרב כהנא אלא מעתה הגביה ארנקי בשבת שאין דרכן של בני אדם להגביה ארנקי בשבת הכי נמי דלא קני אלא מאי דעבד עבד וקני הבא נמי מאי דעבד עבד וקני אלא במקח וממכר עסקינן דאמר ליה כדך שבני אדם קונין ואי

במדה זאת קנו ר' יהודה אומר לעולם לא קנה עד שחאה משיכה בגמל והנהגה בחמור קחני מיתה או שהיה אחד מושך ואחד מנהיג מושך ומנהיג אין אבל רכוב לא הוא הדין דאפילו רכוב והא דקחני מושך ומנהיג לאפוקי מדר' יהודה דאמר עד שחאה משיכה בגמל והנהגה בחמור קמשמע לן דאפילו איפכא נמי קני אי הכי ליערביניהו וליתניניהו שנים שהיו מושכין ומנהיגין בין בגמל בין בחמור איכא חד צד דלא קני איכא דאמרי משיכה בחמור ואיכא דאמרי "הנהגה בגמל ואית דמותיב מסיפא במדה זו קנה במדה זו למעוטי מאי לאו למעוטי רכוב לא למעוטי איפכא אי הכי היינו ר' יהודה איכא בנייהו צד אחד דלא קנה אית דאמרי משיכה בחמור ואיכא דאמרי הנהגה בגמל ת"ש יאחד רכוב חמור ואחד תפוס במוסירה זה קנה חמור וזה קנה מוסירה שמע מינה רכוב קני הכא נמי במנהיג ברגליו אי הכי נקני נמי רכוב במוסירה איכא זה קנה חמור וחצי מוסירה וזה קנה חצי מוסירה בשלמא רכוב קני דקמגבה ליה בן דעת אלא תפוס במוסירה במאי קני איכא זה קנה חמור וכוליה מוסירה וזה קני מה שתפוס בידו *האי מאי אם תימצי לומר המגביה מציאה לחבירו קנה חבירו הני מילי היכא דקא מגבה ליה אדעתא האי אדעתא ידיה קא מגבה ליה אידו לא קני לאחריו מקני אמר רב אשי זה קנה חמור ובית פניה וזה קנה מה שתפוס בידו והשאר לא קנה לא זה ולא זה רבי אבהו אמר לעולם כדקחני הואיל ויכול לנתקה ולהביאה אצלו *והא דר' אבהו *ברותא היא על גבי קרקע וחציה על גבי עמוד ובא אחד והגביה חציה מעל גבי קרקע ובא אחד קני ובתרא לא קני הואיל ויכול לנתק ולהביא אצלו אלא הא דר' אבהו ברוחא היא ת"ש ר' אליעזר אומר ר' רכוב בשדה ומנהיג בעיר קנה הבא נמי מנהיג ברגליו אי הכי היינו מנהיג תרי גוויי מנהיג אי הכי רכוב בעיר מאי טעמא לא קני אמר רב כהנא לפי שאין דרכן של בני אדם לרכוב בעיר אמר ליה רב אשי לרב כהנא אלא מעתה הגביה ארנקי בשבת שאין דרכן של בני אדם להגביה ארנקי בשבת הכי נמי דלא קני אלא מאי דעבד עבד וקני הבא נמי מאי דעבד עבד וקני אלא במקח וממכר עסקינן דאמר ליה כדך שבני אדם קונין ואי

רבינו חננאל

פ"י איכא חד צד דלא קני יש מי שאומר משיכה בחמור לא קני אבל בגמל בין במשיכה בין בהנהגה קני. ויש מי שאומר הנהגה בגמל לא קנה אבל חמור בין במשיכה בין בהנהגה קני. פ"י פניה רצועות של מוסירה הנתונות על לחייה ועל מרחתה סוביא דשמעתא פלית מניחה על גבי קרקע וחציה על גבי עמוד בא אחד והגביה חציה מעל גבי קרקע ובא אחד והגביה חציה מעל גבי עמוד ח. רכוב או קני אי לא קני ת"ש ר"א אובר רכוב בשדה קנה וכו' ודחי' התם בפנהיג ברגליו אי הכי היינו מנהיג. ופרקי' תרי גוויי מנהיג. ואסקי' בבבא ומטבר אי אסר ליה קני כדך שבני אדם קונין אי ברשות הרבים רכוב קנה.

(ח) מסר סה כהנאק ונראה דל"ל קנו תריויהו.

[פ"י] במקום שטעו חכמים ולא דברו כהלכה לא ראה גנותם ולומר טעו אלא אמרו כרותא היא כלומר דעת מילונות היא. מעוך ערך כד"ר]

[לפני ח.ת.]

ס"ח ברוחא
[וע"י ספחים
י"א בגליון
מסרי' צ"ג]

על ידו הואיל וסופו ליפול וי"ל דשאי הכא שחופס בידו אחד מן הראש אי"כ הכא איירי כשתיק מן העמוד אינו ארוך כ"כ שגיגה ראש השני לארך ושליה שילוח הקן [חולין דף קמ"א:] דקאמר זיל טרוף אקן דלגביניהו ולקניניהו התם נמי הוגבהו על ידו וומר ממה שהיה תחילה שהרי קלת מפרסיהם למעלה לכך *קני: אי הכי רכוב בעיר מאי טעמא לא קני. אי גרסינן א"ה ה"פ אי אמרת בשלמא לא מיירי במנהיג ברגליו לכך בעיר לא קני דלא חולא מחמתיה לפי שיש בני אדם שמדברים יחד ויש כמה דברים באלמנע הדרכים אלא אי אמרינן במנהיג ברגליו א"כ חולא מחמתיה טובא ולאוי לא קני:

במדה זאת קנו. רבי יהודה אומר, לעולם לא קנה עד שתהא משיכה בגמל והנהגה בחמור. הרי כתוב, או שהיה אחד מושך ואחד מנהיג. מושך ומנהיג, כן [קנה], אבל רכוב, לא [קנה]. לא הוא הדין אפילו רכוב [קנה], וזה שכתוב מושך ומנהיג, להוציא מדעתו של רבי יהודה, שאמר עד שתהא משיכה בגמל והנהגה בחמור, לכן לומדים שאפילו הפוך [משיכה בחמור שזה לא כדרכו, והנהגה בגמל] גם כן קנה.

אם כן [שלפי התנא הראשון משיכה קונה בחמור והנהגה בגמל, למה כתו במשיכה גמל והנהגה בחמור] שיערבב אותם וילמד אותם, שנים שהיו מושכים או מנהיגים בין בגמל בין בחמור. [אלא הסיבה שלא עשו כך הוא משום ש]יש צד אחד שלא קנה [שזה לא דרכו], יש שאמרו משיכה בחמור, ויש שאמרו הנהגה בגמל⁵¹.

ויש ששאלו מהסוף, "במדה זו קנה", מה "במדה זו" בא למעט [כעת הגמ' חושב שזה במשיכה או בהנהגה בין בגמל בין בחמור. וכי לא בא למעט רכוב, לא, למעט הפוך [משיכה בחמור והנהגה בגמל]. אם כן היינו [בדיוק כמו דברי] רבי יהודה. יש [חילוק הלכתין] ביניהם צד אחד דלא קנה, יש שאמרו משיכה בחמור, ויש שאמרו הנהגה בגמל.

בא ושמע, אחד רכוב חמור ואחד תפוס במוסירה⁵² [ולא מנהיג], זה קנה את החמור וזה קנה [רק] את המוסירה. לומדים מזה, רכוב קונה [כל שהוא לא במקום מנהיג, אבל במקום מנהיג חולקים בשבועה. לא, אי אפשר ללמוד כך מזה, שכן] גם כאן [מדובר] במנהיג ברגליו. אם כן שהרכוב גם כן יקנה [חצי] המוסירה. אמור, זה קנה חמור וחצי מוסירה, וזה קנה חצי מוסירה. זה מובן [שה]רכוב קנה [חצי] המוסירה בהגבהת חבירו מהקרקע]. שכן דעת הגביה אותו, אלא התפוס במוסירה במה קנה [המוסירה] הלא ראשה השני מונח במקומו, והגבהת הפקר לא קניא עד שעוקר את כולו]. אמור, זה קנה חמור וכל המוסירה, וזה קני מה שתפוס בידו.

מה דינו [למסקנה]. אם תרצה לומר המגביה מציאה לחבירו קנה חבירו, היינו במקום שמגביה עבור חבירו. [אבל כאן] זה מגביה לדעת עצמו, [ואם] הוא לא קנה, [וכי אתה חושב] שהוא יקנה לאחר. אמר רב אשי, זה קנה חמור ובית פגיה [פי' חלק הרתמה הקשור על ראש הבהמה, ודינו כחמור לענין קנין], וזה קנה מה שתפוס בידו [מה שבתוך ידו] הוי מגביה לגמרי, והשאר לא קנה לא זה ולא זה [וכל מי שרוצה, יכול לבא ולחטוף אותו]. רבי אבהו אמר, באמת כמו שאמרנו, הואיל ויכול [התופס במוסירה] לנתקה [מראש החמור] ולהביאה אצלו [הואיל וראש החמור גבוה נוח להביאה אצלו בנתיקה אחת].

והרי [ההלכה הזו] של רבי אבהו⁵³ לא נכונה. שאם לא תאמר כך, טלית שהיא מונחת חציה על גבי קרקע וחציה על גבי עמוד [כיון דבמקום גבוה הוא, האוחזה בראשה השני נוח לו לנתק ולהביאה אצלו, שלא חסר הגבהה], ובא אחד והגביה חציה מעל גבי קרקע, ובא אחר והגביה חציה מעל גבי עמוד, גם כן הראשון קנה והאחרון לא קנה, הואיל ויכול לנתק ולהביא אצלו [ולא מצאנו כזה דבר]. אלא, [ההלכה הזו] של רבי אבהו לא נכונה.

בא ושמע, רבי אליעזר אומר, רכוב [בהמה של מציאה] בשדה או מנהיג בעיר⁵⁴, קנה. גם כאן [קנה משום שהוא] מנהיג ברגליו. אם כן היינו מנהיג. שתי סוגי מנהיג. אם כן רכוב בעיר למה לא קני. אמר רב כהנא, לפי שאין דרכן של בני אדם לרכוב בעיר [משום צניעות]. אמר רב אשי לרב כהנא, אלא מעתה, הגביה ארנקי בשבת, שאין דרכן של בני אדם להגביה ארנקי בשבת, גם כן שלא קנה. אלא מה שעשה עשה וקנה, גם כאן מה שעשה עשה וקנה. אלא [כאן] מדובר במקח וממכר, שאמר לו, קנה [אותו] כדרך שבני אדם קונים.

בידו וראש השני היה מוגבה מכחו שלשה טפחים מהארץ, אבל אם לא היה ראש השני עדיין בידו בעוד שהטלית באויר לא קנאה, ואע"פ שהיה מוגבה מכחו ג' טפחים כיון שעתה כולו בארץ. וכן אפילו ראש האחד בידו ולא ניתק ראש השני מעל גבי העמוד לא קנה, אע"פ שאילו נתקו היה מוגבה מכחו. ואם טלית מונח על גב דף והכה ועלה מכחו שלשה טפחים קנאו, אבל אם לא עלה מכה הכאתו למעלה אלא נפל לארץ, אפילו שהדף גבוה ג' טפחים לא קנה:

ביאור: וניתק ראש השני כו', פירוש, ע"י הגבהת ראש זה מעל גבי קרקע ניתק וזו ראש השני מעל גבי העמוד, וכיון שבגמרמו ניתק גם ראש השני היה באויר ג' טפחים בעוד היות ראש זה שהגביהו בידו, ה"ל כאילו הוי כולו בידו בבת אחת, משא"כ כשבשעה שהתחיל לנתק מעל גבי העמוד קודם שניתק ובא לאויר הניח המגביה ליפול מידו הראש הא' (סמ"ע).

כיון שעתה כולו בארץ, לא דוקא קאמר, אלא כלומר כיון דהיה דרך ירידתו ליפול בארץ ולא היה מחזיק בו כלל בהיותו כולו באויר (סמ"ע). והכה ועלה מכחו ג' טפחים, זה דבעינן ג' טפחים היינו דוקא אם חוזר הטלית ליפול על גבי העמוד, דנמצא דהעמוד הוא קרקע שלו ובעינן שיהיה מוגבה על ידו ג' טפחים, אבל אם מכה הכאתו עלה מהעמוד ודרך ירידתו נפל לארץ, אפילו לא עלה מעל גבי העמוד כי אם מעט, כיון שעל"פ עלה מכחו והיה ג' טפחים מהארץ מקום שסופו יפול שם, קנהו (סמ"ע⁵⁵ וט"ז).

⁵⁴ ע"י שו"ע (ח"מ סי' קצ"ח): המוכר בהמה לחבירו או נתנה לו במתנה ואמר קנה כדרך שבני אדם קונים, אם משך או הגביה קנה, אבל אם רכב עליה, אם בשדה או בסימטא קנה, ואם בעיר ברשות הרבים לא קנה לפי שאין דרך בני אדם לרכוב בעיר, לפיכך: אם היה אדם חשוב שדרכו לרכוב בעיר, או אדם מזולול ביותר שאינו מקפיד על הלכות בעיר ורוכב כגון: המטפלין בגידול הבהמות, או העבדים, או שהיתה אשה, או שהיה ברשות הרבים שהרבים דוחקים שם, הרי זה קונה ברכיבה, והוא שתהליך בו: ביאור: ואמר קנה כדרך שבני אדם כו' – ו"א דלא בעינן שיאמר כן בפירוש אלא שתמא נמי ה"ל כאמר ליה הכי (סמ"ע).

אם משך או הגביה קנה, פירוש, הגביה בכל מקום שהוא, אבל משיכה צריך שתהיה במקום שנוהג, והיינו דוקא בסימטא או בחצר של שניהם (ע"י לעיל ס"ב) (סמ"ע).

ואם בעיר ברה"ר – קשה על דבריו, ונראה שזה חולק על המחבר (סמ"ע⁵⁶), יפה תמה הסמ"ע, אמנם קשה, למה לא תמה ג"כ על הג"ה ראשונה של רמ"א אם בשדה או בסימטא, זה אי אפשר לקיימו על לשון המחבר, שהרי הרמב"ם עיקר החילוק שבין אדם חשוב לאחר הוא בסימטא, ורמ"א החליט דבסימטא קנה כל אדם (ט"ז).

ברשות הרבים שהרבים דוחקים שם, מיירי כאן ברכב עליה מרה"ר לסימטא, דאז א"צ להוליכה לסימטא רק כל שהוא כמבואר בסימן קצ"ח סעיף ז"ד, מטעם כיון דעל"פ משכה כולו, משום הכי קנה, משא"כ ברה"ר שאין רבים דוחקים שם לא קנה (נתה"מ).

⁵¹ ע"י שו"ע (ח"מ סי' רע"א ס"א): הוב"ד לעיל הערה 50.

וע"י שו"ע (ח"מ סי' קצ"ח ס"א): כיצד קונין את הבהמה במשיכה, אין צריך לומר אם משכה והלכה או שרכב עליה והלכה בו שקנה, אלא אפילו קרא לה ובאה או שהכיסה במקלו, או שהנהיגה בקול ורצתה בפניו, כיון שעקרה יד ורגל קנאה, והוא שימשוך בפני הבעלים, ואם משך שלא בפני הבעלים צריך שיאמר לו קודם שימשוך לך משוך וקני (וע"ל סימן רע"א מדינין אלו):

ביאור: קונין את הבהמה, בהמה כפותה ו"א דהיא ספק בש"ס אי קנה או לא כיון דלאו דרכו בכך ו"א דפשיטא להו דקנה (רע"א).

או שרכב עליה – ו"א דלא קנה ברכיבה עד שיהיגה ברגליו (סמ"ע), רכיבה מדין משיכה קנה דאזלא מעט מחמתיה, ואם כן אינו קונה ברה"ר וע"י לקמן ס"ה וצ"ע (רע"א).

או שהנהיגה בקול כו', משמע דס"ל דמשיכה והנהגה קונין בכל הבהמות, דהיינו דוקא באחד שבא לקנות בהם, אבל כששנים באים כאחד לקנות הגמל ואחד משכה ואחד הנהיגה, שבזה הנהגה במקום משיכה לאו כלום הוא (סמ"ע). ורצתה בפניו, נראה דאהכיסה במקל קאי, דאילו להנהיגה בקול אין צריך לרצתה בפניו כיון שהנהיגה, לכן היה נראה להפך להעמיד ההג"ה דהנהיגה בקול אחר רצתה בפניו (סמ"ע)

ועיין לקמן סימן רע"א מדינים אלו, ר"ל דשם בשו"ע בסימן רע"א כתב מדין קניה וכנ"ל סק", אבל לא כתב מזה דבעינן שיאמר לו. ועיין לעיל (סי' קצ"ח ס"ב) שם כתב מזה לענין חזקת קרקע ע"ש (סמ"ע).

וע"י חידושי רע"א: כאן: רבי עקיבא איגר מסכת בבא מציעא דף ט עמוד א בסוגי' דרכוב ומנהיג, הרי"ף לא הביא כל הסוגי' רק המתני' כהווייתה, וכתב הה"מ והנ"י ד"ל דרכוב קני ודלא כשמואל, וכן דעת הרמב"ם שפסק כחכמים דכלאי', גם הביא סוגי' דחמור במשיכה וגמל בהנהגה והוא תרתי דסתרי אהדדי כיון דפסק דרכוב קני א"כ בהכרח צריכים לשנוי' דהש"ס דאיכא חד צד דלא קני, והרמ"ה שהביא הטור סימן (קצ"ז) שכ' דבין בחמור ובין בגמל בין משיכה והנהגה קונה, היינו דפסק דרכוב לא קני וא"צ לשנוי' דהש"ס כלל, אבל על הרי"ף קשה, וכן הקשה בב"י בסי' הנ"ל. ע"י המשך בהערה .

⁵² ע"י שו"ע (ח"מ סי' רע"א ס"ג): היה אחד רוכב ואחד אווז במוסירה, הרוכב קנה הבהמה והמוסירה שעל לחיי הבהמה בלבד, וזה שאחז המוסירה קנה ממנה מה שאחז בידו ושאר המוסירה לא קנה שום אחד מהם. הגה: היו שנים רוכבין קנו שניהן, היה אחד רוכב ואחד מנהיג קנו שניהם ויחלוקו:

ביאור: היה אחד רוכב כו', הרמ"א סתם שקנה אפילו ללא הנהיג ברגליו (סמ"ע), אמנם י"א בדרכיבה לבד ללא הנהיגה ברגליו לא קנהו, וע"י לעיל סימן קל"ח ס"א בסמ"ע וקצ"ח ס"ג (סמ"ע), ושו"ף בשם מהר"י לבית לוי.

⁵³ ע"י שו"ע (ח"מ סי' רסט ס"ה): טלית שמונח חציה על גבי עמוד שגובה ג' טפחים וחציה על גבי קרקע ובא אחד והגביה ראש אחד שעל גבי קרקע וניתק ראש השני מעל גבי עמוד ונפל על גבי קרקע קנאה, כיון שראש האחד עדיין היא

ואם הוא [ב]רשות הרבים [בעיר, שדרך לרכוב שם ולא להנהיג פן יפסקו עובדי דרכים בינו לבין בהמתו], קנה, ואם הוא אדם חשוב [אין דרכו להנהיג בהמה ברגליו, ודרך כבוד לרכוב עליה אף בסימטא שאין בני אדם [שם], קנה, ואם היא אשה [שאינן בה כח לאחוזו בהמה פן תינתק הימנה], קנה. ואם הוא אדם זול, קנה⁵⁵ [שדרכו לרכוב לפני כל, אף בלא דוחק, לפי שאינו צנוע, אבל אדם בינוני, כגון שאינו חשוב בעושר ואינו בוש להוליך בהמה ברגליו, אין דרכו לרכוב בסמטא בעיר, משום צניעות].

רבי אלעזר שאל, האומר לחבירו משוך בהמה זו לקנות כלים שעליה מה דינו [במקח וממכר, ומוכר לו את הכלים ולא את הבהמה. וכי יש צד] לקנות⁵⁶. וכי הוא אמר לו "קנה". אלא, משוך בהמה זו וקנה כלים שעליה, מה דינו. האם משיכה של בהמה עוזר לקנות כלים, או לא⁵⁷.

אמר רבא, אם הוא אמר לו תקנה בהמה ותקנה הכלים, האם הוא קונה את הכלים [פי' מזה ששאל המוכר כלים ללא בהמה, משמע שבמוכר שניהם זה פשוט מזה שקנה בהמה גם קנה כלים, משום תורת חצר, שחצרו של אדם קונה לו, ובהמתו כחצרו. הרי' זה חצר מהלכת⁵⁸, וחצר מהלכת לא קנה. ואם תאמר [שזה כן קנה] כשעמדה [פי' אחרי שעקרה ידה ורגלה, ונקנית לו הבהמה במשיכה, עמדה ולא הלכה, ונקנו כלים בעמידתה שקנה לו חצר], והרי כל שאם הוא הולך לא קנה, [אם הוא] עומד או יושב לא קנה [כיון שראויה ללכת, אינו דומה לחצר, ואינו קונה בתורת חצר]. ולהלכה, [זה שפשוט לו שאם אמר לו קני בהמה וקני כלים, קנה רק אם הבהמה] בכפות [שאו הבהמה דומה לחצר].

אמר רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע לרבא, אלא מעתה, [אם] היה נוסע בספינה וקפצו דגים ונפלו לתוך הספינה, גם היא [פי' הספינה] חצר מהלכת היא ולא קנה. אמר לו, ספינה מונח⁵⁹, ומים הוא שמולך אותה. אמר רבינא לרב אשי, אלא מעתה, [אם אשה] היתה הולכת ברשות הרבים וזרק לה גט לתוך חיקה או לתוך סלה [שעל ראשה], גם כן לא מגרשה⁶⁰ [וקשה שהרי למדנו שאם זרק לאשתו גט לתוך סלה היא מגורשת]. אמר לו, הסל מונח⁶¹, והיא הולך מתחתיה.

⁵⁵ ע"י שו"ע (ח"מ ס' קצו ס"ה): הוב"ד בהערה 54.

⁵⁶ ע"י שו"ע (ח"מ ס' קצו ס"ו): האומר לחבירו משוך ותקנה או חזק ותקנה וכיוצא בדברים אלו, והלך ומשך או החזיק, לא קנה משמע תקנה להבא ועדיין לא הקנה לו, והוא הדין לאומר לו משוך חפץ זה לקנותו, אלא צריך לומר משוך וקני או חזק וקנה:

ביאור: משוך ותקנה, בקנין כסף כגון בקדושין או במכירה בקנין כסף, אפילו אם דעתו שיקנה אחר נתינת הכסף קנה, שהרי אפילו באומר קנה אחר ל' קנה, דהני זוזי לאו למלוה דמי, משא"כ במשיכה דאינו מועיל שיקנה אח"כ דכלתה משיכתו (נתה"מ).

וה"ה לאומר משוך חפץ כו', מדכתב המחבר לשון וה"ה, משמע דס"ל דחד טעם לשניהם, דגם מלשון משוך לקנותו להבא משמע (סמ"ע), ע"ל ס' ר' ס"ו (ש"ך).

⁵⁷ ע"י שו"ע (ח"מ ס' רב ס"ד): אמר לו המוכר, משוך בהמה זו וקנה כלים שעליה, הואיל ולא הקנה לו גוף הבהמה, אף על פי שמשכה והיא כפותה, לא קנה כלים שעליה.

ביאור: משוך בהמה זו, ע"ל ס' ר' ס"ח (ש"ך).

אף על פי שמשכה והיא כפותה כו' – היינו שיקנה הכלים ע"י הבהמה שיהא כחצרו, לא קנה, שהרי חצר של מוכר היא, וע"י משיכת הבהמה נמי לא קנה הכלים, כיון דאין משיכתו שוה, וכנ"ל ס"ק. ואף על גב דהיא עתה כפותה, מ"מ הולכין אחרי הרוב דאינם כפותים, משא"כ באמר לו משוך קופה ובמשיכתה קנה הכלים שבתוכה, דקנה הכלים כמ"ש בסעיף שאחר זה, כיון דמשיכת הקופה והכלים לעולם שוה היא (סמ"ע), ו"א דאם א"ל משוך וקני ומשך ע"י הבהמה קני כמו בקופה רק במקום שא"ל קני כלים אגבה דקפיד שיקנה מטעם חצר לא קנה (רע"א).

⁵⁸ ע"י שו"ע (ח"מ ס' רב ס"ג): המקנה בהמה וכלים שעל גבה כאחד אע"פ שמשך הבהמה וקנאה לא קנה הכלים שעליה עד שיגביה או ימשוך הכלים עצמם אם אין דרכם להגביה שהבהמה כחצר המהלכת היא ואין מה שבתוכה קנוי לבעלה לפיכך אם היתה הבהמה כפותה קנה אף כלים שעליה ויש מי שאומר דבמציאה אם אומר אני מושך בהמה לקנותה ואת הכלים שעליה קנאם אפילו אינה כפותה:

ביאור: אף על פי שמשך הבהמה כו', הטעם, דאיבעיא דלא איפשטא היא בגמרא אי מהני משיכת הבהמה למשיכת המטלטלין, כיון דאין משיכתו שוה, דמשיכת הבהמה היא בהליכה וקנין משיכת כלים הוא בגרירה. ומטעם חצר נמי לא קנה הכלים, לומר דבהמה אחר שיקנה אותה במשיכה תהא נחשבת כחצירו, דחצר מהלכת היא כדמסיק (סמ"ע), ועכ"ז אפילו אם הוא מוחזק בכלים לא מהני תפיסתו מספק, ו"א דכן מהני כאן תפיסה כיון דתפס ברשות שונה מס' ברמ"א (ש"ך), וכל זה בקנה מאחר, אבל בקנה מהפקר, הרי אין מוחזק נגדו, וזה ספק, ולכן הוה שלו. והוא הדין בקנה גמרי, שכן בכל קנין מגוי, הגוי מסתלק בנתינת המעות, ואין לנו זכות עד המשיכה, והרי כאן יש משיכה בספק, ולכן הוה שלו, ואין תפיסה מועיל לאחר (ש"ך v המהרש"ך).

משנה. היה רוכב על גבי בהמה⁶² וראה את המציאה, ואמר לחבירו תנה לי [אותו, והוא] נטלה ואמר "אני זכיתי בה [לעצמי]", זכה בה. אם משנתנה לו אמר "אני זכיתי בה תחלה [לעצמי]", לא אמר כלום [שאפילו אם אומרים המגביה מציאה לחבירו לא קנה חבירו, כיון שנתנה לו, הוא קנאו בכל ענין, אם קנה הראשון שלא התכוין לקנות לחבירו, הרי נתנו לו במתנה, ואם לא קנה הראשון משום שלא התכוין לקנות, הוא הפקר עד שמגיע לידו, של זה, והוא קנאו בזה שעקרו מידו של הראשון לשם קנין].

גמרא. למדנו שם, מי [שאינו בעל השדה]⁶² שליטת את הפאה, ואמר הרי זו לפלוני עני, רבי אליעזר אומר, זכה לו. וחכמים אומרים, [לא זכה בו לא הוא ולא העני ההוא אלא] יתננה לעני הנמצא ראשון⁶³. עולא אמר בשם רבי יהושע בן לוי, מחלוקת מעשיר לעני [פי' שעשיר הגביה עבור עני], שרבי אליעזר סובר, מתוך שאם הוא רוצה הוא מפקיר נכסיו ויהיה עני, והוא ראוי לו, עכשיו גם כן ראוי לו, ומתוך [שאם הוא רוצה הוא] זוכה לעצמו, זוכה גם כן לחבירו. ורבנן סוברים, אומרים [רק] "מתוך" אחד [פי' שעני יגביה עבור עני אחר] ולא אומרים פעמיים "מתוך". אבל מעני לעני [פי' שעני הגביה עבור עני אחר], לפי כולם זכה לו, שמתוך שזוכה לעצמו זוכה גם כן לחבירו.

אמר רב נחמן לעולא, ושהרב יגיד מעני לעני מחלוקת, שהרי במציאה הכל [ינדונים כמון] עניים אצלה [פי' שהכל כשרים לזכות בה כעניים בפאה], ולמדנו, היה רוכב על גבי בהמה וראה את המציאה, ואמר לחבירו תנה לי, נטלה ואמר אני זכיתי בה [לעצמי], זכה בה [כעת הגמ' חושב שכונתו אני רוצה לזכות בה עכשיו, ומודה הוא שמתחילה הגביה לשם חבירו, עכ"ז זכה בה לעצמו, אם כן לא קנה חבירו בהגבהתו]. ואם תאמר זה מובן מעני לעני [קיים] מחלוקת [הני'ל].

כחצר המהלכת, ע"י לקמן ס' רע"ג ס"ו [דגים שקפצו לתוך הספינה קנה בעל הספינה שזו כחצר המשתמרת היא, ואינה חצר המהלכת שהמים הם שמוליכין אותה ואינה הולכת מחמת עצמה] (ש"ך).

אם היתה הבהמה כפותה קנה כו', דאז אינה מהלכת, ואף דאינה יושנת מחשב חצר משומר לדעתו, כיון דאין לבהמה דעת לעצמה, משא"כ בעבדים הנ"ל סעיף ט' (סמ"ע), ישנם מח' אם קונים בהמה כפותה במשיכה או לא (רע"א).

דבמציאה אם אמר כו', והיינו טעמא, דכיון דאיבעיא דלא איפשטא היא בגמרא, במקח וממכר מוקמינן מספיקא בחזקת מריה קמא, ואפילו אם תפס זה במשיכתה מוציאין מידו, משא"כ במציאה דאין לו מרא קמא, הלכך מספיקא קנאם המושך, ואחר שבא אחריו לתפוס מידו מוציאין מידו ונותנין לזה המושך לפניו, דהוא מיקרי מרא קמא (סמ"ע), ו"ח והואיל דסלקו הנך בתיקו אם בא אחר והחזיק בהם קנה כיון דמספקא לן אי קנה קמא או לא ולא מחזקינן לה ברשות קמא מספק. ודרך אגב יש לחלק בין מוחזק לקנין, שמוחזקות קיים אפילו במקום שאין קנין, כמו בחצר מהלכת או חצר שאינו משתמרת, ולפ"ז נראה דבמציאה אם אומר אני מושך בהמה זו לקנותה ואת הכלים שעליה קנאם כיון דקנה הבהמה, אף על גב דחצר מהלך הוא ואינו קונה, היינו משום דאינו דומיא דידו אבל רשותא מיהא הוי ומיקרי מוחזק. ודוקא היכא דהבהמה רשותו הוא דמהני תפיסה לכלים, אבל מוחזק מספק לא מהני, וכמו בהחזיק במצר (ב"ב נג ע"א) שהוא תיקו. וכן באויר שאין סופו לנוח, וכן גבי משיכה בגמל והנהגה בחמור נמי, אע"ג דלענין קנין לא קני, היינו משום דקנין בעי כל חד כאורחיה, אבל לענין תפיסה מוחזק הוי אפילו תפיס ביה דלא כאורחיה, ואם הגביה דבר שאין דרכו להגביה נמי הוי מוחזק ותפוס. אבל בתפיסה ברשות בעלים, צריכים תפיסה הראוי לקנין, דטעמא דתפס ברשות מהני, היינו משום שהבעלים התפיסו להם אדעתא שיהיה שלו, אבל אם התפיסו הבעלים שלא על דרך שיהיה שלו אלא על דרך שאלה ופקדון לא מיקרי תפס ברשות, וכל דתפס תפיסה שאינו ראוי לקנין נהי דה"ל מוחזק ותפוס, אבל לא מיקרי תפס ברשות בעלים כיון דלא זכה מיד בעלים בתפיסה זו, ולא מיקרי מוחזק ותפוס מיד הבעלים ברשות אלא היכא שהתפיסה ראוי לקנין, ומש"ה במקח וממכר דאיכא חזקת מרא קמא לא מהני תפיסה מספק, כיון דספק בקנין לא הוי מוחזק ברשות בעלים אלא כמו תפס מעצמו כיון דלא זכה בו מיד הבעלים היכא דליכא קנין (קצה"ח), [כהגה על הסמ"ע] עיין לקמן ס' רמ"ג סעי' כ"ד (רע"א).

⁵⁹ ע"י שו"ע (ח"מ ס' רע"ג ס"ו): דגים שקפצו לתוך הספינה קנה בעל הספינה שזו כחצר המשתמרת היא, ואינה חצר המהלכת שהמים הם שמוליכין אותה ואינה הולכת מחמת עצמה:

ביאור: ואינה כחצר המהלכת, ע"י לעיל סימן ר"ב ס"ג דחצר המהלכת אינה קונה (סמ"ע).

⁶⁰ גרסת רש"י [לא הוי גט].

⁶¹ ע"י שו"ע (אה"ע ס' קלט ס"ו):

⁶² שאסור ללקט את פאה של השדה של עצמו.

מיהו [מחבר של] המשנה שלנו, הוא הרבנים [ממילא הרבנים אומרים אין מתוך שאם היה יכול לזכות לעצמו הוא זוכה לחבירו, אלא רק כאשר מגביהם אותו יחד, ולכן מתוך שזכה לעצמה ולחבירו, זכה גם חבירו]. אלא אם תאמר בעשיר ועני מחלוקת, אבל מעני לעני דברי הכל זכה לו, מיהו [מחבר של המשנה שלנו]. לא רבנן ולא רבי אליעזר.

אמר לו, המשנה [מדובר] שאמר "בתחילה [הגבהתה לצורכי ולא לצרכך]" ובאמת המגביה מציאה לחבירו קנה חבירו דומה מעני לעני. וכן הוא מסתבר [שמה שכתוב "אני זכיתי בה תחילה" היינו משעת הגבה, אבל אם ה"תחילה" שכתוב בסוף המשנה היא לא משעת הגבהה אלא פירושו "אני זכיתי בה תחילה אחרי שהגבהתי עבורך"], שכתוב בסוף, "אם משנתנה לו אמר אני זכיתי בה תחילה, לא אמר כלום". למה כתוב בסוף [המשנה] "תחילה". זה פשוט, אף על גב שלא אמר תחילה [בפירושו], הוא התכוון לומר בתחילה [הרי אין אפשר לזכות בו כרגע, הרי הוא ביד של השני]. אלא לא [כך הוא אלא], הרי לומדים מזה, שהתחלה [של המשנה מדבר] שאמר תחילה [ולומדים מסוף המשנה שאם אחרי שנתנה לו טען לו אותה הטענה ואמר אני הגבתה מתחילה לצרכי לא אמר כלום, שגילה דעתו כשנתנה לו שהגביה אותו לדעתו של זה].

והשני [פי] אין רב נחמן לומד, למדו את הסוף [של המשנה שאמר "בתחילה"] לגלות [פירושו] של ההתחלה [של המשנה], שהסוף [של המשנה מדובר] שאמר "תחילה" [אני הגבהתי לצורך עצמי], וההתחלה [של המשנה מדובר] שלא אמר "תחילה" [ואע"פ כן זכה לעצמו].

רב נחמן ורב חסדא, שניהם אמרו, המגביה מציאה לחבירו, לא קנה חבירו. למה, שהוא [כמו] תופס לבעל חוב במקום שמפסיד לאחרים [כאדם הבא מאליו ותופס ממון חבירו בשביל חוב שיש לאחר עליו, ובא לקדם עד שלא יתפסנו בעל חוב אחר, ונמצא תופס זה חב בתפיסתו זאת את הנושים האחרים], והתופס לבעל חוב במקום שמפסיד לאחרים⁶³, לא קנה [שאינו לו כח להיות קופץ מאליו ולהפסיד אחרים, מאחר ואותו הנושה לא עשאו שליח]. רבא שאל שאלה מברייא על רב נחמן, מציאת פועל, לעצמו⁶⁴. במה דברים אמורים, בזמן שאמר לו בעל הבית נכש [פי] תוציא עשבים עמי היום, [או שאמר לו] תחרוש עמי היום [ולא השכירו לשום מלאכה אחר וכשהגביה המציאה אין זה ממלאכת בעל הבית, וקנאה פועל והוא ינכה לו משכרו שטר פועלות ניכוש ועידור כל שעת הגבהה]. אבל [אם

הבעל הבית] אמר לו, עשה עמי מלאכה היום [כל מלאכה שהוא עושה מלאכת בעל הבית היא], מציאתו [שהפועל מצא] הוא של בעל הבית [אם כן רואים המגביה מציאה לחבירו קנה חבירו].

אמר לו, פועל שונה, שידו כיד בעל הבית הוא. [קשה דבר זה], שהרי רב אמר, פועל יכול לחזור בו אפילו בחצי היום⁶⁵. אמר לו, כל זמן שלא חזר בו, [ידו נחשב] כיד בעל הבית הוא. [אבל] אחרי שחזר בו, יש סיבה אחרת [ולא משום שעד עתה אין ידו כיד בעל הבית], שכתוב "כי לי בני ישראל עבדים", [ודורשים] עבדי הם, ולא עבדים לעבדים.

אמר רבי חייא בר אבא בשם רבי יוחנן, המגביה מציאה לחבירו, קנה חבירו, ואם תאמר [שזה קשה מלשון] משנתניו [שכתוב שאם הוא אמר "אני זכיתי בה" זכה בה, ומשמע שאני זוכה בה עכשיו, זכה בה, ואף על פי שהגביה לצורך חבירו, שם הסיבה היא משום], שאמר "תנה לי", ולא אמר "זכה לי [בהגבהתך]" ואז נמצא שלא עשאו שליח להקנות בהגבהתה עד שעת הנתינה והרי קודם נתינה חזר בו זה משליחותו⁶⁶.

משנה. [מי ש]ראה מציאה ונפל עליה⁶⁵ [לקנותה, לא קנה, ואם] בא אחר והחזיק בה, זה החזיק בה זכה בה.

גמרא. אמר ריש לקיש משום אבא כהן ברדלא, ארבע אמות של אדם קונות לו בכל מקום⁶⁶ [פי] אם יש סביבותיו דבר הפקר, אין אחר רשאי לתופסו. למה תיקנו רבנן [הלכה זו, כדן] שלא יבא לידי ריב. אמר אביי, רבי חייא בר יוסף שאל [מהמשנה ב]פיאה, אמר רבא, רבי יעקב בר אידי שאל [מהמשנה ב]נזיקין [פי] המשנה שלנו.

אמר אביי, רבי חייא בר יוסף שאל [מהמשנה ב]פיאה, "עני שבא לקחת פאה ונטל מקצת פיאה וזרקו על השאר [כדי לקנותו], אין לו שום זכות בה⁶⁷, [וכן אם] נפל עליה, [אין] פרס תליתו עליה, מעבירים אותו הימנה, וכן בעומר שכחה". ואם תאמר ארבע אמות של אדם קונות לו בכל מקום, שיקנו לו ארבע אמות שלו. במה מדובר כאן, שלא אמר אקנה [בוה] הד' אמות. עכ"ז קשה [הרי] אם הרבנים תקנו [לו ד' אמות] אפילו אם לא אמר מה יש [שיקנה עכ"ז]. כיון שנפל [עליו כדי לקנותו], גילה דעתו שהוא רוצה לקנותו בנפילה ולא רוצה לקנותו בד' אמות [ולא התכוין לקנות בתורת תקנת חכמים, כסבור שנפילתו יפה לו].

זה. ו"א שלא תיקנו ד' אמות אלא בעומד אבל לא במהלך, ו"א שאין חילוק (סמ"ע).

בסימטא או בצידי רשות הרבים, סימטא פירש רש"י קרן זווית הסמוכה לרשות הרבים, והיא הפקר לרבים למשוך לתוכה הצריכים לצאת ממני הדחק, וכן צידי רשות הרבים, והיינו מה שהוא כנגד הבתים מהאי טעמא (סמ"ע).

אבל העומד ברשות הרבים כו', הטעם, משום דהרבה בני אדם רגילים לעמוד שם ואין לאדם שם ד' אמות מיוחדות (סמ"ע), אף להפוסקים דעכשיו אין לנו רשות הרבים היינו רק לענין שבת אבל לא לדין זה (רע"א).

שנים שבאו כאחד לתוך ד' אמות, כל דאתי קודם זכה בד' אמות ושוב אין השני הבא אחריו זוכה בד' אמותיו של הראשון. וא"כ מה שכתב הרמ"א שנים שבאו כאחד, קנו שניהן, אף על גב דאי אפשר לצמצם, היינו מספק חולקין, ואינו מדוקדק מה שכתב הרמ"א או שעומדין שניהם ונפלה המציאה תוך ד' אמותיהן דקנו שניהן, דממה נפשך אי קדים אחד כבר זכה בד' אמותיו (קצה"ח), פירוש כגון שבא אחר קודם לשניהם וזכה בהד' אמות ואחר שבאו אותן שניהם הלך הראשון, וזכו שניהם בפעם אחת בהד' אמות אף שבאו זה אחר זה (נתה"מ).

ע"י ש"ע (ח"מ סי' רמג סכ"ב): וכן ארבע אמות של אדם שהוא עומד בצדן קונין לו בסימטא או בצידי רשות הרבים או בחצר שאין לה בעלים, אבל ברה"ב או בשדה חבירו אינו קונה עד שתגיע מתנה לידו:

ביאור: וכן ארבע אמות כו', דחכמים תיקנו דד' אמותיו יקנו לו כחצירו (ע"י סי' ר ס"א), כדי שלא יבואו לריב כשיבוא אדם ויטול מצד חבירו דבר הפקר שבא שם. והאי טעם של חשש ריב לא שייך אלא במקומות שהוא הפקר לכל ואין רבים מצויים שם כ"כ, לאפוקי ראובן העומד בחצר שמעון דאין רשות לאחרים לכנוס שם, אף שנכנס ברשות שמעון, מ"מ איך יתקנו לו שיהא ד' אמות שעומד בהם בתוכו כחצירו דראובן. וכן אם עומד ברשות הרבים דרבים מצויים שם ודוחקין ונכנסין ועומדין אחד בתוך ד' אמות של חבירו או שד' אמותיו של זה נכנסין בתוך זה, ומש"ה לא יתקנו בזה (סמ"ע), ישנם מח' אם יש ד' אמות במתנה וע"י דברי בסי' ר סק"ד. דעיקר שיש קנין ד' אמות במתנה, אמנם בגניבה אין קנין ד' אמות (ש"ך), וה"ה יש קנין ד' אמות בבעל חוב (רע"א), אויר ד' אמות קונות לו, כל שסופו לנוח, אלא מחמת איזה סיבה לא נח ובתחלת הזריקה היה אויר שסופו לנוח, אבל אם מחמת זריקתו שזרק בכח נתלגלג אז היה בתחלה אויר שאין סופו לנוח, אז לא קנה, אלא ע"פ שיענין גיטין היא ספק (רע"א ב v ש"ש).

אבל ברה"ב – יש להסתפק אם עומד ברה"ב אמה א' סמוך לסמטא ונפל מציאה בסימטא תוך ג' אמות הסמוכה לרה"ב שהוא תוך ד' אמות למקום שהוא עומד אם קנה המציאה שמונחת בסמטא תוך ד' אמות או כיון דבמקום שעומד הוא רה"ר לית לי ד"א כלל (רע"א).

⁶³ ע"י ש"ע (ח"מ סי' קה ס"א):

⁶⁴ ע"י ש"ע (ח"מ סי' ער ס"ג): מציאת פועל לעצמו אע"פ שאמר לו עשה עמי מלאכה היום ואין צריך לומר אם א"ל עזור עמי היום, אבל אם שכרו ללקט מציאות כגון שחסר הנדר ושכרו ללקט הדגים הנמצאים באגם, הרי מציאתו לבעל הבית, ואפילו מצא כיס מלא דינרים. ויש אומרים דהוא הדין שכרו סתם ומראה לו ללקט מציאות:

ביאור: מציאת פועל לעצמו, המשרת שקנה סוס ממעותיו ומכרו, והחריש בעל הבית עד שמכרו ברויח גדול, ועתה הוא מבקש את הרויח, אין בדברי בעל הבית כלום דקיה"ל מציאת פועל לעצמו, ומשרת דין פועל יש לו, והסחורה שקנה בזול דין מציאה יש לה (פ"ח).

אף על פי שאמר לו עשה עמי מלאכה כו', ר"ל, אף על פי ששכרו סתם ולא פרט לו מלאכה מיוחדת והייתי אומר לכל דבר שכרו (סמ"ע).

כגון שחסר הנדר כו', כן הוא לשון הגמרא (ב"מ יב ע"ב), ובאו לתרץ הלא אינו מדרך העולם לשכרו לו פועלים ללקוט מציאות דאינם שכיחים (סמ"ע), ובאם גבה ש"ח פרועים מגוי פעם שני עיין לעיל סי' קע"ו ס"ב בהגה [גבה חובות פרועים מגוי, הוי בכלל מציאה, דכל שטר פרוע אינו שוה רק דמי הנייר, ולכן מי שהחזירו לגוי אינו חייב לשלם לחבירו ואפילו לכתחילה נמי שרי], השוכר חבירו לישא וליתן בנכסיו וכל מציאה וריח שיהיה בהם יהא לשוכר והיו בהם שטרות פרועים ונתפשר בהם עם בעלי החוב להחזירם להם, אם נתנו לו בשם בעל השטרות הוי כמגביה מציאה לחבירו, ואם נתנו לו בשמו, הרי שלו לעצמו. נתנו לו סתם אני אומר לעצמי אני מקבל מ"ל שהם שלו (רע"א בשם הערך לחם).

ויש אומרים דהוא הדין אם שכרו סתם כו', שכרו סתם והבעל הבית השוכר מראה לו מקום המציאה ומבקש ממנו שילקטן, הרי הוא כאילו שכרו מתחילה לכך בפירוש (סמ"ע).

⁶⁵ ע"י ש"ע (ח"מ סי' רסח ס"א): הוב"ד לעיל הערה 3.

⁶⁶ ע"י ש"ע (ח"מ סי' רסח ס"ב): ד' אמות של אדם שהוא עומד בצדן הרי אלו קונים לו, ואם הגיע המציאה לתוך ד' אמות שלו זכה בה. וחכמים תקנו דבר זה כדי שלא יריבו המוצאים זה עם זה, במה דברים אמורים בסימטא או בצידי רשות הרבים שאין הרבים דוחקים בהם או בשדה שאין לה בעלים, אבל העומד ברשות הרבים או בתוך שדה חבירו אין ד' אמות קונות לו, ואינו קונה שם עד שתגיע המציאה לידו. הגה: שנים שבאו כאחד לתוך ד' אמות או שעומדים שניהם ונפלה המציאה לתוך ד' אמותיהן קנו שניהן:

ביאור: הרי אלו קונים לו, ח"ל נתנו לד' אמות הללו דין חצר שלו דקונה לאדם כשעומד בצידו אף על פי שאינו משומר מדין יד הסמוכה לו וכמ"ש בסעיף שאחר

רב פפא אמר, כל מה שהרבנים תיקנו לו ארבע אמות⁶⁷, [היינו רק] בעולם⁶⁸ [פי' כגון כסימטא שהוא רשות לכל אדם, או ברשות הרבים או צידי רשות הרבים שהוא הפקר לרבים למשוך לתוכה הצריכים לצאת מן הדחק], [אבל] בשדה של בעל הבית [פי' אדם אחר], לא תיקנו לו רבנן [שהרי אין לאדם שם ארבע אמות מיוחדות, שהרבה חברים יש לו בתוכה עומדים אצלו⁶⁷]. ואף על גב שהרחמן [פי' ה' ית'] זיכה לו בתוכה כל מה שזיכה לו הרחמן [פי' ה' ית'], [היינו רק] ללכת בה ולקחת פיאה, [אבל] להיות חצירו, לא זיכה לו הרחמן [פי' ה' ית'].

אמר רבא, רבי יעקב בר אידי שאל מנייקין, ראה את המציאה ונפל לו עליה, ובא אחר והחזיק בה, זה שהחזיק בה זכה בה. ואם תאמר ארבע אמות של אדם קונות לו בכל מקום, שיקנו לו ארבע אמות שלו. כמה מדובר כאן, שלא אמר "אקנה". ואם הרבנים תקנו [לו ד' אמות], מה זה משנה אם לא אמר. כיון שנפל עליו, גילה דעתו שהוא רוצה לקנותו בפילה, ולא רוצה לקנותו בארבע אמות.

רב ששת אמר, זה שהרבנים תיקנו [לו ד' אמות, היינו דווקא], בסמטא, שהרבים לא דוחקים [אותו, אבל] ברשות הרבים שרבים דוחקים אותו, הרבנים לא תיקנו לו [ד' אמות. שואל הגמ', איך אפשר ללמוד כך], הרי אמר [ד' אמות קונה] בכל מקום. [מה שכתוב ד' אמות קונות לו בכל מקום מרובה צידי רשות הרבים].

ריש לקיש אמר בשם אבא כהן ברדלא, קטנה אין לה חצר [פי' אם זרק לה בעלה גט תוך חצרה לא קנתה לה חצרה להתגרש בו], ואין לה ארבע אמות [פי' אם היתה עומדת ברשות הרבים וזרקו לה גט בארבע אמותיה, ואף על גב דגדולה מיגרשה בכך]. ורבי יוחנן משום רבי ינאי אמר, יש לה חצר ויש לה ארבע אמות⁶⁸. כמה חולקים. אחד סובר, חצר [קונה לאדם] נתרבה מ"מדיה"⁶⁹, כמו שיש לה יד [פי' שמאז שידעת לשמור את גיטה מגורשת], יש לה גם כן חצר. ואחד סובר, [חצר קונה לאדם] נתרבה מ"שליחות" [וחצרו של אדם כמו שלוחו], וכמו שאין לה שליחות [פי' שאין שליחות לקטן]. כך אין לה גם כן חצר.

וכי יש מי שסובר חצר [קונה לאדם] נתרבה מ"שליחות". והרי למדנו [אחרת, נאמר בענין גניבה "אם המצא תמצא" בירו [הגנבה]], אין לי אלא

⁶⁷ מלשון רש"י משמע שדווקא בשדה של אדם אחר, בשעת ליקוט הפאה וצ"ע. ⁶⁸ עי' שו"ע (ח"מ סי' רמג ס"א): קטנה זכתה לה חצרה וארבע אמות שלה, ודוקא קטנה שאין לה אב, אבל הקטן אינו זוכה עד שתגיע מתנה לידו או עד שיזכה לו אחר:

ביאור: קטנה זכתה לה חצירה, הן שאינה משתמרת לדעתה כאשר היא לידה, וכן במשתמרת לדעת כשהיא לא לידה (ש"ך, ורע"א v לח"מ), ועיין מה שכתבת בסימן ר' בפתיחה בזה (נתה"מ).

ודוקא קטנה שאין לה אב, או שיש לה אב אלא שכבר נישאת (סמ"ע), דוקא בגיטין שייך לומר הכי דכשיש לה אב אין לה יד אבל אם נתן לה שום אדם איזה דבר במתנה אין סברא לומר דלא זכתה במתנה כיון שיש לה אב וא"כ כיון שיש לה יד אית לה נמי חצר (ש"ך) וי"א דהרמ"א לא מיירי רק במציאה דהיא של האב, א"נ במתנה ובקטנה הסמוכה על שולחן אביה שהיא של האב כמבואר לקמן (סי' ער ס"ב), וכיון שאין החצר זוכה לה רק לאביה, ונגד זכות אביה לא מחשב החצר יד דידה (נתה"מ).

עי' שו"ע (ח"מ סי' רסח ס"ה): קטנה יש לה חצר ויש לה ד' אמות אבל קטן אין לו חצר ואין לו ד' אמות:

ביאור: קטנה יש לה חצר, עי' דברינו רמ"ג ס"ג (סמ"ע), עמ"ש לעיל סימן רמ"ג ס"ב ו"כ"ג מדינים אלו (ש"ך).

⁶⁹ עי' רמב"ם (גזלה ואבדה פ"ז ה"ה): קטנה יש לה חצר ויש לה ארבע אמות, וקטן אין לו חצר ואין לו ארבע אמות, מפני שחצר של קטנה מידה למדונה, שכרך שהיא מתגרשת בגט המגיע לידה כך מתגרשת בגט המגיע לחצרה וכשם שיש לה חצר לענין הגט כך יש לה יד לענין מציאה, וארבע אמות של אדם כחצירו לענין מציאה, אבל האישי למדנו שחצירו קונה לו משלוחו, כדרך שקונה לו שלוחו כך תקנה לו חצירו, והקטן הואיל ואינו כ עושה שליח כך אין חצירו ולא ארבע אמות שלו קונין לו עד שתגיע מציאה לידו.

⁷⁰ עי' שו"ע (ח"מ סי' קפב ס"א): הגה: בכל דבר שלוחו של אדם כמותו, חוץ מלדבר עבירה דקיימא לן אין שליח לדבר עבירה, ודוקא שהשליח בר חיובא, אבל אם אינו בר חיובא הוא שליח אפילו לדבר עבירה. האומר לשלוחו צא ומכור לי קרקע או מטלטלין או קנה לי, הרי זה מוכר ולוקח ועושה לו שליחותו וכל מעשיו קיימין, ואין העושה שליח צריך קנין ולא עדים, אלא באמירה בעלמא בינו לבין חבירו, ואין צריך עדים אלא לגלות הדבר אם כפר אחד מהם. הגה: ולכן האומר לחבירו קח סחורה זו ואשתתף עמך והלך וקנאה, לא יכול לחזור בו דהוי כשלוחו:

ביאור: בכל דבר – ראובן אמר בפני אנשים ששמעון ימכור שדהו או שיקנה לו שדה ושמעון לא ידע ומכר שדה של ראובן או שקנה לו שדה ונתקיימו מעשיו (רע"א), יש מקשים א"כ לכל דבר מצוה יועיל השליח ויאמר אדם לחבירו שב בסוכה עבורי הנח תפילין עבורי. והרי בשליחות לדבר עבירה אי לאו דגלי קרא

ידו, מאיפה אנו יודעים גגו חצירו וקרפיו [שאם נכנסה שם ונעל בפניה לגונבה, שהוא חייב]. מלמד הנאמר המצא תמצא, ככל אופן [שנקנה לו, הוא חייב על גניבתו]. ואם תחשוב שחצר [קונה לאדם] נתרבה מ"שליחות", אם כן מצינו שליח לדבר עבירה [לומר שלוחו כמותו, וחייב השולח במעשה השליח], ולמדנו, שאין שליח לדבר עבירה⁷⁰.

אמר רבינא, איפה אומרים שאין שליח לדבר עבירה, איפה ששליח הוא בן חיוב [פי' שאף הוא מוזהר על הדבר, התם פטור השולח, אז אומרים לו דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין, ולא היה לו לעשות], אבל בחצר אינו בן חיוב, מחייב שולחו.

אלא מעתה, האומר לאשה ועבד צאו גנבו לי שאינם בני חיוב [לשלם] גם כן מחייבים השולח שלהם. אמרת, אשה ועבד, [הרי] הם בני חיוב, ועכשיו הרי אין להם [כסף בכלל] לשלם. שלמדנו, [האשה והעבד שחבלו, פטורים, אבל אם] נתגרשה האשה, [אין] נשתחרר העבד, חייבים לשלם⁷¹.

רב סמא אמר, איפה אומרים אין שליח לדבר עבירה, איפה שאם הוא רוצה הוא עושה [את השליחות] ואם הוא רוצה הוא לא עושה. אבל חצר, שבעל כרחו הוא נותן לו [לבעליו], מחייב שולחו.

מהו [החילוק הלכתי] שביניהם. יש [חילוק] ביניהם בכהן שאמר לישאל "צא וקדש לי אשה גרושה" [משעת קידושין עובר משום לא יקחו]. או, איש שאמר לאשה, "אקפי [פי' תחתוך לו פאותיו] לי קטן" [אשה אינה באזהרת לא תקיפו לפי שאינה בכל תשחית פאת זקנך]. ללשון זה, שאמר כל מקום שאם הוא רוצה לעשות אם הוא רוצה לא עושה, לא מחייב שולחיו, גם כאן אם הוא רוצה הוא עושה ואם הוא לא רוצה לעושה הוא לא עושה, ולא מחייבים את שולחו. [אבל] ללשון זה שאמרת כל מקום שהשליח אינו בן חיוב, הוא מחייב שולחו, גם כאן כיון שאינם בני חיוב, מחייבים את שולח שלהם.

וכי יש מי שאומר חצר אינו נתרבה מידה, והרי למדנו, [נאמר "ונתן גט] בידה", איני יודע [שהיא מגורשת] אלא [כאשר נתן ב]ידה, מאיפה אנו יודעים [שאם נתן ב]גגה חצירה או קרפיה, מלמד הנאמר "ונתן", [ודורשים] בכל ענין⁷² [מזה שלא כתוב "ובידה יתנהו"].

לענין גט, לפי כולם לא חולקים שחצר נתרבה משום ידה, כאשר הם חולקים הוא, לענין מציאה. אחר סובר,

דאין שליח לדבר עבירה הוי ליה בדין שליחות ואף על גב דאין המשלח עושה כלום, אלא כיון דשליח של אדם כמותו לא אמרינן אלא במידי דעשיה דאז הו"ל מעשה שלוחו כמותו, אבל במידי דליכא עשיה לא אמרינן שליח של אדם כמותו, ומש"ה בפסח וקידושין וגירושין הו"ל מעשה שליח כמותו וכאילו הוא בעצמו שחט הפסח, וכן בקידושין וגירושין כאילו הבעל עצמו נתן הקידושין או הגירושין, אבל בתפילין כשהשליח מניח התפילין הנחה זו שהיא עשיה חשוב כאילו המשלח עשה הנחה זו, אבל אכתי לא הניח התפילין על ראשו אלא על ראש שלוחו דאין גוף השליח כגוף המשלח כיון דבמידי דממילא לא שייך מינוי שליחות (קצה"ח).

עי' המשך בהערה כח.

⁷¹ עי' שו"ע (ח"מ סי' תכד ס"ט): העבד והאשה החובל בהם חייב, והם שחבלו באחרים פטורים, אבל משלמים לאחר זמן אם נתגרשה האשה או נתאלמנה או נשתחרר העבד. הגה: יש לה נכסי מלוג או נכסי צאן ברזל, מוכרת אותו לאחרים בטובת הנאה ומשלמת לנחבל:

ביאור: אבל משלמים לאחר זמן, ולא דמי לחרש שוטה וקטן שחבלו, מפני דהאשה והעבד הן בני דעת בשעה שחבלו וחייבין לשלם אלא שאין להם במה לשלם, לפיכך שמינן ב"ד הה' דברים בשעה שחבלו באחרים וכותבין ונותנין אותו ביד הנחבל, ולכשיהיו להן נכסים משלמין (סמ"ע).

אם נתגרשה האשה כו', ראובן ושמעון היה להם תביעות ממון א' על השני, ושמעון נפטר, ואלמנתו נתנה כלי כסף לאשת ראובן, וכעת אשת ראובן רוצה לעכבם בטעם תביעות, אין שום זכות, שהרי אין לאלמנה שום התחייבות על הלואות בעלה, ואפילו שאשה שהזיקה פגיעתה רעה, אמנם הכלים האלה ודאי של אלמנת שמעון, ולכן ראובן חייב להחזירם (ש"ך), אשה שהולכת לחתונה ולותה בגד הראוי לה למלבוש לפי אומד ממונה, ונגנב או נאבד אפילו באונס, חייב הבעל לשלם, דודאי הבעל ניחא ליה שתהיה מקושטת בין הנשים, ולענין זה חשובה כאילו נשאה ונתנה בתוך הבית, דהוי כדברים הצריכים לגופה ושייך בהו תקנת השוק, אכן תכשיטים או אפילו מלבוש החשוב לה מכפי ערכה, אין חייב לשלם אפילו פשעה, וכן באבן טובה לרפואתה, אם לא שנשאה ונתנה בתוך הבית ממש ועיקר הבית עליה (ט"ז).

בטובת הנאה, ואם תתאלמן או תתגרש יקחם הלוקח ואם תמות ישארו לבעל, ואותה טובת הנאה שקיבלה בהם תיתנה לנחבל, אבל אינה חייבת למכור כתובתה לשלם לנחבל, והטעם משום דק"ל המוכר שט"ח לחבירו וחזר ומחלו מחול וכמ"ש לעיל סימן ס"ו סעיף כ"ג, ואם תמכור שטר כתובתה שיש לה על בעלה לאחר והיא תמחול החוב שבשטר כתובתה לבעלה, יפסידו הב"ד להלוקח בידים (סמ"ע).

⁷² עי' שו"ע (אה"ע סי' קלט ס"א): הוב"ד לקמן הערה 78.

לומדים [דין חצר ב]מציאה מגט [כמו שלענין גט יש לה חצר לקנטה גם יש לה חצר לענין מציאה], ואחד סובר, לא לומדים [הלכות חצר ב]מציאה מגט [שלא לומדים דינין כסף מדיני איסור]. ואם תרצה לומר, בקטנה לפי כולם לא חולקים שלומדים מציאה מגט, וכאן חולקים בקטן [שלא מצאנו ריבוני של חצר בקטן אלא רק בקטנה]. אחד סובר לומדים קטן מקטנה, ואחד סובר לא לומדים קטן מקטנה⁷³. ואם תרצה לומר, אחד אמר אחד [פי' ר"ל אמר לענין מציאה], ואחד אמר אחד [פי' ר' יוחנן אמר לענין גט] ולא חולקים⁷⁴.

משנה. [בעל החצר ש]ראה אותן [פי' כמה אנשים] רצין אחר מציאה⁷⁴ [בחצירו, און] אחר צבי שבור [הדומה למציאה שאינו יכול לרוץ, ומשתמר בתוך השדה, און] אחר גוזלות שלא פרחו, ואמר, "זכתה לי שדי", זכתה לו. היה צבי רץ כדרכו, או שהיו גוזלות מפריחין, ואמר "זכתה לי שדי", לא אמר כלום.

גמרא. אמר רב יהודה אמר שמואל, והוא [רק כשבעל החצר] עומד בצד שדהו [שהיא משתמרת על ידו עכשיו]. שואל הגמ', למה צריכים את זה? שיקנה לו שדהו, שאמר רבי יוסי ברבי חנינא, חצרו של אדם קונה לו שלא מדעתו⁷⁵. [מתרץ הגמ', זה שר' יוסי אמר בשם רבי חנינא] היינו בחצר המשתמרת, אבל חצר שאינה משתמרת, [חצרו קונה לו רק] אם עומד בצד שדהו, כן [קונה לו], ואם לא [עומד בצדו], לא [קנה לו].

ומאיהו אנו יודעים שחצר שאינה משתמרת, [רק קונה] אם [הבעלים] עומדים בצד שדהו, כן [קונה לו], ואם לא, לא, שלמדנו, היה עומד בעיר ואומר יודע אני שעומד שיש לי בשדה [שהנחתי אותו שם מדעתי וסמכתי על הפועלים שיביאוהו] ופועלים שכחוהו, לא יהא שכתה [אם חזר ושכתה]. הייתי חושב שלא יהא שכתה, מלמד הנאמר "ושכתה עמר בשדה" [ודורשים רק] בשדה "שכתה" [פי' אם שכתה בבואך מן השדה, הוי שכתה] ולא [ששכתה משכנסת] לעיר.

⁷³ ע"י שר"ע (ח"מ ס' רסח ס"ה): הוב"ד לעיל הערה 68.

ע"י שר"ע (ח"מ ס' רמג ס"ג): הוב"ד לעיל הערה 68.

⁷⁴ ע"י שר"ע (ח"מ ס' רסח ס"ד): ראה אחרים רצין אחר המציאה והרי הוא צבי שבור או גוזלות שלא פרחו, אם היה עומד בצד שדהו שהם בתוכה ואילו היה רץ היה מגיען ואמר זכתה לי שדי זכתה לו שדהו, ואם אינו יכול להגיען הרי אלו כצבי שהוא רץ כדרכו וכגוזלות המפריחים ולא אמר כלום אלא כל הקודם בהם זכה, ואם נתנו לו במתנה הואיל ואחר הקנס לו והרי הם מתגלגלים בתוך שדהו קנה שדהו ואם היה צבי רץ כדרכו וגוזלות מפריחים לא קנתה לו שדהו: ביאור: ואילו היה רץ היה מגיען כו', דה"ל ע"י זה נשמרים בתוכו (סמ"ע).

ואמר זכתה לי שדי כו', לפי היש אומרים שכתב הרמ"א בסעיף שלפני זה, גם כאן לא בעינן שיאמר זכתה לי שדי, ואפשר שיש לחלק (סמ"ע).

הואיל ואחר הקנס לו, כיון דדעת הנותן רוצה להקנות לו אלים קנייתו וקנהו חצירו אף על פי שאינו יכול להגיעו. ואם אחד הפקיר דבר וזרקו לתוך חצר חבירו, דינו כמתנה וזכתה לו חצירו אף על פי שרץ אחירו ואינו מגיעו (סמ"ע, ש"ך), ומיהו דווקא כשמסרמו לדעת הנותן על המוכר שעומדים שם (רע"א). ואם היה צבי רץ כדרכו כו', ואם עמד בקרוב לו שיכול לתפוסו שלא ירוץ מהשדה קנהו ג"כ אעפ"י שאינו שבור דמיקרי לו משומר בזה (סמ"ע).

⁷⁵ ע"י רמב"ם (מתנות עניים פ"ה ה"ב): היה בעל השדה בעיר ואמר יודע אני שהפועלים שכחו עומר שבמקום פלוני ושכחוהו הרי זה שכתה, ואם היה בשדה ואמר כן ושכחוהו אינה שכתה שהשכוח מעיקרו בשדה הוא השכתה, אבל בעיר אפילו זכור ולבסוף שכוח הרי זו שכתה שנאמר ושכתה עומר בשדה ולא בעיר.

דרך אמונה: ה"י בעל השדה כו'. כאן בא רבנו לבאר דין זכור ולבסוף שכוח דהיינו אם בתחלה זכר ואח"כ שכח והנה לפני שהתחיל השכתה שעדיין לא שכח שום א' פשיטא שלא יועיל אם בעה"ב יאמר יזכה לי שדי כל העומרים דבלא"ה הוא שלו והתורה אמרה שאם ישכת יתנם לעניים אך משהתחיל השכתה בזה יש חילוקים כמו שיתבאר:

בעיר. לאו דוקא בעיר אלא שאינו עומד בצד שדהו:

יודע אני שהפועלים כו'. כגון שהעומר ה"י בקרן זוית ושיער שבודאי לא יזכרוהו וכל כה"ג אבל סתם מה שיוודע שיש לו עומרים הרבה בשדה לא מהני כלום אבל י"א שאם יודע מנין העומרים ויודע שהפועלים לקחו עומר א' פחות מהמספר מקרי שיוודע בו אף על פי שאין מכיר איזה עומר:

ושכחוהו. ר"ל אח"כ שכח גם הוא את העומר עם הפועלים וכדמסיים רבנו בסמוך שהוא זכור ולבסוף שכוח ולכן לא מהני אפי' יאמר בהדיא תזכה לי שדי דכיון שאינו עומד בצד שדהו ושדהו אינה משתמרת שהרי העניים באים לתוכה ליטול השכתה ולכן אין השדה זוכה לו וכשכתב אח"כ הוי שכתה אבל אם לא שכח זכר לו הזמן אף על גב שהי' בכתב אינה שכתה כיון שיש מי שזוכרה כנ"ל ה"א ועוד שבעל השדה צריך לשכוח כדכתב קצירך דמשמע בעל הקצירי זו דעת רבנו והרבה ראשונים אבל כמה ראשונים ס"ל דאפי' אם בעה"ב זכר מתחלה ועד סוף כיון שאינו נמצא בצד שדהו אין זכירתו כלום והוי שכתה כיון שהפועלים שכחוהו:

זה עצמו קשה, אמרת הייתי חושב לא יהא שכתה, משמע דהוי שכתה [כשבעל השדה שכת אותם, אבל] ממשיכה הברייתא [ודורשת מהפסוק להיפך] בשדה "ושכתה", ולא בעיר [שאף שכתה פועלים עושה אותה שכתה], משמע דלא הוי שכתה. אלא לא [כמו שאמרנו אל]א כן נאמר, בשדה, שכוח מתחילה⁷⁵ [פי' בעוד האיש בשדה, עומר השכוח מעיקרו, ששכתו הוא תחילה לפועל, הוי שכתה, אבל זכור שהניחו שם מדעתו ולבסוף שכתו על ידי פועלים, לא הוי שכתה], הוי שכתה, זכור ולבסוף שכתה, אין שכתה. למה, שכיון שהוא עומד אצלו, הוי לו חצרו, וזכתה לו, אבל בעיר [פי' משכנס לעיר, אפילו זכור ולבסוף שכת הוי שכתה], אפילו זכור ולבסוף שכוח, הוי שכתה. למה, שהוא אינו אצלו שיוזכה לו. למה [אתה חושב שהפסוק מובן כן, והמשנה אמרה כך]. אולי גזירת הכתוב היא, שבשדה הוי שכתה ו[מאז שבא הבעל הבית] לעיר לא הוי שכתה [וגם שכתה הפועלים אינו כלום]. אמר קרא "לא תשוב לקחתו", לרבות שכתה העיר. [אי אפשר ללמדו כך, שכן] צריכים את זה [ללמד שיש בלקיחת שכתה] איסור תורה. אם כן שיאמר הפסוק "לא תקחנו", מהו "לא תשוב", לרבות שכתה העיר.

ועוד, צריכים את זה לכמו שלמדנו [כל התבואה שנמצא] לפניו, אין שכתה⁷⁶, שלאחריו, יש שכתה [פי' יחיד שהתחיל לקצור מראש השורה, ושכת לפניו ולאחריו, שלאחריו הוי שכתה, שלפניו לא הוי שכתה], שהוא [בכלל איסור] "לא תשוב". זה הכלל, כל שהוא ב"בל תשוב", שכתה, כל שאינו ב"בל תשוב", אינו שכתה.

אמר רב אשי, אמר קרא "לגור ליתום ולא למנה"ן יהיה", לרבות שכתה העיר. וכן אמר עולא, והוא שעומד בצד שדהו. וכן אמר רבה בר בר חנה, והוא שעומד בצד שדהו.

רבי אבא שאל שאלה מברייתא לעולא, מעשה ברבן גמליאל וזקנים שהיו באים בספינה, אמר רבן גמליאל [אחרי שנזכר שלא עישר מעשרותיו], עישרו שאני עתיד למוד נתון ליהושע [בן חנניא שהיה עמו בספינה והוא לוי ולוקח מעשר ראשון].

ואם ה' בשדה. היינו שעומד בצד שדהו וממילא הוי משתמרת ע"י עמידתו שם ואם עלה על ראש אילן בשדהו מסופק בירושלמי אם זה מקרי עומד בצד שדהו או לא:

ואמר כן. ודוקא באמר כן שזכתה לי השדה אבל אם לא אמר לא מהני וי"א דאפי' לא אמר מהני ודוקא אם יודע בודאי שהפועלים שכחו וי"א דאפי' בספק שמא שכחו יכול לזכות בו:

ושכחוהו. היינו אפי' אם שכחו אח"כ כבר זכה בו כיון שמשעה שהתחיל השכתה דהיינו מששכחוהו הפועלים זכר הוא זכה בו מיד אבל מה שזכר לפני שהפועלים שכחו אינו כלום וכנ"ל ודעת הראב"ד דמשהחזיר פניו ממנו ללכת הלאה אף על פי שהפועלים זוכרים עדיין כבר חל ע"ז קצת שם שכתה ואם הבעה"ב זכור בו אז זוכה לו שדהו מיד אבל כל הראשונים חולקים ע"ז:

שהשכתו מעיקרו. היינו שגם בעה"ב וגם פועלים שכחוהו תחלה הוי שכתה ובהו לא מהני מה שנזכרו אח"כ וכנ"ל סק"ח:

שנא' ושכתה עומר. ושכתה משמע שכתה גמורה מעיקרא וע"ז קאמר דרק בשדה בעינן שכתה גמורה אבל בעיר אפי' אינה שכתה גמורה רק זכור ולבסוף שכוח הוי שכתה. ואם הוא שכח תחלה והפועלים זוכרים אין הפועלים יכולים לומר תזכה לו שדהו אף על גב שהם נמצאים בשדה כיון שאין השדה שלהם וגם שדהו אינו קונה לו כיון שאינו יודע בה ולכן אם אח"כ שכחו גם הם הוי שכתה: ⁷⁶ ע"י רמב"ם (מתנות עניים פ"ה ה"י): הקוצר שהתחיל לקצור מראש השורה ושכת לפניו ולאחריו, של אחרי שכתה ושלפניו אינו שכתה שנאמר לא תשוב לקחתו אינו שכתה עד שיעבור ממנו ויניחנו לאחריו, זה הכלל כל שהוא בבל תשוב שכתה וכל שאינו בבל תשוב אינו שכתה.

דרך אמונה: הקוצר. רבנו מייירי כאן בשכתה קמה וה"ה בשכתה עומרים: של אחרי שכתה. בין ששכת הראשון בראש השורה ובין באמצע וכאן לא אמר' עומר שכנגדו מוכיח כמו בסמוך ה"א דרק גבי שנים אמר' כן כמו שיתבאר שם ודעת הגר"א שאם שכח בראש השורה אמר' עומר שכנגדו מוכיח אבל דעת הרבה ראשונים דראשי שורות אינן שכתה כלל אפי' בלי עומר שכנגדו מוכיח ואפי' שכח כמה עומרים בראש השורה דילפי' לה מדכתב כי תקצור ושכתה דמשמע ממקום שהתחלת לקצור לא תשוב לקחתו אבל ממקום שלא התחלת לא שייך בו שכתה ואם ה' באמצע השורה אמת המים מפסקת ע"פ כל השורה אם צריך לעקור את המחרישה מצד זה ונותנה מצד זה נחשב כשורה אחרת ואם התחיל שם בעומר השני או השלישי הוי ראשי שורות ואינו שכתה ואם לאו אינה מפסקת אפי' אם אמת המים קבועה שם בין בקיץ בין בחורף ואם קצר חצי שדה ובא למחר לגומרה נחשב זה תחלת שורה ואין ראש השורה שכתה אבל אם באמצע היום הפסיק והלך לאכל או לישן או קרא לו חברו או שחשכה ונעשה לילה זה ספק בירו' אם זה נקרא הפסק והוי אח"כ ראש שורה וספק מתנ"ע להחמיר ואם קצר ב' שורות החיצונות כמין גא"ם כגון רוח מזרחית ודרומית ושכת עומר א' בקרן זוית מזרחית דרומית לא מקרי ראש שורה ולא סוף שורה כיון שקצר שניה יחד הוי כשורה ארוכה והוי שכתה: ע"י המשך בהערה לא.

{ יא ע"ב }

ומקומו מושכר לו [כדי לקנות המעשר, ור' יהושע בן חנניא נתן לו שכר המקום]. ועישור אחר שאני עתיד למוד, נתון לעקיבא בן יוסף [שהיה גבאי צדקה, ואותו השנה לא היה חיוב מעשר שני אלא מעשר עני], כדי שיוזכה בו לעניים, ומקומו מושכר לו.

[וכאן מקשה רבי אבא] וכי רבי יהושע ורבי עקיבא היו עומדים בצד שדהו של רבן גמליאל [כדי לקנות את המעשר. עולה] אמר לו [לרבי אבא], התלמיד הזה דומה למי שאף פעם לא למד גמרא. כאשר [ר' אבא] הגיעו לסורא אמר לו, כך אמר עולא, וכך הוא ענה לו.

אמר לו אותו התלמיד, רבן גמליאל הקנה להם מטלטלין [בקנין] אגב קרקע [ולא שקנו בתורת חצר, אלא אפילו אם קנו חצר אחר, ואגב מטלטלים במקום אחר נקנים]. רבי זירא, קבל [את התירוץ הזה], רבי אבא, לא קבלו. אמר רבא, טוב עשה [רבי אבא] שלא קבלה, וכי לא היה להם סודר לקנות ממנו בחליפין [ולמה היו צריכים לקבל ממנו כסף]. אלא [הסיבה שלא עשו קנין בסודר משום, שכל מה שהיה לרבן גמליאל בפירות אלו הוא טובת הנאה, היינו הזכות לבחור למי להביא אותם] וטובת הנאה אינה ממון לקנות ממנו בחליפין, וכן כאן [בענין קנין קרקע], טובת הנאה אינה ממון לקנות אגב קרקע [אבל בתורת קנין חצר הוא יכול לקנות המעשרות, כי כאשר ר' יהושע בן חנניא זוכה בקרקע מתוך לפירות, ור"ג מסכים שהוא יקנה אותם, הרי כאילו הוא קנה אותם מהפקר, שהרי זה איננו של ר"ג ורק יש לו טובת הנאה בו].

זה לא [פי' מזה ששאלו למה לא היה להם סודר לקנות בו בחליפין, אינה מספיק ראייה ללמוד ממנו שאין טובת הנאה נקיית בחליפין, אלא כאן ב]מתנות כהונה [והוא הדין של לוי או מעשר עני], כתוב בו "נתינה", [והרי קנין] חליפין, הוא דרך מקח וממכר [ולא דרך נתינה, ואסור להקנותם בסודר שזה נראה כמוכר. אבל להקנות] מטלטלין אגב מקרקע, הוא נתינה מעולה.

רב פפא אמר [באמת קנאו בתורת חצר, ולתרוץ קושיית עולא שהרי צריכים לע"ב { צד השדה}, דעת אחרת מקנה אותן⁷⁷ שונה [ונקנית אפילו אינו עומד בצד השדה, שונה מהפקר]. ומאיפה אנו יודעים [את זה], שלמדנו, [בעל החצר ש]ראה אנשים רצין אחר המציאה [בחצירו לקנותו מהפקר] כו', ואמר רבי ירמיה אמר רבי יוחנן, [זה שאם הבעלים אמרו] והוא שרץ אחריהן ומגיען, רבי ירמיה שאל, מה דינו במתנה [שנתנה כן]. רבי אבא בר כהנא קיבל ממנו, אף על פי שרץ אחריהן ואין מגיען. למה, [וכי] לא משום דדעת אחרת מקנה אותן שונה.

אמר לו רב שימי לרב פפא, הרי גט, דדעת אחרת מקנה אותה, ואמר עולא, [שהנותן גט בחצר של אשתו רק מגורשת אם] הוא שעומדת בצד ביתה או בצד חצרה⁷⁸. גט שונה, שישנו כרחה⁷⁹ [של האשה, היינו המקבל]. רב ששת בנו של רב אידי שאל, [וכי] זה איננו קל וחומר, ומה גט שישנו בעל כרחה, אם [היא] עומדת בצד ביתה או בצד חצרה, כן [מגורשת], ואם [היא] לא עומדת בצד ביתה או בצד חצרה, לא [מגורשת]. מתנה [שרק נקנה] מדעתו [של המקבל], לא כל שכן. אלא אמר רב אשי,

⁷⁷ עי' שו"ע (ח"מ סי' רמג ס"כ): חצרו של אדם קונה לו שלא מדעתו, אע"פ שאינו עומד שם כיון שהגיע המתנה לחצירו כאילו זכה בה אחר:

ביאור: חצרו של אדם כו', דחצירו הוא כידו, ודוקא בגדול ולא בקטן (סמ"ע). ועי' שו"ע (ח"מ סי' רסח ס"ד): הוב"ד לעיל הערה 74.

⁷⁸ עי' שו"ע (אה"ע סי' קלט ס"א): זרק לה הגט בחצרה, בין שהוא קנוי לה או שאול או מושכר, הרי זו מגורשת. בד"א, כשהיא עומדת בחצרה והוא משתמר

לדעתה, אבל אם אינה עומדת שם, אף על פי שהוא משתמר לדעתה, אינה מגורשת. @@@@

עי' שו"ע (אה"ע סי' קלט ס"ב):

⁷⁹ עי' שו"ע (אה"ע סי' קיט ס"ג):

עי' שו"ע (אה"ע סי' קיט ס"ו):

שנים אוחזין פרק ראשון בבא מציעא

צב א מיי פיר מהלכות
זכירה ומתלה ה"ח
ופי"ז מת"ל גזילה ואכילה
ה"ח יא פתח שני סב
טו"ש חת ס"י רמג
ספי"ג כו"י רמח ספי"ג ד:

צב ב ג מיי פי"ז מה"ל
גזילה ואכילה ה"ח
יא פתח שני ספי"ג
ח"מ ס"י רמח ספי"ג ד :

צד ד מיי פ"ה מהלכות
גירושין ה"ח ג עי"ן
נמ"ח פתח שני ג טו"ש
ח"מ ס"י קל"ג ספי"ג ח"ב:

צד ה מיי"ט ש"ס פ"ח
מלכה ב פתח שני
טו"ש ח"מ ס"י ק"ט
ספי"ג ב ה"מ"ג וספי"ג א :

ולתנם לבעלים וזה המעשה דר"ג תנן במסכת מעשר שני (פ"ה מ"ו) גבי ציבור דתנן ההם ערכו הפסח של רביעיות ושל שביעיות היה הציבור עותן תרומה ותרומת מעשר לכהן כו' מי שהיו פירותיו חרוק ממנו לר"ק לקרות להם שם פירוש שם הבעלים פיקקה אותם ללוי ולכהן ומעשה נמי

בר"ג וקנים כו' ואל"ת ואמאי לא תנן תרומה גדולה כדתנן בהך דמע"ש עותן תרומה ותרומת מעשר לכהן שהרי ר"א בן עזריה היה עמו כדקתני כפי"א עמד רבי יהושע ואמר תרומת מעשר שבו נתון לר"א בן עזריה וי"ל דתרומה גדולה טרם שנטע הפרשיה ומתנה לפי שקלה היתה להפריש דקט"ה אחת פוטרת את הכרי וגיטלת באומדן ועוד שהתבואה היתה כבר נמורתת צביטו של ר"ג כדמוכח בירושלמי ותרומה גדולה מפרישה בשדה מיד אחר המרוח כדלמדין בירושלמי דמעשר שני מולא פירות בשדה מספרין מותרין משום גול וחייבין בתעשר ופותרין מתרומה דל"א לגורן שתיקעך אל"כ נתרמה תרומה ממנה :

נתון יהושע

וא"ת והא קסיננה עורא וי"ל דה"ל כר"ע דלמ"ר דקודם קנס דוקא ללוי ולאחר קנאה לכהן וללוי כדלמ"ר פ"ב דכסופות (דף ג. ו) ושם ד"ה ח"ן*) ולא תאמר כ' יוחנן בן גודגדל שאמר לר' יהושע חזור בך שאתה מן המשוררים ואני מן המשוערין (ערכין דף י"א) משמע שקי"ז שמיים לויים ובשלהי הליל (סו"ט דף נו:) אמרין מגיפי דלתות שבמקדש היו נוטלין שכרן מלחם הפנים ולחם הפנים אינו מותר אלא לכהנים וי"ל ב' מקומות היו הכהנים שומרים בבהמ"ק כדלמ"ר בריש מס' תמיד ואתון מגיפי דלתות היו נוטלין שכרן מלחם הפנים :

מקובמו מושכר לו

בסיפא קתני שקבלו שכר זה מזה ואל"ת אמאי קבלו שכר היה לו להשכיר בחליפין וי"ל דשאלה ושיכירות אינה נקנית בחליפין* ור"י ב"ד כדזהו של ר"ג היו עומדין . ואל"ת והלא התבואה היתה צביטו של ר"ג כדמוכח בירושלמי פרק ג' דמעשרות וביטו של רבן גמליאל היה משתמר ויש לומר דלגבי זקנים לא היה משתמר שלא היה הפסק בין תבואתו לתבואתו ולא תאמר שלהי השאל (לקמן דף ק"ב) גבי הוצל של בעל הבית מוקי לה בגמרא בתורי דלחו מעלמא ובתלך דמשכיר וכדבי יוסי בר' חנינא וסתחא והלא השוכר משתמש בתלך וחסן כן הוצל משתמר לדעת השוכר בתלך ואיך יוכה המשכיר בזבל תורי דלחו מעלמא ויש לומר שגם משכיר ביטו פתוח לאותו חזר ומקרי עומד ב"ד שדהו [וע"ע תוספות גיטין ע"ג ד"ה פנימית] :

[סיד' לע"ה]

[וכן ביבמות ע"ז]

ומקומו מושכר לו . וקבל ממנו שם שכר התקום דהכי קתני סיפא נתקבלו זה מזה שכר וכל כך למה כדי לקנות מעשר שתתא חזרו קונה לו לפי שהמטלטלין אין קוין חללו או במשיכה או חזרו תקנה לו : נתון לעקיבא . גבאי היה וזאתה שה שנת מעשר עורה היתה : כי אה"כ רבי

אמאי לטורא חזר להו כו' : מנטלני אגב מקרעי הקנה להם . ולא משום דקתני להם מקומם בתורת חזר שאפילו הקנה להן חזר אחרת שאינן כבוסה קתי נמי כדתנן (קדושין דף כו.) נכסים שאין להן אחריות נקנין ע"ס נכסים שיש להן אחריות בכסף משתנין הכסף בשביל הקרקע והמטלטלין או אפילו קרקע במכר ומטלטלין במתנה נקנין המטלטלין בקנין הקרקע בלא משיכה כדלפינן בקדושין (ע"ס) מויתן להם אכזבים מתנות רבות לכסף ולזהב עם ערים (א) בצורות אשר ציהודה : קבלה להאי לטורא : וכי לא היה להן סודר כו' . למה לו לקבל מהן מעות : אלא . סודר מאי טעמא לא דעובת הגאה שהיתה לו לרבן גמליאל במעשרות הללו : אינה חשובה ממון . דתתא נקנית בחליפין ליתא לנימיר כי קנה ליה ר"ג להאי סודר חקייה חליפין ידידה בכל מקום שהן רפין דלחין לו כן הוה טובת הגאה שבידו לתמו לכל מי שיראה אין זו חשובה ממון לחול על זו קנין חליפין : ספא נמי . גבי קנין קרקע : אינה ממון לקנות על גבי קרקע . בקנין שהקרקע נקנה בו אלא חפקורי בעלמא אשקב גבייה וכי חוגר להו מקום קנתה לו חזרו בתורת חזר כשאר חפקי : ולא היא . מהאי חזר לא היה להן סודר לאו ראהי היא למילף מינה דלחין טובת הגאה נקנית בחליפין ועל גבי קרקע דשפיר איכא לנימיר מנטלני אגב קרקעי הקנה להן ודקשיא לך לקנינה בחליפין :

מתנות . של כהונה ולויה ומעשר עני : נטינה פתב"א כהו . כדכתיב (דברים טו) ונתתה ללוי זה מעשר ראשון לגר ליתום ולאלמנה זה מעשר עני לפיכך חסור להקנותן בסודר דדרך מקח הוא שזה נותן לו כליו תחתיהן וכדאה זה כמוכרין לו : נטינה אלימחא היא . מותר להקנות מתנות כהונה על גבי קרקע : רב פפא אמר . לעולם בתורת חזר קפאו ואפילו הכי לא תקשי לעולם דהא דלא בעינן הכא עומד ב"ד שהדה משום דדעת אחרת מקנה אותן שרבן גמליאל הקנה לו מנטלנין שהיו לו בחזר שלהן ולא מהפקירא קנו ונתנה מתנה זו לקנות ואל"ג דלחין עומד ב"ד הוה : והוא שרז אחריות . אגבי מהלך והגזלות מדדין ומתניתין דקמי' זכתה לו שדה כגון שהיה יכול לרוץ אחריהן ומגינן קודם שילאו משדהו : ה"ג וצטי ר' ירמיה במתנה היאך . אם היו לבי וגזלות של אדם אחד והם בתוך חצר

שדה חצירו ונתן בעליהן לבעל שדה במתנה היאך הדין מי בעינן והוא שרז אחריהן ומגינן ואי לא לא קני ומני עותן למהדר ביה או לא : קבל מנינה רבי אבא . להך בעיא מרבי ירמיה דשפיר דק שיש חילוק בין מתנה להפקד ובמתנה אע"פ כו' : ואמר עולא . במסכת גיטין (דף ע"ז) גבי הורק גט לאשמו בתוך ביתה או בתוך חצרה : שאני גט דאיתיה בעל כרחה . שהוא נותן גט ולא ינחל לו למגרה : ולא קל וזומר גבו . מן העגם הזה יש לרון ח"כ דע"ש לקנין ח"כ : מה גט . דכי איתיה בעל חצרה ולא ינחל לו למקניה אפילו הכי קנייה ובי גדל חצרה אמרין דאי איתיה אין לו לא לא : מתנה . דליה שפיר ח"כ : לא כ"ש . דכי חצרה בעינא לריכא שתתא ב"ד חצרה : אלא אמר רב אשי . לא תתלי טעמא משום דאיתיה בעל חצרה אלא גבי מתנה היינו טעמא דלא בעינן עומד אגלה דכיון דמידה אחרתא לא גרעה משלוחה להיטיב לה ואילו שלוחה שקבל לה מתנה מי לא קני לה ואפילו אין עומדת ב"דו חצרה נמי לא קנא הלכך גבי מתנה דזכות הוא לה אין סדרי דיתחא לה שתתא שלוחה וקנינא לה כשליח אבל גבי גט דחוב הוא לה לא ינחל לה שתתא שלוחה הלכך כי עומדת ב"דה על חצרה הוה עומדת על חצרה ולא ינחל לה עומד אגלה דלחצרה אי משום יד כדלמון לעיל (דף י:) לא ינחל משלוחה דאי נמי לא אחרתא ונותן בידה הוי נפקא לך חזר משלוחה ובי אכטרין לרבווי משום יד משום קצן וקטנה ולתנהו בתורת שליחות אכטרין וכל היכא דאיתיה לשליחות איתיה לדין חזר הלכך גבי גט דחוב הוא לה אין חצין כו' כלומר אין אדם יכול לעשות שליח לחוב אדם שלא מדעתו וחלו נמי לכו בתורת שליחות מנית לחצווי דתתגרש שלא מדעתה הלכך בגט לא חרבייה אלא משום יד ומה ידה דכמוכה לה אף חצירה כממוכה לה :

גבי
משום דעיקר המעשר ללוי הוא וכי מן השמים הקנתו לו ואין לבעלים בו אלא טובת הנאה שהוא רשאי לחזרו לאיזה לוי שירצה . וק"ל דטובת הנאה אינה נקנית בחליפין (** דחליפין דרך מקבל הסודר ומקנה לו ח"ן אחר ובתנות כהונה כיון דבהדיא כתיבא בהו נתינה הקנאה אגב קרקע נתינה אלימחא היא . רב פפא פירק פירוק אחר דעת אחרת מקנה אותם שאני כלומר אם אדם מקנה לחבירו כלום דבר והדרבן הוא נתן בתוך שדה מקבל המתנה קנאו ואע"פ דאינו עומד בעד שררו . ומקשי' עליה ורמי' גט דדעת אחרת מקנה אותה וק"ל והוא שפותרת בעד ביתה או בעד חצירה . ופירק

[עירובין ע"ו
ע"ז]

[מילין קל"ה]

גיטין ע"ז

הנהגות
הבי"ח
(א) רש"י ד"ה
כי אה"כ וכו'
ערים מנחות
ח"ב :

(*) נראה דל"ל שיהי לוי . (** נראה דתכך כהן וי"ל ה"ג אינה ממון לקנות ע"כ קרקע ולא היא חליפין דרך וכו' נטינה אינו יכול להקנות בחליפין אלא הקנאה אגב קרקע וכו' .

חצר [נלמדת שקונה] שנתרבה משום יד, ולא גרעה משליחות [ושליח שמקבל עבורה מתנה קונה אפילו אין עומדת שם]. לענין גט שהוא חוב עבורה, אין חבין לאדם אלא בפניו⁷⁷ [ולכן רק עובר החצר מדין יד ולא שליח]. גבי מתנה, שזכות הוא לו, זכין לאדם שלא בפניו [ושלא מדעתו שאנו עדים שהוא רוצה שהוא יהיה שלוחו].

מה שלמדנו לפני כן, ראה אותן רצין אחר המציאה וכו'. אמר רבי ירמיה אמר רבי יוחנן, והוא שרץ אחריהן ומגיע⁷⁸. רבי ירמיה שאל, מה דינו במתנה [בציור כזה]. רבי אבא בר כהנא קיבל ממנו, אף על פי שרץ אחריהן ואין מגיען. רבא שאל, הזורק ארנק [והפקירו לכל הקודם] בפתח זה ויצא בפתח אחר מה דינו⁸⁰. אויר שאין סופו לנוח [בתוך האויר] דומה כאילו מונח [ונקנה לבעל הבית], או לא.

אמר רב פפא לרבא, ויש אומרים רב אדא בר מתנה אמר לרבא, ויש אומרים רבינא אמר לרבא, [וכי זה] לא משנתנו, ראה אותן רצין אחר המציאה, ואמר רבי ירמיה אמר רבי יוחנן, והוא שרץ אחריהן ומגיען [רואים אם כן שאם מתגלגלים ויוציאים ואין סופם לנוח ועכ"ז קנה שדהו כל שהוא רץ אחריהם ומגיעם]. ורבי ירמיה שאל, במתנה מה דינו. ורבי אבא בר כהנא קיבל ממנו, במתנה אף על פי שרץ אחריהן ואין מגיען. אמר לו, אמר אמרתי [בציור שהוא] מתגלגל. ומתגלגל שונה שזה דומה כמי שמונח.

משנה. מציאת בנו או בתו הקטנים, [וכן] מציאת עבדו או שפחתו הכנענים, מציאת אשתו, הרי אלו שלו⁸¹. מציאת בנו או בתו הגדולים, מציאת עבדו או שפחתו העברים, מציאת אשתו שגירשה אף על פי שלא נתן כתובה, הרי אלו שלהן.

גמרא. אמר שמואל, למה אמרו [חכמים] מציאת קטן לאביו [בתו ואשתו מוסבר בגמ' כתובות], שבשעה [שהקטן] מוצאה, מריצה אצל אביו, ואינו מאחר בידו [אם כן באמת הילד הערים עבור אביו]. משמע ששמואל סובר קטן אין לו זכייה לעצמו מדאורייתא. [וקשה, ש]הרי למדנו, השוכר את הפועל, [מותר ש]ילקט בנו אחריו. [אבל אם הוא עובד] למחצה [אין

⁸⁰ ע"י ש"ע (ח"מ ס' רמג ס"ד): הזורק ארנקי לבית בפתח זה ויצא בפתח אחרת ונתנו לבעל הבית במתנה וחזר בו בעודו באויר הבית, הוי ספק ולא זכה בעל הבית משום דמוקמינן ליה בחזקת מריה קמא, אבל אם הפקירו וזכה בו אחר מוציאין מידו ונותנין לבעל הבית:

ביאור: הזורק ארנקי לבית כו' – פי' הענין שישנו ספק אם אויר שאין סופו לנוח בו, נחשב כמונח בו, שזרקו בכח שאנו ידענו בשעת זריקה שלא ינוח בבית, וממילא אם נחשב כמונח נמצא דזכה בו בעל הבית מיד שנכנס לביתו ואין הנותן יכול לחזור בו, וכן אם הפקירו הזורק זכה בו בעל הבית מיד קודם שבא האחר ליטלו לזכות בו מהפקר, או לא אמרינן דהוי כמונח, ולא זכה בו בעל הבית מכח ביתו. משר"ה בזרקו בכוונה ליתנו לבעל הבית ובא הנותן לחזור בו, אמרינן כיון דלא נפשטה האיבעיא בגמרא מוקמינן הממון בחזקת מריה קמא, דכיון שחזר בו ממתנתו עומדת המתנה ברשותו כבראשונה. אבל בהפקר דנסתלק ממנו מרא קמא ואינו מבקש לחזור בו אלא שאדם אחר בא וזוכה בו, בזה אמרינן כיון שיצאת מרשותו דמרא קמא ובאה לתוך אויר ביתו של זה קודם שבא האחר לזכות בו, דנותנין אותו לבעל הבית, דהוא זכה בו מספיקא קודם להאחר (סמ"ע, ורע"א ופ"ח v ה"ש).

וחזר בו בעודו באויר הבית – אם הפקירה, ויצא מהבית, אין לבעל הבית זכות בו, אלא רק אם האחר תפסה בעודו באויר הבית (סמ"ע, ר"א דה"ה אף אחר שיצא מביתו ואשמועי' רבותא דבהפקר מוציאין מידו אפילו חזר בו בעודו באויר הבית ונותנין לבעל הבית" (ש"ך).

ולא זכה בעל הבית, מ"ש אין מוציאין מידו, ר"ל מחזקתו דמרא קמא, ומיירי אפילו אם אחר החזרה תפס בו בעל הבית מוציאין מידו ונותנין אותו למרא קמא (סמ"ע), שיטת המחבר היא דבספיקא דדינא תפיסה וכדלעיל (סי' רב ס"ג) ולקמן (סי' רמח ס"א וסי' שעו ושפח ושצ), ודלא כסמ"ע, ולכן אם הבעל הבית תפס גם כן לא מוציאין מידו וקשה למה לא מוזכר בכלל (ש"ך), ויש לומר הסיבה שלא מוזכר הוא משום דמתנה לעולם לא נפקא מרשות נותן עד דאתי לרשות מקבל, ור"כ לא דמי לשאר ספיקות שבתלמוד ולכ"ע מוציאין מידו של בעל הבית (חכם צבי בהגהותיו על ה"ט), ויש חולקים על זה, ויש לחלק [היכן שהיה ספק קודם התפיסה או אם כל הספק נולד מהתפיסה, ולכן כאן שכל הספק נולד מהתפיסה, מוציאין מידו – קונטרס הספיקות] (קצה"ח⁸⁰). עיין סמ"ע לקמן (סי' רס"ח ס"ד) שהן במתנה והן בהפקר אם נתנם בחצר חבירו, קנה אפילו רץ אחריו ואינו מגיע (רע"א), [כהגה על הסמ"ע] כל מה שכתב שנותנין אותו למרא קמא הוא דווקא במקח וממכר שיש מרא קמא, אבל במציאה גם ספק קנין שאסור להוציא מידו (רע"א v הסמ"ע סי' ר"ב ס"ג) ועיין לקמן סי' רע"ה ס"ט [שבקרקעות בספק קנין לא קנה], ובתקפו כהן סי' י"ט [שאין תפיסה בקרקעות ולכן שונה ממטלטלין] (רע"א).

⁸¹ ע"י ש"ע (ח"מ ס' ער ס"ב): מציאת בנו ובתו הסמוכים על שולחנו אע"פ שהם גדולים, ומציאת בתו הנערה אע"פ שאינה סומכת על שולחנו, ומציאת עבדו ושפחתו הכנענים, ומציאת אשתו הרי אלו שלו והוא הדין אם הרויחו

לשליש [אין] לרביע [של מה שהוא עשה, והוא עשיר], לא ילקט בנו אחריו [שמלקט בנו עבור אביו]. רבי יוסי אומר, בין כך ובין כך ילקט בנו ואשתו אחריו⁷⁷ [אפילו אם האב עשיר, אבל הבן עני⁸²]. ואמר שמואל, הלכה כרבי יוסי.

אם תאמר זה מובן [אם] קטן יש לו זכייה לעצמו, כאשר הוא מלקט, הוא מלקט לעצמו, ואביו זוכה ממנו. אלא אם תאמר קטן אין לו זכייה לעצמו, כאשר הוא מלקט, הוא מלקט לאביו, [והרי אסור, שכן] אביו הוא עשיר, למה [שיהיה מותר ש]אשתו ובנו מלקט אחריו [הרי אסור לעשיר לקח לקט].

שמואל אמר [פי' הסביר את המשנה לפי] הסיבה של התנא שלנו, והוא [עצמו] לא סובר כך [אלא מציאת קטן לעצמו]. [וכן] רבי יוסי סובר קטן יש לו זכייה מדאורייתא. [וקשה] הרי למדנו, מציאת חרש, שוטה וקטן, יש בהם משום גזל מפני דרכי שלום⁷⁹, רבי יוסי אומר, גזל גמור. ואמר רב חסדא, גזל גמור מדרבנן. [החילוק הלכתי] שיוצא מזה [אם זה גזל משום דרכי שלום או גזל גמור, הוא לענין] להוציאה בדיינין [שדיינים רק מוציאים כסף שנגנב מן התורה ולא מדרבנן, ור' יוסי לומד שהחכמים החמירו בתקנתן לעשות מציאת חרש שוטה או קטן כגזל גמור להוציאו בדיינים, וכאן מאחר ואביו הוא עשיר הוא גזל את העניים].

אלא אמר אביו [ר' יוסי גם כן סובר כמו התנא שלנו, שקטן אין לו זכייה, וגבי לקט היינו הטעם, כיון שיש לו לפועל זה בניו ואשה, עניים עצמן מייאשי מלקט שלה, לפיכך עשאה כשדה שהלכו בו הנמושות, שלמדנו מאימתי כל אדם מותרין בלקט, משילכו בו הנמושות, לקוטי בתר לקוטיין], עשו את זה כמי שהלכו בה נמושות, שעניים עצמם שוכחים מזה [ומתייאשים מזה, והם] סוברים, בנו של זה מלקט לו [ואין סיכוי שישאר משהו]. אמר רב אדא בר מתנה לאביו, וכי מותר לאדם להרכיב ארי בתוך שדהו כדי שיראו עניים ויברכו⁸⁰. אלא אמר רבא,

בסחורה או במלאכה, אבל אם מת אינו מוריש מלאכת בן אחד לשאר יורשיו אבל מציאת בנו שאינו סומך על שולחנו אע"פ שהוא קטן, ומציאת עבדו ושפחתו העברים, ומציאת אשתו שהיא מגורשת ואינה מגורשת אינה שלו ואם נתנו מתנה לקטן הסמוך על שולחן אביו הרי היא של אביו אבל לא בבנו הגדול. יתום הסמוך על שלחן אחרים מציאתו לעצמו:

ביאור: הסמוכים על שלחנו אף על פי כו', כך היה נראה ישר לחכמים לשלם הטוב לעושה עמו טוב, שמזין אותו אף על פי שאינו חייב לפרנסו כי אם עד ו' שנים, משא"כ אחין המפרנסים אחיותיהן אחר מיתת אביהם דמחויבים לפרנסן, משר"ה מציאתו לעצמו, וכמ"ש באה"ע סימן ק"ב סעיף ב' (סמ"ע), ע' בא"ח סי' שס"ו ס"י [כשמזכה להם ע"י אחר (את העירוב) לא יזכה על ידי בנו ובתו הקטנים, אפילו אם אינם סמוכים על שלחנו, ולא ע"י עבדו ושפחתו הכנענים, אבל מזכה הוא ע"י בנו ובתו הגדולים, אפי' סמוכים על שלחנו, ב"י המג"א: אף על גב דמציאת' לאביהם משום איבה מ"מ במה שהאב רוצה לזכות לאחרים ע"י בנו זוכין] (ש"ך), כל זה משום איבה, וכ"ז דווקא בבנו שדרכו לזונן תמיד, ואם לא יפרנסנו אביו לא יפרנסנו אחר, אבל אדם אחר מעלמא הסמוך לשולחן חבירו חנם כגון יתום קטן וכיוצא בו, אין סברא שמציאותו לחבירו, וכ"ש עבד או אמה שבשכר טרחם הם אוכלים, ובכלל זה הוא ג"כ מי שפסק לבנו מזונות על שולחנו דמציאתו לעצמו, שהרי דרך חיוב הוא נותן לו (ט"ז).

מציאת בתו נערה אף על פי כו', אע"פ שאינה ברשות אביה למוכרה בנערותיה, אפ"ה תיקנו שתהא מציאתה לאביה משום איבה דביד אביה למוסרה בעל כרחא למנוול ומוכה שחין (סמ"ע), ע"י אה"ע סימן ל"ז ובחלקת מחוקק שם ס"קא' המסתפק אם האב זוכה במתנתה, ולי נראה דזוכה במתנתה מהא דכתב בש"ע אר"ח סימן שס"ו סעיף י' שאינו מזכה עירוב ע"י בנו ובתו הסמוכים על שולחנו אפילו הם גדולים, ולא על ידי בתו אפילו אינה סמוכה על שולחנו כל זמן שלא בגרה, וכן ע"י בדברינו לעיל קע"ו ס"ב ד"ה וכן אם גנב (קצה"ח).

ומציאת עבדו כו' ואשתו כו', דידן כיד רבן ובעלה, וכל מה שקנו כאילו קנאן רבן ובעלה (סמ"ע).

וה"ה אם הרויחו כו', כל מתנה שנתנה לקטן הן על ידי אביו, הן על ידי אחר בדעת אחרת מקנה קנה (ש"ך בשם המהרש"ך), ויש אומרים שזה מחלוקת, ולכן המוציא מחבירו עליו הראיה (רע"א בשם השבות יעקב), ואם בנו לקח משהו, והאב לא מיחה רק אחרי שנפל ביניהם ריב, הוא של הבן (ש"ך סק"א, וכן רע"א כאן בשם שו"ת מה"ר בצלאל אשכנזי).

מת אינו מוריש מלאכת כו', פירושו, אם מת האב, אף שכבר הרויחו בסחורה או שכבר נעשתה המלאכה, מ"מ הואיל ועדיין בידו של הבן והאב מת, אינו מוריש, ואף המציאה שמצא בחיי אביו ולא תבעו אביו בחייו, ששמת אביו המציאה לעצמו (סמ"ע), בן שסיגל ממון לעצמו בחיי אביו, אזלינן בתר אומדנא מדלא תבע ליה מחל ליה, לא שנא מציאה לא שנא ריוח בסחורה (ט"ז).

ע"י המשך בהערה לד.

עשו שאינו זוכה כזוכה [פי' אע"פ שאין לקטן זכיה במקום אחר, כאן עשו אותו שהיה כזוכה]. למה, עניים בעצמם מרוצים בזה [התקנה], כדי שישכרו את בניהם ללקט אחריהם. ושמאל שמפרש המשנה שאין להם זכיה] חולק על רבי חייא בר אבא, שאמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן [זה שכתוב במשנה שמציאת בנו הגדול של עצמו ושל קטן של אביו] לא [כוונו באמרם] גדול, גדול ממש, ולא [כוונו באמרם] קטן, קטן ממש. אלא, גדול הסמוך על שלחן אביו [פי' שאביו מפרסו], זהו קטן [ומציאתו של אביו], וקטן [פי' ילד פחות מגיל י"ג] ואינו סמוך על שלחן אביו, זהו גדול [ומציאתו של עצמו].

מציאת עבדו ושפחתו העברים הרי הוא של עצמן. למה. שלא יהיו אלא פועל, ולמדנו, מציאת פועל לעצמו⁸⁴. כמה דברים אמורים [שמציאת פועל של עצמן], בזמן שאמר לו, נכש עמי היום, [אן] עדור עמי היום. אבל [אם] אמר לו עשה עמי מלאכה היום, מציאתו של בעל הבית [ועבד זה כשקנאו רבו קנאו לסתם מלאכה].

אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן, כאן מדובר בעבד נוקב מרגליות, שאין רבו רוצה לשנותו למלאכה אחרת [שלא שכיח שימצא מציאה מעולה משכר ביטולו, ואם קורה ומוצא, הוא שלו, ומשלם לרבו שכר ביטולו]. רבא אמר, כאן מדובר שמגביה מציאה עם מלאכתו [שלא ביטל כולם, ולכן הוא שלם עצמו]. רב פפא אמר [זה שלמדנו פועל מציאתו של בעל הבית], כגון ששכרו ללקט מציאות. ואיך מדובר. שצף הנהר חוץ לגדותיו, [וצפו הדגים שם, וכשיבשו המים היוצאים נמצאו שם דגים הרבה].

איך מדובר השפחה הזוה. אם הביאה ב' שערות, למה היא אצלו [הרי היא יוצאה בסימנים]. ואם לא הביאה שתי שערות, אם יש לה אב, [המציאה] היא של אביו⁸⁵, ואם אין לה אב, שהיא תצא [מרשות האדון] במיתת האב. שאמר ריש לקיש, אמה העבריה קנה עצמה במיתת האב מרשות האדון מקל וחומר. וכי לא פירכו את ריש לקיש. נאמר מזה גם כן

פירכה [על דברי ר"ל]. לא, באמת שישנו לאב, ומהו הרי הן שלהן, להוציא [מדעתן] של רבה.

מציאת אשתו [שגרשה הרי זה שלה]. וכי צריכים לכתוב מציאת אשתו אחרי גירשה [הוא שלה, הרי זה] פשוט. כמה מדובר כאן, במגורשת ואינה מגורשת. שאמר רבי זירא אמר שמואל, כל מקום שאמרו חכמים מגורשת ואינה מגורשת, בעלה חייב בזמנותיה⁸⁶. למה אמרו רבנן מציאת אשה לבעלה, כדי שלא יהיה לו שנאה עליה, כאן, יש לה איבה ואיבה.

משנה. [אחד ה]מוצא שטרי חוב, אם יש בהם אחריות נכסים [פי' שקרקעות של הלוה משועבדים להלוואה, לגבות מהם, ואפילו אם הלוה מכר אותם כבר, המלוה גובה מהם, אם אין ללוה כסף לשלם], לא יחזיר, שבית דין נפרעים מהם. [אבל אם השטרות] אין בהם אחריות נכסים, יחזיר, שאין בית דין נפרעין מהן, דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים, בין כך ובין כך לא יחזיר, מפני שבית דין נפרעין מהן⁸⁷.

גמרא. כמה מדובר. אם תאמר כש[זה] שהוא [פי' הלוה] מודה [שלא שילם החוב]. כאשר יש בהם אחריות נכסים למה לא יחזיר, הרי הוא מודה [ואפילו אם הוא גובה מהלקוחות של הלוה, זה בדין שהוא גובה]. ואם כשאין חייב מודה, כאשר אין בהם אחריות נכסים למה יחזיר. אע"פ שלא יגבה מנכסים משועבדים [פי' קרקעות שמכר], הוא גובה מ[נכסים] בני חורים [פי' נכסי הלוה שלא נמכרו]. באמת [כל המשנה מדבר רק] כשהחייב מודה, וכאן טעם הרב, שחוששים שמא כתב ללוה בניסן, ולא לזה עד תשרי [ששעבוד על נכסיו רק מתחיל בתשרי ולא בניסן], ובה לטרוף [מן]לקוחות שלא כדין [פי' אלה שקנו מניסן עד תשרי].

אם כן [חוששים למקרה כזה], כל שטרי שבאים לפנינו שנחשוש לו כך. כל שטרות, לא נחלשו, ואלה נחלשו [שכן נפלו, ויש לומר שאם היה כשר הוא היה נזכר בו יותר].

אלא זה שלמדנו, כותבים שטר ללוה אף על פי שאין המלוה עמו⁸⁸, איך כותבים לכתחילה. שנחשוש שמא כתב ללוה בניסן, ולא לזה עד תשרי, ובה לטרוף מלקוחות שלא כדין. אמר רב אסי,

⁸³ ע"י ש"ע (ח"מ סי' ער ס"ב): הוב"ד לעיל הערה 81.

⁸⁴ ע"י ש"ע (ח"מ סי' ער ס"ג): הוב"ד לעיל הערה 64.

⁸⁵ ע"י רמב"ם (גז"א פ"ז ה"ג): מציאת בנו ובתו הסמוכים על שלחנו אף על פי שהן גדולים, ומציאת בתו הנערה אף על פי שאינה סומכת על שלחנו, ואפילו היתה מכורה אמה, ומציאת עבדו ושפחתו הכנענים, ומציאת אשתו הרי אלו שלו. אבל מציאת בנו שאינו סומך על שלחנו אף על פי שהוא קטן ומציאת עבדו ושפחתו העברים ומציאת אשתו שהיא מגורשת ואינה מגורשת כל אלו המציאות אינן שלו.

וע"י א"ש: על קטנה היא נמכרת קאי, והלשון אינו מדוקדק, ויתכן דנראה דאם נמכרת לאמה ויעדה האדון דפסק רבינו (ה' עבדים פ"ד ה"ט) דכאירוסין דמי, מסתברא דהבעל חייב לזונה, דהוי כהגיע זמן י"ב חודש ולא נשאו, דאוכלות משלו (כתובות ב' ע"א), ואין נותנין לו שנים עשר חודש, כיון דבעל כרחא ובע"כ דאב מיעדה תו חייב לנושאה בחופה, וכל כמה דלא נסיב לה חייב לזונה, ואולי זה כוון רבינו דהיתם מכורה לאמה ויעדה האדון, והיא נערה כעת אחר יעוד, וניזונית מהאדון, מציאתה לאביה משום איבה, דאם מת האדון חורת לרשות אביה ומצי מסר לה למנוול ומוכה שחין, ובה"ז ליכא, לכן השמיט הש"ע, ודוק: ⁸⁶ ע"י ש"ע (אה"ע סי' צג ס"ב): האשה שהיה לה ספק גירושין ומת בעלה, אינה ניזונית מנכסיו, שאין מוציאין מיד הירוש, מספק. אבל בחיי בעלה יש לה מזונות עד שתתגרש גרושין גמורים.

ביאור: אינה ניזונת מנכסיו, אף על גב דלא קבלה עדיין כתובתה אבל בחיי בעלה יש לה מזונות, הואיל והיא מעוכבת להינשא בשבילו ולפי זה אפילו אם כבר נתן לה כתובה (ט"ז).

עד שתתגרש גרושין גמורין, וכשנתגרשה לגמרי אף שלא נתן לה כתובה אפ"ה אין לה מזונות ודלא כהחולקין שיש לה מזונות עד שישלם לה כתובה עד פרוטה אחרונה (ח"מ), ו"א שזה מח' ולכ"ע אם מת קודם שסילק הכתובה אין לה מזונות מן הירושיים וכן חלוצה אין לה מזונות וע"כ איירי דלא סילק לה הכתובה ומ"מ אין לה מזונות מטעם שמא גרושה היא (ב"ש). אשה שאמרה שלא בפני בעלה "גרשני בעל" ואח"כ בא בעלה ומכחשה, דאז אסורה להנשא ואח"כ באו עדים או שבעלה בעצמו הודה שגירשה חייב במזונותיה, משום שעל ידו היתה מעוכבת להנשא (פ"ח).

⁸⁷ ע"י ש"ע (ח"מ סי' סה ס"ו): המוצא שטר חוב, אף על פי שיש בו נאמנות, אפילו הוא תוך זמנו, ואפילו אין בו אחריות ולוה מודה, לא יחזיר, חיישין לפרעון ולקנוניא. ואפילו אמר הלוה או המלוה: נקב יש בו בצד אות פלוני, לא יחזיר לא לזה ולא לזה. ואם מפורש בשטר בהדיא שאינו חייב באחריות, אם חייב מודה, יחזיר.

ביאור: אם על פי שיש בו נאמנות, אינו מועיל לא לענין לטרוף ולא לענין לגבות מן הלוה אם אינו מודה, כיון שנפל נחלשו לו, ונאמנות שלו הלך לו (ש"ך). אפילו הוא תוך זמנו, אף על פי דחזקה שאין אדם פורע תוך זמנו כ"ל (סי' עח ס"א), מ"מ כיון שיש חלישות שנפילה אומרים שמא קרה שפרע ולכן לא נזהר בשמירתו (סמ"ע).

דחיישין לפרעון, ונתבטל השטר, ולקנוניא, ולא שייך כאן לומר עדי בחתומי זכין לו (ש"ך), טוען להד"מ ובאו עדים שלוה ואח"כ טוען פרעתי דזה הוי הוחזק כפרן שאפילו מביא עדים שפרעו אינו נאמן, דכיון דאמר להד"מ כאומר לא פרעתי דמי ואפילו עדים לא מהני שהרי הודאת בעל דין יותר ממאה עדים דמי וכמבואר לקמן (סי' עט ס"א), וכיון שאפילו עדים לא מהני אם כן ריעותא דנפל לא אלים מעדים ואזלינן בתר הודאתו דהוי כמאה עדים. חלוקה השנית במי שאמרו לו צא תן לו ואמר פרעתי ועדים מעידים שלא פרע דהוי הוחזק כפרן לאותו ממון, ועיין לקמן (סי' עט ס"ג) דבזה אם מביא עדים שפרע אח"כ מהני, בזה כיון דיכול להיות שפרע שהרי עדים מהני, ומשום הכי בנפל ואיתרע ולא נזהר לשומרו לא מהני הוחזק כפרן, והיינו דאמרו ומשום דהוחזק כפרן תו לא פרע (קצה"ח).

ואפילו אמר הלוה או המלוה נקב כו', הטעם שנשתתה ביד המלוה וידע בו הסימן ואפשר שנפל מיד הלוה והוא פרוע, וגם הלוה שכתב שטר אף על פי שאין המלוה עמו עומד בזה הסימן בעודו ביזו ואפשר שנפל מיד המלוה (סמ"ע), כלומר שאין הלוה מודה אלא שאומר שפרעו ומידו נפל ונתן בו סימן, אפ"ה אין מחזירין לידו, והוא הדין כשהמלוה נותן סימן זה לא מהני לענין לגבות מהלוה עצמו, אבל סימן אחר מובהק מהני. ולענין לגבות ממשעבדי לא מהני סימן כלל היכא דאיכא למיחש שהלוה הגיד לו הסימן, או שהלוה יודע ג"כ הסימן ועושה עצמו כלא יודע, שהרי אפילו שניהם מודים חיישין לקנוניא (ש"ך), אין לשונו של הסמ"ע מכוון, שהרי בשטרי דלאו אקנייתא אין כותבין ללוה בלא מלוה כדלעיל (סי' לט ס"ג), ומסתמא מייירי כאן אפילו בשטרי דלאו אקנייתא. אלא עיקר טעמא הוא שהשטר הוא מתחילה ביד לוח גב כן (ש"ך), והיינו בין שהלוה נותן הסימן ובין המלוה נותן הסימן אין להחזיר, שהרי הלוה יודע מסימנים שיש בשטר דהיה בידו קודם שמסרו למלוה, והמלוה נמי יודע שהיה תחת ידו עד שפרע. וא"כ נראה דהיינו דוקא כשטוען הלוה פרעתי, אבל אם טוען כתבתי ללוה ולא ליתתי בזה מהני סימן דמלוה, דאם לא מסרו לו מנא ידע הסימן, שבשטר. ואפשר דהלוה נאמן במגו דפרעתי, אלא דבש"ך (סי' רצו ס"ג). העלה דלא מהני מגו נגד סימן וצ"ע (קצה"ח), ע"י ש"ך "מובהק" היינו קשורין וכרוכין, ועיין לקמן סעיף ט' וי' מה שכתבתי בזה (נתה"מ).

אות פלוני. אבל סימן מובהק שאינו בגוף השטר ודאי מהני כשלמדנו (ב"מ כ, א) כרוכין וקשורין. ובש"ך (סק"כ) כתב דהיינו דוקא מבני חרי אבל לגבות ממשעבדי לא מהני, כיון שאפילו שניהם מודים לא מהני וחיישין לקנוניא ה"נ חיישין דהלוה ידע הסימן והגיד לו ע"ש. אבל כבר הרגיש בזה בשיטה מקובצת (שם ד"ה או אגודה) גבי אגודה של שטרות, ומתוך דא"כ יתן הוא בעצמו הסימן ומסרו לו בצנעא לקנוניא, לכן י"ל דדוקא לעיל דלא ידעין של מי הוא בלא הודאה אין לנו לעשות על פי הודאה כלל דחיישין לקנוניא, אבל כאן דלא אזלינן בתר הודאה כלל כי אם בתר סימנא ניחא עכ"ל (קצה"ח).

⁸⁸ ע"י ש"ע (ח"מ סי' לט ס"ג): הוב"ד לקמן הערה 89.

[זה שכתוב שכותבים שטר ללוה אע"פ שאין המלוה עמו היינו רק] בשטרי הקנאה⁸⁹, שכן משעבד את עצמו [פ"י שמקנה לו נכסיו מהיום, בין ילוה בין לא ילוה יגבה מהן לאותו זמן מהיום]. אם כן, המשנה שלנו שכתוב "אם יש בהם אחריות נכסים לא יחזיר" והעמדנו אותו כשחייב מודה, ומשום שמא כתב ללוה בניסן ולא לזה עד תשרי ובא לטרוף לקוחות שלא כדין, למה שלא יחזיר. תראה אם הוא שטר הקנאה, הרי שיעבד את עצמו, ואם זה לא שטר הקנאה, אין לחשוש, שהרי אמרת שלא כותבים כאשר אין המלוה איתו [ונותן מעות בפניהם].

"אל רב אסי, אף על גב שאין השטר שטר הקנאה, כאשר אין המלוה איתו לא כותבים, [והמקרה של] המשנה שלנו, כיון דנפל נחלש [אמיתות של אותו השטר], וחוששים אולי קרה [שסופר] כתב [שטר ללוה ללא מלוה].

אביי אמר, [זה שכתוב שכותבים שטר ללוה ללא מלוה היינו] אפילו בשטר שאינו שטר הקנאה, ואין חשש של טריפת הלקוחות, שכן העדים [של השטר] בחתימתם מזכים לו [למלוה השעבוד ואפילו לא הלוה המעות עד אחרי זמן]. אביי לא רצה לתרץ כמו רב אסי. משום שקשה לו, כיון שאמרת שלא כותבים שטרות אינם שטר הקנה כאשר אין המלוה איתו, אז אין לחשוש שמא היה מקרה וכתבו.

אלא זה שלמדנו, מצא גיטי נשים או [שטר] שחורוי עבדים, או צואת שכיב מרע, או [שטר] מתנה [של נשד בריא] או שוכרים [פ"י פרעון חוב], הרי זה לא יחזיר, שמא כותבים היו ונמלך עליהם שלא לתנם. וכאשר נמלך עליהם מה זה משנה. והרי אמרת העדים [של השטר] בחתימתם מזכים לו. היינו במקום שהגיע לידו [לבסוף ואפילו לאחר זמן זכו לו חותמיו לגבות מזמן הכתוב בו], אבל במקום שלא הגיע לידו, לא אומרים [שהעדים מזכים לו משעה שחתמו].

אלא המשנה שלנו, שכתוב, מצא שטרי חוב, אם יש בהם אחריות נכסים, לא יחזיר. והעמדנו אותו כשחייב מודה, ומשום שמא כתב ללוה בניסן ולא לזה עד תשרי. זה מובן לרב אסי, שאמר [שמדובר] בשטרי הקנאה, שהוא מעמיד אותו בשטר שאינם שטר הקנאה, וכמו שאמרנו.

אלא לאביי, שאמר העדים [של השטר] בחתימתם מזכים לו, מה אפשר לומר. אמר לך אביי, הסיבה של המשנה שלנו, שחוששים לפרעון והערמה⁹⁰ [שמא פרעו ונפל מהלוה ועכ"ז מודה שלא פרע כעצה בין המלוה ללוה של רמאות לטרוף את הלקוחות שלקחו ממנו קרקע שלא באחריות ויחלקו ביניהם]. אבל קשה על אביי הרי' לפי שמואל, שאמר, לא חוששים לפרעון והערמה [אפילו אם אין חייב מודה, שאם היה שפרעו היה קורע אותו מיד]. מה אפשר לומר. זה מובן אם הוא סובר כמו רב אסי, שאמר [שהמשנה מדבר] בשטרי הקנאה, הוא מעמיד את המשנה שלנו בשטרות שאינם שטרי הקנאה, אלא אם הוא סובר כמו אביי, שאמר העדים [של השטר] בחתימתם מזכים לו מה אפשר לומר.

שמואל מעמיד את המשנה שלנו כשאין חייב מודה [בכתיבת השטר, והוא טוען שהוא שטר מזויף, וכיון שנפל נחלש נאמנות השטר, ולכן לא מקיימים השטר בחותמיו אפילו]. אם כן, כאשר אין בהם אחריות נכסים למה יחזיר. אע"פ שלא גובה מן המשועבדים, הוא גובה מבני חורים. שמואל [הולך] לטעמו, שאמר שמואל, אומר רבי מאיר, שטר חוב שאין בו אחריות נכסים, אין גובה לא ממשועבדים ולא מבני חורים. וכי מאחר שאינו גובה למה יחזיר. אמר רבי נתן בר אשעיא, לצור על פי צלוחיתו של מלוה. ושיחזירו ללוה לצור על פי צלוחיתו של לוח. לוח הוא [זה]

לכתובתה, ולא מפקינן מיניה, וקשה עלה רמ"א שלא הזכיר דעת. הבעל שהוא מוחזק, מצי למימר קים לי ככל הנך רבונתא דפסקו כאביי, אבל אם לא הגיע השובר לידו אח"כ, כגון שנאבד אחר שנמצא וכו', נראה דצריך ליתן שדה המיוחד לכתובתה, לאותן שלקחו כתובתה בטובת הנאה, דבכה"ג לכ"ע מודה דלא אמרינן עדין בחתומיו זכין לו, עיין בתשובות מהר"ש כהן ספר ג' סי' ט' (ש"ד). זה שעדין בחתומיו זכין לו לא בעינן מטא לידיה, הוא דוקא בשטר מתנה ושחרור שגובה בשטר לבד, אבל בשטר הלוואה ודאי דעל דעת ללוות הוא כותב ועל תנאי הלוואה, ודאי דבעינן הלוואה לבסוף, רק דלא בעינן דלימטי שטרא לידיה לבסוף, ואפילו נאבד השטר גובה למפרע משעת חתימה כשהלוה לבסוף. משום הכי בשובר אף שזוכה מיד בו למאן דס"ל עדין בחתומיו זכין לו ולא בעינן מטא לידיה, מ"מ פרעון ודאי בעינן, דעל תנאי פרעון נכתב, ולכן כשהאשה מודה חשיב כפרעון, דדמי לאומר הריני כאילו התקבלתי, וזכה למפרע דדמי לתנאי דמעכשיו. מה שאין כן בשאר שטר דבעינן מטא לידיה, ולא יגמר הקנין של עדין בחתומיו זכין לו עד דמטא לידיה, מחמת שהקנין של עדין בחתומיו זכין לו הוא רק מדרבנן והם אמרו דבעינן מטא לידיה לגוף הקנין, מובן דכשמכר בינתים לא מהני מה שטמא לידיה אחר כך. ולענין גוף הדין שכתב הרבה פוסקים דבעינן בשטר הקנאה מטא לידיה. קשה, שהרי בקנין לבד אפילו לא כתבו כלל גובה ממשעבדי ואין יכול לטעון פרעתי כמבואר לעיל (סעיף ג' ובש"ד סק"ו), ודוחק לומר דכשאמר כתבו ותנו גרע. וצריך לומר, דמיירי דוקא בקנו מידו שלא בפני המלוה, ובזה בעינן ג"כ דוקא מטא לידיה, אפילו צוה הלוה בשעת קנין לכתוב וליתן [נתה"מ]. ועיין בתשובת ושב הכהן סימן ז' ח' מ"ש בענין זה באריכות. ועיין בתשובת הרדב"ז ח"א סי' (סק"א) [תק"א] (פ"ת).

או שכתב בשטר בהדיא כו', במקור דברי הרמ"א נראה דמש"כ "אפילו אין מלוה עמו", אין כוונתו שאינו מוסר לו השטר מיד, אלא ר"ל אפילו אין המלוה עמו שילוה לו המעות מיד, אבל מ"מ בעינן שימסור לו השטר מיד באותו יום, וצ"ע בדברי הרמ"א (ש"ד), עיין בתשובת בית אפרים חלק ח"מ סי' ג' מ"ש בזה (פ"ת). אין כותבין אפילו ללוה, היינו דוקא כשיטנו השטר ללוה, או שהא זמן מה תחת יד העדים, אבל אם נתנו מיד לעדים שיזכו העדים למלוה, ושיעמוד השטר בידם, מאותה שעה ואילך בשביל המלוה, כותבין, דבכה"ג הרי מלוה עמו, דזכין לאדם שלא בפניו (סמ"ע וש"ד).

יתן השטר ליד המלוה בפנינו, וי"א דאליבא דכו"ע אם המלוה עמו לפני העדים תו לא חיישינן, דודאי ימסרנו לידו מיד (סמ"ע), וי"א שאין צד כ"א זו (ש"ד). שמא יכתוב כו', ר"ל, כשלא מסר המעות ללוה בפנינו חיישינן שמא יכתוב כו', ועל כשמסר המעות כתב הטעם, או לא ימסור כו' (סמ"ע).

ילוח אבל, גורסים את המוסגר (סמ"ע). אמר קנו כו' וכתבו כו', מאכן מוכח דקנין שלא בפני המלוה לא ניתן מסתמא לכתוב, ומשום הכי בעינן שיאמר לעדים כתבו (כ"ל סוף ס"ד, ועי' סמ"ע סקמ"א). (ש"ד).

עי' המשך בהערה לח.

⁹⁰ עי' שו"ע (ח"מ סי' ס"ו): הוב"ד לעיל הערה 87.

⁸⁹ כותבין שטר ללוה, אף על פי שאין המלוה עמו. (מיהו אם המלוה מוחה שלא לכתוב השטר ללוה, אין כותבין בעל כרחו). ואין כותבין שטר למלוה, עד שיהא לוח עמו. ואפילו אומר המלוה לעדים: כתבו השטר וחתמוהו, ויהיה בידכם, ואם [יבא הלוה להקנות] [יצא הלוה לתקנו] ממנו תתנוהו לי, ואם לאו, תקרעוהו, אין שומעין לו. במה דברים אמורים, בשטר שיש בו קנין, שהרי משעה שקנו מידו נשתעבדו נכסיו לו או שכתב בשטר בהדיא שהנכסים יהיו משועבדים לו מעכשיו, אבל שטר שאין בו קנין, אפילו מסר מעות ללוה בפנינו, אין כותבין אפילו ללוה, עד שיהיה מלוה עמו ויתן השטר ביד המלוה בפנינו, שמא יכתוב עתה ללוה ממנו בניסן, ולא ילוה ממנו עד תשרי, או [ילוח אבל] לא ימסור לו השטר, ונמצא המלוה טורף בשטר זה מניסן, שלא כדין, שלא הגיע לידו עד תשרי. הגה: אמר: קנו ממני שאני חייב לפלוני כך וכך וכתבו לו, הרי אלו כותבין ונותנין לו, ואין נותנין אותו ליד הלוה. אבל אם אמר: כתבו ותנו אותו ביד, לא יתנו למלוה, ולא יזכה המלוה עד שיצא מתחת יד הלוה.

ביאור: כותבין שטר ללוה כו', עי' לעיל סק" דכותבין כשמכירין הלוה לחוד אע"פ שאין מכירים להמלוה, כיון שאין כותבין בלשון נוכח, ואין אדם חוטא ולא לו (סמ"ע), עיין לעיל סעיף ז' סק", ועיין לקמן (סי' רלח ס"א) ומה שכתבתי שם סק". (ש"ד), אבל שטר משכונא אין כותבין אא"כ מלוה עמו, עי' לקמן (סי' סה סוף ס"א), אמנם לפמ"ש שם סק"ב. כותבים גם שטר משכונא ללוה בלא מלוה (פ"ת).

אין כותבין בעל כרחו, דלא ניחא ליה להשביע נפשו, בפרט בדבר שאינו שלו (סמ"ע).

ואפילו אומר המלוה לעדים כתבו כו', ואפילו בא הלוה לפני עדים בלא המלוה, וקנו מידו שחייב לפלוני כך וכך, אפילו הכי אין שומעין להמלוה שבא אחרי כן ואומר לעדים כתבו לי שטר על פלוני הלוה שקנה לפניכם והודה שחייב לי כך וכך, כיון שהקנין היה שלא בפני המלוה, דקנין כזה לא ניתן מסתמא להכתב, עי' לעיל סק"ו. (סמ"ע), לפי שבשעת כתיבה הוא שקר ואולי מערים הוא. ועיין לקמן (סי' מו ס"ד סק"ג). ונ"ט. (ש"ד).

כתבו השטר וחתמוהו, בכתיבה לחוד אין קפידיא כל זמן שלא חתמוהו (סמ"ע). ואם יבא הלוה להקנות כו', פירוש אם יבוא היום, דאל"כ יהיה מוקדם (סמ"ע). בד"א בשטר שיש בו קנין, זה מתייחס למה שכתב בריש הסעיף, וללמד שאפילו ללוה אין כותבין שטר אלא א"כ קנו מידו כו', ויש חולקים, וס"ל דעדין בחתומיו זכין להמלוה משעת החתימה אפילו לא בא השטר לידו עד לאחר זמן, ויש דעה ג' המחלק בין דבר שאינו בידו כגון שטר הלוואה, לא אמרינן עדין בחתומיו זכין לו עד דמטא לידיה, ובין דבר שהוא תחת ידו דזכה משעת החתימה, ועיין לקמן (רמ"א סי' סה ס"ג), וקשה על הרמ"א שלא הזכיר ב' שיטות אלה, ואפשר שהרמ"א פסק למסקנה כדעה הראשונה, ועיין לקמן (סי' מג סט"ו סק"ו). וסי' מט ס"ז סק"ג. וסי' סה ס"ג סקמ"א. (סמ"ע), וי"א דאין דעה שלישית, אלא דעה ב' והג' הם זכ"ל כמש"כ בדעה ב', עיין מה שכתבתי לקמן (סי' סה ס"ד סק"ז), והמוחק יוכל לומר קים לי כגון הני רבונתא, כגון בשובר אם האשה מודה, פשיטא דמצי הבעל לומר קים לי כו"ו וסיעתו, ואף על גב דזבינתא לכתובתה בטובת הנאה לאחרים קודם שמסרה השובר לידו, זכה הבעל בשדה המיוחד

שאמר, לא היו דברים מעולם.

אמר רבי אלעזר, מחלוקת בשאין חייב מודה, שרבי מאיר סובר, שטר שאין בו אחריות נכסים, אינו גובה לא ממשועבדים ולא מבני חורים [שכן שטר שלא משעבד בה נכסים אינו שטר והוא כמו מלוה על פה, ושאין בה עדים], ורבנן סוברים, גובה [מבני חורים, שהוא נחשב כשטר לענין זה והוא כמלוה על פה בעדים]. אבל כשחייב מודה, דברי הכל יחזיר, ולא חוששים לפרעון והערמה.

ורבי יוחנן אמר, מחלוקת כשחייב מודה, שרבי מאיר סובר, שטר שאין בו אחריות נכסים, לא גובה ממשועבדים, אבל גובה מבני חורים. ורבנן סוברים, [גובה] גם כן ממשועבדים⁹¹ [שאחריות טעות סופר, וחוששים לפרעון והערמה]. אבל כשאין חייב מודה [אע"פ שמודה שכתבו אלא שאמר שפרעון], לפי כולם לא יחזיר, שחוששים לפרעון [כיון שנפל נחלש כחו של השטר, וחוששים לזיוף].

יש ברייתא כמו רבי יוחנן, וזה פרכה לרבי אלעזר באחד, ופרכה לשמואל בשתי [דבריים], מצא שטרי חוב בהם אחריות נכסים, אף על

⁹¹ עיי' ש"ע (ח"מ ס' לט ס"א): המלוה את חבירו בעדים, או שהודה בפני עדים שהוא חייב לו, ונקרא מלוה על פה, ואינו גובה מהמשועבדים. והמלוה את חבירו בשטר, (גובה מן המשועבדים) אפילו לא כתב אחריות, דקיימא לן אחריות טעות סופר הוא. ואם יש עדים שקנו מידו, אפילו לא נכתב, גובה ממשעבדי. הגה: ועיי' לקמן סימן ס"א סעיף ב' וסעיף ו' איזה מקרי שטר, ועיי' לקמן ריש סימן רכ"ה מדין אחריות טעות סופר.

ביאור: או שהודה בפני עדים כו', הא דמהני קנין בהודאה, היינו שקנו מידו שיתן לו חובו עד זמן פלוני, אבל אם אמר סתם הנני מודה לך בקנין בפני עדים שאני חייב לך, לא חייב שלא הקנה לו עתה שום דבר. ועיי' לקמן (ס"ו מ סמ"ע סק"א) (סמ"ע), ו"א דמועיל הקנין אף בכה"ג, וצ"ע לדינא. ועיי' בספר גדולי תרומה שער מ"ב ח"ה [ס"ג] דף [ק"פ"ב ע"ג]. מיהו כל זה לענין שיהא טורף ממשעבדי, אבל לגבי עצמו פשיטא דמהני הודאה אף בלא קנין כשאמר אני מודה שאני חייב לך, (ש"ך), אף דמסיק הש"ך בסק"ד. שאפילו לא התנה אמרינן אחריות טעות סופר הוא, מ"מ אם בו הלוה והודה בקנין שחייב לו מכבר מלוה על פה, נראה דלא אמרינן ביה אחריות טעות סופר, שהרי עיקר הטעם דאמרינן אחריות טעות סופר, הוא משום דלא שדי אינש זוזי בכדי, (עיי' סמ"ע סק"ד. וש"ך סק"ד), וזה שייך בשעת הלוואה כשלא רצה המלוה להלוות עד שיכתוב לו שטר או עד שיקנה בקנין סודר, אמרינן אף דלא התנה המלוה באחריות, כיון דהתנה על קנין סודר או שטר, ודאי דטעה במה שלא התנה באחריות, וכונתו היתה גם כן על אחריות, דלא שדי זוזי בכדי. אבל כשבא הלוה ומודה בקנין סודר על מלוה בעל פה שחייב לו מכבר זמן רב ולא התנה על אחריות, היאך שייך לומר שהלוה טעה ושכח להתנות אחריות, שהרי על הלוה לא שייך סברא דלא שדי זוזי בכדי, והמלוה אין לו כח להתנות באחריות, לומר עליו שטעה במה שלא התנה. ואף שהסמ"ע בסק"ב. כתב טעם אחר, משום כיון דהקנה לו בעין יפה, ודאי אין מקפיד בקלא, ואמרינן דמסתמא הוציאו העדים הקול, מ"מ נראה למוכרח הוא לטעם דלא שדי זוזי בכדי ג"כ, וללא סברא דלא שדי זוזי בכדי לא אמרינן דטעה, וכיון דלא התנה באחריות הוי כפירש שלא באחריות, רק מחמת סברא דלא שדי זוזי בכדי אמרינן דטעה, וא"כ בהודאה דלא שייך סברא זו, לא שייך לומר אחריות טעות סופר. ולכן מובן שבקנין סודר שיתן לו חובו עד זמן פלוני לא טריף ממשעבדי כשלא התנה [דלא כסמ"ע סק"ד. וש"ך סק"ד], ומה שמובא בסמ"ע לעיל, הוא רק לענין אם יכולין לכתוב בלא אמר "כתבו", שאין ממש בקנין זה, כדשאינו מקנה לו שום דבר הוי קנין דברים דלא מהני אף לענין כתיבה, משא"כ במקנה ליתן חובו עד זמן פלוני דלא הוי קנין דברים וכתובין, ומיירי כוון שמתחילת הלוואה היה על זמן ארוך, ונתרצה בשעת הודאה לשלם בזמן קרוב. אי נמי מיירי להיפך, שמתחילת הלוואה היה על זמן קרוב, ונתרצה המלוה להמתין לו על זמן ארוך, ושיקנה לו בקנין סודר בשעת הודאה, דזה דמי למכירה ושייך סברא דלא שדי אינש זוזי בכדי, אמרינן ביה אחריות טעות סופר (נתה"מ).

ואינו גובה מהמשועבדים, משועבדים נקראים נכסים שמכר הלוה או נתן במתנה לאחרים אחר שלוה מהמלוה. וה"ט דאינו גובה מהם, משום דאינהו לא ידעו בהלוואה, דעדים בלא שטר לית ליה קול, דכיון דמסתמא לא ניחא ליה ללוה דליפוק עליה קול דהוא חייב, העדים אינם מוציאים הקול ויפסיד הלוקח, וה"ה המקבל מתנה, דבענינים הללו נתנו למקבל מתנה דין לוקח, דאילו לא שקיבל הנאה ממנו לא היה נותן לו, אבל כשקנה בקנין סודר לפני עדים, אמרינן כיון דהקנה לו בעין יפה ל"כ ודאי אינו מקפיד בקול, ואמרינן דמסתמא הוציאו העדים הקול, ומשום הכי מסיק המחבר וכתב דבקנין לחוד אפילו לא נכתב השטר גובה ממשועבדים, וכזה דוקא כשהעדים לפנינו וזוכרין זמן הקנין, דאל"כ אעפ"י שהלוה מודה לו שקנה מידו מזמן זה, וגם יש עדים אחרים שראו הקנין, מ"מ הן לא מוציאים הקול אלא העדי קנין עצמו, ויש לחוש שמה העדים עצמם שכתוהו, ואינו גובה ממשועבדים מזמן הקנין אלא כ"ש שטר ביד המלוה ונזכר בו זמן הקנין, דאז גובה מאותו זמן (סמ"ע), מ"ש הסמ"ע לחלק בין כשהעדים לפנינו או לא, וכ"כ עוד לקמן (סי' מג סק"ל), ולא נהירא, כמ"ש לקמן (שם סק"ה). (ש"ך), מ"ש הסמ"ע, היינו דוקא כשאין העדים לפנינו, דזה בלאו הכי אין גובים

פי ששניהם מודים [חוששים להערמה], לא יחזיר לא לזה ולא לזה. [ואם הוא שטר שאין בהם אחריות נכסים, בזמן שהלוה מודה [שהוא חייב לו], יחזיר למלוה [שאיין כאן הערמה שאל גובה ממשועבדים, ואם אין הלוה מודה, לא יחזיר לא לזה ולא לזה, דברי רבי מאיר. שהיה רבי מאיר אומר, שטרות שיש בהם אחריות נכסים, גובה מנכסים משועבדים, ושאיין בהם אחריות נכסים, גובה מנכסים בני חורים. וחכמים אומרים, בשניהם גובה מנכסים משועבדים.]

זה פרכה על רבי אלעזר באחד, שאמר, לפי רבי מאיר שטר שאין בו אחריות נכסים אינו גובה מנכסים משועבדים ולא מנכסים בני חורין, ואמר בין לרבי מאיר בין לרבנן לא חוששים להערמה. וכתוב בברייתא, שטר שאין בו אחריות נכסים, לא גובה ממשעבדים, הרי מבני חורין, גובה. וכתוב גם לרבי מאיר וגם לרבנן חוששים להערמה, שכתוב, אף על פי ששניהם מודים, לא יחזיר לא לזה ולא לזה. אלמא, חוששים להערמה. והרי שנים אלה הם

ממשעבדי שהרי יכול לטעון פרעתי אפילו תוך זמנו כמבואר לקמן (ס"ה). רק שטעם הסמ"ע צריך באם העדים לפנינו ואין זוכרים זמן הקנין, ויש עדים אחרים שזוכרים הזמן, שאין מצטרפים לגבות מזמן הקנין מטעם שכתב הסמ"ע, והיינו דחיישינן כיון שרואין שאין העדים זוכרים הזמן אמרינן מסתמא שכחו ביום הקנין להפקיע הקול, דאם היו מפקיעין הקול ביום הקנין, היו בודאי זוכרים זמנו. אמנם נראה דאם העדים לפנינו ואין זוכרים אם היה הקנין בראש חודש ניסן או בראש חודש אייר, דגובה על"פ מראש חודש אייר, דביום שזוכרין שאז ודאי כבר היה הקנין, בודאי הפקיעו הקול באותו יום. וכן מנהג העולם, שאם העדים מסופקים באיזה יום היה הקנין, שכותבין בשטר היום שברור להם שאז היה כבר הקנין. רק דעת הסמ"ע שאין מצטרפים עדות אחרים שזוכרים הזמן, לכתוב מאותו זמן שזוכרין העדים האחרים (נתה"מ).

גובה מן המשועבדים כו', ו"א הטעם דשעבודא דאורייתא, אלא דמלוה ע"פ לית ליה קלא תינקו רבנן דלא ליטרוף משום פסידא דלקוחות. אמנם העיקר שהיא מ"ח ראשונים. ואפילו למ"ד שעבודא לאו דאורייתא בין בניזקין בין בחוב, מזה שבע"ח דדינה בבינונית ומיתמי בזבורת, ה"ה נמי שט"ח היוצא על היתומים שהתנה בפירוש על העידית אינו גובה אלא מן הזבורת, דהכי השתא, בע"ח דינה מדאורייתא בזבורת כדעולא, וגבי יתמי אוקמא רבנן דאדאורייתא, אבל כאן כיון דמדאורייתא גבי מיניה ידידה גופיה בעידית, א"כ ביתמי נמי דלא גבי אלא מדרבנן, סוף סוף כיון דגבי, אוקמא דאדאורייתא כמו גבי ידידה גופיה (ש"ך), בין למ"ד שעבודא לאו דאורייתא בין למ"ד שעבודא דאורייתא אין חילוק בין מטלטלין למקרקע, אלא מדרבנן, ולענין זה עבדים בכלל מטלטלים, ולמאן דאמר שעבודא לאו דאורייתא אפילו שעבדן בפירוש לא מהני ואפילו מי דאמר שעבודא דאורייתא ג"כ סבירא ליה דאין אדם יכול לשעבד נכסיו ומשום דאין הקנאה לחצאין, והא דנכסיו משועבדים לאו מחמת הלוה הוא לפי שאין שעבוד הלוה מועיל כלל, אלא כיון דשעבודא דאורייתא ממילא נכסיו משועבדים, שהרי אפילו בניזקין ופדיון הבן דהוא בלי מתחייב כלל ואפילו הכי התורה שעבד, ובוזה לא שייך אין קנין לחצאין כיון דלאו מחמת הלוה הוא. וכיון דדין דבע"ח מן התורה בזבורת וזה ששעבד לו בפירוש מוסיף על התורה והוא שעבוד שבה, לא מהני ולא מידי כיון דאין שום שעבוד מועיל רק מה שמשועבד ממילא מדין תורה. ועי' לקמן (סי' קח סכ"א) גבי נזקין דגובה מיתומים גדולים מעידית ולקטנים הוא דעשו תקנה דלא ליגבי אלא מזבורת, וגבי בע"ח אפילו פירש לו את השבח אינו גובה את השבח אפילו מיתומים גדולים, דפירש לו את השבח מן התורה לא מהני משום דאין הקנאה לחצאין ואינו אלא מדרבנן, אבל נזקין דינו בעידית ושעבודו ממילא בעידית ולכן לא הפקיעו דינו אלא מקטנים ולא מגדולים, ואף על גב דודאי אדם יכול לחייב עצמו אעפ"י שאינו חייב, היינו לחייב עצמו ואז נמי נכסיו ממילא משועבדין מדאורייתא וכדינן, אבל אדם אין יכול לשעבד לפי שאין הקנאה לחצאין. אמנם למ"ד שעבודא לאו דאורייתא משמע שאפילו מיניה ידידה ליכא שעבוד נכסים מדאורייתא (קצה"ח), עיי' ש"ך שהאר"ק לפלפל אי שעבודא דאורייתא אי לאו דאורייתא, והואיל ואינו נוגע כל כך לדינא לא הארכתי בו. והנה בפירושא דשעבודא דאורייתא, ו"א שעבודא דאורייתא הוא דשעבוד הוי קנין ואינו יכול למכור ולהוריש, ולמאן דס"ל לאו דאורייתא, האמת דמינה גובין מדאורייתא, רק דס"ל דמכאן ולהבא גובה ולא אלים בשעת שעבוד קנין, וכשמכר והוריש קודם הגביה שוב אינו יכול לגבות מהן. ויש אומרים שאפילו מינה לא שייך גובינא ושעבוד כלל בנכסים, רק הא דנחתין לנכסים הוא מטעם כיון דפריעת בעל חוב מצוה וכופין ומכין אותו עד שתצא נפשו, והא דנחתין לנכסים הוא ג"כ מתורת כפיה. נפקא מינה באם נשתטה אחר הלוואה, דהנה מדרבנן ודאי נשתעבדו הנכסים ונחתין לנכסים דלא גרע מיורש, רק הנפקא מינה מדאורייתא, דלמאן דס"ל דמינה נשתעבדו נכסים מדאורייתא, גובין ממנו מדאורייתא, משא"כ למאן דס"ל דהוא מצד כופין אותו לקיים המצוה, וכמו שמכין אותו עדיו טפי למיתת לנכסים מלהכותו (נתה"מ), העיקר כדעת הסוברים שעבודא דאורייתא (פ"ח).

עי' המשך בהערה לט.

שנים אוחזין פרק ראשון בבא מציעא

קי"ג א מ"י פ"ה מ"ג
ג"לע ואב"ה ה"ג א
ו"פ"ה מ"ג א מ"ג א
ה"ג ג וע"פ וכלל פ"ו
ש"ל נר אחריות כ"ו
ס"מ ע"פ ל"ד ט"ע ט"מ
ל"ג ט"פ פ"א :

רבינו חננאל

אמר ר' אלעזר רישא
דמתני' בשמרי דאית
בהו אחריות דברי הכל
לא יחזיר . ובשאיין בהו
אחריות מחלוקת אמר
חייב מודה ר"ס אמי
יחזיר דכל שפיר שאין
בו אחריות נכסין אינו
גובה לא ממשעבדי ולא
מבני חרי . ור' יוחנן
אמר מחלוקת בשחייב
מודה וכו' . תניא כותיה
ד"ר יוחנן מצא שמרי
חוב א"ש בן אחריות
נכסים א"ע"פ ששניהו
מדין לא יחזיר לא לזה
ולא לזה אין בהו אחריות
נכסים בזמן שמורה
הלוה יחזיר למלוה אין
הלוה מודה לא יחזיר לא
לזה ולא לזה ששפיר
שאין בו אחריות נכסים
א"ע"פ שאינו גובה
ממשעבדי גובה מבני
חרי דברי ר"ם . ורובא
אחד זה ואחד זה גובה
משעבדי . פ' (ב' ב"ה
מתינתא אחריות שאין בו
אחריות בזמן שהלוה
מודה יחזיר דהא לא
גבי אלא מבני חרי דברי
ר"ם ורובא לא יחזיר
שגם שפיר שאין בו
אחריות גובה ממשעבדי
נמצאת מחלוקת בשחייב
מודה תיובתא דשמואל
ו"א אמרי מחלוקת
בשאיין חייב מודה וכי
ר"ם סבר כי שפיר שאין
בו אחריות נכסים אינו
גובה לא ממשעבדי ולא
מבני חרי ובהו חתינתא
קמי' כי שפיר שאין בו
אחריות נכסים גובה מבני
חרי דברי ר"ם ברבישא
דמתני' בשמרי שיש
בהו אחריות לא יחזיר
ר"א כלום . שמואל דאמר
כולה מתני' בשאיין חייב
[מודה] אבל בשחייב
מודה דברי הכל יחזיר
למלוה דלפרעון ולקנוניא
לא חייש רבנן ומתינתא
דקמי' א"ע"פ ששניהו
מדין לא יחזיר מאי
שפיר לא יחזיר לא
משום דחיישין לפרעון
ולקנוניא הלכך עור הייא
תיובת' למאן דחיישין
לא חיישין לפרעון .

ה"א קאמר לא היו דברים מעולם . משמע שהלוה טוען שהוא מזויף ליתכא למימר מה שטען לא היו דברים מעולם היינו שאומר פרעתי ד"כ נהדר ליה ללוה לזור ע"פ גלוהיתו ועוד לשמואל לא חייש לפרעון וקשה דלפילו יש בו אחריות אמאי לא יחזיר אם לא יקיימונו לא יגבה כלום

ואם יקיימונו דיון יגבה ואין לומר דחיישין שמא יזילאו שלא בפניו או על הלוקחות ויתומים ולא נטעון להם מזויף משום דלא שכיח כמו שאין טוענין ליתמי נאכסו משום דלא שכיח כדאמרין בהמוכר [את] הבית (ב"ב 77 ע: ועס) וכיון דאין טוענין להו מזויף גם אין טוענין להם פרוע הוא א"ע"פ דשמואל סבר כ"פ מי שמת (שם 77 ק"ד: ועס) מודה בשטר שכתבו לריך לקיימו ונאמן לומר פרוע הוא בזמנו דאי צעי אמר מזויף מכל מקום ליתמי וללקוחות דלא טוענין מזויף לא טענין פרוע הוא הא ליתא דלפילו לא נטעון להם מזויף הוא נטעון להם פרוע כדאמר' בהמוכר [את] הבית (שם 77 ע: ועס) גבי שטר כיס היואל על היתומים דנשבע וגובה מחלה אבל בפלגא דפקדון טענין להו החזרתי כמו אכזיבם שיהי נאמן לומר החזרתי כגנו דאי צעי אמר נאכסו ולכך גם להם טענין החזרתי אף על גב דלא טענין להו נאכסו ועוד דעל כרחך טענין להו מזויף או פרוע דאם לא כן לא שכתק עלי לכל זריה דיוכל כל אדם להולתי על היתומים ולקוחות ושלא בפניו שטר מלוה או שטר מכר שעסקה כרלוטו ולא נטעון להם וכן מוכח בפרק גט פשוט (שם 77 ק"ד:

דאמר לא היו דברים מעולם אמר רבי אלעזר מחלוקת בשאיין חייב מודה דרבי מאיר סבר שטר שאין בו אחריות נכסים אינו גובה לא ממשעבדי ולא מבני חרי ורבנן סברי (ממשעבדי הוא דלא גבי מבני חרי) מגבא גבי אבל כשהיב מודה דברי הכל יחזיר *ולא חיישין לפרעון ולקנוניא ורבי יוחנן אמר מחלוקת כשהיב מודה דרבי מאיר סבר שטר שאין בו אחריות נכסים ממשעבדי הוא דלא גבי אבל מבני חרי מגבא גבי ורבנן סברי *ממשעבדי נמי גבי אבל כשאין חייב מודה דברי הכל לא יחזיר דחיישין לפרעון תניא כותיה דרבי יוחנן ותיובתא דרבי אלעזר כהדא ותיובתא

דשמואל בתרתי מצא שמרי חוב ויש בהם אחריות נכסים אף על פי ששניהם מודים לא יחזיר לא לזה ולא לזה אין בהו אחריות נכסים בזמן שהלוה מודה יחזיר למלוה אין הלוה מודה לא יחזיר לא לזה ולא לזה דברי רבי מאיר שהיה רבי מאיר אומר שמרי (ב' שיש בהם אחריות נכסים גובה מנכסים משועבדים ושאיין בהם אחריות נכסים גובה מנכסים ואחד זה גובה מנכסים משועבדים תיובתא דרבי אלעזר כהדא דאמר לרבי מאיר שטר שאין בו אחריות נכסים אינו גובה ממשעבדים ולא מבני חרי ורבנן בין לרבנן לא חיישין לקנוניא ובריייתא קתני שטר שאין בו אחריות נכסים ממשעבדי הוא דלא גבי הא מבני חרי מגבא גבי וקתני בין לר"מ בין לרבנן חיישין לקנוניא דקתני א"ע"פ ששניהם מודים לא יחזיר לא לזה ולא לזה אלמא חיישין לקנוניא והא הני תרתי הוא

דאמר לא היו דברים מעולם אמר רבי אלעזר רישא דמתני' בשמרי דאית בהו אחריות דברי הכל לא יחזיר . ובשאיין בהו אחריות מחלוקת אמר חייב מודה ר"ס אמי יחזיר דכל שפיר שאין בו אחריות נכסין אינו גובה לא ממשעבדי ולא מבני חרי . ור' יוחנן אמר מחלוקת בשחייב מודה וכו' . תניא כותיה ד"ר יוחנן מצא שמרי חוב א"ש בן אחריות נכסים א"ע"פ ששניהו מדין לא יחזיר לא לזה ולא לזה אין בהו אחריות נכסים בזמן שמורה הלוה יחזיר למלוה אין הלוה מודה לא יחזיר לא לזה ולא לזה ששפיר שאין בו אחריות נכסים א"ע"פ שאינו גובה ממשעבדי גובה מבני חרי דברי ר"ם . ורובא אחד זה ואחד זה גובה משעבדי . פ' (ב' ב"ה מתינתא אחריות שאין בו אחריות בזמן שהלוה מודה יחזיר דהא לא גבי אלא מבני חרי דברי ר"ם ורובא לא יחזיר שגם שפיר שאין בו אחריות גובה ממשעבדי נמצאת מחלוקת בשחייב מודה תיובתא דשמואל ו"א אמרי מחלוקת בשאיין חייב מודה וכי ר"ם סבר כי שפיר שאין בו אחריות נכסים אינו גובה לא ממשעבדי ולא מבני חרי ובהו חתינתא קמי' כי שפיר שאין בו אחריות נכסים גובה מבני חרי דברי ר"ם ברבישא דמתני' בשמרי שיש בהו אחריות לא יחזיר ר"א כלום . שמואל דאמר כולה מתני' בשאיין חייב [מודה] אבל בשחייב מודה דברי הכל יחזיר למלוה דלפרעון ולקנוניא לא חייש רבנן ומתינתא דקמי' א"ע"פ ששניהו מדין לא יחזיר מאי שפיר לא יחזיר לא משום דחיישין לפרעון ולקנוניא הלכך עור הייא תיובת' למאן דחיישין לא חיישין לפרעון .

אינו גובה לא מנכסים משועבדים ולא מבני חרי . אם אין הלוה מודה דשטרא דלא שטבר זה נכסים לאו שטרא הוא והוה כמלוה על פה ושאיין עליה עדים : ורבנן סברי . להא מיהא הוי שטרא שטאה כמלוה על פה בעדים הלכך גבי מבני חרי ולהכי לא יחזיר דכיון דנפול אחרע ליה ורובא דכיון דנפול אחרע ליה : ומאמרין מזויף הוא כדקאמר לזה : ממשעבדי נמי גבי . כדמפרש לקמן אחריות טענות סופר הוא ותישין לפרעון ולקנוניא : אבל כשאין חייב מודה . ואפילו מודה שכתבו אלא שאמר פרעתי : דברי הכל לא יחזיר . דחיישין לפרעון כדקאמר : אף על פי ששניס מודים כו' . חיישין לקנוניא : בזמן שהלוה מודה . שהוא חייב לו : יחזיר למלוה . שאין כאן קנוניא דלא גבי ממשעבדי : גובה מנכסים משועבדים . ולא יחזיר ואפי' שניהם מודים דחיישין לקנוניא : הני תרתי מילי סוי . והא אמרת תיובתא דרבי אלעזר כדא :

ומשני
דשמואל בתרתי מצא שמרי חוב ויש בהם אחריות נכסים אף על פי ששניהם מודים לא יחזיר לא לזה ולא לזה אין בהו אחריות נכסים בזמן שהלוה מודה יחזיר למלוה אין הלוה מודה לא יחזיר לא לזה ולא לזה דברי רבי מאיר שהיה רבי מאיר אומר שמרי (ב' שיש בהם אחריות נכסים גובה מנכסים משועבדים ושאיין בהם אחריות נכסים גובה מנכסים ואחד זה גובה מנכסים משועבדים תיובתא דרבי אלעזר כהדא דאמר לרבי מאיר שטר שאין בו אחריות נכסים אינו גובה ממשעבדים ולא מבני חרי ורבנן בין לרבנן לא חיישין לקנוניא ובריייתא קתני שטר שאין בו אחריות נכסים ממשעבדי הוא דלא גבי הא מבני חרי מגבא גבי וקתני בין לר"מ בין לרבנן חיישין לקנוניא דקתני א"ע"פ ששניהם מודים לא יחזיר לא לזה ולא לזה אלמא חיישין לקנוניא והא הני תרתי הוא

דאמר לא היו דברים מעולם אמר רבי אלעזר רישא דמתני' בשמרי דאית בהו אחריות דברי הכל לא יחזיר . ובשאיין בהו אחריות מחלוקת אמר חייב מודה ר"ס אמי יחזיר דכל שפיר שאין בו אחריות נכסין אינו גובה לא ממשעבדי ולא מבני חרי . ור' יוחנן אמר מחלוקת בשחייב מודה וכו' . תניא כותיה ד"ר יוחנן מצא שמרי חוב א"ש בן אחריות נכסים א"ע"פ ששניהו מדין לא יחזיר לא לזה ולא לזה אין בהו אחריות נכסים בזמן שמורה הלוה יחזיר למלוה אין הלוה מודה לא יחזיר לא לזה ולא לזה ששפיר שאין בו אחריות נכסים א"ע"פ שאינו גובה ממשעבדי גובה מבני חרי דברי ר"ם . ורובא אחד זה ואחד זה גובה משעבדי . פ' (ב' ב"ה מתינתא אחריות שאין בו אחריות בזמן שהלוה מודה יחזיר דהא לא גבי אלא מבני חרי דברי ר"ם ורובא לא יחזיר שגם שפיר שאין בו אחריות גובה ממשעבדי נמצאת מחלוקת בשחייב מודה תיובתא דשמואל ו"א אמרי מחלוקת בשאיין חייב מודה וכי ר"ם סבר כי שפיר שאין בו אחריות נכסים אינו גובה לא ממשעבדי ולא מבני חרי ובהו חתינתא קמי' כי שפיר שאין בו אחריות נכסים גובה מבני חרי דברי ר"ם ברבישא דמתני' בשמרי שיש בהו אחריות לא יחזיר ר"א כלום . שמואל דאמר כולה מתני' בשאיין חייב [מודה] אבל בשחייב מודה דברי הכל יחזיר למלוה דלפרעון ולקנוניא לא חייש רבנן ומתינתא דקמי' א"ע"פ ששניהו מדין לא יחזיר מאי שפיר לא יחזיר לא משום דחיישין לפרעון ולקנוניא הלכך עור הייא תיובת' למאן דחיישין לא חיישין לפרעון .

ה"א קאמר לא היו דברים מעולם . משמע שהלוה טוען שהוא מזויף ליתכא למימר מה שטען לא היו דברים מעולם היינו שאומר פרעתי ד"כ נהדר ליה ללוה לזור ע"פ גלוהיתו ועוד לשמואל לא חייש לפרעון וקשה דלפילו יש בו אחריות אמאי לא יחזיר אם לא יקיימונו לא יגבה כלום ואם יקיימונו דיון יגבה ואין לומר דחיישין שמא יזילאו שלא בפניו או על הלוקחות ויתומים ולא נטעון להם מזויף משום דלא שכיח כמו שאין טוענין ליתמי נאכסו משום דלא שכיח כדאמרין בהמוכר [את] הבית (ב"ב 77 ע: ועס) וכיון דאין טוענין להו מזויף גם אין טוענין להם פרוע הוא א"ע"פ דשמואל סבר כ"פ מי שמת (שם 77 ק"ד: ועס) מודה בשטר שכתבו לריך לקיימו ונאמן לומר פרוע הוא בזמנו דאי צעי אמר מזויף מכל מקום ליתמי וללקוחות דלא טוענין מזויף לא טענין פרוע הוא הא ליתא דלפילו לא נטעון להם מזויף הוא נטעון להם פרוע כדאמר' בהמוכר [את] הבית (שם 77 ע: ועס) גבי שטר כיס היואל על היתומים דנשבע וגובה מחלה אבל בפלגא דפקדון טענין להו החזרתי כמו אכזיבם שיהי נאמן לומר החזרתי כגנו דאי צעי אמר נאכסו ולכך גם להם טענין החזרתי אף על גב דלא טענין להו נאכסו ועוד דעל כרחך טענין להו מזויף או פרוע דאם לא כן לא שכתק עלי לכל זריה דיוכל כל אדם להולתי על היתומים ולקוחות ושלא בפניו שטר מלוה או שטר מכר שעסקה כרלוטו ולא נטעון להם וכן מוכח בפרק גט פשוט (שם 77 ק"ד:

ש"ל מ"ז
[לקמן י"ד ע"ז]

הגהות
ה"ב
(ח) במ"פ ס"ה
כ"ג אומ"ג
ש"ק מ"ב ע"ב

ע"ין כמ"ס פ'
מי שיהי כ"ו
77 ע"ב ד"ה
ד"ה ר"ח

(* נהלא ד"ל פ'
דהא מתניתא ס"ל דשטר
שאין בו וכו' .

דבר אחד הוא, שנישן] להם סיבה אחת, משום שאמר רבי אלעזר מחלוקת בשאין חייב מודה הוא מתוך כך, [פי] זה הכריח אותו לומר שאינו גובה אילו מבני חורים, וגם שלא חוששים להערמה].

[מה שכתוב לפני כן] זה פרכה על שמואל בשתיים, אחד, כרבי אלעזר, שהרי [הוא] מעמיד את המשנה שלנו כשאין החייב מודה. ואחד, שאמר שמואל, מצא שטר הקנאה בשוק [שאין מקום לומר כתב ללות ולא לזה, שהרי אפילו לא לזה שיעבד את עצמו], יחזיר לבעלים, ולא חוששים לפרעון [אפילו אם אין החייב מודה, שאם פרעו, היה קרוע אותו מיד]. וזה פרכה שכן כתוב כאן, אף על פי ששניהם מודים, לא יחזיר לא לזה ולא לזה, רואים אם כן, שחוששים לפרעון. וכל שכן כאן שאין הלוח מודה, [רואים אם כן] שחוששים לפרעון.

אמר שמואל, מהו טעמם של הרבנן [שאמרו בשטר שאין בו אחריות נכסים, גובה אף מן המשועבדים], הם סוכרים⁹², [אם לא כתוב בשטר] אחריות [זה לא משום שהמלוה לא רצה שיהיה כתוב אלא זה לא כתוב משום] טעות סופר [ואע"פ שלא כתוב, כאילו כתוב]. אמר רבא בר איתי לרב אידי בר אבין, וכי שמואל אמר כך. והרי שמואל אמר, שבח, שפר ושעבד צריך [הסופר] לשאול [אם לכתוב בשטר מכירה. שבח פי' שאם טורפים את השדה, המוכר צריך לשלם את ה"שבח" מה"שפר", פי' מהמעולים שבכסו, והרי אם צריך לשאול, היינו שיש שטרות שלא כתוב

בהם כן]. אולי נאמר מי שאמר זה [בשם שמואל] לא אמר זה [וזה מח' בדעת שמואל].

זה לא קשה, כאן, בשטר הלואה, שאדם לא נותן כסף על כלום [וללא אחריות, זה כאילו על כלום, שהרי הוא לא אוכל פירות, ולא נהנה כלום]. וכאן [שצריכים לשאול מדובר בשטר] מקח וממכר, שאדם אמור לקנות קרקע [על הספק אפילו] ליום [אחד, שמה לא יטרפוהו ממנו, ואפילו אם יטרפוהו שמה יהיה אחרי הרבה זמן, ובינתיים הוא אוכל הרבה פירות]. כמו [המקרה] הוזה שאבוא בן איהי קנאה עליה מאחתה, ובא בעל חוב וטרפו ממנו. בא לפני מר שמואל. אמר לו, [האם היא] כתבה לך אחריות. אמר לו, לא. אמר לו, אם כן, לך לשלם [אין לך זכות תביעה שמחלת לה על הכל]. אמר לו, והרי אתה הוא שאמר אחריות טעות סופר הוא. אמר לו, היינו, בשטרי הלואה, אבל בשטרי מקח וממכר, לא, שאדם אמור לקנות קרקע ליום.

אמר אביי, ראובן שמכר שדה לשמעון באחריות [שואם יטרפו ממנו ישלם לו], ובא בעל חוב של ראובן וטרפו ממנו, הדין הוא שילך ראובן ויעשה דינו איתו [פי' עם הבעל חוב]⁹³, ולא יכול לומר לו, אתה לא בעל דברים שלי [שאני לוקח שדה של שמעון]. שאמר לו, [זה] שהוצאת ממנו יחזור אלי. יש שאמרו, אפילו שלא באחריות גם כן [דינו כן], שאמר לו, אינני רוצה שיהיה לשמעון תרעומת עלי.

ואמר אביי, ראובן שמכר שדה לשמעון ללא אחריות, ויצאו עליה עוררים⁹⁴. טרם שהחזיק בה,

⁹² עי' ש"ע (ח"מ סי' לט ס"א): הוב"ד לעיל הערה 91.

⁹³ עי' ש"ע (ח"מ סי' רכו ס"א): ראובן שמכר שדה לשמעון שלא באחריות ובא לוי והוציאה מיד שמעון, אם רצה ראובן לעשות דין עם לוי עושה, ואין לוי יכול לומר מה לי ולך והרי אין עליך אחריות, שהרי ראובן אומר לו אין רצוני שיהיה לשמעון תרעומת עלי שהפסיד בגללי, אבל אם נתן לו במתנה לא יוכל לטעון בעדו שהרי ליכא כאן תרעומת:

ביאור: אם רצה ראובן לעשות דין כו', פירוש, לעשות נפשו בעל דין ולומר שהשדה הוא שלו ובכחו (סמ"ע), עוד נפקא מינה שאם יש לראובן עליו שבועת התורה יגלגל עליו שבועה דאורייתא שלא פרע (קצה"ח).

שיהיה לשמעון כו' – נ"מ שאם עשה ראובן (פי' הלוח) שדה זו אפותיקי לבעל חובו, אף על פי כן יכול ראובן לסלקו במעות, שהרי לא א"ל אלא אם לא אפרעך במעות לא יהיה לך פרעון אלא מזו והרי הוא פורעו במעות כמו שהלוחו, משא"כ שמעון הלוקח דלא יכול לסלקו במעות כיון שעשאו אפותיקי. ועוד יש נפקא מינה, באם עשאו לו ראובן אפותיקי לבעל חובו, ובעל חובו לא הלוח לו אלא שיעור ארעא ולא שיעור שבחיה, דאם היה גובהו משמעון הלוקח היה גובה ממנו גם השבח ולא היה נותן לו אלא כדי הוצאתו כדין היורד לתוך שדה תבירו שלא ברשות, משא"כ לגבות מיד ראובן דאינו גובה מידו אלא כשיעור חובו, שהרי דכתבו באפותיקי, היינו שאם לא יפרענו במעות לא יהיה לו פרעון אלא מזו, והרי נותן לו מקרקע זו כשיעור חובו (סמ"ע), עי' לעיל סי' קט"ו סק"ו. ד"ח וס"ל דלעולם אינו נוטל יותר מחובו (ש"ך).

תרעומת עלי, ואם מכרו לשמעון באחריות פשיטא דמצי למידן עמו להיות כבעל דין, שהרי יש לראובן ריוח ממון בזה, השבח דיטול לוי משמעון ושמעון יחזור באחריות על ראובן (סמ"ע).

אבל אם נתן לו במתנה כו', פירוש, וגם לא נתנו לו באחריות, כסתם מתנה, דא"כ היה לו הפסד ממון מחמת השבח וכמ"ש לפני זה (סמ"ע).

⁹⁴ עי' ש"ע (ח"מ סי' רכו ס"ה): המוכר קרקע לחבירו, ואחר שקנה הלוקח באחד מהדרכים שקונים בהם, קודם שישתמש בה, יצאו עליו מערערין, הרי זה יכול לחזור בו, שאין לך מום גדול מזה, שעדיין לא נהנה בו ובאו התובעים, לפיכך יבטל המקח ויחזיר המוכר את הדמים ויעשה דין עם המערערים. ואם נשתמש בה הלוקח כל שהוא, ואפילו דש אמצר שלה ועירבו עם הארץ, אינו יכול לחזור בו, אלא עושה דין עם המערער, ואם הוציאה מידו בדין יחזור על המוכר כדין כל הנטרפין. הגה: וכל זה מיירי בערעור שלא נתברר עדיין לגמרי, אבל בית דין רואין שיש אמתלא בדברי המערער, אבל אם לא יצא רק קול בעלמא, אפילו לא נתיקיים המקח לגמרי, לא יכול לבטל המקח בשביל דברים בעלמא, ואם חזר הלוקח מחמת ערעור, אע"פ שנתבטל הערעור אחר כך, נתבטל המקח ושניהן יכולין לחזור בו. אם בא ערעור על השדה מחמת שהמוכר היה חייב לאחדים, והמוכר אומר שיש לו שוברים על החובות, מקרי ערעור ויכול הלוקח לחזור בו, ואין צריך לקנות דבר ולשמור שוברו לעולם:

ביאור: הרי זה יכול לחזור, אם נמצאת שאינו שלו אין יכול לחזור רק כ"ז שלא נטלו ויכול זה להחזיר השדה אבל אם כבר טרפן ממנו אין יכול לחזור אם ה' שלא באחריות (רע"א).

קודם שישתמש כו' עד ויחזיר המוכר את הדמים וכו' – ו"א דאיירי דעדיין לא נתן להמוכר דמי השדה אלא שקנאה באחד מדרכי הקנאה (סמ"ע). גם מה שתלה המחבר שלא יחזור במה שנשתמש ואפילו כל שהוא אמצר כו', וס"ל דהאי דישא במיצר הנזכר בגמרא ו"ל שדש קרקעית המיצר מגבותו ומשהו לשאר השדה [שהיא סמוכה לקרקע של הקונה, ט"ז], ושזהו תיקון השדה, ובמעשה תלוי עיקר הקנין, ואותו ו"א ס"ל דדש אמצר הנאמר בגמרא, כגון זה שהולך אמצר

השדה לראות אם היא כאשר אמר לו המוכר וגם לראות מה היא צריכה, ואם כבר נתן המעות אין הלוקח יכול להחזיר ולהוציא המעות מתחת ידו אפילו רואים הבית דין אמתלא גמורה בערעור שיוצא על השדה, משום דהמוכר מצי למימר לו אחוי טרפן ואשלם לך, ומהתימה שלא הזכיר רמ"א מכל זה כאן דבר (סמ"ע, ט"ז), עי' י"ש שפסק כרא"ש הובא בסמ"ע (ש"ך), דכל זמן שלא נהנה מיקרי הערעור מום, דאילו נהנה קצת כבר סובל אח"כ ערעור התובעים, ומש"ה בעינן כאן תרי מילי, הא' עיקר הקנין והב' סילוק מומין, דהיינו שאחר הקנין נשתמש בה ונתחבב עליו קצת ולא איכפת ליה אח"כ בערעור, ומש"ה אי לא היה שם שום קנין אלא נשתמש בה דרך דייש אמצרי לחוד, הרי זה במקום קנין, וחסר עדיין סילוק מומין דערעור דאכתי מחשב למום (ט"ז).

אינו יכול לחזור אלא, עיין לעיל סי' ע"ג ס"א [הקונה שדה מחבירו ויצאו עליה עסיקין (פי' ערעורין)], ובא לב"ד וטוען: חושש אני שמה תצא השדה מידי ותאבד ממונך ולא אמצא לך, קנה באותו ממון קרקע כדי שאטרוף אותו, שומעין לו, והוא חייב לקנות [רע"א].

בערעור שלא נתברר עדיין כו', ה"א דלעיל סק"ס מעמידו כשעדיין לא נתן המעות, ומיירי דעדיין לא נתברר הערעור, אלא שבא אחד ואמר, יש לי עדים ושטר ששדה זה, הוא שלי. ואפילו אם כבר נתברר הערעור, דהראה השטר לפנינו, אף על פי שאינו מקוים עדיין, שאפילו כבר דייש אמצר, אין מוציאין המעות מיד הלוקח. אבל הרמ"א שכתב דבריו אדברי המחבר הנ"ל, והוא איירי כשכבר נתן המעות אלא שעדיין לא נשתמש בה כלל, ס"ל שאפילו נתברר הערעור, דהיינו שהראה שטרות ואין מקוים לגמרי, דבזה יכול לחזור ולהוציא המעות מיד המוכר, עד שיהיו שטרות מקוים לגמרי, דבזה יכול לחזור ולהוציא המעות מידו, כיון דלא נשתמש בו עדיין, אפילו לא הוציא עדיין בדין מידו (סמ"ע), אם אמר המערער יש לי עדים או שטר דמיקרי ערעור, אין לטעות ולומר דגם ככה"ג אפילו נתברר אח"כ שלא היה לו עדים או שטר כלל, דנתבטל המקח, דא"כ לעולם יהיה יכול הלוקח לבטל המקח כשיראה שהזול המקח, שביקש מאחד שיערער ויאמר "יש לי עדים או שטר", ויבטל המקח לעולם. ועוד, דעיקר הטעם דהוי מום במקח, מפני שצריך לעמוד בדין תיכף, וכל זמן שאין המערער מביא עדים אין צריך לעמוד עמו לדין לא הוי מום, אלא ודאי דלענין שיתבטל המקח לעולם בעינן ערעור גמור שמביא עדים או שטר, ואז באמת אף שכבר נתברר שהעדים שקרים או שהשטר מזויף, מ"מ כיון שצריך לעמוד עמו לדין קודם שנשתמש בשדה מיקרי מום (נתה"מ).

ואם חזר הלוקח מחמת הערעור כו', לא בחזרתו דלוקח מעצמו תלוי הדבר, כי אם בחזרתו ברשות ב"ד, ואם נתבטל הערעור קודם שנתנו הב"ד רשות לחזור בו, לא מצי הלוקח לחזור בו, אם לא שהערעור היה מחמת שיצא שטר חוב על המוכר, והשט"ח אינו לפנינו לקרעו, דבזה כתב דלא מהני כתיבת שובר, וכמ"ש גם הרמ"א אחר זה (סמ"ע), היינו דוקא עוררים בגוף הקרקע, אבל יצא עליו חובות, אפי' לא החזיק בקרקע, אינו יכול לחזור (רע"א).

ויכול הלוקח לחזור בו כו', עדיפא ה"ל לכתוב, שאפילו מקצת המעות שכבר נתן להמוכר על המקח צריך להחזירם לו בעינים, ולא אמרינן בו ידו על התחונה ליתן לו קרקע כשיעור המעות שנתן וכמ"ש לעיל (סי' קצ ס"ז), דשאני כאן דאנן סהדי דלא הקדים זה קצת מעות כדי לקיים מקצת המקח (סמ"ע).

לעולם, אדם שקנה בית בקנין סודר ולא החזיק בו עדיין חזקה גמורה, ולא נתן מעות ונפל הבית. ו"א דיכול לחזור וי"א דאין יכול לחזור (רע"א), ואחר שנגמר ביניהם קנין השכירות ואין אחד מהם יכול לחזור, גם טענת אונס לא מהני כלל, ואפילו אם השוכר חלה במחלה מדבקת אחרי הקנין ולפני הכניסה (ש"ך v ש"ת רמ"א).

[יד ע"ב]

יכול לחזור בו [כל זמן שלא שילם, אבל] אחרי שהחזיק בה⁹⁵, אינו יכול לחזור בו [ואפילו לא נתן מעות שהקרקע נקנית בחזקה והמעות על זה הלוואה]. שאמר לו, אתה ידעת שזה שק מלא קשרים [פ"י ריק] והסכמת [לקבלו]. מאימתי הוי חזקה. מאז שהוא מתקן גבולי השדה [ומגביהם]. ויש שאמרו, אפילו גם [אם מכרו] באחריות [אינו יכול לחזור בו, ואין לו טענה שבין כה סופך לשלם לי, ובמקום זה אני לא אשלם לך], שאמר לו, תראה לי טרפך [פ"י כשיעמידך בדין ויזנו בדין ויכתבו לך הדיין שטר טורף עלי, שטרפו ממך בדין] ואשלם לך [וכל זמן שלא עמדת בדין, איני ירא מפניהם]. למדנו, המוכר שדה לחבירו ונמצאת שאינה שלו [אלא המוכר גזול]. רב אמר, יש לו [ללוקח זכות לתבוע מהמכור] מעות [ששילם על הקרקע, וגם] יש לו [זכות לתבוע] שבח [שהלוקח השביח את הקרקע⁹⁶]. ושמואל אמר, מעות, יש לו [זכות לתבוע], ואין לו [זכות לתבוע] שבח. שאלו את רב הונא, מה דינו [אם הלוקח] פירש לו את השבח [פ"י בשעת המכירה התנה שאם יטרפה מידך אשלם לך את השבח]. טעמו של שמואל, משום דלא פירש את השבח, וכאן הרי פירש אותה. או אולי, טעמו של שמואל כיון שאין לו קרקע [פ"י קרקע] וזו לא היתה של המוכר אף פעם, ואין שום מכר אלא הלוואה, וכאשר הוא משלם יותר ממה ששוה הלוואה, זה נראה כריבית. [רב הונא] אמר, כן ולא [פ"י בתחילה אמר כן ואחר כך אמר לא, והתשובה היתה] רפוי בידי [פ"י לא היה יודע טעמו של דבר יפה]. למדנו, אמר רב נחמן אמר שמואל, יש לו [זכות לתבוע] מעות, ואין לו [זכות לתבוע] שבח, אף על פי שפירש לו את השבח. למה. כיון שאין לו קרקע, [אם הוא לוקח גם שבח, זה נחשב] שהוא לוקח שכר מעותיו. רבא שאל שאלה מבריייתא לרב נחמן, אין מוציאין לאכילת פירות⁹⁷, ולשבח קרקעות⁹⁸, ולמזון האשה והבנות⁹⁹ מנכסים משועבדים [פ"י אדם שמכר קרקע, ואחר כך נתגלה שהוא חייב למישהו אחר על זה שאכל פירותיו כשקנה קרקע ממנו וטרפוהו, או לשבח קרקעו, או לזמן אשה והבנות שהוא חייב מתנאי כתובה, לא גובים חובות אלה מקרקע שמכר, מפני תיקון העולם] [שאם אתה אומר יטרפו לקוחות על כך, אין לך אדם שלוקח שדה מחבירו, שכן אין לך אדם שאין חוב מזון אשתו ובנותיו מוטל עליו, ודבר שאין לו קצבה היא, וכן אכילת פירות ושבח קרקעות גם כן הוי דבר שאינו יודע הוא, ואין הלוקחות יודעין להזהר בכך]. לא מוציאים מנכסים משועבדים, [אבל] הרי מבני חורין, מוציאים. אבל כתוב, לשבח קרקעות. וכי לא מדברים בלוקח מגזול [והשביחה ובה הנגזל וטרפה, אז אין גובים השבח ממשועבדים שהשבח הוא דבר שאינו קצוב בשעת המכירה, אם כן רואים שיש ללוקח זכות לתבוע שבח הקרקע מהמוכר

הגזול]. לא, כבעל חוב [פ"י שטרפה בעל חוב ממנו בשביל חובו, ולא גזולה היתה¹⁰⁰]. אם כבעל חוב, איך כתוב בתחילה, אין מוציאין לאכילת פירות [כעת הגמי' חושב שמדובר בשדה מלאה פירות שטרפוהו], ואם [מדובר] בבעל חוב, וכי יש לבעל חוב פרות. והרי שמואל אמר, בעל חוב גובה את השבח [פירוש טורף כל הקרקע מיד הלוקח כמו שהיא משובחת על ידי הלוקח], שבח, כן, אבל לא פירות. אלא זה פשוט [מדובר] בגזול ונגזל [פ"י כגון שגזלה בלא פירות, ומכרה לאחר ועשה בה פירות¹⁰¹, ואז הנגזל רק משלם השבח או הוצאותיו, איזה מהם שהוא יותר], ומוזה שהתחלה [מדובר] בגזול ונגזל, גם הסוף [מדובר] בגזול ונגזל.

וכי זה ראייה¹⁰². זה [מדובר במקרה] שיש [פ"י ההתחלה מדובר בנגזל] וזה [מדובר במקרה] שיש [פ"י הסוף מדובר בבעל חוב]. והרי לא למדנו כך [בבריייתא], איך [מדובר שמוציאים] לשבח קרקעות. הרי [מ"י] שגזל שדה מחבירו, והרי היא נלקח מתחת ידו [ידי הבית דין], כשהוא [פ"י כעת הגמי' חושב שהגזול] גובה, גובה את הקרן מנכסים משועבדים, ושבח גובה מנכסים בני חורין. איך מדובר. אם תאמר כמו שכתוב [שהגזול לא מכרו, והבית דין לוקח אותו מהגזול, וכי] ממי הגזול גובה.

אלא לא [מדובר כך אלא], כגון שגזל שדה מחבירו, ומכרה לאחר והשביחה [ואז בית דין טורף אותו מהלוקח]. אמר לך, [וכי] אתה לא מתרץ תירוץ [פ"י מפרש פירוש בדברי הבריייתא ולא קורא את זה כמו שכתוב, אם כן תוכל] גם לתרץ [שמדובר] בבעל חוב.

בא ושמע, איך [מדובר זה שגובה] לאכילת פירות. הרי [מ"י] שגזל שדה מחבירו, והיא נטרף מתחת ידו. כשהוא גובה, גובה את הקרן מנכסים משועבדים, ופירות גובה מנכסים בני חורין. איך מדובר. אם תאמר כשכתוב, [וכי] ממי הגזול גובה. אלא לא [מדובר כך, אלא מדובר במקרה] כגון שגזל שדה מחבירו ומכרה לאחר והשביחה [ומדובר שנעשה פירות גמורין, ונגזל לוקח עם פירותיה, ואינו נותן אלא יציאה שהוא אומר ללוקח אתה משבחת את הקרקע שלי, וכתוב שהלוקח חוזר וגובה מגזול מן הנכסים הבני חורים אם כן רואים שיש לו ללוקח שבח מגזול].

אמר רבא, במה מדובר כאן [זה שכתוב "כשהוא גובה" לא בלוקח אלא], כגון שגזל שדה מחבירו מלאה פירות, ואכל את הפירות, וחפר בה בורות, ואין יכול למעוהו. בא נגזל לגבות קרן¹⁰³, גובה מנכסים משועבדים [פ"י ואין יכול לגבות מהקרקע עצמה שהיא מקולקלת, ונפחת שויותה]. בא נגזל לגבות פירות, גובה מנכסים בני חורין.

רבה בר רב הונא אמר, [לא מדובר במקרה כזה אלא מדובר במקרה] כגון

שם, ו"א נוטל מעות שנתן בלבד, ואף על פי שהזולה או הוקרה, שהרי כמאן דליכא זבינא כלל דמיא, והמעות הלוואה, ולפי החולקים, מי שמכר קרקע לחבירו באלף והזולו קרקעות ועמדה קרקע כזו על ת"ק, רק שקרקע זו אסקה שרטון והיא שוה אלף, והלה אומר הנה נתתי אלף כסף ונתחייבת להחזיר לי, ועוד, מה שנתחייבת לי אחריות השבח ג"כ ת"ק זו, וזה אומר כיון שאתה רוצה באחריות של שבת, א"כ אין לך לקבל יותר כי אם שויה של קרקע זו עכשיו, והרי אינה שוה עכשיו כי אם אלף אף לאחר דאסקה שרטון, היכי לידינו להאי דינא כו', אם כן הוה ספק ואין מוציאם [פ"ת].

ושאר השבח מנכסים בני חורין, עיין מזה לעיל סי' קט"ו ס"א, אבל הקונה דבר ונתיקרו ועמד על יותר, ונמצא גזול, דינו כמטלטלין, וכן לעיל סי' שד ס"א ובסי' שסב ס"ח בהג"ה ע"ש [ש"ך].

אלא הקרן בלבד, כיון דידע הלוקח בשעה שלקחה דגזולה היתה, לא נתן לו הדמים בשבילה בתורת מקח אלא בהלוואה, ואם היה נוטל יותר ממה שנתן לו היה מחזי כריבית. ובשבח דממילא כ"ע ס"ל דאינו נוטל, אבל בשבח דע"י הוצאה נחלקו, הדמחבר סובר דנוטל דמי הוצאה וידו על התחונה, דכיון דהוציא דמי הוצאה נוסף על דמי הקרן לא מחזי כריבית במה שחוזר ולוקח כמה שהוציא וכדמסיק המחבר, והרמ"א ס"ל דגם זה אינו נוטל (סמ"ע), ע"י לקמן סק"ס, וקרן מיהא שוקל אף שידע שגזלה וכן במטלטלים הדין כן וכמ"ש לעיל סי' שנו"ס ק"ק Error Reference source not found. (ש"ך).

אין לו מההוצאה כו', ע"י לעיל סי' שסח סק"ק Error Reference source not found. (ש"ך בשם המהרש"ך).

ו"א דהואיל וידוע שאינו שלו הפסיד אפי' הוצאה, ועיקר כדעה הראשונה [ש"ך ונתה"מ].

דאם קיבל אחריות בהדיא כו', היינו דוקא כשקיבל עליו אחריות דשבח בפירוש וג"כ קנו מיניה על זה או אית ליה קרקע, דאז לא מחזי כריבית מה שגובה בקרקע כי אם כשגובה מעות כעין שנתן לו דה"ל כהלוואה, אבל אי לא קיבל עליו אחריות דשבח בפירוש, אף על גב דקיבל עליו אחריות דזבינא, מסתמא מאי דקיבל עליו קיבל ומאי דלא קיבל עליו לא קיבל, ומתחיימה על המחבר שלא כתב דין זה דאם יש לו קרקע כלל (סמ"ע).

ע"י שר"ע (ח"מ"ט סי' קטו ס"א): הוב"ד לקמן הערה 100.

⁹⁷ ע"י שר"ע (אה"ע סי' צג ס"א):

ע"י שר"ע (אה"ע סי' קיב ס"ז):

⁹⁵ ע"י שר"ע (ח"מ"ט סי' שעג ס"ב): הפירות שאכל לוקח בעוד שהיתה בידו, צריך לשלם אותם לנגזל ודינו בהם עם הגזול כדינו של שבח, שאם לא ידע שהיתה גזולה גובה אותם מהגזול מנכסים בני חורין, ואם ידע שהיתה גזולה אינו גובה מהם כלום:

ביאור: אינו גובה מהם כלום, אם ראוהו מכר בית א' לשמעון, ואח"כ מכר אותו בית ב' לוי כל זמן שלוי שלא ידע מזה, אם השכירו לאחר, השכר שלו, שראובן יעשה תיקון לדבר שלא יהיה נחשב כגזול, כדלקמן סי' שעד ס"א [הוב"ד לקמן הערה 106] (ש"ך בשם האלשיך).

⁹⁶ ע"י שר"ע (ח"מ"ט סי' שעג ס"א): גזל שדה ומכרה והשביחה הלוקח, אם השבח יותר על הוצאה נוטל הוצאה מבעל השדה, ויש אומרים אפילו לא היתה עדיפא מבשעה שגזלה כגון שהכסיפה הגזול, אפילו הכי נוטל היציאה מנגזל, ויש חולקין, והקורן עם שאר השבח נוטל מהגזול, הקרן גובה מנכסים משועבדים ושאר השבח מנכסים בני חורין. ואם הכיר בה שהיא גזולה כשלקחה, אינו נוטל מהגזול אלא הקרן בלבד, ומפסיד שאר השבח היתר על הוצאה. היתה הוצאה יתירה על השבח, בין שהכיר בה שהיא גזולה בין שלא הכיר, אין לו מההוצאה אלא שיעור השבח ונוטלו מבעל השדה, ויש אומרים דהואיל וידע שאינה שלו הפסיד אפילו הוצאה, ויש אומרים דאם קבל אחריות בהדיא צריך ליתן כפי מה שקבל עליו, ויש חולקין, והקורן נוטל מהגזול מנכסים משועבדים:

ביאור: גזל שדה כו', ראוהו שמכר שדה לשמעון, ואח"כ ראוהו השכיר אותו שדה ללוי, השכירות אינו כלום, וזה גזל בידו, וחייב לוי לשלם את כל השכירות לשמעון, ואינו נחשב כשיבח את הקרקע אלא הוה פירות הקרקע (ש"ך בשם המב"ט).

נוטל הוצאה מבעל השדה, שהרי גם כשהיתה ביד הגזול היה צריך להוציא הוצאה זו מכיסו (סמ"ע).

כגון שהכסיפה הגזול, פירוש, בשעה שהיתה ביד הגזול הכסיפה ונגרעה ממה שהיתה בשעת הגזילה, ואח"כ מכרה ללוקח זה, והשביחה הלוקח עד שחזרה להיות כמו שהיתה בשעת הגזילה (סמ"ע).

ויש חולקין, טעמן הוא, כיון דאם נשאר בידו לא היה צריך להוצאה זו, נמצא הוצאה זו דין הוצאה היתירה על השבח יש לו עליו (סמ"ע).

עם שאר השבח נוטל מהגזול, דהוי רגילין לכתוב אחריות עמליהו ושביחיהו, ואפילו לא כתב ככתוב דמי, וכמ"ש סימן מ"ב סט"ו (סמ"ע וש"ך), וכ"ז בין בקרן בין בשבח (ש"ך).

שנים אוחזין פרק ראשון בבא מציעא

ק"א ב ג מ"י פ"ט
מ"ה' זכריה ה"ג
סנה' ל"ח ק"ו וע"פ ס"ב
ט"ט ע"פ ח"מ ס"י ר"כ
ט"ט ע"פ ה

ע"פ ד"ה שט"ו
ק"ד ד מ"י פ"ט מ"ה'
ג"ה זכריה ה"ג
ו"כ"א מ"ה' מ"ה ו"ה
ה"ג א סנה ע"פ ע"ג
ט"ט ע"פ ח"מ ס"י ש"ט
ט"ט ע"פ ג
ק"ה ח מ"י פ"ט מ"ה'
ג"ה זכריה ה"ג
ז ו"כ"א מ"ה' מ"ה ו"ה
ה"ג א סנה ע"ג
ט"ט ע"פ ח"מ ס"י ו"י
ק"ט ט"פ ח
ק"ב ו מ"י פ"ט מ"ה'
מ"ה ו"ה ה"ג א
ו"י"ח מ"ה' מ"ה ו"ה
ג סנה ע"פ ח ט"ט ע"פ
ה"ג א סנה ע"ג
ו"י ק"ב ט"ט ע"פ ז
ק"ב א ח מ"י פ"ט מ"ה'
מ"ה' מ"ה ו"ה
ה"ג א סנה ע"ג
ט"ט ע"פ ח"מ ס"י ק"ט
ט"ט ע"פ ח
ק"ב ב מ"י פ"ט מ"ה'
ג"ה זכריה ה"ג
ז סנה ע"פ ע"ג ט"ט ע"פ
ח"מ ס"י ש"ט ט"ט ע"פ ח
ק"ב ו מ"י פ"ט מ"ה'
ט"ט ע"פ ח"מ ס"י ח
ק"ב ו מ"י פ"ט מ"ה'
ט"ט ע"פ ח"מ ס"י ח
ק"ב ו מ"י פ"ט מ"ה'
ט"ט ע"פ ח"מ ס"י ח

י"י לו שבה . שהגזול לוקח הקרקע עם השבח ואינו משלם ללוקח רק הילואה כדין ויורד לתוך שדה חבירו שלא ברשות דאם השבח יתר על הילואה נתון לו את הילואה ואותו שבה היתר יקח הלוקח מן הגזול ומיירי שנגזלה ריקנית : **ושמואל** אמר מעות

יש לו . אפילו קנאה שלא באחריות דפ"י לעי"נ וכן משמע דמיירי דומיא דהכ"ר בה שאינה שלו דלקמן דמיירי על כרחיך שלא באחריות כדקאמר שמואל מעות מתנה דאי באחריות אלא מעות מתנה : **סיפא** נמי בגזול כו' . מרישא עלמא היה יכול להקשות כדמסקה בסמוך אלמא כמה שיכול להקשות משבח גופיה פריך : **תרי"ג** נמי בצעל חוב . בפרק מי שמת (ב"ב) דף ק"ז: וס' ד"ה גובה) ר"ל לאוה"ק דאקני קנה ומכר משמעבד מהכא דגבי צעל חוב שבה שלא היה צעל בשעת הילואה ודמי ר"מ היא דאמר אדם מקנה דבר שלא צל לעולם וא"ת ולוכח משמואל דאמר בעל חוב גובה את השבח ושמואל גופיה הוא דבעי ליה הסם דלא מני למימר דשמואל נמי סבר כר"מ ומבעי ליה אביבא דרבנן דהא בפרק אע"פ (כתובות דף נ"ט) פסק שמואל כר' יוחנן הסהדרל דלית ליה אדם מקנה כו' וי"ל דאמר דשמואל בעל חוב גובה את השבח היינו לפי המסקנא דהסם דפשיט דאקני קנה ומכר משמעבד אף לרבנן ואם תאמר אדרבה לוכח מהכא דלא משמעבד מדלא מריף בע"מ ממסעבדי דמריף לוקח דאין לומר דאמר שטרף בע"מ קרקע מן הלוקח קנה המוכר קרקעות ומכר דל"כ גם השבח יבשה ממנה משמעבדי דאם השבח היה קצוב כיון שכבר טרף הבעל חוב קודם שלקח זה הקרקע וי"ל דמיירי שזה הקרקע עשאו המוכר לבעל חוב אפסוקי ולכן גובה אותו בע"מ ואע"פ שיש סא"ר משמעבדי אך קשה אמאי דמיק לרחווי בפרק מי שמת (ב"ב) דף ק"ז: וס' הא מני ר"מ היא יעמיד כשעשאו אפסוקי דאז בעל חוב גובה את השבח היתר על הילואה חנם כדין ויורד לתוך שדה חבירו כששמע לקמן לו יעמיד בלוקח מן הגזול וכגון שיש לו קרקע או קט מידו כדמתרין לקמן בשמעתין : כשעמד

יכול לחזור בו . ובשאל נחן מעות : אינו יכול לחזור בו . ואפילו לא נתן מעות שהקרקע נקנית בחזקה והמעות על זה מלוה : סיפא . שק מלא קשרים : מפי דייט אמרי . מתקן גבולי השדה ומגביהם : איכא דאמרי אפי' באחריות נמי . אע"ג דרוף סוף עליה הדר אין יכול לחזור בו שהמוכר מעבד עליו ולא מני אמר הוא הואיל וסופך לשלם לי מעותי השתא דדידי אעכבס . דאמר ליה אמוי טרפך ואשלם לך . כשיעמידוך (ב) ויזכר דין ויכתוב לך הדין שטר טורף עלי שבדין טרפיה ממך כשבידו צא ואשלם לך וכל כמה דלא עמדת בדין איני ירא מהם : שאינה שלו . שלא היתה של מוכר שהיתה גזולה בידו והגזול צא ומילוא מיד הלוקח : יש לו . ללוקח מן המוכר מעות : ויש לו שבה . אם זה השבחה את הקרקע בזבל או בגדר קודם שהילוא הגזול מידו גובה לוקח מן המוכר שבה ואם תאמר הגזול יתן השבח שהרי השיבו קרקע משוכחת (ג) כגון שגזלה משוכחת והכסיפה ביד הגזול : שבה אין לו . לקמן מפרש טעמא : פירש לו את השבח . כשמכרה לו התנה אם יטרפיה מידך אשלם לך את השבח מהו : כיון דליה ליה קרקע . הואיל ואין קרקע זו שלו מלא שחין כאלו סוס מוכר והמעות מלוה אללו וכשמעל יורד ממנו שטבל מחזו כרביה : שחין ואלו . תחילה אמר אין וחזר ואמר לאו רפי היה הדבר בידו שלא היה יודע טעמו של דבר יפה : לאכילת פירות כו' . מפרש להו לקמן : לעמוד האשם והכנסת . תנאי כתובה שמקבל עליו את תהא יתבא בביתו ומיחולא מנכסי וכן הבנות בנן טוקבן דיחו ליה מינאי אינון יהון יתבן בביתו ומיחולא מנכסי עד דתלקחן לגורבין אין מוציאין לאחד מכל אלו מנכסים משועבדים : מפני תיקון העולם . שחם אהה אומר יטרפו לקוחות על כך אין לך אדם שנוקח שדה מחבירו דהא אין לך אדם שאין חוב זה מוטל עליו ודבר שאין לו קצבה היא ואכילת פירות ושבח קרקעות נמי דבר שאיט יודע הוא ואין הלוקחות יודעין לזהו דבר : מאי לאו בלוקח שדה מגזול . והשבחה וכל גזול וטרפה חזר לוקח וצביה קרן מן המוכר אפילו מנכסים משועבדים שמכר אחר מכירה זו דסקרו של זה קודם שבהו בו אחריות והשבח מנכסים בני חורין ולא ממשועבדים מפני תיקון העולם שהשבח לא היה קצוב בשעת מכירה כשקובל עליו אחריות אלמא לית ליה ללוקח שבה

יכול לחזור בו משהחזיק בה אינו יכול לחזור בו דא"ל חייא דקמרי סברת וקבלת מאימתי היא חזקה ב"ב דייט אמרי ואיכא דאמרי אפילו באחריות נמי דאמר ליה אחוי טרפך ואשלם לך איחמר המוכר שדה לחבירו ונמצאת שאינה שלו רב אמר יש לו מעות ויש לו שבה ושמואל אמר מעות יש לו שבה אין לו בעו מיניה מרב הונא פירש לו את השבח מהו טעמא דשמואל משום דלא פירש שבחא והכא הא פירש לה או דלמא טעמיה דשמואל כיון דלית ליה קרקע מחזי כרביית א"ל *אין ולא ורפיא בידיה איחמר אמר רב נחמן אמר שמואל מעות יש לו שבה אין לו אע"פ שפירש לו את השבח מאי טעמא כיון דקרקע אין לו שבר מעותיו עומד ונוטל איתביה רבא לרב נחמן *אין מוציאין לאכילת פירות יולשבח קרקעות ולמזון האשה והבנות מנכסים משועבדים מפני תיקון העולם ממשעבדי הוא דלא מפיקין הא מבני חורין מפיקין וקתני מיהא לשבח קרקעות מאי לאו בלוקח מגזול לא בבעל חוב אי בבעל חוב אימא רישא אין מוציאין לאכילת פירות ואי בבעל חוב בעל חוב מי אית ליה פירי *האמר שמואל 'בעל חוב גובה את השבח שבה אין 'אבל פירות לא אלא פשימא בגזול ונגזול ומדרישא בגזול ונגזול סיפא נמי בגזול ונגזול מדי אריא הא כדאיתא והא כדאיתא והא לא תני הכי *לשבח קרקעות כיצד הרי שגזול שדה מחבירו והרי היא יוצאה מתחת ידו כשהוא גובה גובה את הקרן מנכסים משועבדים ושבה גובה מנכסים בני חורין היכי דמי אילימא כדקתני גזול ממאן גבי אלא לאו כגון שגזול שדה מחבירו ומכרה לאחר והשביחה א"ל לאו תרצי קא מתרצת תרי"ג נמי בבעל חוב ת"ש לאכילת פירות כיצד הרי שגזול שדה מחבירו והרי היא יוצאה מתחת ידו כשהוא גובה גובה את הקרן מנכסים משועבדים ופירות גובה מנכסים בני חורין היכי דמי אילימא כדקתני גזול ממאן גבי אלא לאו כגון שגזול שדה מחבירו ומכרה לאחר והשביחה אמר רבא הכא במאי עסקינן בגזול שדה מחבירו (א) מלאה פירות ואבל את הפירות והפר בה בורות שידין ומעורות כ"א נגזול לגבות קרן גובה מנכסים משועבדים בא נגזול לגבות פירות גובה מנכסים בני חורין רבה בר רב הונא אמר בגזול

מגזול : לא צעל חוב . שטרפה בעל חוב ממנו כשבידו חובו ולא גזולה היתה דהיה ודאי אית ליה שלא טרפה ממנו שחם פרע המוכר מעותיו לבע"מ הרי הוא מסולק מן הלוקחות הלכך כי משלם ליה יורד ממנו שקיבל השתא הוא דהדר זבין מיניה קרקע המוכרה לו ולא מחזי כשכר מעותיו : לאכילת פירות . ס"ד הא מיירי בשדה שטרפיה מילאה פירות מיד הלוקח וחזר לוקח לגבות מן המוכר ואי בשטרפה בעל חוב מי אית ליה לבע"מ פירות גמורין המחזירין בקרקע ואין לריבין לקרקע כלום שיכול לטורפן : גובה את השבח . וכל הקרקע טורף מיד הלוקח כמו שהיא משוכחת ע"י הלוקח : ונגזול . וכגון שגזלה עם פירותיה ומכרה אי נמי גזלה בלא פירות ומכרה לאחר ועשה בה פירות וטוען גזול ארעאי לשבח ומיהא הילואה הלוקח ישלם לו הגזול שהרי מתוך כך הושבחה ויתר ואם אין השבח יותר אלמא הילואה יסירה נתון לו ילואה שיעור שבה ודיו : הא כדאיתא כו' . רישא בגזול וסיפא יולאה מתחם ידו . שבות דין מוציאין אותה מידו : כשהוא גובה . אילימא כדקתני . שלא מכרה גזול ומידו היא יולאה ללוקח : גזול מתחם גבי . ממשאן יש לו לגבות ומה נחן בה : והשביחה . והרי היא בדין יולאה מתחת ידו של לוקח אלמא אית ליה שבה ללוקח : מגזול שדה מחבירו ומכרה לאחר וטוען גזול ארעאי לשבח עם פירותיה וילוי נתון אלמא ילואה דקאמר ארעאי לשבח וקתני דלוקח חזר וגובה מן המוכרין : אמר רבא כו' . האי כשהוא גובה לאו בלוקח קאמר דשאלא מכרה עסקינן וגובה את הקרן דקאמר בגזול וא"ת קרן אמאי גובה מנכסים משועבדים הרי קרקע לפניו כגון שחפר בה בורות דאפחתה משויה :

ב"ק נ"ה

[לקמן עו. ק"ו
ככותב נ"ג]

לקמן ע"ב
כ"ב קתנ' ע"ג
וכפ"י רש"ס]

לקמן ע"ב
כ"ב קתנ' ע"ג
וכפ"י רש"ס]

הגהות
הב"ח

(ב) רש"י ד"ה
דא"ל אחוי וכו'
כשיעמידוך
דין ומחזי
וכי כשבידו אף
כא ואשלם :
(ג) ד"ה ויש
לו וכו' דקרקע
למחמת פ'
לומר כגון
שגולה :

הגהות
הגר"א

[א] גבי מלאה
פירות . ר"ע
הב"ח ע"ב
לה (ועמ"ש
כדכ"ב ע"ב
ס"י ש"ע
ס"ק י"א) :

שט"ו

שנים אוחזין

פרק ראשון

בבא מציעא

טו

עין משפט גרי מצוה

שנטולה מסיקין. אנסים עכו"ם נטולה מן הגזן ומחמתו ותנן בבבא קמא (דף קצ"ז) הגזול שדה מחבירו ונטולה מסיקין אם מתחת הגזן חייב להעמיד לו שדה אחר והרי היא יולאה מתחת ידו דקתני כשגילה מסיקין הוא: **בדינא משמע**. הלכך כהולאה

נגזל קאמר וגובה את הקרן דקאמר כשחבר בו בורות: **כענינא משמע**. כמו שהיתה ולא שפיר בה בורות: ומכר את השדה. והרי היא יולאה מתחת ידו של לוקח בדילא וכענינא: בין לרבה בין לרבא. דמוקמי גביית קרן מן הגזן כנגזל הא מלוה על פה הוא ולא טרפא ממשעבדי: **כשעמד בזיו**. קודם שחבר נכסיו וכיון דליבידוהו דילא אית ליה קלא והוה ליה כמלוה בשטר: **מאי פסקא**. בתמיה פסקא תנא למלתיה דהעומד בדיו איתו עומד על הפירות: **רב מינינא בר שילא**. כופר היה: **אמליך**. שפחהו וכתב שטר המלך כמוכר אם יקבל ויהא להבזות ללוקח משטר נכסיו קרנא ושכחא ופרי אם יטרפוהו ממנו: כגון שיש לו קרקע. לגזן זה שנמכרה ללוקח קרקע ולא מעות דהשקא לא מחזי כרביית: **אסור ללוה סאה כסאה**. שמה ויקרו טמין: **כסולאה** - שייך רביית טפי ממכר: שקנו מידו. על השבח דהוה ליה מחויב משעת המכר קודם שיש שטר המתנה מעות: **דעת**. הגובה ולא מלי לוקח לומר אלא השבתי: **שכך וכתב לו מוכר ללוקח**. באתרוית שטר המכר: **ואשפי**. אשקיש דומה לו על הר גשפה דמתרגס על טורח שלווא (ישעיה יג): **ואדכי**. אטער מכל ערעור: אינון ועמליהון ושכחיהון. וכיון דלע מוכר הדר גבי שבחא בעל חוב מלוקח וחזר הלוקח על המוכר: **ממנה דלא כתיב ביה הכי** - שאין אדם מקבל עליו אחריות מה שהוא טמין: **ה"ג**. דלס נתן נכסיו במתנה לא גבי בעל חוב שבחא והאילו ולא הדר על המתן: **וכי יפה כח מתנה כו'**. בתמיה: **יהה ויפס**. בדברו עליו לכוין דלא הדר גבי ליה לא למפסיד ליה במידי דלא אפשריה לבעל חוב דבשלמא גופה של קרקע א"ל אמאי* (ונכתיב) מלין לגבה חובי אכל שבחא א"ל מלי אפשריה: **כשעמד ליה למר שמואל**. דבעל חוב גובה את השבח: **כסולא גובה**. כשלווקח חוזר וגובה מן המוכר: **במיני אחריני**. בדבר אחר: **בלוקח מגזן**. דנגזל ודלי טריף שבחא דלוקח ליה ארעאי אשבח אכל בעל חוב ליה כמה דלא טרפה לה לאו דעיל: הוא וברשותא ללוקח אשבח: **עיה הולאה**. שהוליא הלוקח בשבחה: **נוטל**. הלוקח: **את השבח מצעל הקרקע**. מה שטורף על היולאה דאמר ליה פרעתי את חובך: **אין לו**. ללוקח אלא מן היולאה שהוליא בה פורע לו שיעור שבח והשאר ממסוד: **אי בלוקח מגזן**. האי בע"מ היינו גזול: **קשיא רישא**. דקתני נוטל את השבח מצעל הקרקע: **קשיא רישא וסיפא**. דקתני בע"מ נותן את היולאה ולשמואל בעל חוב גובה השבח ואינו נותן כלום:

כשעמד בדיון על הקרן ולא על הפירות. תימה אם כן מאי מפני תיקון העולם הלא בדיון לא גבי דמלוה על פה לא גבי ממשעבדי ויש לומר דלוי לאו מפני תיקון העולם הוה אמינא הואיל ועמד בדיון על הקרן יש קול גם לפירות:

בגזן שקנו מידו. וא"ת ח"כ אמאי קאמר אמליך הלא הסה קרין לכתיבה עומד וי"ל ה"מ כגון שהקנה לו דבר שהוא בעין לדיון לרפה כמו לעשות קרין ורזה שיכתבו לו: **נראה** חוב גובה את השבח. נראה דגבי אפי"מ השבח שהשביחו יתומים אפי"מ שאין להם על מי לחזור וראה ליה כמתנה דלמרינן לקמן דלא גבי שבחא מ"מ גובה מינה משום דכרעיה דלבוהון ויכנס כדמוכח בפרק יש צבור (בבבא דף נ"ג ופ"ט) דתנן אין הבכור נוטל פי שנים דבריו כבמחזק ולא בשבח ולא האשה ככחובתה ולא הבנות בזמנותיהן ופריך בגמרא והאמר שמואל בעל חוב גובה את השבח ומשני מקולי כתובה שמו כאן ומוזן בעות נמי תנאי כתובה ככתובה דמי והסה משבח יתומים מיירי דלי משבח לקוחות את כן מאי אריח ללא ערפי בעות משבח והלא מוקף הקרקע נמי לא נטרפי דלון מוליון למוזן האשה והבנות מנכסים משועבדים אלא ודאי בשבח יתומים מיירי ודוקא ככחובת אשה ומוזנות דקילי לא גבו משבח אכל שאר בע"מ גבי ורש"י פירש הסה מוזן הכנות כגון שאל אשה ופסקא לזון בתה ל שנים ולפירושו אין ראייה דלמי מיירי בשבח לקוחות אך לא נהירא דלא שייך דהוה תנאי ככחובת והלא דלמי כהתקבל (לקמן דף ק"ג) יתומים אומרים לנו השבחנו וכן השבח שכן משמע דלא גבי משבח יתומים אלא מיירי כשעשה אפוטיקי ואומרים לנו השבח ותן לנו היולאה כדיון יורד לתוך שדה חבירו שלא כדשנות וכן מוקי הסה במסקנא כשעשה אפוטיקי: **תדע** שכן כתב כו'. אין לפרש דהכי מוכח דבע"מ גובה את השבח דבע"מ גובה את השבח כותב מוכר ללוקח שישלם לו את השבח אלא יש לומר מדמלס מוכר ללוקח את השבח אין לחוש אם משועבדים ושבח גובה מנכסים בני חורין והונא חברין מוקים לה במילי אחריני בלוקח מגזן תניא אידך המוכר שדה לחבירו והשביחה ובא בעל חוב וטרפה לכהויה את גובה אם השבח יותר על היציאה נוטל את השבח מבעל הקרקע והיציאה מבעל חוב ואם היציאה יתירה על השבח אין לו אלא במאי מוקים לה אי בלוקח מגזן קשיא רישא דאמר שמואל לוקח מגזן לית ליה שבחא אי בבעל חוב קשיא רישא וסיפא דאמר שמואל בעל חוב גובה את השבח איבעית אימא בלוקח מגזן כגון שיש לו קרקע אי בשקנו מידו אימא בבעל חוב ולא קשיא כאן בשבח

קבה א מ"י פ"ט מה"ל גזילה ואפריה ה"ל כ"ג סנה ע"ין ע"נ טור"ש ח"מ ט"ז ש"ע ספ"ק פ' :

קבו ב מ"י פ"ט מה"ל מלוה וזה ה"ל ד סנה ע"ין ד" ט"ש ח"מ ט"ז ספ"ק פ' וס"י ק"א ספ"ק פ' :

קבו ג מ"י פ"ט מה"ל גזילה ואפריה ה"ל ד סנה ע"ין ע"נ ט"ש ח"מ ט"ז ספ"ק פ' וס"י ק"א ספ"ק פ' :

קבו ד מ"י פ"ט מה"ל מלוה וזה ה"ל ד סנה ע"ין ד" ט"ש ח"מ ט"ז ספ"ק פ' וס"י ק"א ספ"ק פ' :

קבו ה מ"י פ"ט מה"ל מלוה וזה ה"ל ד סנה ע"ין ד" ט"ש ח"מ ט"ז ספ"ק פ' וס"י ק"א ספ"ק פ' :

קבו ו מ"י פ"ט מה"ל גזילה ואפריה ה"ל ד סנה ע"ין ע"נ ט"ש ח"מ ט"ז ספ"ק פ' וס"י ק"א ספ"ק פ' :

קבו ז מ"י פ"ט מה"ל מלוה וזה ה"ל ד סנה ע"ין ד" ט"ש ח"מ ט"ז ספ"ק פ' וס"י ק"א ספ"ק פ' :

קבו ח מ"י פ"ט מה"ל מלוה וזה ה"ל ד סנה ע"ין ד" ט"ש ח"מ ט"ז ספ"ק פ' וס"י ק"א ספ"ק פ' :

קבו ט מ"י פ"ט מה"ל מלוה וזה ה"ל ד סנה ע"ין ד" ט"ש ח"מ ט"ז ספ"ק פ' וס"י ק"א ספ"ק פ' :

קבו י מ"י פ"ט מה"ל מלוה וזה ה"ל ד סנה ע"ין ד" ט"ש ח"מ ט"ז ספ"ק פ' וס"י ק"א ספ"ק פ' :

קבו י"א מ"י פ"ט מה"ל מלוה וזה ה"ל ד סנה ע"ין ד" ט"ש ח"מ ט"ז ספ"ק פ' וס"י ק"א ספ"ק פ' :

קבו י"ב מ"י פ"ט מה"ל מלוה וזה ה"ל ד סנה ע"ין ד" ט"ש ח"מ ט"ז ספ"ק פ' וס"י ק"א ספ"ק פ' :

קבו י"ג מ"י פ"ט מה"ל מלוה וזה ה"ל ד סנה ע"ין ד" ט"ש ח"מ ט"ז ספ"ק פ' וס"י ק"א ספ"ק פ' :

קבו י"ד מ"י פ"ט מה"ל מלוה וזה ה"ל ד סנה ע"ין ד" ט"ש ח"מ ט"ז ספ"ק פ' וס"י ק"א ספ"ק פ' :

קבו י"ה מ"י פ"ט מה"ל מלוה וזה ה"ל ד סנה ע"ין ד" ט"ש ח"מ ט"ז ספ"ק פ' וס"י ק"א ספ"ק פ' :

קבו י"ו מ"י פ"ט מה"ל מלוה וזה ה"ל ד סנה ע"ין ד" ט"ש ח"מ ט"ז ספ"ק פ' וס"י ק"א ספ"ק פ' :

קבו י"ז מ"י פ"ט מה"ל מלוה וזה ה"ל ד סנה ע"ין ד" ט"ש ח"מ ט"ז ספ"ק פ' וס"י ק"א ספ"ק פ' :

קבו י"ח מ"י פ"ט מה"ל מלוה וזה ה"ל ד סנה ע"ין ד" ט"ש ח"מ ט"ז ספ"ק פ' וס"י ק"א ספ"ק פ' :

קבו י"ט מ"י פ"ט מה"ל מלוה וזה ה"ל ד סנה ע"ין ד" ט"ש ח"מ ט"ז ספ"ק פ' וס"י ק"א ספ"ק פ' :

ע"ל י"ד וט"ז

[לקמן דף ט"ז כ"ג]

הגהות
ה"ב"ח
(א) חו"ס ד"ה
מ"ד וכו' דלא
כתוב בה הכי
כ"ג מ"י
כ"ג מ"י
(ב) בא"ד
וא"ת אמאי
ר"ה ללמא
ה"ה מ"י
קבלתיה רבלי
וע"ין ש"ס

ג"ל
הש"ס
ג"מ י"ה וי"פ
ע"ין כ"ג דף
כ"ג ע"א ח"מ
ש"ס ו"ה ו"ה
מכ"י ק"ו
מ"ע

* ע"י כ"דף לקמן דף יז גבי מיתא דר"י כחלוה לו כ"ד את לא לו כ"ו י"ט הי"ט. (***) אולי צ"ל שאין כתוב זה על כלל.

שנטלוא אנסיס [מהגזלן ובגללן], בא נגזל לגבות קרן⁹⁸, גובה מנכסים משועבדים, בא נגזל לגבות פירות, גובה מנכסים בני חורין. רבא לא אמר כרבה בר רב הונא, [שכן כתוב] "הרי היא יוצאה מתחת ידו", משמע [שהוציא] בדין [הלך צ"ל שמודבר בהוצאת הנגזל]. ורבה בר רב הונא לא אמר כרבא, הרי היא יוצאה מתחת ידו, משמע שהוא בעין [כמו שהיתה ולא שחפר בה בורות]. רב אשי אמר [להסביר את הברייתא לפני שמואל], שכתוב [בשני] צדדים [באותו המקרה], כגון שגזל שדה מחבירו מלאה פירות ואכל את הפירות ומכר את השדה, בא לוקח לגבות קרן, גובה מנכסים משועבדים, בא נגזל לגבות פירות, גובה מנכסים בני חורין.

בין לרבא בין לרבה בר רב הונא [שהעמידו את הברייתא שהנגזל גובה מהגזלן, הרי החוב שחייב הגזלן לנגזל הוא] מלוה על פה הוא, ומלוה על פה אינו גובה מנכסים משועבדים⁹⁹. במה מדובר כאן, כשעמד [הגזלן] בדין [ונתחייב לשלם] ואחר כך מכרו⁹⁸. אם כן, גם הפירות [יכול לגבות מנכסים משועבדים, שכן כל מה שנתחייב בבית דין יש לו קול וגובה מנכסים משועבדים]. כשעמד בדין על הקרן, ולא עמד בדין על הפירות. ולמה נתחלק. בדרך כלל, כאשר אדם תובע [נגזל], תובע את הקרן בתחילה. ו[כין] שמואל סובר שהלוקח מגזלן אין לו שבח. והרי אמר לו שמואל לרב חיננא בר שילת [שהיה סופר, לפני שאתה כותב שטר], תשאל [למוכר, ורק אז] תכתוב מעולה [פי] אם נטרף הקרקע הוא ישלם מקרקעותיו המעולים, שבח [אם הוא ישלם שבח שהשביח את הקרקע, אם נטרף] ופרות. במה מדובר. אם כבעל חוב, וכי יש לו פרות. והרי שמואל אמר, בעל חוב גובה את השבח, שבח, כן [גובה], אבל לא פירות. אלא לא [מדובר כן, אלא מדובר] בלוקח מגזלן.

אמר רב יוסף, במה מדובר כאן, כגון שיש לו [לגזלן] קרקע [ולא מעות ועכשיו נראה כאלו משלם לו רבית]. אמר לו אביי, וכי מותר¹⁰⁰ ללות סאה בסאה [פי] ללות סאה כדי לשלם לו סאה [במקום שיש לו קרקע] [הרי זה אסור שמא יוקרו החטים, וכאשר הוא משלם סאה חטים שילם יותר כסף ממה שלוה]. אמר לו, שם [שזה אסורה מדובר במקרה של] הלואה [ונכון זה אסור, אבל] כאן [מדובר במקרה של] מכר [ורבית יותר שייך בהלואה מאשר במכר]. יש שאמרו, אמר רב יוסף, במה מדובר כאן, כגון שקנו מידו [על השבח, שהוא מחויב על השבח משעת המכר ולא בשעת המתנת המעות]. אמר לו אביי, וכי מותר ללות סאה בסאה במקום שקנו מידו. אמר לו, שם [שזה אסורה מדובר במקרה של] הלואה [ונכון זה אסור, אבל] כאן [מדובר במקרה של] מכר [ורבית יותר שייך בהלואה מאשר במכר]. מה שלמדנו לפני כן, אמר שמואל, בעל חוב גובה את השבח. אמר רבא, תדע [ראיה שהוא גובה, ואין הלוקח יכול לומר שזה מגיע לי שאני השבתי אותו]. שכן המוכר כותב ללוקח [בכל אחריות שטר מכר], אני אעמוד ואשקיט ואטהר ואנה מכר שלי [מכל צרעור וכו'], אלה ועמלם,

⁹⁸ ע"י ש"ע (ח"מ סי' שעב ס"ב): והוא הדין אם גזלוהו מהגזלן מחמתו, שחייב להעמיד לו שדה, אם עמד בדין ואחר כך מכר, גובה הנגזל ממה שמכר: ביאור: גזלוהו מהגזלן מחמתו - פירוש, שלא היה מכת מדינה, או שצויה עליו המלך להראות שדותיו והראה גם את זו שחייב להעמיד לו כו', וכמ"ש המחבר בסוף סימן שלפני זה בסעיף ג' וסעיף ד' (סמ"ע).

⁹⁹ ע"י ש"ע (ח"מ סי' קטו ס"ג): כל הדברים לא נאמרו אלא בלוקח, אבל מקבל מתנה ששבחה מחמת הוצאה אין בע"ח גובה משבחה כלום, אלא רואים כמה היתה שוה בשעת מתנה, וגובה. ואם שבחה מאליה, בע"ח גובה את כולה. הגה: ויש אומרים שאפילו השבח דממילא נמי לא טריף, אלא א"כ עשאו אפתיקי, שדינו כמו ביתומים שיתבאר בסמוך. ואם קבל הנותן אחריות המתנה, הרי בעל חוב גובה ממנה כדרך שגובה מהלוקח. הגה: ולוקח שפירש בהדיא שאין לו אחריות על המוכר, דינו כמקבל מתנה.

ביאור: אבל מקבל מתנה כו' - הטעם דסתם מתנה לית בה אחריות ואם יטרפנה הב"ח מידו השבח לא יהי' לו על מי לחזור לגבותו לא רצו חז"ל להפסידו בתקנתם משום נעילת דלת משא"כ לוקח דמסתמא יש לו אחריות ויכול לחזור אהמוכר (סמ"ע).

ואם שבחה מאלי' כו' - מטעם דאף אם נשאר ביד הנותן היה עולה בו זה השבח משא"כ בהשבח דמחמת הוצאה ומטעם זה גם מלוקח גובה כל השבח הנשבח מממילא וכמ"ש בס"א (סמ"ע).

ו"א שאפילו השבח דממילא כו' - גם בהלוקח סובר דשוה דין שבח דממילא לשבח דמחמת הוצאה (סמ"ע).

¹⁰⁰ ע"י ש"ע (ח"מ סי' קטו ס"א): ע"י ש"ע (ח"מ סי' קטו ס"א): כשבא בעל חוב לטרופ מהלוקח, אם כתב לו הלואה: דאקנה, טורף ג"כ השבח שהשביח השדה, בין שבח ששבחו הנכסים מאליהם כגון שעלו בו אילנות או נתייקרה, בין שבח שהשביחו מחמת הוצאה, אלא שאם שבחו מאליהם טורף כל השבח. הגה: ו"א דבכל עינו אינו גובה רק חצי השבח. וכן נראה לי עיקר, מיהו אם כתב ללוקח בהדיא שלא יגבה מדאקנה, אין ללוקח בשבח כלום. ואם השביחו מחמת הוצאה, טורף חצי השבח היתר על ההוצאה, הגה: ו"א דאין הבעל חוב נותן לו הוצאה

ושבחה [וכיון שהלוקח חוזר על מוכר, הבעל חוב מקבל את השבח מהלוקח], ואעמוד לפניך, ורצון [הלוקח] במכר זה וקיבל עליו [כל התנאים האלה].

אמר רב חייא בר אבין לרבא, אלא מעתה, [במי שנתן] מתנה, שלא כותב לו כך [בשטר מתנה, שאין אדם מקבל אחריות על מתנתו, הבעל חוב] לא טורף את השבח⁹⁹ [מאחר והמקבל לא חוזר על הנותן]. אמר לו, כן. וכי יפה כת מתנה ממכר. אמר לו, כן, [בדבר זה מתנה] יפה ויפה [יותר ממכר]. אמר רב נחמן, הרי הברייתא הוא ראייה למר שמואל [שבעל חוב גובה את השבח], והונא החבר שלנו מעמידו בדבר אחר. שלמדנו, המוכר שדה לחבירו, והרי היא יוצאה מתחת ידו [בבית דין], כשהוא גובה [פי] שהלוקח חוזר וגובה מן המוכר¹⁰⁰, גובה את הקרן מנכסים משועבדים, ושבח גובה מנכסים בני חורין. והונא חביר שלנו מעמידו בדבר אחר, בלוקח מגזלן [שהנגזל ודאי טורף השבח, שהוא אומר אני השבתי את הקרקע שלי, אבל הבעל חוב, כל זמן שלא טרפו איננו שלו, וברשותו של הלוקח השביח].

אחר לימד, המוכר שדה לחבירו והשביחה, ובא בעל חוב וטרפה. כשהוא גובה, אם השבח יותר מההוצאה [שהלוקח הוציא מכיסו לשבח את הקרקע]¹⁰¹, נוטל [הלוקח] את השבח מבעל הקרקע [מה שהוא יותר מההוצאות שאמר לו הרי פרעתי את חוב שלך], והיציאה מבעל חוב. ואם היציאה יתירה על השבח, אין לו [ללוקח] אלא הוצאה שיעור שבח מבעל חוב [וכל ההוצאות שהם יותר מהשבח הוא מפסיד].

[ומקשה הגמ' והרי, שמואל במה מעמיד אותה [הברייתא]. אם [מדובר] בלוקח מגזלן [והבעל חוב היינו הנגזל], ההתחלה קשה [שכתוב שהוא לוקח את השבח מבעל הקרקע], שאמר שמואל, הלוקח מגזלן אין לו שבח. ואם [מדובר] בבעל חוב, קשה גם ההתחלה וגם הסוף [שכתוב שהבעל חוב נותן היציאה], שאמר שמואל, בעל חוב גובה את השבח [ולא נותן כלום]. אם תרצה לומר [שזה מדובר] בלוקח מגזלן, וכגון שיש לו קרקע. או [מדובר] בשקנו מידו [בתחילה על השבח]. אם תרצה לומר, [מדובר] בבעל חוב, ולא קשה, כאן [מדובר], בשבח

כלל, מאחר דהחוב שלו נגד הקרן עם השבח, וחוזר הלוקח וגובה הקרן מנכסי המוכר, אף מהמשועבדים שמכר או נתן מאחר זמן שמכר לו השדה, אבל השבח שטרף ממנו בעל חוב אינו גובה אותו מנכסי המוכר, אלא מבני חורין. וכל זה לא מיירי אלא בשבח ששבחו הנכסים בעודו המוכר חי, אבל אם שבחו הנכסים לאחר מיתת המוכר, אין לבעל חוב בו כלום, ונשאר כולו ללוקח. וכל הפירות שאכל הלוקח אינם נטרפים ממנו, אבל כל הפירות המחוברים לקרקע, אף על פי שאינם צריכים לקרקע, כענבים שהגיעו להבצר, הרי בעל חוב גובה מהם כמו שגובה מן השבח. ואם רוצה הלוקח לסלקו, יכול לסלקו בין מן השדה בין מן השבח, אם לא עשאה אפתיקי. אבל אם עשאה אפתיקי מפורש, שאמר לו: לא יהא לך פרעון אלא מזו, אינו יכול לסלקו.

ביאור: אם כתב לו הלואה דאקנה - הא דצריך להוה לכתוב להמלוה "דאקנה", היינו דוקא למי שסובר שב"דאקנה" לא אמרינן אחריות טעות סופר הוא, והמחבר דסתם וכתב לעיל (סי' קיב ס"א?) דלא אמרינן ביה דטעות סופר הוא, משום הכי סתם ג"כ כאן וכתב אם כתב לו דאקנה. מיהו אפילו לפי שיטתייהו אין צריך דאקנה כי אם הלואה למלוה, אבל הלוקח שהשביחה מחזיק בחצי השבח שהשביח אפילו לא כתב לו הלואה המוכר דאקני, ומטעם שאכתוב בסמוך [סק"ג?] (סמ"ע), ויש פוסקים דגם בדאקני אמרי' אחריות ט"ס הוא וכבר כתבתי בזה לעיל סי' קי"ב ס"א (ש"ך).

דאקנה כו' בין שבח ששבחו הנכסים מאליהן כו' - מל' המחבר משמע דגם שבח דממילא משום דאקנה הוא טורף ובע' דכתב ליה דאקני אבל במקור הדבר איתא: אם שבחו מאליהן טורף כל השבח ואם השביחו מחמת הוצאה גובה חצי השבח כו' (ש"ך).

טורף כל השבח ואם כו' - הטעם, דבהשביח ממילא יכול הבעל חוב לומר להלוקח אתה נכנסת בשעבודי לקנות, ואילו לא קניתהו היה נשבח מעצמו ביד הלוא המוכר לך והייתי גובהו כולו עם הקרקע בחובי, משא"כ בהשביח מחמת הוצאות הלוקח (סמ"ע).

¹⁰¹ ע"י ש"ע (ח"מ סי' שעג ס"א): הוב"ד לעיל הערה 96.

המגיע לכתפים [פי' קרוב ליקצור, אלא שעדיין הפירות צריכים לקרקע ליניקתם, והם נחשבים כפירות ואין בעל חוב גובה אותו ללא לשלם היציאה], כאן, בשבח שאינו מגיע לכתפים.

[מקשה הגמ', איך זה יתכן] והרי מעשים בכל יום, ושמואל גובה אפילו בשבח המגיע לכתפים. לא קשה, זה, [שכתוב שהוא לא נוטל יציאה מבעל חוב מדובר] שמגיע לו [פי' יש לו חוב] כשיעור קרקע ושבח, וזה [שכתוב שהוא נוטל יציאה מבעל חוב מדובר], שלא מגיע בו [פי' שאין לו חוב] אלא כשיעור הקרקע, [שהבעל חוב] נותן לו [ללוקח] שבחו, ומסלק אותו. זה מובן לפי מי שאמר, אם יש לו ללוקח כסף¹⁰² [כדי לפרוע את החוב], אין [ללוקח] זכות להוציא את הבעל חוב [מזכותו] בקרקע [שהבעל חוב קודם לו ללוקח], זה מובן [שיכול לומר שאם יש בקרקע ושבח יותר משיעור החוב, בעל חוב מסלק את הלוקח בכסף נגד רצונו של הלוקח, שהבעל חוב אומר לו, אתה ירדת בקרקע שלי ללא רשות], אלא לפי מי שאמר, כאשר יש ללוקח כסף [כדי לפרוע את החוב], יכול להוציא את הבעל חוב [מזכותו בקרקע], [שולוקח] יאמר לו, אם היה לי כסף הייתי מסלק אותך מכל הקרקע, עכשיו שאין לי כסף, תן לי מדה¹⁰³ מהקרקע כשיעור השבח [שהשבחתי את הקרקע]. במה מדובר כאן [פי' בברייתא הנ"ל], כגון [שהלוה] עשה אותו [הקרקע] כאפותיקי [על ההלוואה], שאמר לו "לא יאה לך פרעון אלא מזו" [ובזה שאין מחלוקת אלא לפי כולם אין הלוקח יכול לסלק את הבעל חוב מזכותו בקרקע].

[אם הלוקח הכיר בה שאינה שלו [פי' של המוכר ועכ"ז] קנה אותה. אמר רב, יש לו [ללוקח] זכות לתבוע מהמוכר מעות [כאשר הנגזל מוציאה מידו], [אבל] אין לו [זכות לתבוע] את השבח [שכן אין הקרקע קנוי לו בכלל]. ושמואל אמר, אפילו מעות אין לו.

במה חולקים. רב סבר, אדם יודע שקרקע אין לו, וגמר ונתן [המעות] לשם פקדון. [וישאלת הגמ', אם הוא באמת נתן לשם פקדון] שיאמר לו [שאני נותן לך מעות] לשם פקדון [ולא כמכירה. הנותן] חשב, [שהגזול] לא יקבל [ממנו פקדון לשמרון]. ושמואל סבר, אדם יודע שקרקע אין לו, וגמר ונתן לשם מתנה. [וישאלת הגמ', אם הוא באמת נתן לשם מתנה] שיאמר לו [שהוא נותן לו הכספים] לשם מתנה. זה מבייש אותו [לקחת מתנה ולא יקח].

והרי נחלקו בו [פי' בהלכה זו כבר] פעם אחת, שלמדנו, המקדש את אחותו, רב אמר, המעות חוזרים [לאח], ושמואל אמר, המעות מתנה¹⁰⁴. רב אמר, המעות חוזרים, שאדם יודע שאין קידושין תופסין באחותו, וגמר ונתן לשם פקדון. ושיאמר לה [שהוא נותן לה כסף] לשם פקדון. הוא חשב, שהיא לא תקבל ממנו. ושמואל אמר, המעות מתנה, שאדם יודע שאין קידושין תופסין באחותו, וגמר ונתן לשם מתנה. ושיאמר לה [שהוא נותן לה הכסף] לשם מתנה. זה מבייש אותה [והיא לא היתה מקבל אותם].

צריכים [את ב' המקרים], שאם היינו לומדים [רק] בזה [בקונה קרקע שאינו של המוכר], בזה רב אמר [שהוא נתן לשם פקדון], שאדם לא נותן מתנות לאנשים זרים. אבל לגבי אחותו, אולי הוא מודה לשמואל. ואם למדנו [רק] בזה [פי' במקדש את אחותו], בזה שמואל אמר [שנתן לשם מתנה], אבל בזה [פי' בקונה קרקע שאין של המוכר], אולי נאמר שהוא מודה לרב, [לכן מובן] צריכים [את ב' המקרים].

בין לרב שאמר [שנתן לשם] פקדון, ובין לשמואל שאמר [שנתן לשם] מתנה, איך זה ירד לקרקע זו, ואיך הוא אכל את הפירות [ברור שלא נתן לא

¹⁰² עי' שר"ע (ח"מ סי' קטו ס"ב). בעל חוב שטרף בחובו מיד הלוקח מה שראוי לו מן הקרן וחצי השבח, רואין הנשאר מהקרקע אם יש בו תועלת ללוקח, כגון שנשאר לו בשדה בית ט' קבין ובגינה בית חצי קב, ישתתפו בה שניהם, ואם לא נשאר לו דבר שאלו יחלק יהיה שם כולו עליו, נותן לו בעל חוב את דמיו. הגה: אם ירצה הלוקח. ויש אומרים שה"ה אם לא היו דמי החוב רק נגד הקרן ולא נגד השבח, שאז נשאר כל השבח ללוקח, נמי דינא הכי. ודווקא שלא עשאו המוכר אפותיקי, אבל אם עשאו אפותיקי, גובה בע"ח אף (כל) השבח, רק שנותן ללוקח הוצאותיו, ואם ההוצאה מרובה על השבח, אין הוצאה רק כדי השבח בלחוד. ביאור: בית ט' קבין כו' - שהוא שיעור שדה, וחצי קב הוא שיעור גינה, וכנ"ל (סי' ריח ס"ט, וכן סי' קעא ס"ג) (סמ"ע).

ישתתפו בה שניהם - יכול הבע"ח לומר להלוקח טול חלקך בקרקע, ואין הלוקח יכול לומר תן לי חלקי במעות, ואין המלוה יכול לכופו שיקחנו במעות (סמ"ע). שאילו יחלק יהיה שם כולו עליו - פירוש, שאם יתן הבע"ח ללוקח חלקו בקרקע, לא יהיה עליו שם שדה כמו שהיה שמו בראשונה בהיותו כולו יחד (סמ"ע).

רק שנותן ללוקח הוצאותיו כו' - והיינו בדלא הלוח לו אלא שיעור ארעא, אבל אם הלוח לו שיעור ארעא ושבחא אינו נותן לו אפילו מן ההוצאה כלום, ועי' לקמן סק"ג? (סמ"ע).

¹⁰³ עי' שר"ע פסחים ע"ב.

¹⁰⁴ עי' שר"ע (אה"ע סי' נ ס"ב): המקדש אחותו, המעות מתנה; מפני שהכל יודעים שאין קדושין תופסין בעריות, ואין זה טועה אלא גמר ונתן לשם מתנה.

לשם פקדון ולא לשם מתנה אלא לשם קנין]. והוא חשב, אני ארד לקרקע, ואעשה ואכול בתוכו, כמו שהוא [פי' הגזול] היה עושה, וכאשר יבא הבעלים של הקרקע, [אז] מעותי יהיו, לפי רב שאמר פקדון, [מפרשים דעתו שהוא חשב שמעותיו יהיו כ]פקדון, ולפי שמואל שאמר מתנה, [מפרשים דעתו שהוא חשב שמעותיו יהיו כ]מתנה.

אמר רבא, ההלכה היא, יש לו מעות ויש לו שבח [דלא כשמואל], ואף על פי שלא פירש לו את השבח. [ואם] הכיר בה שאינה שלו, ולקחה, יש לו מעות, ואין לו שבח. ואחריות הוא טעות סופר¹⁰⁵ [דלא כשמואל], בין בשטרי הלואה בין בשטרי מקח וממכר.

שמואל שאל את רב, [מי שמכר שדה של אחר, ואחר כך המוכר] חזר ולקחה מבעלים הראשונים מה דינו [האם הוא יכול לגבות מזה שהוא עצמו מכר לו כאחר שקנה ממנו]. אמר לו, [אין המוכר בגזילה יכול לגבות מהלוקח] מה מכר לו ראשון [פי' הגזול] לשני [פי' הלוקח], כל זכות שתבא לידו [והרי כאשר המוכר חזר וקנה מהנגזל, קנאהו כדי להעמידו ביד של הלוקח]. למה. מר זוטרא אמר, הוא רוצה [שהלוקח] לא יקראוהו גזולן [ולכך קנאהו]. רב אשי אמר, הוא רוצה לעמוד בנאמנותו. מהו [החילוק הלכתי] ביניהם. יש [חילוק] ביניהם [במקרה] שהלוקח מת [לאחר שהגזולן לקחה מהבעלים, והגזולן בא להוציאה מבניו]. מי שאמר הוא לא רוצה שיקראוהו גזולן,

ח"מ: מפני שהכל יודעים וכו' ואין זה טועה וכו'. ע"כ כתב המ"מ מ"ש הרמב"ם אם היו קידושי טעו' חוזרין הקידושין היינו דבבר שהוא טועה וסבר שיהיו קידושין והוא דבר כדי לטעותו כגון שהלך בעלה למד"ה והגידו לה שמת בעלה ונתקדשה לאחר ואח"כ בא בעלה שאז א"צ גט מהשני וצריכה להחזיר הקידושין לו שבטעות קידשה ואחותה מותרת לו וכל כיוצא בזה:

בית מאיר אבן העזר סימן נ סעיף ב
המקדש אחותו המעות מתנה וכו' הרא"ש פ"ק דמציא' אף דפסקין בח"מ סי' שע"ג בהכיר בה שאינו שלו המעות פקדון היינו לגבי נוכראה אבל לגבי אחותו פסקין כשמואל ועי' ש"ך סי' שנו' מה שמביא בשם הראב"ן ובסימן ק"ח ס"ק נ"ח מקשה הב"ש דברי הרא"ש אהדי ואפשר לחלק בין הכיר בה לבין קונה דבר איסור הנאה דדוקא בהכיר בה שייך סברא דרב דנתן לשם פקדון ולא ק' ולימא ל' לשם פקדון דסביר לא מקבל ומשום שהרי דעתו כדמסיק הסוגיא סבר אנא אחית לארעא ואיכול בגוה כי היכי דהוי עביד איהו לכי אתא מר' דארעא זווי ניהוי פקדון ולהכי אם יאמר לו דמכוון לזה סבר לא מקבל ואצל אחר לא ימצא תועלת זה משא"כ גבי א"ה איך אפשר דלפקדון יחייב לימא ליה ואם איהו לא יקבל כמה יוסף איכא בשוקא אלא דלמתנה וסבר אי נימא ליה כסיפא ל' ואף שרב ודאי בפשוט סובר דאפשר לא מקבל מינה כדפירש"י ז"ל אנו מחלקין כאן כי היכי דליפסק כשמואל במה דאפשר ומיושב בזה נמי תמיהות הש"ך ח"מ סי' קמ"ו ס"ק י"ז והגמ' באמת היתה יכולה למעבד צריכותא בדרך זה וחדא מנייהו נקיט וכן משמע קצת במס' ב"ק דף מ"ה בתו' ד"ה מכור:
¹⁰⁵ עי' שר"ע (ח"מ סי' לט ס"א) הוב"ד לעיל הערה 91.

הא ללא מסיק אלף שיעור ארעא . תימנה כיוון דלא מסיק אלף שיעור ארעא אמאי עטול שבת היתר על היתאה [א] וי"ל דבלאו הכי פריך שפיר היתא כו' ולפי האסקנא דמוקי בלפותיקי איש דאע"פ דלא מסיק ביה אלף שיעור ארעא עטול לו היתאה ללוקח והשבת היתר על היתאה לוקח חנם כדון יורד לתוך שדה חבריו ולא בראשית: **הנהיא** למ"ד כו' . מפורש בהמקבל (לקמן דף קי'): * (ועיין בכתובות דף נא: ד"ה מאי):

קלא א ג מיי פסיח
מנל מזה וזה
ה' ו עיין בהשגות
וכמ"ע סג ענין ד'
טוש"ע ח"ג סי' קעו
טע"ב ;
קלב ג מיי פסוקי מהל'
זכיה ומתנה הל' כ'
סג ענין מנל טוש"ע
ה' ע"ב סי' סט"ב ;
[וכן עוד בתוס' ד"ב כ"ו-
ד"ה היתאה וע"ע תוס'
לקמן נה. ד"ה היתאה]

המגיע לכחפים . קרוב ליקר אלף שעדיין לריבין לקרקע הוי להו כפירות גמורין ואין צעל חוב גובה אוהו בלא יתאה : והא מעשים בכל יום . דיני טורפי מקח צלון לפני שמאל ומגבי לבצל חוב כל השבח עם הקרקע ואלפיו מגיע לכחפים כל זמן שזריבין לקרקע : הא . דקתי נטול יתאה מצעל חוב דלא מסיק ביה צעל חוב בצורכ שיעור ארעא ושבחא הלכך יהיב צעל חוב ללוקח שבחיה ומסליק ליה והאי דקתי למלתייה בלשון יתאה ולא תנא נטול כנגד החוב מצעל הקרקע והמוחר מצע"מ לאשמועינן היא גופא אחא דהיאב דייתאה יתירה על השבח אין לו אלף יתאה שיעור שבה : הנהיא למאן דאמר ש"ע : פלוגתא היא בכתובות (דף נה:) : אי איש ליה וזוי ללוקח . לפרוט החוב : לא מלי מסלק ליה לבט"ה . מן ארעא דבט"ח קדים : שפיר דמלי למומר דהיאב דיט קרקע מותר על החוב עם השבח מסלק ליה ללוקח בזווי על כרחו ללוקח ולא מלי אמר לוקח הב לי מן ארעא שיעור שבה דלמחר כוליה דידי ותת ירדה בה שלל ברכות : דשו"א נגלים . לוח לבצל חוב אפותיקי להא ארעא והכל מודים בזו דלי הוה ליה זוי ללוקח לא הוה מלי מסלק ליה : * הכא במאי עסקינן . האי ברייתא דלעיל : הכיר צה . לוקח בקרקע זו : שאינה שלו . של מוכר שגזלה היתה אללו ולקחה : מעוט גזל . מן המוכר לכשו"א דאמרי נטול מירו : שבה אין לו . שקרקע זה אינו קטוי לו : לא מקבל . לשמור : מעוט חורין . הקדושין חורין לו : צין לרב דאמר כו' . כלומר הכי מליגין לומר טעמא דרב משום דגמר ונתן לשומר פקדון דמאן דאמר ואף הוא דמתיב דאמר לחד מהקד היכי הוה גמיס ליהי ארעא לעובדה ולאכול פירותיה על כרחיה סבור היה שיהא המוכר קיים ולא היה צקי דיון וטעמא דפלוגתא דרב ושמואל טעם אחרניא הוא : דהוה עבד . הגזן : לרב דאמר פקדון פקדון . כלומר אליבא דרב מפדשיקין דהוי מומר אמר זוי כהו פקדון ולשמואל מפרשיקין דהוי אמר זוי כהו מתנה : הלכא . בפלוגתא קמיתא יש לו מעוט ויש לו שבה : ואת"פ דלא פירש . וליס לן דשמואל דאמר שבה לריך לימלק ; ואחריו טעום סופר הוא . וליס לן דשמואל דאמר שיעור ארעא ליתא ; תור . גזן ולקחה מצעלים הראשונים לאחר שזכר ללוקח : משו . להיטו בזמקום צעלים כחילו לקחה אחר ויזיהא מיד הלוקח : אמר ליה . לא מלי לחפוקי ששכמכר מכל לו כל זכות שתבא לירו ושללקחה לא לקחה אלף כדי שתהא מקיים ציד הלוקח : דלא ליקרייה גזנא . שלא יתפרט לוקח זה כשו"א דאמרי נטול מירו ויקרעו גזנן לכך חזר להעמיד ממכרו : דמים

כ"ק נה: וש"כ
לקמן קי'
[לקמן קי'
כ"ק נ"א]

[כ"ק נ"א]
לקמן קי'
היתא ברייתא]

[ג"ל קודם
ד"ה דשו"א]

הגהות
הגרא
[א] תוס' ד"ה
הא כו' אמאי
נטול שיה על
היתאה י"ב
ג"כ דהוה
קטית גמי'
גמלת היתא
כו' כדון יורד
שלל כשות
(וכ"כ דהמב"ר
במלמאות
דלא כש"ך סי'
קצ"ו ס"ק נ"א)
גליון
הש"ס
גב' מעוט
מורין . ע"י
כ"ב עמ ע"א
תוס' ד"ה אכל:
ששחרב ולקחה
מבעלים . ע"י
בבב"ס פ"ו מ"ג
דקדמות :

[לעיל קי'
כתובות ד'
כ"ב קסט']

[לקמן עב']

עמות מתנה וכו' לענין מקדש אחותו רב אמר מעות פקדון חורוין ושמואל [אמר] מעות מתנה חורין וצריבא . אמר רבא הלכתא המוכר שדה לחבירו ונמצאת שאינו שלו יש לו מעות ויש לו שבה דאישבא ארעא ממילא וכו' שקנאה בנחה ותתא הוקיה ושהו מאתיה יש לו כגון זה השבח ואע"פ שלא פירש לו את השבח . הכיר בה שאינה שלו ולקחה מעות יש לו שבה אין לו ואחריות מעות סופר הוא בין בשמיר והוא בין כיפשה בקדש (ומכר כ') אבל אכל נפס אילנות והשבח בין הלוקח בין הגזן ליקחין שיעור שבתם מן הגזל . הא דבעא שמואל מרב חזר ולקחה מן הבעלים הראשונים סהו . ושפס ליה סה מוכר ראשון לשני כל זכות שהובא לירו מאי טעמא מר וזסרא אמר ניתא ליה דלא ניקרייה גזנא . רב אשי אמר ניתא ליה דליקו בהמנותיה מאי בינייהו איכא בינייהו דמית לוקח מאן דאמר ניתא ליה דלא לקרייה גזלנא הא

המגיע לכחפים כאן בשבח שאינו מגיע לכחפים * והא מעשים בכל יום וקא מגבי שמואל אפי' בשבח המגיע לכחפים לא קשיא הא דמסיק ביה כשיעור ארעא ושבחא הא דלא מסיק ביה אלא כשיעור ארעא דיהיב ליה שבחיה ומסליק ליה * הנהיא למ"ד אי אית ליה זוי ללוקח לא מצי מסליק ליה לבעל חוב שפיר אלא למאן דאמר כי "אית ליה זוי ללוקח מצי מסליק ליה לבעל חוב נימא ליה אילו הוה לי זוי הוה מסלקינד מכולה ארעא השתא דלית לי זוי הב לי * גרבא דארעא בארעא שיעור שבחאי הכא במאי עסקינן * בגון שעשאו אפותיקי דאמר ליה לא יהא לך פרועון אלא מזו : הכיר בה שאינה שלו ולקחה אמר רב מעות יש לו שבה אין לו ושמואל אמר אפי' מעות אין לו במאי קמיפלגי רב סבר אדם יודע שקרקע אין לו וגמר נתן לשום פקדון ונימא ליה לשום פקדון סבר לא מקבל ושמואל סבר אדם יודע שקרקע אין לו וגמר נתן לשום מתנה ונימא ליה לשום מתנה כסיפא ליה מילתא ודא פליגי ביה הדא זיכנא * דאיתמר במקדש את אחותו רב אמר * מעות חורין ושמואל אמר * מעות מתנה רב אמר מעות חורין אדם יודע שאין קידושין תופסין באחותו ובגמר נתן לשום פקדון ונימא לה לשום פקדון סבר לא מקבלה מיניה ושמואל אמר מעות מתנה אדם יודע שאין קידושין תופסין באחותו ובגמר נתן לשום מתנה ונימא לה לשום מתנה כסיפא לה מילתא צריכא וצאי איתמר בהא דאיתמר רב דלא עבדי אינשי דיהבי מתנות לנוכראא אבל גבי אחותו אימא מודה ליה לשמואל וצאי איתמר בהא דאמר רבא אבל בהא אימא מודה בין לשמואל דאמר מתנה האי לארעא במאי קא נדות ופירות היכי אבייל סבר אנא איתות לארעא ואיעביד ואיכיל בגויה כי היכי דהוה קאעביד איהו (ב) לבי אתי מריה דארעא וזווי נהו לרב דאמר פקדון לשמואל דאמר מתנה מתנה אמר רבא דהלכתא יש לו מעות ויש לו שבה ואע"פ שלא פירש לו את השבח * הכיר בה שאינה שלו ולקחה מעות יש לו שבה אין לו * אחריות מעות סופר הוא בין בשמיר והיתאה * בין בשמיר מקח וממכר בעא מיניה שמואל מרב * חזר ולקחה מבעלים הראשונים מהו אמר ליה * מה מוכר לו ראשון לשני כל זכות שתבא לירו מאי מעמא מר וזסרא אמר ניתא ליה * דלא ניקרייה גזלנא רב אשי אמר ניתא ליה דליקו בהמנותיה מאי בינייהו איכא בינייהו דמית לוקח מאן דאמר ניתא ליה דלא לקרייה גזלנא הא

קלד ג מיי פסוק מהל'
גילה ובחיה הל' ח'
וכפ"א מהל' מלוח וזה
ג' סג ענין ע"ג נה
טוש"ע ח"ג סי' קעו
טעמא ופי' שג' טע"ב :

קלד ג מיי פסוק מהל'
גילה הל' ז' סג ענין ע"ג טוש"ע ח"ג סי' קעו טע"ב :

קלה ג מיי פסוק מהל'
גילה ובחיה הל' ח'
סג ענין ע"ג טוש"ע ח"ג סי' קעו טע"ב :

קלה ג מיי פסוק מהל'
גילה ובחיה הל' ח'
סג ענין ע"ג טוש"ע ח"ג סי' קעו טע"ב :

לחאה הוה ליה כעלוק מנזלן שהרי אינו של מוכר ח"כ למה נטול מן המוכר השבח היתר על היתאה והא לוקח מנזלן לשמואל לית ליה שבחא וי"ל כגון שמכרה קודם שבה וזמנו של צעל חוב דקל המקח עד הזמן ולא דמי לגזלן שלא חל המקח כלל דזוי הוה הלוואה וחס' יטלם שבה הוה ליה רבות ואפילו מוכרה אחר הזמן היה סבור לפייס בע"מ בזווי וחל המקח עד שטרפה מנזנו : **מעות** יש לו שבה אין לו . תימנה בגזול קמא (ב"ב דף נה: ושם: ד"ה דלמא) תנא זה גזנן מן הממחרין שבה ומוקי לה בפ"ח דידע דקרקע אינה גזולת אלמלא אפילו בעכרי צה יש לו שבה וי"ל דהתם מייירי כשקבל עליו אחריות : **נתן** לו לשם מתנה . אבל בערכין פרק המוכר שדה (דף כט: ושם) גבי המוכר שדה צנטס היובל עומה דאמר שמואל מעות חורוין לוכא למומר אדם יודע שאין מוכר בלא הכיר צה מיירי דקדמבטול ליה אם הגזן יכול לבטל המקח ולהחזיר לו מעותיו או ללו : **דמית** לוקח . פירש"י אחר שלקחה ואין כרחא דמית שקנה הגזן זכה בו לוקח ואלו משום דמית ליה צתר הכי פקע כמו אלף יש לומר דמית קודם שלקחה הגזן מרגזל * (ומית גזן) ז"ל שהיה חולה וגזל צנטס שלקחה ממנו :

הוא קלד ח מיי פסוק מהל'
גילה ובחיה הל' ח'
סג ענין ע"ג טוש"ע ח"ג סי' קעו טע"ב :

קלה ח מיי פסוק מהל'
גילה ובחיה הל' ח'
סג ענין ע"ג טוש"ע ח"ג סי' קעו טע"ב :

קלה ח מיי פסוק מהל'
גילה ובחיה הל' ח'
סג ענין ע"ג טוש"ע ח"ג סי' קעו טע"ב :

קלה ח מיי פסוק מהל'
גילה ובחיה הל' ח'
סג ענין ע"ג טוש"ע ח"ג סי' קעו טע"ב :

א"י א ובכר הכי מית גזן שהיה כו' **לוקח** . לאחר שלקחה גזלן מן הבעלים והגזן צא להויתא מצביו : נמ"ד . לא חזר להעמיד ממכרו אלף דלא ליקרייה לוקח גזלן : הא

הוא קלד ח מיי פסוק מהל'
גילה ובחיה הל' ח'
סג ענין ע"ג טוש"ע ח"ג סי' קעו טע"ב :

קלה ח מיי פסוק מהל'
גילה ובחיה הל' ח'
סג ענין ע"ג טוש"ע ח"ג סי' קעו טע"ב :

קלה ח מיי פסוק מהל'
גילה ובחיה הל' ח'
סג ענין ע"ג טוש"ע ח"ג סי' קעו טע"ב :

קלה ח מיי פסוק מהל'
גילה ובחיה הל' ח'
סג ענין ע"ג טוש"ע ח"ג סי' קעו טע"ב :

עמות מתנה וכו' לענין מקדש אחותו רב אמר מעות פקדון חורוין ושמואל [אמר] מעות מתנה חורין וצריבא . אמר רבא הלכתא המוכר שדה לחבירו ונמצאת שאינו שלו יש לו מעות ויש לו שבה דאישבא ארעא ממילא וכו' שקנאה בנחה ותתא הוקיה ושהו מאתיה יש לו כגון זה השבח ואע"פ שלא פירש לו את השבח . הכיר בה שאינה שלו ולקחה מעות יש לו שבה אין לו ואחריות מעות סופר הוא בין בשמיר והוא בין כיפשה בקדש (ומכר כ') אבל אכל נפס אילנות והשבח בין הלוקח בין הגזן ליקחין שיעור שבתם מן הגזל . הא דבעא שמואל מרב חזר ולקחה מן הבעלים הראשונים סהו . ושפס ליה סה מוכר ראשון לשני כל זכות שהובא לירו מאי טעמא מר וזסרא אמר ניתא ליה דלא ניקרייה גזנא . רב אשי אמר ניתא ליה דליקו בהמנותיה מאי בינייהו איכא בינייהו דמית לוקח מאן דאמר ניתא ליה דלא לקרייה גזלנא הא

הוא קלד ח מיי פסוק מהל'
גילה ובחיה הל' ח'
סג ענין ע"ג טוש"ע ח"ג סי' קעו טע"ב :

קלה ח מיי פסוק מהל'
גילה ובחיה הל' ח'
סג ענין ע"ג טוש"ע ח"ג סי' קעו טע"ב :

קלה ח מיי פסוק מהל'
גילה ובחיה הל' ח'
סג ענין ע"ג טוש"ע ח"ג סי' קעו טע"ב :

קלה ח מיי פסוק מהל'
גילה ובחיה הל' ח'
סג ענין ע"ג טוש"ע ח"ג סי' קעו טע"ב :

קלה ח מיי פסוק מהל'
גילה ובחיה הל' ח'
סג ענין ע"ג טוש"ע ח"ג סי' קעו טע"ב :

קלה ח מיי פסוק מהל'
גילה ובחיה הל' ח'
סג ענין ע"ג טוש"ע ח"ג סי' קעו טע"ב :

קלה ח מיי פסוק מהל'
גילה ובחיה הל' ח'
סג ענין ע"ג טוש"ע ח"ג סי' קעו טע"ב :

קלה ח מיי פסוק מהל'
גילה ובחיה הל' ח'
סג ענין ע"ג טוש"ע ח"ג סי' קעו טע"ב :

קלה ח מיי פסוק מהל'
גילה ובחיה הל' ח'
סג ענין ע"ג טוש"ע ח"ג סי' קעו טע"ב :

קלה ח מיי פסוק מהל'
גילה ובחיה הל' ח'
סג ענין ע"ג טוש"ע ח"ג סי' קעו טע"ב :

קלה ח מיי פסוק מהל'
גילה ובחיה הל' ח'
סג ענין ע"ג טוש"ע ח"ג סי' קעו טע"ב :

קלה ח מיי פסוק מהל'
גילה ובחיה הל' ח'
סג ענין ע"ג טוש"ע ח"ג סי' קעו טע"ב :

קלה ח מיי פסוק מהל'
גילה ובחיה הל' ח'
סג ענין ע"ג טוש"ע ח"ג סי' קעו טע"ב :

קלה ח מיי פסוק מהל'
גילה ובחיה הל' ח'
סג ענין ע"ג טוש"ע ח"ג סי' קעו טע"ב :

קלה ח מיי פסוק מהל'
גילה ובחיה הל' ח'
סג ענין ע"ג טוש"ע ח"ג סי' קעו טע"ב :

קלה ח מיי פסוק מהל'
גילה ובחיה הל' ח'
סג ענין ע"ג טוש"ע ח"ג סי' קעו טע"ב :

(ג) דכתי רכינו גזל הוה כתי"ב כן בם ואיכא מאן דאמר ועיין גם מ"ב ע"ג ש"ס (ז) וב"ב הכ"ף כן והכתי ליה לה מ"פ הגזל ע"ג ע"ש .

הרי הוא מת [ולא יקראוהו גזלן, אם כן אנו אומרים שהו התכוין להעמידה בידו בחייו ולא לאחר מותו]. ומי שאמר שהוא רוצה שיעמוד באמונתו, גם עם הבנים הוא רוצה שיעמוד באמונתו. [מקשה הגמ', הרי אפילו אם הוא מת] סוף סוף בני הלוקח יקראו לו גזלן [גם לטעם הראשון].

אלא, יש [חילוק] ביניהם [במקרה] שהגזלן מת [לאחר שלקחה, והבנים באים להוציא מיד הלוקח]. מי שאמר שהוא רוצה שלא יקראוהו גזלן, הרי הוא מת [ולא נתכוון להעמיד ממכרו אלא בימי חייו, שלא יחפרוהו]. לפי מי שאמר שהוא רוצה שיעמוד באמונתו, וכן כאן, אף על גב שמת, הוא רוצה [מתחילה] שיעמוד באמונתו [אף לאחר מותו]. סוף סוף יקראו לבניו בני גזלן [נמצא שאף לאחר מיתה מחרפין אותו]. אלא, יש [חילוק] ביניהם שנתנה [לשני] במתנה [ולא מכרו]. מי שאמר שהוא רוצה שיעמוד באמונתו, גם במתנה הוא רוצה לעמוד באמונתו¹⁰⁶, מי שאמר שהוא רוצה שלא יקראוהו גזלן, אמר לו [למקבל המתנה], מה גזלתי ממך.

זה פשוט¹⁰⁷, [שם קודם שלקח הגזלן מן הבעלים, הגזלן מכרה [ללוקח שני], או הורישה [לאחד מבניו] או נתנה במתנה [ואח"כ קנה את הקרקע מהבעלים], הוא לא [קנה אותה בגלל שהוא] רצה להעמידו לפני הלוקח.

[וכן אם גזל הגזלן את הקרקע מאחד מקרוביו, ולאחר מכן מת אותו קרוב] נפלה לו בירושה, הירושה היא ממילא, והוא לא טרח אחיו [פ"י אין מעשיו מוכיחים שהוא רוצה לעמוד באמונתו, ולכן הרי הוא כירוש בעלמא, וחוזר ותובעה מהלוקח, ונותן לו דמיה].

[ואם לאחר שגזל ומכר את הקרקע, הגזלן, גבה [הגזלן] אותו [הקרקע] בחובו, [שהיה הנגזל חייב לו חוב] רואים [במקרה]¹⁰⁸, אם יש לו קרקע אחר, ואמר אני רוצה את זה, [אז רואים] שהוא רוצה להעמיד אותו לפני הלוקח, ואם לא, [הוא לא רוצה להעמיד הקרקע ביד הלוקח אלא] הוא רוצה כסף לפרעון.

[אם הנגזל] נתנו במתנה [לגזלן], נחלקו בה רב אחא ורבינא. אחד אמר, מתנה כירושה, שהוא [מגיע] ממילא [ואינו של הלוקח אלא של הגזלן]. ואחד אמר, מתנה כמכר¹⁰⁹, שלולא טרח והתרצה לפניו, לא היה נותן לו מתנה, לכן טרח והתרצה לפניו, כדי שיעמוד באמונתו.

ועד מתי [אומרים שהגזלן קנאו בגלל ש] הוא רוצה שעמוד באמונתו. אמר רב הונא, עד שעת העמדה בדין [פ"י עד שיטרפה מן הלוקח ויעמידהו בדין, שאם לקחה אחר כך לא קנאו כדי להעמידו ביד הלוקח]. חייא בר רב

אמר, עד שמגיע הפסק דין לידו [פ"י עד שיחייבוהו בית דין לפרוע ללוקח מעותיו, ועמד במרדו עד שכתבו פסק דין ונתנו ללוקח על נכסיו של גזלן, שבכל מקום שימצאם יחזיק בהם, והיינו תשעים יום לאחר שעמד בדין]. רב פפא אמר, עד שמתחילים ימי הכרזה [פ"י לאחר שמצא זה קרקע משל גזלן, ובא לבית דין והן מכריזין שכל מי שרוצה לקנות קרקע יבא ויקנה]. רמי בר חמא שאל [על זה "מה מכר ראשון לפני וכו'"], הרי, הלוקח הזה במה קנה את הקרקע הזה, בשטר זה, [הרי] השטר הזה הוא רק חתיכת חרס [ואינו כלום]. אמר רבא, תעמיד [את המקרה הזה של רב] במאמינו [פ"י שאמר לו "אני סומך עליך שתתנה בידי"], באותו ההנאה שלא אמר לו כלום, וסומך עליו, טורה ומביא לו גמר והקנה לו [כשלקחה מבעלים הראשונים].

רב ששת שאל¹¹⁰, [מי שאמר לחבירו כל] מה שאירש מאבא, מכור לך [או אם אמר] מה שתעלה מצודתי [פ"י מה שיוצד לי של חיות עופות או דגים] מכור לך, לא אמר כלום. [אבל אם אמר] מה שאירש מן אבא היום מכור לך, [או אמר] מה שתעלה מצודתי היום מכור לך, דבריו קיימין.

אמר רמי בר חמא, הרי האדם [הגדול] והרי תשובתו [פ"י תשובתו כמו גדלותו, שאמר לא אמר כלום, שכאשר אמר מה שיקבל אחר כך ימכרה לו באותו שעה איננו שלו למכרו]. אמר רבא, אני רואה אדם [גדול], ואינני רואה תשובה. כאן, הוא סומך דעתו [עליו], וכאן, [הוא] לא סומך דעתו [עליו]. כאן הוא סומך דעתו [עליו], שהולך וטורח ומביא לו, כדי שלא יקראוהו גזלן, [אבל] כאן לא סומך דעתו עליו.

שלחו [את הספק הזה של רב ששת] לפני רבי אבא בר זבדא, אמר [כדי לתרץ ספק] זו אינה צריכה לפנים [פ"י להכניסה לפני בני הישיבה, שאינם יודעים לתרצו]¹¹¹. אמר רבא, זו צריכה לפנים ולפני לפנים, כאן, הוא סומך דעתו, וכאן הוא לא סומך דעתו.

היתה מעשה [כזו] בפומבדיתא [ודנו דין כמו רב] והסבירו [טעמם מהמשנה הוזה]. אמר רב יוסף, זו אינה צריכה לפנים. ואמר אביי, צריכה לפנים ולפני לפנים, כאן, הוא סומך דעתו, וכאן הוא לא סומך דעתו. ומה שונה ההתחלה ומה שונה הסוף. אמר רבי יוחנן, הסוף "מה שאירש מאבא היום", משום כבוד אביו [פ"י מדובר שאביו היה גוסס והיה צריך כסף לקברו], מה שתעלה מצודתי היום

ביאור: ואמר ליה הגזלן זו כו' - ולא דווקא שלא רצה לגבות חובו אלא מזאת, אלא אפילו גבאו משהו זו סתמא ג"כ אמרינן דעתו היתה להעמיד ביד הלוקח (סמ"ע).

109 ע"י ש"ע (ח"מ סי' שעד ס"ד): נתנו הבעלים לגזלן מתנה קנאה הלוקח, שאילו לא טרח לבעלים לא היו נותנים לו במתנה, ומפני זה טרח כדי שיזכה בה בדין ויעמוד בנאמנותו ותתקיים ביד הלוקח. הגה: ויש חולקין וסבירא להו דעל הלוקח להביא ראיה שכיון להעמידה בידו ואין מוציא מיד הגזלן, וכ"ל עיקר: ביאור: הגזלן שדה - וכן במטלטלים (רע"א). גזלן על מכירתו, משא"כ לאחר שיקבלהו במתנה שיהיה בידו ולא בתורת גזלנותא (סמ"ע).

110 ע"י ש"ע (ח"מ סי' ריא ס"א): דבר שאינו ברשותו של מקנה אינו נקנה והרי הוא כדבר שלא בא לעולם, כיצד: מה שאירש מאבא או משאר מורישיו מכור לך, מה שתעלה מצודתי מהים נתון לך, שדה זו לכשאקחנה קנויה לך, לא אמר כלום, וכן כל כיצא בזה. הגה: ויש אומרים דוקא בסתם, אבל אם פירש ואמר שדה זו שאני אירש מאבא מכור לך קנה, וע"ל סימן רט סעיף ה:

ביאור: דבר שאינו ברשותו כו' - ע"ל (סי' רט סק" Error! Reference source not found. (ש"ך). אפילו מחייב עצמו לקנות דבר ידוע שאינו ברשותו ואינו מצוי בשוק, דלא חל החיוב ואין עליו חיוב לקנותו, ולא מהני חיוב בדבר שלא בא לעולם רק כשמחייב עצמו למכור אותו לכשיקחנה. ואם חייב עצמו בקנס כשלא יעמיד לו אותו הדבר, יש בו משום אסמכתא, ואם הוא באופן המועיל (עי' סי' רז ס"ד וט"ו) לסלק אסמכתא לו, מ"מ אם אי אפשר לקנות אותו הדבר כי אם ביותר משווי הוי אנוס ופטור (ש"ך v ראנ"ח), אחד שקיבל קנין סודר על פשרנים, והפשרנים כתבו בהפשרה שפלוני יירש יותר מחלקו, אפילו למאן דאמר דמהני באומר "שדה זו", מ"מ כיון שאמרו הפשרנים בלשון ירושה אין בדבריהם כלום, דהוי מתנה על מה שכתוב בתורה (ש"ך v הרמ"א), וכן המשכיר בית לראובן, ותוך זמנו של ראובן משכירו לשמעון, אין חיוב לשמעון, שהרי אינו ברשותו (ש"ך v הרשד"ם), ראובן עשה הסכם עם שמעון, שיפרנסו לג' שנים, בתנאי שכל רווח שיהיה לשמעון באותם שנים יהיה לראובן, ואם לא יתן אז שמעון חייב לשלם לו לראובן הוצאותיו, שמעון לא חייב, אע"פ שאין חסרון של דבר שלא בא לעולם, מאחר וזה חיוב על האדם ולא על הדבר שלא בא לעולם, עכ"ז מאחר וזה דבר שאין לו קצבה, עכ"ז שמעון חייב לשלם לראובן כמה שהוציא עליו (ש"ך v הרשד"ם). ע"י המשך הוב"ד בהערה 112.

111 יש אומרים שהיא לא ספק בכלל, ופשוט, ולא צריכים לשאול (רש"י).

106 ע"י ש"ע (ח"מ סי' שעד ס"א): הגזלן שדה ומכרה או נתנה לאחר שאין מעשיו כלום כמו שנתבאר, אם אחר כך קנאה הגזלן מהנגזל נתקיימה ביד הלוקח מהגזלן או ביד המקבל המתנה ממנו, שמפני זה טרח הגזלן לקנותה כדי לעמוד בנאמנותו, לפיכך: אם לא קנאה עד שתבע הלוקח את הגזלן, כגון שמכר לו שדה שאינה שלו ונתחייב לשלם, והתחיל בית דין להכריז על נכסי הגזלן כדי להגבות מהם ללוקח ואחר כך קנאה הגזלן מהנגזל, לא נתקיימה ביד הלוקח, ויכול הגזלן עצמו או יורשיו לתת לו מעותיו ולהוציאה מידו:

ביאור: הגזלן שדה - וכן במטלטלים (רע"א). שאין מעשיו כו' - פירוש, שהנגזל יכול להוציאה מידו בלא דמים כמו שנתבאר בסיומן של"א סעיף א' ובסימנים שאחריו (סמ"ע).

נתקיימה ביד הלוקח כו' - ולא אמרינן שקנה הגזלן כחו של נגזל וכמו שהנגזל יכול להוציאה מיד הלוקח כך יוציאנה גם הגזלן מידו ויתן לו מעותיו, אלא אמרינן שמפני זה טרח כו' (סמ"ע).

לפיכך אם לא קנאה כו' - דבכי האי גוונא הרי ראינו דלא בעי למיקם בהימנותיה מדלא טרח לזבוגי או לשלם קודם שתבעו (סמ"ע).

107 ע"י ש"ע (ח"מ סי' שעד ס"ב): לקחה הגזלן מהנגזל אחר שמכרה כשהיא גזולה, וחזר ומכרה לאחר או נתנה במתנה או הורישה, הרי גילה דעתו שאינו רוצה להעמידה ביד זה שלקחה ממנו כשהיתה גזולה, וכן אם נפלה לגזלן בירושה לא נתקיימה ביד הלוקח. הגה: ויש חולקין וסבירא להו דאם מכרה או נתנה לאחר שקנאה הלוקח ראשון קנה, אבל אם מכרה או נתנה קודם שקנאה לא קנה לוקח ראשון. וכל זה לא מיירי אלא בשלא הכיר בה שהיא גזולה וקנאה, אבל אם הכיר בה וקנאה לא קנה לוקח:

ביאור: הרי גילה דעתו שאינו כו' - דאי קנאו כדי למיקם בהימנותיה ולהעמיד ביד לוקח ראשון לא היה מוכרה אח"כ להאחר, והחולקין ס"ל דמיד שקנאה מהנגזל זכה בה הראשון ושוב לא מצי לבטל זכותיה במה שחזר ומכרה לאחר, משא"כ אם חזר הגזלן ומכרה לאחר קודם שקנאה מהנגזל דכ"ע מודים דמהני גילוי דעת במה שמכרה להשני דלא זכה בה הראשון בשעה שקנאה אח"כ מהנגזל, וכדמסיק הרמ"א (סמ"ע).

אבל אם הכיר בה - ויש חולקים (רע"א).

108 ע"י ש"ע (ח"מ סי' שעד ס"ג): גבאה הגזלן בחובו, אם יש לנגזל קרקע אחרת ואמר ליה הגזלן זו אני גובה בחובי, הרי זה מתכוין להעמידה ביד הלוקח, ואם אין לנגזל קרקע אלא זו, לגבות חובו הוא שנתכוון:

משום כדי חייו [פי' מה שתעלה מצודתי היום תקנו חכמים שיהיו דבריו קיימין, שמא צריך הוא למוזנות דבר מועט, אבל מה שתעלה מצודתי כל חדש או כל שנה - אין שם משום כדי חייו].

אמר רב הונא אמר רב, האומר לחברו שדה שאני לוקח¹¹², כאשר אקנה אותה היא קנויה לך מעכשיו [פ' כאשר אני אקנה אותה, לא אוכל לחזור בו]¹¹³, קנה [ולא יכול לחזור]. אמר רבא, מסתבר שדברי רב [מדובר] בשדה סתם, אבל ב"שדה זו" [פי' כאשר אקנה שדה זו], לא [קנה, שכן] מי אמר שימכרו אותה לו [ולכן אין סמיכות דעת המקבל מתנה, ולא מאמין לו]¹¹⁴.

והאלהים [פי' שבועה], רב אמר אפילו ב"שדה זו". הרי, רב אמר הלכה זו כמו מי. כרבי מאיר, שאמר, אדם מקנה דבר שלא בא לעולם. שלמדנו, [גוי] האומר לאשה [ישראלית] התקדשי לי לאחר שאתגייר¹¹⁵ [או שיהודי אמר לגויה הרי את מקודשת לין] לאחר שתגייירי, [או שעבד אמר לישראלית הרי את מקודשת לין] לאחר שאשתחרר [או שישראל אמר לשפחה כנענית הרי את מקודשת לין] לאחר שתשתחררי, [או שישראל אמר לאשה נשואה הרי את מקודשת לין] לאחר שימות בעליך, [או שישראל אמר ליבמה, הרי את מקודשת לין] לאחר שיחלוץ לך יבם שלך [או שישראל היה נשוי לאשה ואמר לאחות אשתו, הרי את מקודשת לין] לאחר שתמות אחותך, אינה מקודשת. רבי מאיר אומר, מקודשת. והרי אשה [במקרים האלה] דומה כ"שדה זו" [שיש באלו מקרים שאין בידו להביא עצמו לכלל קידושין, כמו שאין בידו לכופ בעל השדה למכרו לו], ואמר רבי מאיר מקודשת.

אמר שמואל, המוצא שטר הקנאה¹¹⁶ פי' שקנו ממנו, [שאפילו לא ילוה המעות שיעבד עצמו לשלמים] בשוק, יחזירו לבעלים, [והגמ' מונה הסיבות שלא להחזירו, למה נחשוש] שאם [נחשוש] משום שכתב ללות ולא לזה, הרי [בין כה] שיעבד את עצמו. ואם [לא נחזיר] משום [שחוששים ל]פרעון [שהלוה פרע את החוב], לא חוששים לפרעון. שאם נכון שרפעו היה קרוע אותו.

אמר רב נחמן, אבי היה מהסופרים של הדיינות של מר שמואל, והייתי כבן שש או שבע, וזכרתי שהיו מכריזים ואומרים, שטרי הקנאה אלה שנמצאים בשוק, שתחזירם לבעליהם. אמר רב עמרם גם אנחנו למדנו, כל מעשה בית דין [הנמצא בשוק, וכעת הגמ' חושב שמדובר בשטר עם אישור שהיא מקיימת, ואין חשש שלא לזה, שלא מקיימים שטר אלא בפני הבעלי הדין], הרי זה יחזיר. רואים אם כן שלא חוששים לפרעון.

אמר לו רבי זירא, המשנה שלנו [מדבר] בשטרי החלטה [פי' שטר שכתבו בית דין למוציא שטר על חברו וחיבוהו לשלם ולא שילם, וירדו לנכסיו ושמו לבעל חוב אחד מהם, ונתנו לו שטר שעל פי בית דין באה לו], ושטר רדיפה [פי' שלא מצאו לו עכשיו נכסים, וכתבו לו שירדוף לחזור על נכסיו, ואם ימצא, יגבה], שאינם בני פרעון.

אמר רבא, [וכי] אלה אינם בני פרעון. והרי נהרדעי? אמרו, שמאות [ששמו בית דין לבעל חוב קרקע של הלוה, וגבוהו] חוזר [פי' יש ללוה זכות לפרוע מעות ולקבל קרקע שלו בחזרה] עד י"ב חדשי שנה. ואמר אמילר, אני [בא] מנהרדעא, ואני סובר ששמאות [ב"ד] חוזר לעולם¹¹⁶.

[רואים אם כן, שישנם בשטרות אלה פרעון, ואם כתוב שהמוצא שטרות אלה מחזירים לבעלים, רואים שלא חוששים לפרעון] אלא אמר רבא [באמת בדרך כלל חוששים לפרעון], ושם הסיבה [שמחזירים לבעלים], שאמרו, הוא הפסיד את עצמו, שבזמן שפרעו היה צריך לקרוע את השטר, או לכתוב שטר אחר עליו [פי' אם המלוה שגבה את הקרקע טוען שנאבד לו השטר החלטה, אז יש ביד הלוה לחייב המלוה לכתוב לו שטר מכר על הקרקע]. [שהרי] מעיקר הדין, [אין הלוה] חייב להחזיר לו הקרקע, [וכל הטעם] שאמרו חכמים להחזירו משום "ועשית הישר והטוב בעיני ה'", הלכך [אין זה פדיון קרקעו, אלא] מתחילה היא מכירה, וצריך לכתוב לו שטר מכר [הואיל ודחהו מלהחזיר לו שטר של בית דין].

גבי שטר חוב מה אפשר לומר. אם נכון שפרעו, היה צריך לקרוע את שטרו. [ואם הוא] אמר [שהמלוה] השתמט לו, שאמר לו, למחר אביא לך [את השטר], שאיננו אצלי כעת, או שהוא מעכב אותו על דמי הסופר [שעל הלוה ליתן שכר הסופר, ופעמים שאין לו מעות ללוה בשעת הלוואה, והמלוה נותן לו שכר לכתובת השטר, ורוצה שכר זו בחזרה].

אמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן, המוצא שטר חוב בשוק, אף על פי שכתוב בו הנפק [פי' קיום הבית דין], לא יחזירו לבעלים. אין שאלה במקום שלא כתוב בו הנפק, שיש לומר [שהמלוה] כתב [שטר כדי] ללות ולא לזה, אלא אפילו כתוב בו הנפק, ומהו [ההנפק], [שהשטר] מקיים [בבית דין, והרי אין מקיימין את השטר אלא בפני הלוה], לא יחזיר, שחוששים לפרעון.

רבי ירמיה שאל שאלה מברייא לרבי אבהו, כל מעשה בית דין הרי זה יחזיר. אמר לו, ירמיה בני, לא כל מעשה בית דין שוים, אלא [זה שכתוב יחזיר מדובר] כגון [שהלוה] הוחזק כפרן [פעם אחרת, ולכן אינו נאמן לומר "פרעתי"]. אמר רבא, [וכי] משום שהוחזק כפרן פעם אחת, תו לא פורע כלל. אלא אמר רבא, המשנה שלנו [מדובר רק] בשטר החלטה או [שטר] רדיפה, וכמו [שאמר] רבי זירא.

וכפרן, הואיל והגיע לידנו נאמר בו דבר. שאמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן, [אם הבית דין] אמרו לו [ללוה] "צא תן לו"

¹¹² עי' שו"ע (ח"מ סי' ריא ס"א): הוב"ד לעיל 110.

יכול להפקיר דבר אף כשאינו ברשותו, דהפקר מטעם נדר, וכמו דנדר מהני ה"ג מהני הפקר. ובזמן שהדבר הוא אינו ברשותו אין ההפקר חל, אלא רק לענין אי מבטל התבואה לכשיתחמץ שלא יעבור על בל יראה, דחמץ אינו ברשותו והרחמן אוקמי ברשותו, וכיון דמהני הגילוי דעת קודם פסח לומר שאינו רוצה במה שזיכה לו הרחמן החמץ בפסח, ה"ג מהני כשאומר קודם שנתחמץ אינו רוצה במה שזיכנו הרחמן בהחמץ כשיתחמץ להעמידו ברשותו (נתה"מ), חלב שיבא מעזים או מאשה הוה דבר שלא בא לעולם, ואין בו מכירה, אבל לקנות גוף לפירות אפשר, אבל באשה אין מכירה עבד עברי בזמן שאין היובל נוהג (רע"א v הרשב"א), ו"א שחלב עזים חשיב דבר ברשותו אע"פ שאין בו חלב עכשיו (רע"א v ר"י).

מה שתעלה מצודתי מהים כו' - אפילו אמר מה שתעלה מצודתי היום מהים מכור לך, לא מהני, דדוקא בעני הקילו באומרו היום, וכמו שכתב (סעיף ב) משום כדי חייו (סמ"ע), ראובן ושמעון שותפים בקרקע, וא' אמר ללוי אם ע"י גורל של חלוקה יבא לחלקי רוח פלונית הרי הוא מכור לך, הוי דבר שלא בא לעולם. אבל אם מכר לו חלקו בכל מקום שהוא, שיהא הוא נכנס תחתיו בשותפות עם זה, קנה (רע"א).

ואמר שדה זו כו' - דכיון דפירש ובייר מקחו, וירושה ממילא קאתי, לא חשבינן ליה דבר שלא בא לעולם (סמ"ע), יש חולקים על דעה זו באמר "שדה זו שאני אירש" והו"ל ספקא דדינא וקרקע בחזקת בעליה הראשונים קאי, ואפילו לדעה זו, שאכן כן קנה, היינו דווקא כשמוכר לחבירו שדה זו שאירש קנה, היינו דווקא ירושה בהאמה מאליה אבל אם זה הירושה מגיע לו רק תמורת תשלום או תנאי, אז לא קנה (ש"ך v הרשב"ם), אבל אם אמר שדה זו שאני לוקח, הוי דבר שלא בא לעולם, אף על גב דאמר "זו" (ש"ך), אמנם בירושה שבו נתן לראובן עשרה בתים, אמנם אם שמעון יתן לראובן ג' אלף זוז, יש לו לקחת בתים מסוימים, כל

זמן שהבתים שוים הרבה יותר מג' אלף זוז, גם בזה חל מכירה ולא חשיב דבר שלא בא לעולם (ש"ך v המהר"י בן לב), אפילו לדעה זו, הוא דוקא באם אין יורש אלא הוא, אבל אם יש הרבה אחים, אף שנפל לחלקו השדה זו שמכר, מ"מ לא קנה הלוקח, ואפילו נפל לחלקו עפ"י גורל, מ"מ כיון דקיי"ל (לקמן סי' רכז סל"ז) אחין שחלקו לקוחות הן, הוה דומה ל"שדה זו לכשאקחנה". ולענין אי יכול לחזור בו בשדה זו שאירש מאבא קודם שמת אביו כשאמר מעכשיו, נראה דאינו יכול לחזור בו, כיון דחשיב דבר שבא לעולם מהני תיכף עכשיו הקנין (נתה"מ).

113 משמע מדברי רש"י שהקנין היא התחייבות ולא שהוא של הקונה השני.
114 שנאמר שהוא רוצה לעמוד באמונתו כמו בעמוד א', ולא מסתבר כרב בדבר זה (רש"י).

¹¹⁵ עי' שו"ע (אה"ע סי' מ ס"ה): האומר לאשה: הרי את מקודשת לי בפרוטה זו לאחר שאתגייר, לאחר שתגייירי, לאחר שאשתחרר, לאחר שתשתחררי, לאחר שימות בעליך, לאחר שתמות אחותך, אינה מקודשת, לפי שאינו יכול עתה לקדשה.

ביאור: לאחר שאתגייר וכו'. בכל אלו אין קידושין תופסין בה עכשיו על כן מה שמזכיר אחר שיהיו ראוייה לקידושין הוה דבר שלא בא לעולם אבל ביבמה יש ספק אי תפסי בה קידושין בעודה יבמה על כן גם בתנאי זה הוה ספק כסעיף שאח"כ (ט"ז).

אינה מקודשת - אפילו אם הקדושין בעין מ"מ קדושין הראשונים לאו קדושין הם וצריך לקדשה מחדש אחר שנתגייר ויאמר אז שמקדש אותה בזה ודווקא כשהוא בעין מיהו קדושין אלו לאו לטבועין נתנו מאחר שהקדושין בטילים וצריכה היא להחזיר לו ולא אמרינן במתנה נתן אלא המקדש אחרתו אמרינן במתנה נתן לה (ב"ש).

¹¹⁶ עי' שו"ע (ח"מ סי' קג ס"ט): הוב"ד לקמן הערה Error! Bookmark not defined.

שנים אוחזין

פרק ראשון

בבא מציעא

ואמר - לאחר זמן - פרעתי - ע"פ ב"ד : נאמן - ובשבעת היחס : בא מלוה - לפנינו לכתוב לו אדרכתא עליו חין כהכין ונותנין לו : אינו נאמן - ליכבד אלף שנגדו כשבע וטוטל דכיון דתחילוהו הולך לחובו לדון חין דכרו למהר לפרוע עד שפסקו דונו פסק גמור : ואמר פרעתי - לאחר זמן ע"פ ב"ד : והעדים מעידים אהו שלא פרע - בפנינו חבנו לפרוע לו ע"פ ב"ד ולא פרעו האילן ובפניהם העין לעבור ע"פ ב"ד אינו נאמן שוב לומר פרעתי שלא בעדים : הומוק כפרן לאוהו ממון - שאין נאמן עוד עליו לומר החזרתי ופרעתי עד שיפרע בעדים : לא הומוק כפרן - וכשבע שפרעו וח"פ שלא פרעו מיד כשהכינו בפני עדים ואין זה מעין ב"ד דכיון דלא פסקו לו פסק גמור נשמע ממנו סבר כו' : אלטלא - כלום : הומוק כפרן לאוהו אלטלא - עד שיפרע : הומוק כפרן לאוהו שכועס - לומר נשבעתי עד שישבע בפנינו : כשנחייב שכועס בכ"ד - דכיון דהכינו בעדים לקיים דברי ב"ד ולא חבה אינו נאמן לומר עוד קיימתי אחרי כן : אכל חייב עלמו שכועס - שאמר לו אכשע לך וחבנו בעדים ולא חבה ואחר כך אמר נשבעתי נאמן וח"פ דקמי עדים דחיה : עביד איניש דמקרי ואמר - לא אפעה מה שלא חייבתי ב"ד אלא אני בעלמי ואין סבירות וחסרה אלא דחיה בעלמא : וכחוב בו זמנו נמחל שעבודו - משפרע מלוה ראשונה ועל האחרונה לא נכתב והיא לה מלוה על פה ופורק לקוחות שלא כדון דאין מלוה על פה גובה מן הלקוחות : אימס - דפרעה חיימתי וחזר ולוה חיימתי : אי נמחל למחר - ולא ביום שנכתב : וליומא חירא - שתי חביות הן וליותו אחריו וקולור כופרים הוא : סיפוק ליה - דאפילו נכתב על מלוה זו אחרונה וכחוב בו יום מוקדם כזה הוא ליה השטר מוקדם : דלא שכיחי [אינישין] דפרעי [ביומיה] קאמינא - הלכך לא חיישינן למודי דלא שכיחי ואי אחרמי הולרכו לומר דאין חוזר ולוה בו : רב כהנא אמר - הא דלרי' יוחנן יחזיר לשבעים כשחייב מודה שלא פרע : שמעי בי רבנן - שנמחל שעבודו : ומפסדי לי - למטרף לקוחות משום דשטרי חוב המוקדמין פסולין דכיון דהוי דאוקומא הכי לית ליה עדין בחטמונו וכן לו אף זה מן המוקדמין : מינח ניחא ליה - ברהמית וילי נפשיה כשפיקא ואמר דלמא לא שמעי וליכא רווחא : מאי איכא דעריף לקוחות - מה טרפא יש בזה שלא יהא בשטר שיחזור ויכתוב לו והלא שניהם ביום אחד הלכך בשטר שנמחל שעבודו לא שכיח : פטועין אחי מעשה ב"ד - דבר שהוא קנאי והכנות הטוען ואמר פרעתי שלא בעדים לא אמר כלום :

ואמר פרעתי נאמן בא מלוה לכתוב אין כותבין ונותנין לו חייב אתה ליתן לו ואמר פרעתי אינו נאמן בא מלוה לכתוב כותבין ונותנין לו רב זביד משמיה דר"נ אמר "בין צאתן לו בין חייב אתה ליתן לו ואמר פרעתי נאמן בא מלוה לכתוב אין כותבין ונותנין לו אלא אי איכא לפלוני הכי היא דאיכא לפלוני יאמרו לו צאתן לו ואמר פרעתי והעדים מעידין אותו שלא פרעו (והור"י ואמר פרעתי) הומוק כפרן לאוהו ממון "חייב ב"ד אהה ליתן לו ואמר פרעתי והעדים מעידין אותו שלא פרעו וחזר ואמר פרעתי לא הומוק כפרן לאוהו ממון מ"ש אשתמושי הוא קא משתמושי מיניה סבר עד דמעיינו כי רבנן בדעני אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן "מנה לי בידך והלה אומר אין לך בידי כלום והעדים מעידים אותו שיש לו וחזר ואמר פרעתי הומוק כפרן לאוהו ממון כי היא דשבתאי בריה דרבי מרינא סבב לה לבלתייה איצטלא דמילחא בכתובתה וקבלה עליה אירכס כתובתה אמר (*להו) לא היו דברים מעולם *אתו סהדי ואמרי אין כתב לה לסוף אמר להו פרעתי אתא לקמיה דרבי חייא א"ל הומוק כפרן לאוהו איצטלא : א"ר אבין א"ר אלעא א"ר יוחנן יהיה חייב לחבירו שבועה ואמר נשבעתי והעדים מעידין אותו שלא נשבע * (והור"י ואמר נשבעתי) הומוק כפרן לאוהו אחרונה קמיה דר' אבהו אמר להו מסתברא מלחא דרבי אבין 'שנחייב שבועה בב"ד אבל חייב עצמו שבועה * [נאמן] עביד איניש דמקרי ואמר אהדרוה קמיה דר' אבין אמר להו אנא נמי בב"ד אמרי איתמר נמי א"ר אבין א"ר אלעא א"ר יוחנן היה חייב לחבירו שבועה בב"ד ואמר נשבעתי והעדים מעידין אותו שלא נשבע * (והור"י ואמר נשבעתי) הומוק כפרן לאוהו שבועה א"ר אסי א"ר יוחנן "המוציא שטר חוב בשוק וכתוב בו הנפק וכתוב בו זמנו בו ביום יחזירו לבעלים אי משום כתב ללות ולא לזה הא כתוב בו הנפק אי משום פרעון לפריעה בת יומא לא חיישינן א"ל ר' זירא לר' אסי מי א"ר יוחנן הכי היא את הוא דאמרת משמיה דר' יוחנן *ששטר שלוה בו ופרעו אינו חוזר ולוה בו שכבר נמחל שעבודו אימת אילימא למחר וליומא תדא מאי אריא שכבר נמחל שעבודו תיפוק ליה דהוה ליה מוקדם ותנן * 'שטרי חוב המוקדמין פסולין אלא לאו ביומיה אלמא פרעי אינשי ביומיה א"ל מי קא אמינא דלא פרעי כלל דלא שכיחי איניש דפרעי ביומיה קא אמינא רב כהנא אמר כ'כשחייב מודה אי הכי מאי למימרא מהו דתימא האי מפרע פרעיה והאי דקא אמר לא פרעתיה משום דקבעי מהדר למזפא ביה זמנא אחריתי ולפשימי דספרא חייש קמ"ל דאם כן מלוה גופיה לא שבק סבר שמעי בי רבנן ומפסדי לי מאי שנא מהא דתנן *מצא שטרי חוב אם יש בהן אחריות נכסים לא יחזיר ואוקומא כשחייב מודה ומשום שמא כתב ללות בניסן ולא לזה ער תשרי ואתי למטרף לקוחות מניסן ועד תשרי שלא כדון ולא אמרינן דא"כ מלוה גופיה לא שביק דא"ל כחוב שטרא אחרניא בתשרי דלמא שמועי רבנן ומפסדי לי אמרי התם משום דאית ליה רווחא דקא מריף לקוחות מניסן ועד תשרי מינח ניחא ליה ולא אמר ולא מידי הכא כיון דלית ליה רווחא דסוף סוף שטרא האידנא כתיב(ה) כמאי איכא דמטרף לקוחות בשטר שנמחל שיעבורו לא שביק : אמר רבי חייא בר אבא א"ר יוחנן המוען אחר מעשה ב"ד לא

חייב אתה ליתן לו - הכא משמע דחייב אתה ליתן לו לא היו פסק דין גמור כי אם לא יתן לו וכן משמע במרכזה (ב"ק 77 ס"ט וס"ח) וקשה דכ"פ דמנהדרין (77 ו' וס"ח) אמרינן ל"ד גמר דין פלוני אתה חייב פלוני אתה זכאי וי"ל דהתם מקרי גמר דין לענין שאכור לבלוע לפי שזודע להיכן הדין נוטה :

רב כהנא אמר כשחייב מודה - חיימוהו א"כ למה נקט הנפק במילחא דר' יוחנן וי"ל דנקטיה משום דיוקא דלי חין כחוב דכיוס אפילו כחוב בו הנפק דודלוי לזה לא יחזיר דחיישינן לקטועה או לפשטי דספרא :

המוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום - אינו נאמן לומר פרעתי מעשה ב"ד קרי כל דבר שחייב לה אפי' לא כתב כגון מנה ומתאים ומזון האשה והכנות לאחר מותו ודאי למה כותבין כחוב כיון דכלאו כחובה ימני חין נאמן לומר פרעתי וי"ל משום תוספת אכל מנה ומתאים גבייה בלא כחובה ותוספת נראה דאפי' חית לה סהדי דהתנה לה נאמן לומר פרעתי *ואין ראייה מכלתי *דר' שבתאי דהוה מהימן לומר פרעתי אי ללו דהומוק כפרן דר' שבתאי ערב היה אכל בעל שמו לא היה נאמן ואין ראייה נמי מדתני לעיל (77 ז) מלא כחובה לא יחזיר ומשמע דלא יחזיר משום תוספת סהדי נאמן לומר פרעתי ולגבי מנה ומתאים נמי מפסדי דהא נאמן לומר פרעתי מנה מנו דלי בעי אמר אלמנה כשחייב אס חין לה עדי הינומא או אס חין לה עדי קדושין נאמן

קבא אב מיי פ"ז מה"ל טוען עשין לא עושה ח"מ פ"י לע טעי' פ' ופ' עט טעי' יב :

קבא אב מיי פ"ז מה"ל טוען עשין לא עושה ח"מ פ"י לע טעי' יב :

[אתא לקמיה דר' חייא אתו סהדי ואמרי אין כתב לה א"ל ר' חייא ויל דב לה לסוף אמר לה פריעתי ואמר לו הומוק כפרן וי"ל גי' יב"ק ור"ש וסוף נקון]

רבינו הנאל

אמר רב יהודה אמר רב נתן אמר לו ב"ד צא חן לו אי חייב אתה ליתן לו ואמר פרעתי נאמן בא מלוה לכתוב אין כותבין ונותנין לו - אבל אמר לו צא חן לו ואמר פרעתי ואמר נשבעתי והעדים מעידים אותו שלא נשבע * (והור"י ואמר נשבעתי) הומוק כפרן לאוהו שבועה א"ר אסי א"ר יוחנן "המוציא שטר חוב בשוק וכתוב בו הנפק וכתוב בו זמנו בו ביום יחזירו לבעלים אי משום כתב ללות ולא לזה הא כתוב בו הנפק אי משום פרעון לפריעה בת יומא לא חיישינן א"ל ר' זירא לר' אסי מי א"ר יוחנן הכי היא את הוא דאמרת משמיה דר' יוחנן *ששטר שלוה בו ופרעו אינו חוזר ולוה בו שכבר נמחל שעבודו אימת אילימא למחר וליומא תדא מאי אריא שכבר נמחל שעבודו תיפוק ליה דהוה ליה מוקדם ותנן * 'שטרי חוב המוקדמין פסולין אלא לאו ביומיה אלמא פרעי אינשי ביומיה א"ל מי קא אמינא דלא פרעי כלל דלא שכיחי איניש דפרעי ביומיה קא אמינא רב כהנא אמר כ'כשחייב מודה אי הכי מאי למימרא מהו דתימא האי מפרע פרעיה והאי דקא אמר לא פרעתיה משום דקבעי מהדר למזפא ביה זמנא אחריתי ולפשימי דספרא חייש קמ"ל דאם כן מלוה גופיה לא שבק סבר שמעי בי רבנן ומפסדי לי מאי שנא מהא דתנן *מצא שטרי חוב אם יש בהן אחריות נכסים לא יחזיר ואוקומא כשחייב מודה ומשום שמא כתב ללות בניסן ולא לזה ער תשרי ואתי למטרף לקוחות מניסן ועד תשרי שלא כדון ולא אמרינן דא"כ מלוה גופיה לא שביק דא"ל כחוב שטרא אחרניא בתשרי דלמא שמועי רבנן ומפסדי לי אמרי התם משום דאית ליה רווחא דקא מריף לקוחות מניסן ועד תשרי מינח ניחא ליה ולא אמר ולא מידי הכא כיון דלית ליה רווחא דסוף סוף שטרא האידנא כתיב(ה) כמאי איכא דמטרף לקוחות בשטר שנמחל שיעבורו לא שביק : אמר רבי חייא בר אבא א"ר יוחנן המוען אחר מעשה ב"ד לא

אמר נשבעתי ועדים מעידים אותו שלא נשבע והעדים מעידים אותו שלא נשבע * (והור"י ואמר נשבעתי) הומוק כפרן לאוהו שבועה א"ר אסי א"ר יוחנן "המוציא שטר חוב בשוק וכתוב בו הנפק וכתוב בו זמנו בו ביום יחזירו לבעלים אי משום כתב ללות ולא לזה הא כתוב בו הנפק אי משום פרעון לפריעה בת יומא לא חיישינן א"ל ר' זירא לר' אסי מי א"ר יוחנן הכי היא את הוא דאמרת משמיה דר' יוחנן *ששטר שלוה בו ופרעו אינו חוזר ולוה בו שכבר נמחל שעבודו אימת אילימא למחר וליומא תדא מאי אריא שכבר נמחל שעבודו תיפוק ליה דהוה ליה מוקדם ותנן * 'שטרי חוב המוקדמין פסולין אלא לאו ביומיה אלמא פרעי אינשי ביומיה א"ל מי קא אמינא דלא פרעי כלל דלא שכיחי איניש דפרעי ביומיה קא אמינא רב כהנא אמר כ'כשחייב מודה אי הכי מאי למימרא מהו דתימא האי מפרע פרעיה והאי דקא אמר לא פרעתיה משום דקבעי מהדר למזפא ביה זמנא אחריתי ולפשימי דספרא חייש קמ"ל דאם כן מלוה גופיה לא שבק סבר שמעי בי רבנן ומפסדי לי מאי שנא מהא דתנן *מצא שטרי חוב אם יש בהן אחריות נכסים לא יחזיר ואוקומא כשחייב מודה ומשום שמא כתב ללות בניסן ולא לזה ער תשרי ואתי למטרף לקוחות מניסן ועד תשרי שלא כדון ולא אמרינן דא"כ מלוה גופיה לא שביק דא"ל כחוב שטרא אחרניא בתשרי דלמא שמועי רבנן ומפסדי לי אמרי התם משום דאית ליה רווחא דקא מריף לקוחות מניסן ועד תשרי מינח ניחא ליה ולא אמר ולא מידי הכא כיון דלית ליה רווחא דסוף סוף שטרא האידנא כתיב(ה) כמאי איכא דמטרף לקוחות בשטר שנמחל שיעבורו לא שביק : אמר רבי חייא בר אבא א"ר יוחנן המוען אחר מעשה ב"ד לא

אמר נשבעתי ועדים מעידים אותו שלא נשבע והעדים מעידים אותו שלא נשבע * (והור"י ואמר נשבעתי) הומוק כפרן לאוהו שבועה א"ר אסי א"ר יוחנן "המוציא שטר חוב בשוק וכתוב בו הנפק וכתוב בו זמנו בו ביום יחזירו לבעלים אי משום כתב ללות ולא לזה הא כתוב בו הנפק אי משום פרעון לפריעה בת יומא לא חיישינן א"ל ר' זירא לר' אסי מי א"ר יוחנן הכי היא את הוא דאמרת משמיה דר' יוחנן *ששטר שלוה בו ופרעו אינו חוזר ולוה בו שכבר נמחל שעבודו אימת אילימא למחר וליומא תדא מאי אריא שכבר נמחל שעבודו תיפוק ליה דהוה ליה מוקדם ותנן * 'שטרי חוב המוקדמין פסולין אלא לאו ביומיה אלמא פרעי אינשי ביומיה א"ל מי קא אמינא דלא פרעי כלל דלא שכיחי איניש דפרעי ביומיה קא אמינא רב כהנא אמר כ'כשחייב מודה אי הכי מאי למימרא מהו דתימא האי מפרע פרעיה והאי דקא אמר לא פרעתיה משום דקבעי מהדר למזפא ביה זמנא אחריתי ולפשימי דספרא חייש קמ"ל דאם כן מלוה גופיה לא שבק סבר שמעי בי רבנן ומפסדי לי מאי שנא מהא דתנן *מצא שטרי חוב אם יש בהן אחריות נכסים לא יחזיר ואוקומא כשחייב מודה ומשום שמא כתב ללות בניסן ולא לזה ער תשרי ואתי למטרף לקוחות מניסן ועד תשרי שלא כדון ולא אמרינן דא"כ מלוה גופיה לא שביק דא"ל כחוב שטרא אחרניא בתשרי דלמא שמועי רבנן ומפסדי לי אמרי התם משום דאית ליה רווחא דקא מריף לקוחות מניסן ועד תשרי מינח ניחא ליה ולא אמר ולא מידי הכא כיון דלית ליה רווחא דסוף סוף שטרא האידנא כתיב(ה) כמאי איכא דמטרף לקוחות בשטר שנמחל שיעבורו לא שביק : אמר רבי חייא בר אבא א"ר יוחנן המוען אחר מעשה ב"ד לא

אמר נשבעתי ועדים מעידים אותו שלא נשבע והעדים מעידים אותו שלא נשבע * (והור"י ואמר נשבעתי) הומוק כפרן לאוהו שבועה א"ר אסי א"ר יוחנן "המוציא שטר חוב בשוק וכתוב בו הנפק וכתוב בו זמנו בו ביום יחזירו לבעלים אי משום כתב ללות ולא לזה הא כתוב בו הנפק אי משום פרעון לפריעה בת יומא לא חיישינן א"ל ר' זירא לר' אסי מי א"ר יוחנן הכי היא את הוא דאמרת משמיה דר' יוחנן *ששטר שלוה בו ופרעו אינו חוזר ולוה בו שכבר נמחל שעבודו אימת אילימא למחר וליומא תדא מאי אריא שכבר נמחל שעבודו תיפוק ליה דהוה ליה מוקדם ותנן * 'שטרי חוב המוקדמין פסולין אלא לאו ביומיה אלמא פרעי אינשי ביומיה א"ל מי קא אמינא דלא פרעי כלל דלא שכיחי איניש דפרעי ביומיה קא אמינא רב כהנא אמר כ'כשחייב מודה אי הכי מאי למימרא מהו דתימא האי מפרע פרעיה והאי דקא אמר לא פרעתיה משום דקבעי מהדר למזפא ביה זמנא אחריתי ולפשימי דספרא חייש קמ"ל דאם כן מלוה גופיה לא שבק סבר שמעי בי רבנן ומפסדי לי מאי שנא מהא דתנן *מצא שטרי חוב אם יש בהן אחריות נכסים לא יחזיר ואוקומא כשחייב מודה ומשום שמא כתב ללות בניסן ולא לזה ער תשרי ואתי למטרף לקוחות מניסן ועד תשרי שלא כדון ולא אמרינן דא"כ מלוה גופיה לא שביק דא"ל כחוב שטרא אחרניא בתשרי דלמא שמועי רבנן ומפסדי לי אמרי התם משום דאית ליה רווחא דקא מריף לקוחות מניסן ועד תשרי מינח ניחא ליה ולא אמר ולא מידי הכא כיון דלית ליה רווחא דסוף סוף שטרא האידנא כתיב(ה) כמאי איכא דמטרף לקוחות בשטר שנמחל שיעבורו לא שביק : אמר רבי חייא בר אבא א"ר יוחנן המוען אחר מעשה ב"ד לא

קבא אב מיי פ"ז מה"ל טוען עשין לא עושה ח"מ פ"י לע טעי' פ' ופ' עט טעי' יב :

קבא אב מיי פ"ז מה"ל טוען עשין לא עושה ח"מ פ"י לע טעי' יב :

(ה) אולי י"ל ומעט זה אמרי' דהכופר נמחל כש לעדות ור"ל דהתם נמי הטעם משום דאמרי' דמשתמיט וכדלחיא לעיל 77 ד' ו' (ב) אולי י"ל כי הא מעשה דשבתאי - נמחל

ואמר [הלוה לאחר זמן], פרעתי [על פי בית דין], נאמן [בשבועת היסט].
 [ואם] בא מלוה [לפני בית דין בבקשה] שיכתבו [לו שטר רדיפה עליו], אין
 כותבין ונותנין לו. [אבל אם הבית דין פסקו ללוה] אתה חייב ליתן לו,
 ו[אחר זמן הלוה] אמר, פרעתי, אינו נאמן [לישבוע, אלא המלוה נשבע
 ונוטל, כיון שבתחילה הוצרך המלוה לתובעו לדין, אין דרכו למהר לפרוע
 עד שיפסקו דינו פסק גמור. ואם] בא מלוה [לפני בית דין בבקשה] שיכתבו
 [לו שטר רדיפה עליו], כותבין ונותנין לו.

רב זבד אמר בשם רב נחמן, בין [אם אמרו הב"ד] "צא תן לו" בין [אם
 אמרו] "חייב אתה ליתן לו"¹¹⁷ ואמר פרעתי, נאמן. ואם בא מלוה [לפני בית
 דין בבקשה] שיכתבו [לו שטר רדיפה עליו], אין כותבין ונותנין לו. אלא,
 אם יש לחלוק [בענין], כך יש לחלוק. אמרו לו [הבית דין] "צא תן לו" ואמר
 פרעתי¹¹⁸, והעדים מעידין אותו שלא פרעו [פי' שהעדים אומרים בפנינו
 המלוה תבעו לפרוע לו על פי בית דין ולא פרעו, הואיל ובפניהם העיד
 לעבור על פי בית דין, אינו נאמן שוב לומר פרעתי שלא בעדים, שכן]
 הוחזק כפרן לאותו ממון. [אבל אם הבית דין אמרו לו] "חייב אתה ליתן
 לו" ואמר פרעתי, והעדים מעידין אותו שלא פרעו, וחזר ואמר פרעתי, לא
 הוחזק כפרן לאותו ממון [וכל שנשבע שפרעו, אף על פי שלא פרעו מיד
 כשכתבנו בפני עדים, אין זה מעיד בבית דין, כיון שלא פסקו לו פסק גמור].
 למה, שהוא משתמט ממנו, וחושב, [אמתין לשלם] עד שהדיינים יעיניו
 בדין.

אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן, [אדם התובע חבירו] "יש לי מנה
 בידך"¹¹⁹, והלה אומר, "אין לך בידי כלום", והעדים מעידים אותו שיש לו,
 וחזר ואמר, "פרעתי", הוחזק כפרן לאותו ממון. כמו [המקרה] הזה
 ששכתאי בנו של רבי מרינוס כתב לכלתו לבוש של משי בכתובתה, וקבלה
 עליו [פי' שכתאי קיבל עליו את הבגד בסכום מסויים, שאם תתאלמן או
 תתגרש, הוא ישלם לה את הסכום במקום בנו. ובסוף נתגרשה או נתאלמנה
 אבל] נאבד כתובתה. [וכאשר היא תבעה את הסכום שהוא התחייב לה]
 אמר לה "לא היו דברים מעולם". באו עדים ואמרו, נכון הוא כתב לה
 [שהוא חייב לשלם עליו]. לסוף אמר [שכתאי], פרעתי. באו לפני רבי
 חייא, אמר לו [לשכתאי], הוחזקת כפרן לאותה הבגד [ואינך נאמן לומר
 פרעתי אלא צריך לשלם בפני עדים].

אמר רבי אבין אמר רבי אלעא אמר רבי יוחנן, [אדם ש]היה חייב
 לחבירו¹²⁰ שבועה, ואמר [כבר] נשבעתי, והעדים מעידין אותו שלא נשבע,
 הוחזק כפרן לאותה שבועה [לומר נשבעתי, עד שישבע בפני עדים].
 אמרו את זה לפני רבי אבהו. אמר, מסתבר דבר [הלכה] של רבי אבין,
 [רק בצירוף] שנתחייב שבועה בבית דין [כיון שהתובע תבע אותו בפני עדים
 לקיים דברי בית דין, ולא עשה אינו נאמן לומר עוד קיימתי אחרי כן], אבל
 [המ]חייב את עצמו שבועה [פי' שאמר לו "אשבע לך" ותבעו בעדים ולא
 הסכים], נאמן [לומר אח"כ "נשבעתי", אע"פ שהוא כבר תבע אותו בפני
 עדים והוא דחה אותן], אדם אמור לומר [לא אעשה מה שלא חייבונני בית
 דין, אלא אני בעצמי, ואין זו סרבנות וחרטה, אלא דחייה בעלמא].
 חזרו לפני רבי אבין, אמר, אני גם אמרתי [דווקא שנתחייב שבועה]
 בבית דין. וכן למדנו, אמר רבי אבין אמר רבי אלעא אמר רבי יוחנן, היה

חייב לחבירו שבועה בבית דין, ואמר נשבעתי, והעדים מעידין אותו שלא
 נשבע, הוחזק כפרן לאותה שבועה.

אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן, המוצא שטר חוב בשוק¹²¹ וכתוב בו הנפק
 [פי' קיום בית הדין], וכתוב בו זמנו בו ביום [פי' שזמנו שכתוב בשטר הוא
 אותו יום שבו נמצא השטר], יחזירו לבעלים. [למה יש לחשוש] אם משום
 [שמא] כתב ללוה ולא לזה, הרי כתוב בו הנפק, אם משום פרעון, לא
 חוששים פרעיון בו ביום.

אמר רבי זירא לרבי אסי, וכי רבי יוחנן אמר כך. הרי אתה הוא שאמרת
 בשם רבי יוחנן, שטר שלוה בו ופרעו¹²², אינו חוזר ולוה בו, שכבר נמחל
 שעבודו [בפרעון הראשון, והשטר לא נכתב על ההלוואה השני, ולכן הוי
 מלוה על פה, ואם טורף מלקוחות הוא שלא כדין]. מתי [פרעו ומתי חזר
 ולוה]. אם תאמר [שפרעון] למחרת ו[לוה] יום אחר, מה קרה [שאמרו שאי
 אפשר ללוות בו משום] שכבר נמחל שעבודו. תלמד אותו [שאי אפשר
 ללוות בו משום] שהוא מוקדם, ולמדנו, שטרי חוב המוקדמים¹²³, פסולים.
 אלא לא [מדובר שפרעו למחר אלא מדובר שפרעו], ביומו [פי' ביום
 שנכתב], אם כן [וראים] שאנשים פורעים ביומו. אמר לו, מי אמר שלא
 פרעים כלל [באותו יום שנכתב]. אמרתי שלא שכיח שאנשים פורעים ביומו
 [ולכן לא חוששים לזה].

רב כהנא אמר [זה שרב יוחנן אמר שמחזירים לבעלים מדובר]
 כשהחייב מודה [שלא פרע]. אם כן למה לומר [אותו, זה פשוט]. מה הייתי
 אומר, [שבאמת] זה [הלוה] פרעו, וזה שאמר לא פרעתי אותו, משום שרצה
 לחזור וללוות בו פעם אחרת, וחשש [לחסוך] דמי דופר, לכן לומדים דאם
 כן מלוה עצמו לא יסכים, שהוא חושב, ישמע בית הרבנים [פי' בבית דין,
 שנמחל שעבודו], ויפסידו לי [שאם אתבע את הלוה, יגידו הבית דין, שזה
 שטר מוקדם ופסול].

מה שונה מזה שלמדנו, מצא שטר חוב, אם יש בהם אחריות נכסים, לא
 יחזיר, והעמדנו [את המקרה] כשהחייב מודה, ומשום שמה כתב ללוה בניסן
 ולא לזה עד תשרי, ויבא למטרף לקוחות מניסן ועד תשרי שלא כדין. ולא
 אומרים אם כן מלוה עצמו לא יסכים, שאמר לו, תכתוב שטר אחר בתשרי
 שאולי ישמעו הרבנים ויפסידו לי. אמרו [התלמידים בבית המדרש], שם
 משום שיש לו רווח, שהוא טורף לקוחות מניסן עד תשרי [ולכן המלוה],
 מרוצה בו [ברמאות זו, שמה הרבנים לא ישמעו ואני ארוויח מזה, ומסכים
 לסכן את עצמו מוספק] ולא יאמר כלום [לעצור אותו. אבל] כאן, כיון שאין
 לו [למלוה שום] רווח, סוף סוף השטר כתוב היום, איזה טריפת לקוחות
 יש, [ולכן] בשטר שנמחל שיעבודו לא יסכים.

אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן, הטוען [פרעתי] על מעשה [פי'
 נתאין] בית דין [כמו כתובה או מזונות לאשתו והבנות, שלא בעדים]

עליו. אין לומר דמיירי שיכתוב למטה מחתימת העדים, דזה אינו, דהרי לא תיקן
 פסולו כיון שיכול לחתכו ולגבות ממשעבדי מזמן ראשון. וכן אין לומר דמיירי
 שיכתוב על השטר נגד הכתב או ביני שיטי, שהרי עדיין יכול למוחקו, וכן קשה
 על הסמ"ע שכתב שהבית דין יכתוב, וצריך לומר דכונתו שיעביר קולמוס על
 הזמן הכתוב בשטר שתהיה הכתיבה עדיין ניכרת, דאם יעשה מחק גמור יפסול
 השטר, רק יעשה העברת קולמוס בקו על הזמן, ואז לא יסמכו על הזמן הכתוב
 בשטר רק על הזמן הכתוב למטה, וכשיבא עדים על יום כתיבתו כמו לקמן (סי'
 מה סט"ו) (נתה"מ).

דפסול לגמרי - אינו ר"ל נפסל לגמרי מכל וכל, אלא אם טוען להד"ם אינו נאמן
 והוחזק כפרן מכח זה השטר, אלא שאם טוען פרעתי נאמן (סמ"ע), ויש חולקים
 על הסמ"ע דנפסל לגמרי מכל וכל, וכל זה אף על פי שהעדים כשרים, ודלא כאלה
 שטעו בזה, אבל מ"מ לכולי עלמא גובה מהלוה כשהוא מודה שהוא חייב או
 כשיש עדים בזה, וכמו שכתבתי לקמן (סי' נב ס"א ד"ה ו"א) (ש"ך). ואם העדים
 לפנינו וזוכרין ההלוואה וטוען להד"ם ודאי הוחזק כפרן, דאע"ג דהשטר פסול
 לגמרי כיון דהעדים כשרים ודאי לא מהימן לומר להד"ם. מיהו לפי מ"ש לקמן
 (סי' מו סק"ג?) דהיכא דזוכרין שחתמו על השטר בציווי הלוה ה"ל כמי שזוכרין
 הלוואה, א"כ כאן במוקדם אפילו זוכרין שחתמו על השטר בציווי הלוה מצי טעין
 להד"ם כיון דהשטר פסול (קצה"ח). ועיקר כסמ"ע ואפילו בשטר שנמחל שעבודו
 מהני לענין להד"ם. ואף דכל שטר שלא נכתב כתיקון חכמים אינו שטר לענין
 פרעתי, אבל "מפי כתבם" לא הוי כיון שנכתב בציווי הלוה. אלא בכל שטר העדים
 אינו מעידין על ההלוואה, רק כיון שמעידין שנכתב בציווי הלוה, אנו עדי מסירה
 אנו, ועי' לעיל (סי' לט סק"ג?), ועל המסירה אנו סהדי, מה שאין כן כשלא נכתב
 ונמסר בציווי הלוה, ומעידין הן על גוף הענין, ודאי דהוי מפי כתבם (נתה"מ).

¹¹⁷ עיי' ש"ע (ח"מ סי' מג ס"ו): שטרי חוב המוקדמים, פסולים, שהרי טורף
 בהם לקוחות שלא כדין. ולפיכך קנסו אותם חכמים, ולא יגבה בשטר מוקדם אלא
 מבני חורין, גזרה שמא יטרוף בו מזמן ראשון שהקדימו. ואם יטעון הלוה: פרעתי,
 דינו כטוען כן בשאר שטרות. ואם טען: להד"ם, הוחזק כפרן. (ו"א"א דפסול
 לגמרי).

ביאור: ולפיכך קנסו כו' - עיין לקמן (סי' נב ס"א ד"ה ו"א) (ש"ך).
 ולא יגבה בשטר מוקדם אלא מבני חורין - היינו לומר כשכא לבית דין בשטר
 כזה לתבוע את הלוה, גובה בו מיד מבני חורין וקורעין את השטר, או שכותבין
 לו פסק דין על הלוה וממילא טורף אף ממשעבדי מיום שנכתב הפסק דין, אבל
 אין מוסרים לו השטר שיגבה מהלוה מבני חורין, שהרי יש לחוש שיגבה בו
 ממשעבדי מזמן ראשון (ש"ך).

אלא מבני חורין - אפילו אם יקחו הב"ד השטר בידם ולא יתנו לטרוף מזמן
 ראשון, או שיכתבו ב"ד על השטר, שטר זה לא יטרוף בו כי אם מזמן זה, אפ"ה
 אינו גובה ממשעבדים משום קנס, כיון דמתחילת כתיבתו היה ראוי ועומד
 לטרוף בו מזמן ראשון (סמ"ע), ועיקר כדברי הסמ"ע, עיי' לקמן (סי' מה ס"ז),
 דכיון שנראה פיסולו ב"ד שוב אין לו תקנה, ולפי"ז אם המלוה בעצמו כתב עליו
 קודם שהראה בבית דין שלא ניתן לטרוף אלא מזמן זה, כשר (ש"ך), דברי הש"ך
 מיירי דאיכא גם כן עדים שראו בידו מזמן שני, דהוא בעצמו ודאי דאינו נאמן
 אימת מתחיל הזמן שני, דכיון דהוא מוקדם הוי כאילו אין עדים שוב על הזמן
 אימת היה, והוא אינו נאמן לומר שמיים פלוני התחיל הזמן חדש, אלא ודאי
 דאיכא עדים. אך אין צריך עדים שראו מסירת השטר, ואפילו יש עדים שראו
 בידו השטר, יכול לכתוב הזמן שראו העדים בידו, ואחר כך יביא העדי ראייה לב"ד
 ויגבה מזמן ההוא. ואם יש לו מיגו, כגון שאין ידוע שהוא מוקדם רק על פי,
 נאמן במיגו מאימתי התחיל הזמן שני. ובגוף הדין שכתב הש"ך דמהני כשיכתוב

{ יז ע"ב }

לא אמר כלום. למה, כל מעשה בית דין דומה כמי שמחזיק שטר בידו. אמר רבי חייא בר אבא לרבי יוחנן, ונכין זה לא משנתינו, הוציאה גט ואין עמו כתובה¹¹⁸, גובה כתובה. אמר לו, לולא שהערמתי החרס, לא הייתי מוצא המרגולית שתחתיו. אמר אביי, מהו המרגולית. אולי מדובר במקום שאין כותבין כתובה [אלא סומכים על התנאי שבית דין התנה, וגובה לעולם עד שהבעל יוציא שובר]. שהגט היינו כותבין כתובה [שהיא מעיד שגירשה ולכן הוא חייב לה כתובה]. אבל במקום שכותבין כתובה, אם מביאה כתובה, גובה, ולולא זה, לא גובה [או משום שאולי היא תחזור ותבה הכתובה עוד פעם, או משום שהוא נאמן לומר פרעתי].

אביי חזר ואמר, וכי זה [לא דבר נכון], זה שאמרנו. שאם תחשוב שזה מדבר במקום שאין כותבין כתובה, אבל במקום שכותבין כתובה, אם היא מביאה הכתובה, גובה, ואם לא, לא גובה, אלמנה מן האירוסין כמה גובה [שהרי לא כותבים כתובה מן האירוסים]. בעדי מיתת בעל, לטעון [הירוש] ויאמר, פרעתי. ואם תאמר גם כאן, אם כן מה הועילו חכמים בתקנתן [שתקנו כתוב הללו, והרי כולם יטענו פרעתי].

אמר לו מר קשישא בנו של רב חסדא לרב אשי, ומהיכן אנו ידועים שאלמנה מן האירוסין יש לה כתובה. אם תאמר מהא שלמדנו, נתארמלה או נתגרשה, בין מן האירוסין ובין מן הנישואין, גובה את הכל [בין הכתובה של תנאי בית דין, דהיינו מנה לאלמנה ומאתיים לבתולה, בין תוספת]. אולי [זה דווקא] במקום שהוא כתב לה [אבל איננו תנאי בית דין], ואם תאמר, [אז] למה יש לומר אותו [שכן זה לא נצרך בכלל], להוציא מדעת רבי אלעזר בן עזריה, שאמר, [שהבעל] לא כתב לה¹¹⁹ [תוספת כתובה] אלא על מנת לכונסה, [לכן] צריכים [את הברייתא]. וכן מדויק [שמדובר במקרה שכתב לה], שכתוב, גובה את הכל. אם תאמר זה מובן שכתב לה [תוספת], היינו שכתוב "גובה את הכל", אלא אם תאמר שלא כתב לה [תוספת].

או גירשה, גובה עיקר כתובה מבני חורין, ואינה גובה תוספת כלל, הואיל ולא כנסה. אבל אם אירס אשה ולא כתב לה כתובה, ומת או גירשה והיא ארוסה, אין לה כלום, ואפילו העיקר, שלא תקנו לה עיקר כתובה עד שתנשא או עד שיכתוב. (וי"א דארוסה יש לה כתובה) (הרא"ש והר"ן והטור), (אבל נוהגין כסברא הראשונה).

ביאור: מבני חורין - וי"א דלענין מנה מאתים שטר גמור הוא וגובה ממשועבדים ותוספת כתובה אפילו אם כתב לה לית לה מן האירוסין בין אם נתאלמנה ובין אם נתגרשה (ב"ש וח"מ)

אבל נוהגים כו' - כלומר שאין לארוסה כתובה אם לא כתב לה ובמשדכת אפי' אם כתב לה וחזרו קודם האירוסין לית לה אפי' מנה מאתים דלא כתב לה אלא על מנת לכונסה (ב"ש).

¹¹⁸ עיי' שו"ע (אה"ע סי' ק ס"ב): הוציאה גט ואין עמה שטר כתובה, אם דרך אותו המקום שלא יכתבו כתובה, גובה עיקר כתובה בגט שבידה. ואם דרכן לכתוב כתובה, אפילו עיקר אין לה עד שתוציא שטר כתובה, ונשבע הבעל שבועת היסט על טענתה, ונפטר.

ביאור: גובה עיקר כתובה בגט שבידה - אבל בעידי גירושין לא גביא ויכול לטעון פרעתי לה ע"פ הגט שהיה בידה וקרעתי הגט (ח"מ), וי"א שזה מח' תליא בפלוגת ה"ל אם גוב' בלא כתובה במקום שכותבין כתובה ד"א דגובה אפילו במקום שכותבים כתובה, שהבעל אינו נאמן לו' פרעתי (ב"ש).

גובה עיקר כתוב' - ולוקח ממנה שובר כי היכא דלא גביה בעידי גט (ב"ש), וקשה על הב"ש הרי אף בלא גט, על ידי אמירתה גרשתני וכו' (ב"מ).

¹¹⁹ עיי' שו"ע (אה"ע סי' נו ס"ו): המארס את האשה וכתב לה כתובה, ולא כנסה לחופה, עדיין ארוסה היא ואינה נשואה, שאין הכתובה עושה נשואין; ואם מת

שנים אוחזין פרק ראשון בבא מציעא

מסורת
הש"ס

קנ"ג א ב ג מ"ו פ"ט
מ"ו א' אבות ה"ל
כח סגב עשין מה נוש"ע
אש"ע ס"י ק סע"י י"ב
קנ"ד ר מ"ו פ"י ע"ג
ה"ל י"א וע"ין ע"ג
נ"מ"א סגב ע"ג ע"ש
אש"ע ס"י ק סע"י י"ב

נאמן לומר פרעתי הכל במגו דלי צעי אמר לין את אשתי וא"ת
דכפרק אלמנה ניזונת (כחזנות דף לו-ו"ש ל"ה יתומים) צעי רבי יוחנן
היא אמרה לא נהמו מוונות ויתומים אמרו נהמו על מי להביא
רזיה והא אית ליה הכא דלא אמר כלום וי"ל דהתם מיירי בזמנות
לשעבר ולא בלהבא :

במקום שאין כותבין כתובה - אלא כותבין על תנאי צ"ד ותגבה
לעולם עד שיוציא הבעל שובר דגט שמעיד שגירשה הוא מוכיח
שחייב הוא לה כתובה : אי לא - קקט לה : לא גביא - אי משום
דחייסין דלמא דהר"א ומפקח כתובה וגביא זימנא אחריתי א"כ
משום דלי צעי אמר פרעתי : לאו

לא אמר כלום - ולא מצעי' במקום
שלין כותבין כתובה או במקום
שכותבין ויש עדים שגירשה כתובה
דלינו נאמן לומר פרעתי אם יש
לה עדי גירושין אלא אפי' במקום
שכותבין כתובה ואינה מוציאה
הכתובה אינו נאמן לומר פרעתי
אפי' אם היא מודה שהכתובה היא
בידה וגם הגט בידה נפרעת בעדי
הגט גירדל ווע"ג דמה שנשאר
שאר כתובה בידיה הוא מפסיד שאם
תחזור ותתבע הכתובה הוא יכתוב
שובר שלא תגבה פעם שניה ואפילו
אם יפסיד שוברו יכול לומר פרעתי
מנה מגו דאלמנה נשאתיך אם לין
לה עדי היעומא או פרעתי הכל
במגו דלין את אשתי אם לין לה
עדי קדושין אבל עכשיו שהכתובה
היא בידיה תגבה שנית ומאחזים אם
יפסיד שוברו שכותבין ככתובה בחולתא
דא מ"מ נפרעת בעדי גירושין לבד
בלא חזרת כתובה וגט דר' יוחנן
אית ליה פרק גט פשוט (ב"ב דף
קע"א: ושם) כותבין שובר :

לא אמר כלום מאי מעמא כל מעשה בית דין
כמאן דנקיט שמרא ביריה דמי א"ל רבי חייה
בר אבא לרבי יוחנן ולא משנתנינו היא זו
*הוציאה גט ואין עמו כתובה גובה כתובה
א"ל *אי לאו דללאי לך הספא לא משכתת
מרגניתא תורה אמר אביי מאי מרגניתא
דלמא ב"מקום שאין כותבין כתובה עסקינן
דגט היינו כתובה י' אבל במקום שכותבין
כתובה אי נקיטא כתובה גביא אי לא לא
גביא דהר"א אמר אביי לאו מלחא היא דאמרי
דאי סלקא דעתך במקום שאין כותבין כתובה
עסקינן אבל במקום שכותבין כתובה אי
נקיטא כתובה גביא אי לא לא גביא אלמנה

רבינו חננאל

נמחל שעברו ומסרו
לי - הלך לא חייסין
דהבא ליה (רוחני)
אבל היכא דאית ליה
רווחא חייסין א"ר
הייא בר אבא א"ר יוחנן
הפוען אחר מעשה
ב"ד לא אמר כלום -
ואבר ליה ר' חייה ר'
לא משנתנינו היא זו
הוציאה גט ואין עמו
כלומר לא גרש עד
שבא בב"ד וקיע
כתובתה ואחרי כן נתן
לה גיטא שתקת
חכמים לכתובת
כתובה מנה מאחזים
בגט והנה הוא כמו
מעשה ב"ד לפיכך
אין לו לשעון שפרעתי
ורחה אביי אמר דלמא
מתני' במקום שאין
כותבין כתובה קתיני
אבל במקום שכותבין
כתובה אינו נכה
בגישה אלא בכתובתה -

מן האירוסין במאי גביא בעדי מיתת בעל לטעון ולימא פרעתי וכי תימא
הכי נמי אם כן מה הועילו חכמים בתקנתן א"ל מר קשישא בריה דרב
חסדא לרב אשי *ואלמנה מן האירוסין דאית לה כתובה מנא לן
אילימא מהא דתנן *נתארמלה או נתגרשה בין מן האירוסין ובין מן
הנישואין גובה את הכל דלמא היכא דכתב לה ובי תימא מאי למימרא
לאפוקי מדרבי אלעזר בן עזריה דאמר ישלא כתב לה אלא על מנת
לכונסה אצמריבא ליה דיקא נמי דקתני גובה את הכל אי אמרת בשלמא
דכתב לה היינו דקא תני גובה את הכל אלא אי אמרת דלא כתב לה
מאי

הוציאה גט

גובה כתובה - והכי פירושא דמתני' לר' יוחנן הוציאה גט אפי' עדי
בעדי הגט דכותבין שובר הוציאה כתובה ואין עמה גט פ"י עדי הגט
פרעתי ואבד שוברי שעשו לי שלא תגבה שנית נאמן במגו דלי צעי אמר לא
כסות ועונה וי"ל דטענו חזקין ויהודה לו בשעורין פטור אף מן השעורין
כדאיתא בהמניח (ב"ב דף ק"ג: ושם) והא דתניא בריש שני דיני גזירות
אבל אם היה אומר לא גרשתי פטור אף מן המוונות וא"ת והכי מני אמר
לא גרשתי אף אינה כתובה עד כדי כתובה התם שמה אם היה הבעל
בפניו היה מודה לדבריה אמרה לבעלה גירשתי נאמנת יש לומר
אם תובעת כתובה או אם יש קטעה בינו לבינה אינה נאמנת כמו
במת בעלה דנאמנת ב'פ' האשה שהלכה (יבמות דף קט"ו: ק"י) ומן
הסכנה ואילך שיראה להביא עדי הגט נפרעת א"ע"פ שיש לו מגו
ואע"ג דבשיליה הכותב (כתובות דף פ"ט: ושם) פריך אי ליכא עדי
גירושין במאי גביא ליהמניה במגו היינו דוקא לרב דלית ליה דר' יוחנן
דאמר הכא דלא אמר כלום אבל לר' יוחנן שיהא קודם הסכנה שיתנו
נאמן לומר פרעתי לאחר הסכנה נמי יש ליפות כההדלל יועיל
מגו שלו ואחרי כולה מתני' אף במקום שכותבין כתובה וא"ת
אף במקום שכותבין כתובה וא"ת נמי מסיק כר' יוחנן ומוקי מתני'
אף במקום שכותבין כתובה וקשה דכפר גט פשוט (ב"ב דף קע"א: ושם)
אמר אביי אבד שוברו של זה ויכל להא ומדי משמע דכפר דלין
כותבין שובר וא"ת הוציאה גט ואין עמו כתובה אמאי נפרעת
הא כיון דמסיר כמה שנשאר שטר כתובה בידיה דפירש' לא יפרע
עד שתוליא כתובה ויקרעו ויש לומר דאביי קבל דברי רבא
דאמר עבד ליה לויש מלוה ובפרק המקנא (פסח דף ק"ז: ושם ד"ה
אמר) דתנן אמרה נטמאתי שוברת כתובה ופריך בגמ' דכותבין
שובר אמר אביי תני מקרעת דחויא בעלמא הוא כלומר מהבא לא
תדוק שגם רבא דלית ליה כותבין שובר דחי התם במקום שאין
כותבין כתובה ושמואל דלית ליה לין כותבין שובר ומוקי דך
מתני' פרק הכותב במקום שאין כותבין כתובה מני סבר כר'
יוחנן דלא אמר כלום והוציאה הגט היינו עדי הגט ואע"פ
שמשכיר בגט שנשאר בידיה שאלא לא היה בידיה יכול לומר פעם
אחרת אם יפסיד שוברו לא גרשתיך אם לין לה עדי הגט מ"מ
היא תאמר בעינא לאכאובי ביה דלית ליה דכותבין ביה גיטא דנן
קדעוהו כאביי דבסמוך והוי כמו היכא דלא אפשר דכותבין שובר
כדאיתא בשיליה הכותב (כתובות דף פ"ט: ושם) כתובה ואין
עמה גט שך אירע שכתב לה ואין עמה גט היינו עדי הגט לא
יפרע דנאמן לומר פרעתי מגו דלא גרשתיך ומן הסכנה ואילך
גובה אפילו בלא עדי הגט כדפרישית לר' רב מוקי התם מתני'
בין במקום שאין כותבין כתובה בין במקום שכותבין כתובה וגביא
מנה ומאחזים ע"י שטר גט וקיעין ליה דלא תיהדר ותגבי ביה
וכתבין ע"ג גיטא דנן כו' ופליג אבביי דבסמוך ותוספת ע"י כתובה
לבעד עם עדי הגט שלא יהא לו מגו דלא גרשתיך ופליג נמי
ארבי יוחנן דאמר לן אמר כלום גביא בעדי הגט גרידא :

א"ל לאו דללאי לך הספא כו' - וא"ת וכי דרך למלא מרגליות תחת חרס'
ומפרש ר"ת דבקרקעית הים אבנים רחבות ונראות כחרסים
ותחתיהן נמלאים המרגליות והתחובל (ב"ב דף ק"ג: ושם) נמי
אמרינן לללל במים אדירים והעלית בידך חרס' :
אלמנה מן האירוסין במאי גביא - וא"ת אלמנה מן הנישואין
ובמקום שאין כותבין כתובה לפרוך במאי גביא אי לא אמרינן
דלא אמר כלום דמן האירוסין לין יכול להוכיח דלית לה כתובה
ולפרוך מן הנישואין במקום שאין כותבין וי"ל דבמקום שאין
כותבין אפי' שפיר דלינו נאמן לומר פרעתי כיון דלא נתקנה
כתובה בחזרו מקום אלא במקום שכותבין בשלמא אי לא
נתקנה כתובה אלא בשביל תוספת אבל אי אף משום מנה
ומאחזים תקנו לכתוב כתובה דנאמן לומר פרעתי ויתקנו
לכתוב כתובה :
מן האירוסין מנא ליה דלית לה כתובה - ולא מני למיפשט
מהא דתניא פ' מי שמת (ד' קמ"ה) המאמר את האשה בחולה
גובה מאחזים כו' דליכא לדחויי נמי בכתב לה וסיפא אינטיק
ליה דקתי מקום שנהוג להחזיר קדושין כו' ומ"מ אמת הוא
דארוסה יש לה כתובה אפי' לא כתב גט כדמוכח פרק האומר
(קדושין ד' ס"ה: ושם) דקאמר היא אומרת קדשתני והוא
אומר לא קדשתיך הוא מותר בקרובותיה ולא נתן גט מעגמו
כופין אורו וטעון לה כתובה והתם ע"כ לא כתב לה דלי
כתב לה היכי מני למימר לא קדשתיך דלין דרך לכתוב
כתובה קודם קדושין וכן מוכח פרק גערה (כתובות ד' מ"ד)
וכאן אינו רוצה להוכיח אלא מן ברייתא או מן משנה ולא
מן מיתרואות האמוראים אי נמי הכי קצבי באלמנה מן
האירוסין דלא תגבי בעדי מיתה דליטעון ולימא פרעתי
אבל בגרוסה אף מן האירוסין פשיטא ליה דלית לה כתובה
דגובה כשטר גט כמו גרוסה מן הנישואין במקום שאין
כותבין וקיעין הגט וכתובת אבביה גיטא דנן כו' ובמסקנא
דכפר דאביי אמר כרבי יוחנן הטוען כו' דלא אמר כלום אפי'
אלמנה מן האירוסין אית לה כתובה :

כתובות פ"ח
[יבמות כ"ג
מכות כ"א]

[כתובות פ"ג:
כתובות מ"י
ד"ד: פ"ט]

[יבמות קט"ו:]

[ע"ע ח"ס'
יומא י"ג:
מי איכא]

שנים אוחזין

פרק ראשון

בבא מציעא

יה

מאי גובה את הכל - מחארר שלא התנה עמה כלום מהו החוספת : לא אונין - אין אנוניות חל עליו לאיסור אכילה קדשים : ולא מטמא לה - אם כהן הוא דכתיב (ויקרא כב) כי אם לשאריו והיינו לשפתו והאי לאו שאריו הוא דלא בלא עדין לידו קירוב גסר : ולא מטמאם

אמן גם מנה ומתאים כתיב ביה - תימה היכי מוכח דלפילו במקום שכותבין כחובה דגביא אפי' כי לא נקטתא כחובה דלמלא הכא במקום שאין כותבין וגביא בשטר גט וכותבין בגט

מאי גובה את הכל מנה ומתאים הוא דאית לה ואלא *מדתני רב חייה בר אבמי *אישתו ארוסה לא אונין ולא מטמא לה וכן היא לא אוונת ולא מטמאה לו ימתה אינו יורשה ימת היא גובה כתובתה דלמא דכתב לה וכי תימא (ב) דכתב לה מאי למימרא מתה אינו יורשה איצטריכא ליה אלא אביי מגופה דמתני' קא הדר ביה דאי ס"ד במקום שאין כותבין כחובה עסקין דגט היינו כתובתה אמו גט מנה מאתים כתיב ביה וכי תימא כיון דתקינ רבנן למגבא לה כמאן דכתיב ביה דמי למעון ולימא פרעתה וכי תימא דאמרין ליה אי פרעתה איבעי לך למיקרעיה אמר לן לא שבקתן אמרה בעינא לאנסובי ביה וכי תימא אמרינן ליה איבעי לך למיקרעיה ומכתב אגביה גימא דגן דקרענהו לא משום דגימא פסולה הוא אלא כי היכי דלא תגבי ביה זמנא אחריתי אמו כל דמגבי בני דינא מגבי :

במקום שאין כותבין כחובה וגביא כעדי הגט אבל גט לא קרעינן משום דבעיא לאתכובי ביה והוי כמו היכא דלא נפשיז דכותבין ביה שטר אבל במקום שכותבין כחובה לא יפרע עד שפוליא שטר כחובה מידה או משום שהיא נאמן לומר פרסמי

דאי גופא קשיא ליה הדר ביה : דאי ס"ד - דעממא לאו משום דאין טוענין אחר מעשה ז"ל הוא אללא משום דגט היינו כחובה : אמו גט מנה מאתים כתיב ביה - דגימא הוא מוכיח על החוב : כמו דכתיב ביה דמי - דלא פסקא לן מילתא דכחושה מנה מאתים : אמו כל דמגבי בני דינא מגבי לה - וכי כל הפרע חוב בל לב"ד במקום שפרע לה לא היו ז"ל שיכתבו לו כן : הא אמר חנו - עכשיו : נוטין - ואפילו נמלא לזמן מרובה משכפל ולא חיישינן שמה גט אחר הוא ששומטין שוין ומאחר

למה לזמנין דאין כותבין כחובה ומשום דאין כותבין כחובה ואינו נאמן לומר פרסמי כיון דלא נקטתא כחובה בלאו כותבין וי"ל דלא נקטתא כחובה דאין כותבין כחובה וי"ל דלא נקטתא כחובה דאין כותבין כחובה עמה גט אלמלא במקום שכותבין כחובה עסקין דאין סכרה להעמיד שכן אירע שכתב לה בעבור שהתנה לכתוב ביה כיון שיש לה כחובה והיא מוליאהרם בן לימא פרעתי אללא ודאי לא חמר כלום וכותבין שוכר :

אמר חנו נוסחין וי"ל ממלן דלמלא אפילו חמר טע אין עסקין והא דקתני נמלך היק נמלך שלא ליתן ומתחמת כן לא חשש לשמור ואלא דעכשיו רואה לחזור ולגרשה וסבר שזהו הגט שאכזר ממנו וחמר חנו ואפילו הכי אין נוסחין דשמה אין זה גיטא אללא כפל מותר שמנו כשמו אבל לא נמלך לכתיבה ולגרשה וגרשה מחזירין לה הגט לראיה אפי' אינו שלה וי"ל דדייק מדלא קתני כחובים היו ולא נתקן ומדקתני נמלך משמע שחושש שמא אינו רואה עתה לגרשה אבל אם חמר טעו לה נוסחין ואין לחוש שמה מחמר נפל ואל"ת

דמיא נוסחין כתיב ביה - דגימא הוא מוכיח על החוב : כמו דכתיב ביה דמי - דלא פסקא לן מילתא דכחושה מנה מאתים : אמו כל דמגבי בני דינא מגבי לה - וכי כל הפרע חוב בל לב"ד במקום שפרע לה לא היו ז"ל שיכתבו לו כן : הא אמר חנו - עכשיו : נוטין - ואפילו נמלא לזמן מרובה משכפל ולא חיישינן שמה גט אחר הוא ששומטין שוין ומאחר

אמר נפל : מלאו לאתרו - התם (גיטין כז) מפרש כד שכתב וי"ל דאין מילתא דכחושה מנה מאתים : אמו כל דמגבי בני דינא מגבי לה - וכי כל הפרע חוב בל לב"ד במקום שפרע לה לא היו ז"ל שיכתבו לו כן : הא אמר חנו - עכשיו : נוטין - ואפילו נמלא לזמן מרובה משכפל ולא חיישינן שמה גט אחר הוא ששומטין שוין ומאחר

דמיא נוסחין כתיב ביה - דגימא הוא מוכיח על החוב : כמו דכתיב ביה דמי - דלא פסקא לן מילתא דכחושה מנה מאתים : אמו כל דמגבי בני דינא מגבי לה - וכי כל הפרע חוב בל לב"ד במקום שפרע לה לא היו ז"ל שיכתבו לו כן : הא אמר חנו - עכשיו : נוטין - ואפילו נמלא לזמן מרובה משכפל ולא חיישינן שמה גט אחר הוא ששומטין שוין ומאחר

אמר נפל : מלאו לאתרו - התם (גיטין כז) מפרש כד שכתב וי"ל דאין מילתא דכחושה מנה מאתים : אמו כל דמגבי בני דינא מגבי לה - וכי כל הפרע חוב בל לב"ד במקום שפרע לה לא היו ז"ל שיכתבו לו כן : הא אמר חנו - עכשיו : נוטין - ואפילו נמלא לזמן מרובה משכפל ולא חיישינן שמה גט אחר הוא ששומטין שוין ומאחר

דמיא נוסחין כתיב ביה - דגימא הוא מוכיח על החוב : כמו דכתיב ביה דמי - דלא פסקא לן מילתא דכחושה מנה מאתים : אמו כל דמגבי בני דינא מגבי לה - וכי כל הפרע חוב בל לב"ד במקום שפרע לה לא היו ז"ל שיכתבו לו כן : הא אמר חנו - עכשיו : נוטין - ואפילו נמלא לזמן מרובה משכפל ולא חיישינן שמה גט אחר הוא ששומטין שוין ומאחר

אמר נפל : מלאו לאתרו - התם (גיטין כז) מפרש כד שכתב וי"ל דאין מילתא דכחושה מנה מאתים : אמו כל דמגבי בני דינא מגבי לה - וכי כל הפרע חוב בל לב"ד במקום שפרע לה לא היו ז"ל שיכתבו לו כן : הא אמר חנו - עכשיו : נוטין - ואפילו נמלא לזמן מרובה משכפל ולא חיישינן שמה גט אחר הוא ששומטין שוין ומאחר

דמיא נוסחין כתיב ביה - דגימא הוא מוכיח על החוב : כמו דכתיב ביה דמי - דלא פסקא לן מילתא דכחושה מנה מאתים : אמו כל דמגבי בני דינא מגבי לה - וכי כל הפרע חוב בל לב"ד במקום שפרע לה לא היו ז"ל שיכתבו לו כן : הא אמר חנו - עכשיו : נוטין - ואפילו נמלא לזמן מרובה משכפל ולא חיישינן שמה גט אחר הוא ששומטין שוין ומאחר

אמר נפל : מלאו לאתרו - התם (גיטין כז) מפרש כד שכתב וי"ל דאין מילתא דכחושה מנה מאתים : אמו כל דמגבי בני דינא מגבי לה - וכי כל הפרע חוב בל לב"ד במקום שפרע לה לא היו ז"ל שיכתבו לו כן : הא אמר חנו - עכשיו : נוטין - ואפילו נמלא לזמן מרובה משכפל ולא חיישינן שמה גט אחר הוא ששומטין שוין ומאחר

דמיא נוסחין כתיב ביה - דגימא הוא מוכיח על החוב : כמו דכתיב ביה דמי - דלא פסקא לן מילתא דכחושה מנה מאתים : אמו כל דמגבי בני דינא מגבי לה - וכי כל הפרע חוב בל לב"ד במקום שפרע לה לא היו ז"ל שיכתבו לו כן : הא אמר חנו - עכשיו : נוטין - ואפילו נמלא לזמן מרובה משכפל ולא חיישינן שמה גט אחר הוא ששומטין שוין ומאחר

אמר נפל : מלאו לאתרו - התם (גיטין כז) מפרש כד שכתב וי"ל דאין מילתא דכחושה מנה מאתים : אמו כל דמגבי בני דינא מגבי לה - וכי כל הפרע חוב בל לב"ד במקום שפרע לה לא היו ז"ל שיכתבו לו כן : הא אמר חנו - עכשיו : נוטין - ואפילו נמלא לזמן מרובה משכפל ולא חיישינן שמה גט אחר הוא ששומטין שוין ומאחר

דמיא נוסחין כתיב ביה - דגימא הוא מוכיח על החוב : כמו דכתיב ביה דמי - דלא פסקא לן מילתא דכחושה מנה מאתים : אמו כל דמגבי בני דינא מגבי לה - וכי כל הפרע חוב בל לב"ד במקום שפרע לה לא היו ז"ל שיכתבו לו כן : הא אמר חנו - עכשיו : נוטין - ואפילו נמלא לזמן מרובה משכפל ולא חיישינן שמה גט אחר הוא ששומטין שוין ומאחר

אמר נפל : מלאו לאתרו - התם (גיטין כז) מפרש כד שכתב וי"ל דאין מילתא דכחושה מנה מאתים : אמו כל דמגבי בני דינא מגבי לה - וכי כל הפרע חוב בל לב"ד במקום שפרע לה לא היו ז"ל שיכתבו לו כן : הא אמר חנו - עכשיו : נוטין - ואפילו נמלא לזמן מרובה משכפל ולא חיישינן שמה גט אחר הוא ששומטין שוין ומאחר

דמיא נוסחין כתיב ביה - דגימא הוא מוכיח על החוב : כמו דכתיב ביה דמי - דלא פסקא לן מילתא דכחושה מנה מאתים : אמו כל דמגבי בני דינא מגבי לה - וכי כל הפרע חוב בל לב"ד במקום שפרע לה לא היו ז"ל שיכתבו לו כן : הא אמר חנו - עכשיו : נוטין - ואפילו נמלא לזמן מרובה משכפל ולא חיישינן שמה גט אחר הוא ששומטין שוין ומאחר

אמר נפל : מלאו לאתרו - התם (גיטין כז) מפרש כד שכתב וי"ל דאין מילתא דכחושה מנה מאתים : אמו כל דמגבי בני דינא מגבי לה - וכי כל הפרע חוב בל לב"ד במקום שפרע לה לא היו ז"ל שיכתבו לו כן : הא אמר חנו - עכשיו : נוטין - ואפילו נמלא לזמן מרובה משכפל ולא חיישינן שמה גט אחר הוא ששומטין שוין ומאחר

דמיא נוסחין כתיב ביה - דגימא הוא מוכיח על החוב : כמו דכתיב ביה דמי - דלא פסקא לן מילתא דכחושה מנה מאתים : אמו כל דמגבי בני דינא מגבי לה - וכי כל הפרע חוב בל לב"ד במקום שפרע לה לא היו ז"ל שיכתבו לו כן : הא אמר חנו - עכשיו : נוטין - ואפילו נמלא לזמן מרובה משכפל ולא חיישינן שמה גט אחר הוא ששומטין שוין ומאחר

אמר נפל : מלאו לאתרו - התם (גיטין כז) מפרש כד שכתב וי"ל דאין מילתא דכחושה מנה מאתים : אמו כל דמגבי בני דינא מגבי לה - וכי כל הפרע חוב בל לב"ד במקום שפרע לה לא היו ז"ל שיכתבו לו כן : הא אמר חנו - עכשיו : נוטין - ואפילו נמלא לזמן מרובה משכפל ולא חיישינן שמה גט אחר הוא ששומטין שוין ומאחר

דמיא נוסחין כתיב ביה - דגימא הוא מוכיח על החוב : כמו דכתיב ביה דמי - דלא פסקא לן מילתא דכחושה מנה מאתים : אמו כל דמגבי בני דינא מגבי לה - וכי כל הפרע חוב בל לב"ד במקום שפרע לה לא היו ז"ל שיכתבו לו כן : הא אמר חנו - עכשיו : נוטין - ואפילו נמלא לזמן מרובה משכפל ולא חיישינן שמה גט אחר הוא ששומטין שוין ומאחר

יבמות כז ע"פ מגו פחות גב פ"ג ע"פ פ"ד פ"ה פ"ה פ"ה

[ויק' נכמ"א]

גיטין כז [לעיל ע"א]

גיטין כז

[לקמן כ גיטין כז]

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

קנה ב מיה

מהו "גובה את הכל". מנה ומאתים הוא שיש לה.

ואלא מזה שלמדנו רב חייא בר אמי, [מי שמת] אשתו ארוסה¹²⁰, לא אונן [בגללה, שאסור באכילת קדשים, ואם הוא כהן] לא מטמא [את עצמו] עליה. וכן [אם הוא מת] היא לא אוננת [עליו] ולא מטמאה לו [פי' אין מצוה להטמאות ולהתעסק בקבורתה, שזה רק שייך לו' מתי מצוה¹²¹]. [ואם היא] מתה, [הוא] אינו יורש אותה¹²², [ואם] מת הוא, [היא] גובה כתובתה¹²². אולי [כל זה מדובר] שכתב לה [תוספת]. ואם תאמר, [שכל זה מדובר דווקא] שכתב לה [תוספת] למה יש לו לומר אותו. צריכים את זה [לענין אם] מתה אינו יורשה.

אלא, אביי [שאמר "וכי זה לא דבר"²] חזר מעצם המשנה שלנו [פי' שדברי המשנה עצמם היו קשים]. שאם תחשוב שמדובר במקום שאין כותבין כתובה, שגטה היינו כותבתה [ולא משום שאין נאמן לומר פרעתי על תנאי בית דין], וכי כתוב בגט מנה [או] מאתים [שזה מוכיח על חוב]. ואם תאמר, כיון שהרבנים תקנו לגבות אותה, דומה כאילו כתוב בו. [אם כן היורש של הבעל יכול] לטעון ולומר, פרעתי. ואם תאמר, שאומרים לו אם פרעתה, היית צריך לקרוע [את הגט], אמר לנו [היורש אמר לבית דין, היא] לא ירשה [לנו, שכן האלמנה] אמרה, אני רוצה להתחתן איתו [עם הגט לראיה שאני התגרשתי]. ואם תאמר, אומרים לו היית צריך לקרוע [את הגט] ולכתוב עלי גבו, גט זה שקרענו אותו, לא משום שגט פסולה הוא, אלא כדי שלא תגבה בו עוד פעם, וכי כל מי שגובה בבית דין גובה [אולי במקום שפרע לה לא היו בית דין שיכתבו לו כן].

משנה. [מי ש]מוצא גיטי נשים או שחורוי עבדים, [או] שטר צוואה¹²³, [או שטר] מתנה או שוכרים, הרי זה לא יחזיר, שאני אומר, [אולי] כתובין היו, ונמלך [המתחייב] עליהן שלא ליתן אותם.

¹²⁰ עי' ש"ע (י"ד סי' שעג ס"ד): אלו הם הקרובים שמיטמא להם אשתו נשואה שהיא כשרה אבל פסולה או גרושה או ארוסה לא אונן ולא מיטמא לה וכן היא לא אוננת ולא מיטמאה לו ומיטמא לאמו אפילו נתחללה ולבנו דקים ליה שכלו לו וחדשו או שהם משלשים יום ואילך אפילו הם פסולים אלא אם כן הם בני שפחה או כותית אבל לאחיו ולאחותו מאמו אינו מטמא (וכן אינו מטמא) לאחותו ארוסה אפילו היא ארוסה לכהן ולא לאנוסה ומפוחה אבל מטמא לאחותו ארוסה שנתגרשה ובוגרת ומוכת עץ ומיטמא לשומרת יבם אפילו אם כתב בכתובתה אי מיתת בלא בניס תהדר כתובתך לבי נשא (פירוש לבית אביה): ביאור: נשואה – היינו חופה ואם מסרה לשלוחי הבעל יש מח' אם מטמא לה בעלה ולהיפך באחותו, ולענין חופת נדה יש מח' עי' אה"ע סא (רע"א).

פסולה – אפילו יש לו בנים ממנה (ש"ך).

ולא מיטמאה לו – אינה מחוייבת (ש"ך).

נתחללה – שאחר שנולד הוא נתגרשה והתחנה עם כהן (ש"ך).

שהם מל' יום ואילך – שאינו מטמא לספק נפל (ש"ך).

אחר שנתגרשה - מן האירוסין (ש"ך)...

עי' ש"ע (י"ד סי' שעד ס"ד): כל הקרובים שהכהן שיטמא להם שהם אביו ואמו ובתו ובתו ואחיו ואחותו מאביו הבתולה ואשתו מתאבלים עליהם ועוד הוסיפו עליהם אחיו מאמו ואחותו מאמו בין בתולה בין נשואה ואחותו נשואה מאביו שמתאבלים עליהם אף על פי שאין כהן מיטמא להם וכשם שהוא מתאבל על אשתו כך היא מתאבלת עליו¹²⁰ ודוקא אשתו כשרה ונשואה אבל פסולה או ארוסה לא אבן בנו ובתו ואחיו ואחותו אפילו הם פסולים מתאבל עליהם חוץ מבנו ובתו אחיו ואחותו משפחה וכותית שאינו מתאבל עליהם:

ביאור: שהכהן מטמא להם – ומאחר שמיטמא לשומרת יבם מתאבל עליה (רע"א), ו"א שזה מח' לגבי אבן (פ"ת).

עי' ש"ע (אה"ע סי' נה ס"ה): ארוסה שמתה, אם היה הארוס כהן, אינו מטמא לה. ואם מת הוא, אינה חייבת ליטמא לו, ואינו יורשה, ואינו חייב בקבורתה, אלא אביה יורשה ואביה קבורה. (וה"א אם נשאה במקום שלא זכה בנדוניה (סברת הרב), כדרך שנתבאר ס"ס ז"ג).

אינו מטמא לה - אף על גב דמקרי קנין כספו מן התורה מ"מ לענין טומאה כתיב כי אם לשארו וארוסה לאו שארו מיקרי (ח"מ, ב"ש).

אינה חייבת ליטמא לו - דמצוה הוא לטמא למתים האמורים בפרשה וארוס' אינה מצווה לטמא לארוס שלה (ח"מ), אבל איסור' ליכא בה שהרי ק"ל בני אהרן ולא בנות אהרן (ח"מ ב"ש), ברגל אסורה ליטמא דחייב אדם לטהר את עצמו ברגל (ב"ש), מש"כ הב"ש דחייב אדם לטהר עצמו ברגל, זהו רק על זמן הבית ו"א דחייב לטהר עצמו ברגל היה ג"כ אחר חורבן הבית בזמן התנאים ואמוראים לפי שהיה להם עדיין אפר פרה (פ"ת).

במקום שלא זכה בנדוניה - כלומר שהנדן בבית אביה לדעת ר"ת או היכא שצריך להחזיר הנדן תוך שנה ראשונה מצד תקנת שו"ם ובשנה שניה נראה שהקבורה מוטלת על שניה' מאחר שהיה ובעלה חולקין הנדן (ח"מ), היינו כשאינו יורש כלום אפילו נכסי מלוג, ודברי ח"מ לענין שנה שניה קשים, שכן שומרת יבם חולקים נמי היבם עם יורשים ומ"מ היבם חייב בקבורה כמ"ש בסו" ק"ס ומכ"ש הבעל כשהוא יורש נכסי מלוג אפי' החצי חייב הוא לבדו הוצאות

גמרא. [כל] הסיבה [שלא מחזירים, שחוששים] שנמלך שלא לתנן, הרי [אם המתחייב] אמר תנו [עכשיו], נותנים, ואפילו ל[אחר] הרבה זמן [ולא חוששים שמא גט אחר הוא ששמותיהן שוין, ומאדם אחר נפל].

ושאלו סתירה, [שליח] המביא גט ונאבד הימנו¹²⁴, [אם השליח] מצאו מיד, כשר, אם לא, פסול. אמר רבה, [הסתירה הזה] לא קשה, כאן, [שפוסלים אותו אם מצאו לאחר זמן, מדובר] במקום שהשיירות מצויות [ולכן יש חשש אולי זה גט של מישהו אחר, ולא מגרש את האשה], כאן, במקום שאין השיירות מצויות. [הגמ' מוסיף על דברי רבה] ואפילו במקום שהשיירות מצויות, [כל מה שיש חשש אולי זה גט של מישהו אחר רק] אם הוחזקו שני [אנשים בשם] יוסף בן שמעון בעיר אחת [וגט זה כתוב על שמו, ולכן אולי גט זה כתוב עבור יוסף בן שמעון השני]. שאם לא תאמר כך [שרק חוששים במקום שיש גם שיירות וגם שני אנשים באותו שם], קשה [דברי] רבה על דברי רבה.

שהיה גט שנמצא בבית דין של רב הונא [פי' במקום שהוא יושב ודן, ומתוך שהכל רגילין אצלו לרדן היו ליה מקום שהשיירות מצויות שם], שהיתה כתוב בו, בעיר "שוירי" על נהר "רכיס". אמר רב הונא,

קבורה (ב"ש), ועיקר כהב"ש וכל שיורשי בעל או יבם יורשים קצת נדוניה הם חייבים בקבורתה, והוצאת קבורה לחצאין וכן מה שהוציא בחליה (פ"ת).

¹²¹ אב, אם, אח, אחות, בן זוג, בן בת.

¹²² עי' ש"ע (אה"ע סי' נה ס"ו): המאוס את האשה וכתב לה כתובה, ולא כנסה לחופה, עדיין ארוסה היא ואינה נשואה, שאין הכתובה עושה נשואין; ואם מת או גירשה, גובה עיקר כתובה מבני חורין, ואינה גובה תוספת כלל, הואיל ולא כנסה. אבל אם אירס אשה ולא כתב לה כתובה, ומת או גירשה והיא ארוסה, אין לה כלום, ואפילו העיקר, שלא תקנו לה עיקר כתובה עד שתנשא או עד שיכתוב. (ו"א דארוסה יש לה כתובה) (הרא"ש והר"ן והטור), (אבל נוהגין כסברא הראשונה).

ביאור: גובה עיקר כתובתה מבני חורין - ו"א שגובה ממשועבדים, ואע"פ שתוספת לא כתב לה אלא ע"מ לכנסה מ"מ שטר גמור היו לענין מנה מאתים (ח"מ, ב"ש), ותוספת כתובה אפילו אם כתב לה, אין לה מן האירוסין, בין אם נתאלמנה או נתגרשה, ו"א אם נתגרשה יש לה תוספת כתובה (ב"ש)

אבל נוהגין כסברא ראשונה - כלומר שאין לארוסה כתובה אם לא כשכתב לה, ואם כתב למשודכת וחזרו בהם קודם אירוסין אפי' מנה ומאתים אין לה שלא כתב לה אלא ע"מ לקדשה ולכונסה (ח"מ וב"ש).

¹²³ עי' רש"י לעיל יג ע"א.

¹²⁴ עי' ש"ע (אה"ע סי' קלב ס"ד): המביא גט ונפל ממנו במקום ששיירות (פי' חבורות של אנשים הולכי אורח) מצויות, או אפילו במקום שאין השיירות מצויות, ובעיר שנכתב הגט הוחזקו שנים ששמותיהם ושמות נשותיהם שוים, אם מצאו לאלתר יראה שלא עבר שום אדם שם משעה שנפל עד שמצאו, או אפילו לא מצאו לאלתר ויש לו סימן מובהק או טביעות עין בגט, או אפילו אין לו סימן וטביעות עין בגט אלא שמוצאו בכלי שהיה בו הגט ויש לו סימן או טביעות עין בכלי ויודע שלא השאילו לאחר או שמצאו קשור בכיס או בארנקי או בטבעת שחזקת כלים אלו שאינו משאילם לאחרים, או שמצאו בביתו בין כלי, כשר, ולא חיישינן שמא אחר הוא. אבל אם אינו יודע אם עבר אדם שם, ואין לו טביעות עין וסימן בכלי ולא בגט, חיישינן שמא לא זה הוא הגט שנאבד לזה, ואפי' אם עדים מעידים שהאחר שהוחזק בשמו של זה לא היה בעיר כשנכתב וכו'.

ביאור: אז חיישי' שמא אדם אחר עבר במקום זה ונפל ממנו וכן אם אינן שיירות מצויות ובעיר שנכתב הגט הוחזקו ב' ששמותיהם שוין לא מחזירין אבל אם במקום הכתיבה לא הוחזקו שנים ששמותיהן שוין אף על גב במקום שנמצא גט הוחזקו שנים מחזירין שהרי כותבים שם עיר בגט ואיירי שנכתב בגט שם העיר ומ"מ היכא דשיירות מצויות חיישינן שמא יש עוד מקום כשם מקום הכתיבה אף על גב דלא הוחזקו שני עיירות ששמותיהם שוין מ"מ חיישינן שמא יש עוד עיר כשם עיר זו, ועי' רמ"א סי' סז שאם הוזכר שם העיר אין לחוש לשיירות מצויים, אלא ע"כ דחיישינן שמא יש עוד עיר דשמה כך ושם נהר כך גם, לדידן דק"ל בחד ריעותא אין מחזירים חיישינן לשני שוירי אם שכח שיירות אפילו לא הוחזק, ו"א אם נכתב כאן ונאבד לא חיישינן שמא מאחר נפל אפילו אם שיירות מצויים כי אמר' כאן נמצא כאן היה משום הכי לא חיישי' שם (ב"ש).

עי' המשך הערה. **Error! Bookmark not defined.**

חוששים לשני [עירות הנקראים] "שוירי" [אף על פי שבא אחד לפנינו ואמר ממני נפל, ופלוני היה משלחו לאשתו, ויודעין אנו שאין שם בשוירי שני אנשים ששמותיהן שוין - חיישין שמה שוירי אחרת יש, ויש בה יוסף בן שמעון אחר]. ואמר רב חסדא לרבה, לך תעיינן בה, שלמחר רב הונא ישאל אותך. יצא ועיין ומצא, שלמדנו, כל מעשה בית דין, הרי זה יחזיר [פי' כל דבר שבא לבית דין לקיימו, שאין חשש ששינה דעתו שלא ליתנו]. והרי הבית דין של רב הונא דומה כמקום שהשיירות מצויות, ורבה פשט שיחזיר. אלמא, אם הוחזקו שני יוסף בן שמעון, כן [חוששים שהוא גט של אחר], ואם לא, לא.

רבה עשה מעשה כהלכה זו [שצריכים שניהם, גם מקום שהשיירות מצויות וגם הוחזקו ב' אנשים בשם זה] ב"בית הפשתן" של פומבדיתא. יש שאמרו, [שזה קרה] איפה שמוכרים פשתן, והוא שלא הוחזקו [שני אנשים באותו השם שכתוב בגט, ולכן הוא החזיר את הגט], אף על גב ששכיחים שיירות [שם שבאים לקנות פשתן]. ויש שאמרו, [שזה קרה] איפה ששורים את הפשתן [שהוא מקום שאין אנשים מצויים], ואף על גב שהוחזקו [שני אנשים באותו השם, עכ"ז הוא החזיר לו את הגט].

רבי זירא שאל סתירה בין המשנה שלנו לברייתא ותרץ [אותו], למדנו, המביא גט ואבד הימנו, מצאו לאלתר, כשר, ואם לא, פסול. ולמדנו אחרת, מצא גט אשה בשוק¹²⁵, בזמן שהבעל מודה, יחזיר לאשה, אין הבעל מודה, לא יחזיר לא לזה ולא לזה. והרי כתוב, בזמן שהבעל מודה, יחזיר לאשה, ואפילו לזמן מרובה. [ורבי זירא] תירץ, כאן [שאמרו] לא להחזירו מדובר [במקום שהשיירות מצויות, וכאן [שאמרו] כן להחזיר את הגט] במקום שאין השיירות מצויות.

יש שאמרו, והוא שהוחזקו [בב' אנשים באותו השם, ולכן] לא החזירו, והיינו [ההלכה] של רבה. יש שאמרו, אף על גב שלא הוחזקו לא החזירו¹²⁶, [ורבי זירא] חולק על רבה.

זה מובן שרבה לא אמר כרבי זירא, שזה יותר חזק לשאול מהמשנה שלנו [מאשר מברייתא, שמשנה היא העיקר, ויש קושי כאשר הם סותרים זה את זה, וצריך לתרץ את זה אבל ברייתא אפר שהיא אינה עיקר]. אלא

¹²⁵ ע"י רמב"ם (גולה ואבדה פ"ח ה"ו): מצא גיטי נשים בזמן שהבעל מודה יחזיר לאשה, אין הבעל מודה, אם נתנה האשה סימן מובהק ינתן לה ואם לאו לא יחזיר לא לזה ולא לזה, אמר הבעל מידי נפל ונתן סימניו והאשה אומרת מידי נפל ונתנה סימניו ינתן לה, והוא שתתן סימן מובהק כגון שאמרה נקב יש בצד אות פלונית, שאילו לא הגיע לידה לא היתה יודעת. +/השגת הראב"ב/ מצא גיטי נשים בזמן שהבעל מודה יחזיר לאשה. א"א תמה אני היכי פסקה למילתא שהרי בעינן לאלתר אי נמי בשלא הוחזקו שני יוסף בן שמעון ומקום שאין השיירות מצויות ככתוב בהלכות הרב ז"ל (לדף יח).

ע"י ה"ה: מצא גיטי נשים וכו'. כתב הר"א ז"ל א"א תמה אני היכי פסקה למילתא שהרי בעינן לאלתר אי נמי בשלא הוחזקו שני יוסף בן שמעון ומקום שאין השיירות מצויות ככתוב בהלכות הרב ז"ל. ונ"ל שרבינו ז"ל סומך במ"ש בדינין אלו בפ"ג מהלכות גירושין ושם ביאר בארוכה ומה שנראה לו מענין פסול הגט והכשרו אבל כאן לא בא להודיענו אלא בזמן שהגט כשר אם ינתן לו או לא זה פשוט וברייתא היא פרק שנים אוחזין (דף י"א):

ע"י אבן האזל: והנראה בזה דהתוס' הקשו במה דפריך בגמ' הא אמר תנו נותנין דמנלן שהרי דקתני ונמלך היינו לאפוקי אם גרשה מקודם דמחזירין לה לראיה ותירצו דמדלא קתני ולא נתנו וקתני ונמלך משמע דאם רוצה עכשיו ליתן יכול ליתן, ובמה דרמי ר' זירא אברייתא דקתני בזמן שהבעל מודה יחזיר לאשה הקשו ג"כ בתוס' דדילמא יחזיר לאשה לראיה בעלמא, ותירצו דבאמת אינו נאמן שכבר נתגרשה ומה דנתיא יחזיר לאשה היינו שנתגרשה בחזרה זו, אבל מדברי הרמב"ם לא משמע כן דא"כ ה"ל לפרש שצריך דוקא שיתנו בפני עדי מסירה ובתורת גירושין בשליחות הבעל ופשטא דיחזיר לאשה משמע דהוא בתורת שהוא שלה, וגם בלשון הברייתא קשה לפרש כן.

ע"י המשך בהערה נח.
וע"י ש"ע (אה"ע סי' קנ"ג): המוצא גט אשה בשוק, אם האשה נותנת סימן, שאומרת: נקב יש בצד אות פלוני, ואומרת שכבר נתגרשה בו וממנה נפל, יחזירה לה, אפי' אם הבעל מכחישה ואומר שממנו נפל ולא גרשה מעולם אלא שצווה לכתבו ועדיין לא נתנו. אפי' אם גם הוא נותן בו סימן. ואם אינה נותנת בו סימן, והבעל מכחישה, לא יתנוהו לא לו ולא לה. ואם הבעל מודה שכתבו, ואומר שיתנוהו לה להתגרש, במקום ובשעה שראוי להחזיר, דליכא למיחש שמאחר נפל על פי מה שנתבאר בסימן קל"ב, יתנוהו לה ותתגרש בו מעתה. ואם לאו, לא יתנוהו לה. ואם הוא מודה שנתגרשה בו, והיא שואלת אותו לגבות בו כתובתה, והוא אומר שכבר פרעה והחזירתו לו וממנו נפל, מחזירו לה, אפי' אינה אומרת: נקב יש בצד אות פלונית, רק בשאר סימן (שאינו מובהק (כל כך), כגון שאומרת: כך וכך אצבעות באורך הגט או ברחבו, או שאומרת מדת החוט הקטן בו. אבל אם אמרה: הגט היה ארוך או קצר, ואינה מכוונת מדתו, או החוט לבן או שחור, או שאמרה שהוא מונח בחפיסה או בבלוסקמא, אינו סימן להחזירה לה על ידו.

רבי זירא, למה לא אמר כרבה. אמר, וכי כתוב [במשנה], הרי [אם הבעל] אמר "תנו", נותנין ואפילו לזמן מרובה. אולי הרי [אם הבעל] אמר "תנו", נותנין, ובאמת כמו שלמדנו, [דווקא אפשר להחזיר] מיד [אבל לאחר זמן זה פסול, אבל אי אפשר לומר כך בברייתא, שכתוב להחזיר לאשה, והיו צריכים לחלק בין מיד ללאחר זמן].

לפי מי שאמר לפי רבי זירא במקום שהשיירות מצויות ואף על גב שלא הוחזקו שני יוסף בן שמעון, וזה חולק על רבה, במה חולקים. רבה סבר, שכתוב כל מעשה בית דין הרי זה יחזיר מדובר [דווקא] שמצאנה בבית דין, ובית דין כמקום שהשיירות מצויות. ו[אם] הוא [במקרה] שהוחזקו [שני אנשים באותו השם], לא יחזיר, [אבל אם] לא הוחזקו, יחזיר.

ורבי זירא אמר לך, וכי כתוב כל מעשה בית דין שנתמצאו בבית דין. כתוב כל מעשה בית דין יחזיר, ובאמת [מדובר] שמצאנה מחוץ [לבית דין במקום שאין השיירות מצויות].

רבי ירמיה אמר, [זה שכתוב להחזיר הגט מדובר במקרה] כגון שאמרו העדים, מעולם לא חתמנו אלא על גט אחד של יוסף בן שמעון. אם כן, למה לומר [את המקרה, זה מאד רחוק]. מה הייתי אומר, ליחוש אולי קרה שמו [של בעל הגט הזה שנאבד] כשמו [של בעל הגט הזה שנמצא], וגם שמות [העדים כעדים] [אחרים שחתמו על גט עם אותו השם], לכן לומדים.

רב אשי אמר, [זה שכתוב להחזיר את הגט מדובר] כגון שאמר נקב יש בו בצד אות פלונית. ודוקא בצד אות פלונית [שהוא סימן מובהק], אבל נקב תסם, לא.

רב אשי הסתפק, אם סימנים [שבהם מחזירים אבידה, שהוא סימן כל שהוא ולא סימן מובהק], הוא דאורייתא [ולכן אפשר לסמוך על זה לגבי איסור תורה, כמו גט אשה] או דרבנן [ודווקא סומכים על זה באבידה שהפקר בית דין הפקר, אבל לא סומכים על זה לענין איסור]. רבה בר בר חנה [היה שליח להביא גט]

ביאור: לא לו ולא לה - איירי כאן דנמצא הגט במקום דליכא למיחש דנפל מאחר כמ"ש בסמוך (ב"ש), אין להקשות למה לא יחזירה הא אם אמרה גרשתי נאמנת דכיון דנמצא הגט בשוק גרע טפי ואיתרע זכות דידה כיון דלא יהבה סימנים (ט"ז).

ותתגרש בו מעתה - אפי' אם אמר הבעל שנתגרשה כבר בו ביום הכתיבה אינו נאמן על העבר אלא נתגרש מעתה, דאינו נאמן שתטרוף פירות מכאן ולהבא היינו מחמת דיבורו גרשתי אבל ליתן לה הגט היום נאמן כשאין חשש שנפל מאחר אף על פי שאומר שגרש כבר ונפל ממנו, וכל זה איירי כשאינה נותנת סי' אבל אם היא נותנת סי' מגורשת מיום הכתיבה, ולכאור' נראה דאין נותן לה הבעל אלא נותן לה ע"י שליח וכיון דנתאחר בין הכתיבה לנתניה ואפשר הואיל לפ"ד גירש כבר אף על גב דהוא אינו נאמן על העבר מ"מ לא חיישין כבה"ג משום האיחור דאפשר דגירש אותה באותו יום (ב"ש).

והוא אומר שכבר פרעה - ואיירי נמי כשאין חשש שנפל מאחר דאל"כ אפילו אם שניהם אומרי' דגרש' אינם נאמני' כיון דידוע דהיא היתה אשתו כמ"ש בסי' קע"א אף על גב שם איירי כשאומר שנתן לשה? הא כתבתי שם אפילו כשאומר גרשתי ג"כ אינו נאמן למאי דק"ל בעל שאמר גרשתי אינו נאמן (ב"ש). מחזירו לה בלא סי' - דכאן לא שייך סי' כיון דהגט היה ביד שניהם אלא הם מחולקי' בפרעון והא דמחזירי' לידה אף על גב דיש לו מיגו ממנו נפל ולא גרשתי כדלעיל סי' ק' לא שכיח שתחזור הגט משום דצריכה לראייה והיה לו לכתוב שובר או לקרוע ולכתוב על הגט גיטא דלא קרענוהו וכו' (ב"ש).

אפילו אינה אומרת נקב וכו' - על ריש הסימן קאי דא"צ לומר ס"מ כי דווק' בחשש שמא נפל מאחר צריך ס"מ כיון דאיכ' א"ד? אבל כאן דליכ' חשש שנפל מאחר אלא דא"י אם ממנו נפל או ממנה והיא אומרת גרשתי והסימני' מסייעי' לה נאמנת אף על גב דאינה אומרת ס"מ ואפשר אפי' לדעת המחמיר בסי' י"ז כשאומרת גרשתי אינה נאמנת בזה"ז מ"מ כיון הסימני' מסייעי' לה נאמנת (ב"ש), מ"ש "מחזירו לה", פי' בכח סימנים לפי שמוקמינן לה אחזקה שממנה נפל שאין שכיח כלל שתחזיר הגט משום שצריכה לראיה והיה לכתוב שובר או לכתוב על הגט, גט שלנו קרענוהו וכו', ומ"ש אח"כ אפילו לא נתנה סימנים מובהקים חוזר על מ"ש למעלה כל היכא שהאשה אומרת שנתגרשה והוא מכחישה דלאו דוקא בעינן נקב יש בצד וכו', ובס"א? כתב בהדיא ואם אומרת שנתגרשה בו והוא מכחישה אפילו אינה אומרת נקב וכו' (ט"ז).

מובהק - לא בעינן סימן מובהק דליכא כאן חשש שמא נכתב לשם אשה אחרת כיון שבא לידה קודם נפילה וכו' ואי משום דמנסבא בגט זה דאיכא איסור דאורייתא אפילו בלא גט נמי האשה שאמרה לבעלה גרשתי נאמנת וכו' ומש"כ "מובהק" אינו מובהק ממש אלא למעוטי שאינו מובהק כלל (ט"ז).

¹²⁶ ע"י ש"ע (אה"ע סי' קל"ב) הוב"ד לעיל הערה 124.

שנים אוחזין פרק ראשון בבא מציעא

קנא מ"י פ"ח מהל'
גיולה וחזירה הל'
1 ע"י כהנא
סנה ע"י עד פוס'ע
א"ש"ע י"ח קנב ס"ף
וע"י :

חיישינן לשני שוירי - ואל"ת אי"כ לרב הונא הי"ך יגרש כל
אדם את אשהו לר"מ דלית מוכיה מתוכו כיון דחיישינן
לשני שוירי וי"ל כיון דלא הומוקו הוי שפיר מוכיה מתוכו ומ"מ
כשנפל חיישינן : **נפק** דק ואשכח כל מעשה ב"ד כרי זה יחזיר -
פרש"י דהוא גיטא גיטא כתיבי ביה

חיישינן לשני שוירי - אע"פ שבא אחד לפניו ואמר ממני נפל
ופלני היה משלחו לאסתו ויודעין אטו שאין סם בשוירי שני אנשים
ששמותיהן שוין חיישינן שמה שוירי אחרת יש ויש בה יוסף ב"ד
שמעון אחר : ואמר ליה רב חסדא לרבה גרסינן : כל מעשה ב"ד
הרי וס יחזירי כל מילתא דאתא לב"ד

[לקמן בגיטין
כו. ב"ב קנב:]
[לעיל עו :
[לקמן כ.]

קס ב"ד מ"י פ"ג
מלכות גירוסין
גיולה וחזירה הל'
ע"י 1 וי"ח כהנא
1 ונמדי משה סנה ע"י
מה פוס'ע א"ש"ע סם
פ"י קנב ס"ף ע"ע :

הנפק ופשיט שפיר ממחני' דמעשה
ב"ד יחזיר דף מה שפירש כשנפל מן
השליח קשה דאי"כ מה מועיל ההנפק
כיון שלא בא ליד האשה עדיין דאם
יש לחוש לנמלק בלא הנפק הכי נמי
יש לחוש להנפק וכו' דבעל לא מקיים
גיטא וי"ל דלי כתיבי ביה הנפק מיירי
שנפל מן האשה ושאלת אותו האשה
ואומרת שהוא שלה וקא פשיט דחזיר
ולא חיישינן שמה משקרת ומאשה אחרת
נפל אע"ג דהשירות מלוות כיון דלא
הומוקו כמו במעשה ב"ד דחזיר
ואע"ג דאשכח ב"ד שהשירות
מלוות ולא חיישינן שמה מאחר נפל
כיון דלא הומוקו ואי מיירי שהשליח
שאלו לגרש את האשה י"ל דלא
כתיבי ביה הנפק ומוכיח נמי שפיר
כיון דמעשה ב"ד יחזיר דלא חיישינן
לנמלק דכיון שכתוב בו הנפק וה"ל
נעשה הלוואה ליה לא מקיים שטר'ה
דלא חיישינן לקמן בפרקין (דף כ') ולא
חיישינן נמי שמה מאחר נפל אע"ג
דהשירות מלוות כיון דלא הומוקו
כהניא גיטא נמי דאשכח שהשליח
שאל הגט ולא שייך למימר נמלק
כיון שהגט ביד השליח דאין יכול
לבעול הגט שלא בפני השליח ולא
יחוש כמו כן שמה מאחר נפל אף
על גב דהשירות מלוות כיון דלא
הומוקו ואל"ת אביי דלמר פ' האשה
הלכה (במות דף קסו ועס) דחיישינן
לתרי ינחק אפי' לא הומוקו תקשי
ליה ממתניין דכל מעשה ב"ד הרי
זה יחזיר וי"ל דמוקי לה דאשכח
חזן לב"ד שאין השירות מלוות כר'
זירא אבל לגבי תרי ינחק לא שייך
לפלוגי בין מלוות לשאין מלוות
לעולם יש להסתפק בליחוק מעיר
אחרת כמו מעיר זאת אי נמי מוקי
מתני' דאשכח ב"ד ואפי' הכי לא
חיישינן לאחר כיון שזה הויש שאל
גט וידועין שאבד גט ואין אט
מכירה אחר אין לחוש שמהאחר נפל
וגבל ממנו כמו כן כאן אבל הסם
אין אט ויודעים איזה ינחק מת אס
מעיר זאת או מעיר אחרת* :

לקיים דליבא למיחש לנמלק עליהן
שלא ליחנן הרי זה יחזיר וזה מקיים
בב"ד היהולך הובא סם : כשמעתיס .
דבעינן תרתי והכא חדא הוא דהואי
ואכשריה : היכא דמוכני כיתנא .
דשיירות מלוות סם לבא ולקנות
אזדהריה משום דלא הומוקו שני יוסף
בן שמעון בעיר שנכתב בה ולא
חיישינן לומר יש עיר אחרת שמה
כו : ואיכא דאמרי היכא דהב
כיתנא . כמו המסרה סם נמלא סנה
ומאי כשמעתיה שהומוקו שני יוסף
בן שמעון באתה עיר שנכתב בה
ואכשריה דמקום שנמלא בו לא היו
שיירות מלוות : בשלמא רבס . דלמר
שנייה ארומיא דמתניין דגיטין
אמתני' דקזין : לא אמר כר' זירא .
דנמא מתני' אכריתתא : דמתניין
אלמלא ליה לאקשווי . משום דהיא
עיקר ויש תימה כשסותרות זו את זו
ולריך לחזר שתישכבו דלילו בריתתא
יש לומר אינה עיקר רבי לא שנאה
רבי חייה נמינו לו : ועולם דקיימא
לן כשנמלא לאתרי . ואס לאו פסול
שמה אינו של זה אבל בריתתא ליכא
לשנייה הכי דכיון דנתנא כהדיא יחזיר
לאשה הוה ליה לפלוגי בין לאלתר
בין לזמן מרובה דלא דמיא למתניין
דהסם לא יחזיר תנא ומדוקיא הוה
דייק יחזיר היכא דלמר תכו וכיון דלא
כנה יחזיר לא הוה ליה לפלוגי :
דאשכח אכרתי . שאין השירות
מלוות : ר' ירמיה אמר . הא דקתני
יחזיר כגון דלמרי עדים הסחומין
בו מעולם לא חתמנו כו' : ודוקא
בלד אות פלוניס . דהוה ליה סימן
מוכחש ואפילו אס תימני לומר גבי
חרת אכרתי בסומין דליבעיא לן
לקמן (דף כו) דלזריתתא או דרבנן
אפילו פשטת סומין דרבנן יש לכמוך
על סימן מוכחש כוה למשרי אשת
איס דלזריתתא : מספקא ליה לרב
אשי סימנין . שמחזירין בהן אכרתי
זי דלזריתתא היא ואפילו באיסור
דלזריתתא סומין אסימן כל דהו :
אי דרבנן . ודוקא באכרתי שהפקר
ב"ד הפקר אבל במדיר דליסורא לא
כמוכין ואי קשיא עימא הכי קסבר
סימנין דרבנן ונפשוט בעיין
דלקמן לאו פירכא היא דמגלן
דפשיטא ליה אי נמי מספקא ליה
איה עליה למיסר מספקא :

כ"ל מ"ו
גיטין כו.

רבינו הנגאל
בעיר אחת עבר רבא
ע"ב דא כשמעתייה
איכא דאמרי היכא
דמוכני כיתנא והיא
שלא הומוקו ואע"ג
שהשירות מלוות הם .
איכא דאמרי היכא דתר
כיתנא ואע"ג דהומוקו
דהא לא מכרין שיירתא
התם . ר' זירא רמי
מתני' אברייתא ומשני
תנן הכניא גם ואבד
פסו וכו' דבריה
פשוטים הם מ"הו
אצטרבינן לכדורוי דכר'
זירא מסתברא וכלישנא
בתרא דתניא יכא דאמרי
אע"ג דלא הומוקו שני
יוסף בן שמעון בעיר
אחת לא נהדר ופליגא
דרבא מדרותין מתני'
דפשיט מיה רבא כל
מקום שלא הומוקו שני
יוסף בן שמעון בעיר
אחת יחזיר ועבד עובדא
ופסקי אהא דתני כל
מעשה ב"ד הרי זה
יחזיר ולא ספקא שמעתי
כשנמלא רבא אלא
אוקמא ר' ירמיה כגון
דאמרי עדים מעולם
לא חתמנו אלא על גב
אחר של יוסף בן
שמעון וכו' ורב אשי
דהיא כחדא אוקמא
כגון דאמר (עדים) נקב
יש בו בצד אות פלוני
שהוא סימן מוכחש אבל
נקב בעלמא לא מכלל
דשנייה דרבא לא
שנייה הסמכה הוא
ואע"ג דעבד עובדא
כשמעתייה איהו הוא
דעבד ואחריני לא עברו
כותיה וכי היא נגואא

חיישינן לשני שוירי וא"ל *רב חסדא לרבה
פוק עיין בה דלאורתא בעי מינך רב הונא
נפק דק ואשכח דתנן *כל מעשה ב"ד
הרי זה יחזיר והא בי דינא דרב הונא
דכי מקום שהשיירות מצויות דכו וקא
פשיט רבה דחזיר אלמא אי הומוקו שני
יוסף בן שמעון אין אי לא לא עבד רבה
עובדא (בההוא גיטא דאשתכח) בי כיתנא
דפומבדיתא כשמעתייה איכא דאמרי היכא
דמוכני כיתנא והוא שלא הומוקו אע"ג
דשכיחין שיירתא ואיכא דאמרי היכא דתר
כיתנא ואע"ג דהומוקו דלא שביחא שיירות
רבי זירא רמי מתניתין אברייתא ומשני תנן
המביא גם ואבד הימנו מצאו לאלתר כשר
ואם לאו פסול ורמינדי *מצא גם אשה
בשוק בזמן שהבעל מודה יחזיר לאשה
אין הבעל מודה לא יחזיר לא לזה ולא לזה
קתני מיהת בזמן שהבעל מודה יחזיר לאשה
ואפילו לזמן מרובה ומשני כאן במקום
שהשיירות מצויות וכאן במקום שאין
השיירות מצויות איכא דאמרי והוא שהומוקו
דלא נהדר והיינו דרבה איכא דאמרי זאע"ג
דלא הומוקו לא נהדר ופליגא דרבה
בשלמא רבה לא אמר כר' זירא מתניתין
אלימא ליה לאקשווי אלא רבי זירא מ"מ
לא אמר כרבה אמר לך מי קא תני הא אמר
תנו נותנין ואפי' לזמן מרובה דלמא הא
אמר תנו נותנין ולעולם דקיימא לן לאלתר
למ"ד לר' זירא במקום שהשיירות מצויות
ואע"ג שלא הומוקו שני יוסף בן שמעון
ופליגא דרבה במאי קא מפלגי רבה סבר
דקתני כל מעשה ב"ד הרי זה יחזיר
דאשתכח בב"ד עסקינן וב"ד במקום
שהשיירות מצויות והוא שהומוקו לא יחזיר
לא הומוקו יחזיר ורבי זירא אמר לך מי
קתני כל מעשה ב"ד שנמצאו בב"ד כל
מעשה ב"ד יחזיר קתני ולעולם דאשתכח
אבראי ר' ירמיה אמר לבגון דקא אמרי עדים
מעולם לא חתמנו אלא על גב אחד של
יוסף בן שמעון אי הכי מאי למימרא מהו
דתימא ליוחש דלמא אחרמי שמא בשמא
ועדים כעדים קא משמע לן רב אשי אמר
*בגון דקא אמר נקב יש בו בצד אות
פלונית ודוקא בצד אות פלונית אבל נקב
בעלמא לא רב אשי מספקא ליה *סימנים
אי דאורייתא אי דרבנן רבה בר בר חנה
אירכס

למחש לנמלק עליהן
שלא ליחנן הרי זה יחזיר וזה מקיים
בב"ד היהולך הובא סם : כשמעתיס .
דבעינן תרתי והכא חדא הוא דהואי
ואכשריה : היכא דמוכני כיתנא .
דשיירות מלוות סם לבא ולקנות
אזדהריה משום דלא הומוקו שני יוסף
בן שמעון בעיר שנכתב בה ולא
חיישינן לומר יש עיר אחרת שמה
כו : ואיכא דאמרי היכא דהב
כיתנא . כמו המסרה סם נמלא סנה
ומאי כשמעתיה שהומוקו שני יוסף
בן שמעון באתה עיר שנכתב בה
ואכשריה דמקום שנמלא בו לא היו
שיירות מלוות : בשלמא רבס . דלמר
שנייה ארומיא דמתניין דגיטין
אמתני' דקזין : לא אמר כר' זירא .
דנמא מתני' אכריתתא : דמתניין
אלמלא ליה לאקשווי . משום דהיא
עיקר ויש תימה כשסותרות זו את זו
ולריך לחזר שתישכבו דלילו בריתתא
יש לומר אינה עיקר רבי לא שנאה
רבי חייה נמינו לו : ועולם דקיימא
לן כשנמלא לאתרי . ואס לאו פסול
שמה אינו של זה אבל בריתתא ליכא
לשנייה הכי דכיון דנתנא כהדיא יחזיר
לאשה הוה ליה לפלוגי בין לאלתר
בין לזמן מרובה דלא דמיא למתניין
דהסם לא יחזיר תנא ומדוקיא הוה
דייק יחזיר היכא דלמר תכו וכיון דלא
כנה יחזיר לא הוה ליה לפלוגי :
דאשכח אכרתי . שאין השירות
מלוות : ר' ירמיה אמר . הא דקתני
יחזיר כגון דלמרי עדים הסחומין
בו מעולם לא חתמנו כו' : ודוקא
בלד אות פלוניס . דהוה ליה סימן
מוכחש ואפילו אס תימני לומר גבי
חרת אכרתי בסומין דליבעיא לן
לקמן (דף כו) דלזריתתא או דרבנן
אפילו פשטת סומין דרבנן יש לכמוך
על סימן מוכחש כוה למשרי אשת
איס דלזריתתא : מספקא ליה לרב
אשי סימנין . שמחזירין בהן אכרתי
זי דלזריתתא היא ואפילו באיסור
דלזריתתא סומין אסימן כל דהו :
אי דרבנן . ודוקא באכרתי שהפקר
ב"ד הפקר אבל במדיר דליסורא לא
כמוכין ואי קשיא עימא הכי קסבר
סימנין דרבנן ונפשוט בעיין
דלקמן לאו פירכא היא דמגלן
דפשיטא ליה אי נמי מספקא ליה
איה עליה למיסר מספקא :

[גיטין כו:]
[לקמן כו :
[מזין עז:]

[ע"י מוס' ימות קסו :
ד"ה ינחק]

אין הבעל מודה לא יחזיר . אע"ג
דנחמת לומר גרשתי (גיטין
דף סד) : הכא אינה נחמת דמעשה
פניה . כיון דהגט מביעה :
ואפילו לזמן מרובה . תימה כיון
שמורה שממנה נפל וכבר
גירסה אחריה הוה לן למימר דלא יחזיר

כיון דנחמן לומר גרשתי כדלמר פרק יש נוחלין (ב"ב דף קלד) אפילו נפל מאחר מחזיר לה לרביה בעלמא וי"ל דנחמן לומר גרשתי
ותהא מגורשת מכלל ולהבא הואיל ובידו לגרשה אבל הכא שאומר שכבר גרשה מוזנח הכתוב בגט כמו שאינו נחמן למפרע כך אינו
נחמן להבא ויחזיר לאשה דקתני היינו בעדים ותהגרש בו בחזרה זו ולא חיישינן שמה מאחר נפל ואפילו לזמן מרובה :
מעולם לא חתמנו אלא על גב אחד כו' . ואומר הבעל שהוא אותו יוסף ואל"ת כשאין העדים אומרים כן אינו נחמן לומר
שהוא שלו אלא אטו חוששין שמה מאחר נפל ועתה שעדים אומרים שלא חתמו אלא על גב אחד של יוסף בן שמעון למה
יחא נחמן ליוחש שמה לאחר חתמו ולא לזה וי"ל דאף כי אין עדים מה שאינו נחמן אע"ג שאומר מכיר אני שהוא שלי לפי שמספק
אומר שהוא שלו לפי שסבר שלא חיבד אחר גט רק הוא לכך אומר שהוא שלו אע"פ שאינו מכיר אבל כשעדים אומרים שלא חתמו
רק על גב אחד של יוסף בן שמעון צמוד לא יפקר אס חתמו לאחר לומר *שלא חתמו דאיטו חסוד לקלקלה כמו שכתבנו לומר
גרשתי ואיך ספדים דגרסי אלא על גב אחד של יוסף בן שמעון זה אחי שפיר עפי וליך לומר שלא ראו עדים החתומה דלי
ראו החתומה היא שלם א"כ הוה ליה למימר מה דתימא דלמא אחרמא עדים כעדים וחתומה וחתומה :

י"ל ש"ו דע"י

שנים אוחזין

פרק ראשון

בבא מציעא

יט

עין משפט נר מצוה

אירכס ליה גיטא - שהיה עליה להביא ואירכס ליה ואשכחוהו :
אמר אי סימנא - חשיבה לכו אית לי בגויה סימנא : וזו טביעות
 עין - חשיבה לכו אית לי בגויה טביעות עינא מכירו אני בכתב ידי
 הסופר והעדים מדת ארכו ורחבו כאלם המזכיר את חבריו בטביעות

אי סימנין לאורייתא - בגט נמי מהדרין ואי סימנין דרבנן מה
 שמחזירין אבידה בסומן שאינו מובהק מדרבנן משום שהפקדן
 בית דין הפקדן אבל מלאורייתא לריד או עדים או סימן מובהק וגט
 נמי לאיסור הוא לא מהדרין אלא בסומן מובהק :

עין טבעה בו ואין בו סימן : וקפרי
 רבנן סימנין דלורייתא שלא אמרתי
 סימן מובהק והחזירוהו לי : ודוקא
 לזרבלא מדרבנן - דמחוק לן ביה
 דלא משני בדיווריה : ולא נתן עד
 תשרי - וכל זמן שלא נתן היה לו
 לאכול ולמכור פזי נכסי מלוג שלה
 שתקנו חכמים לבעל לאכול פירות
 של נכסי מלוג אשתו שנפלו לה
 לירושא : וזבין פירי - כמספספו :
 שפיר - יש לה למרוק כל מה שמכר
 משעת כתיבה והא פלוגתא במס'
 גיטין כפ' שני (דף י"ז) : **אימת מטא**
גיטא לידך - מיד בעלך : **אימת מטא**
שטר לידך - מיד הלואה מתחלה :
אחי לוקח ותבע - אי אחי למיטרף
 מסיק ארבעתא לתבעו אייתי ראייה
 אימת מטא גיטא לידך בזמנא קמא :

[גיטין י"ז]

נכסיו מטא שטר מיד לזה למלוה
 בראשונה : הניחא למ"ד כו' -
 פלוגתא בפ"ק דגיטין (דף י"ב) :
זכות הוא לעבד - טובה היא אללו
 שמתירו בקהל וכיון דזכות הוא איכא
 לתרוי' דמטענה שנכתב זוכה בשחרור
 דלכי מטא (ב) שטר גט לידה נעשה
 בן חורין למפרע משעת חתימה :
חוב הוא לעבד - מוכרו הוא שילול
 מתחת רבו כלומר הפסד הוא לו
 שאם עבד (ג) כהן הוא פוסלו מן
 התרומה ואם של ישראל אוסרו
 בשפחה כנענית דזילא ליה ושכיחא
 ליה ופריולא ליה : מאי איכא למימר -
 דהשתא ליכא למימר עדיו בחתומיו
 א"כין לו דאין חבין לארס שלא
 בפניו : דא הוה למיקם - שטר זה
 יהיה לקום ולהיות בכל הכתוב בו
 דדברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין
 דמי : מתנה - מתנת בריא איזו היא
 כל שכתוב בו כו' : מהיום ולאחר
 מיתא - גוף הקרקע קנו לו מן
 היום ואין לו עוד רשות למוכרה
 וליתנה ולהוריסה והפירות אינו אוכל
 כל ימי חייו אלא לאחר מיתא : ואי
 לא לא קני - בחתימה כל שכן דאם
 יהיב ליה גוף ופירות במעכשיו דקני
 טפי : סתם מתנת שכיב מרע לא
 קניא לו אלא לאחר מיתא דמתנת
 מיתא הוא מלוה : הא אמר חנו
 נוחנין - אמנתני' פריך דתלי טעמא
 בשאני אומר נאמן עליהם שלא לתקן :

[נעיל י"ב]

[זין כ"ג]

אפוסיקאום - טעשה לו שדה אפוסיקי
 למלוה על פה שהיה לו עליו מלוה
 ישנה : לא יסויר - שמא כתבה לזה ולא
 מסך לו ולא זכה בקרקע וחזר וכתב
 לאחר ומסך לו השטר וזכה בו וזא
 לחזור בו מן השני ורוצה לתת לראשון
 וחפץ שימסרו לו שטר זה שיוציאה
 בצית דין וגמלא זמן שטר של זה קודם
 לשטר של שני ויוליאה מידו בדין :

[גיטין י"ב]

[נעיל י"ג]

ב"ב קל"ב

אירכס ליה גיטא בי מדרשא אמר אי
 סימנא אית לי בגויה אי טביעות עינא
 אית לי בגויה אהדרוה ניהליה אמר לא
 ידענא אי משום סימנא אהדרוה ניהלי
 וקא סברי סימנין דאורייתא אי משום
 טביעות עינא אהדרוה ניהלי ודוקא צורבא
 מדרבנן אבל איניש דעלמא לא גופא מצא
 גט אשה בשוק בזמן שהבעל מודה יחזיר
 לאשה אין הבעל מודה לא יחזיר לא לזה
 ולא לזה בזמן שהבעל מודה מיהא יחזיר
 לאשה וליחוש שמא כתב ליתן בניסן ולא
 נתן לה עד תשרי ואזל בעל זבין פירי מניסן
 ועד תשרי ומפקא לגיטא דכתב בניסן
 ואתי' למטרף לקוחות שלא ברין הניחא
 למ"ד *כיון שנתן עיניו לגרשה שוב אין
 לבעל פירות שפיר אלא למ"ד יש לבעל
 פירות עד שעת נתינה מאי איכא למימר
 כי אתי' למטרף אמרינן לה אייתי ראייה
 אימת מטא גיטא לידך ומאי שנא משטרי
 חוב דנתן *מצא שטרי חוב אם יש בהן
 אחריות נכסים לא יחזיר ואוקימנא כשהייב
 מודה ומשום שמא כתב ללוות בניסן ולא
 לזה עד תשרי וקא שריף לקוחות שלא ברין
 התם נמי ליהדר וכי אתי למטרף גיטא ליה
 אייתי ראייה אימת מטא שטר חוב לידך
 אמרי הכא גבי גט אשה אתי לוקח ותבעה
 אמר האי דהדרוה ניהלת רבנן לגיטא משום
 דלא תענין ותיתוב השתא דקא אתי'א
 למטרף תיול ותיתי ראייה אימת מטא גיטא
 לידה הכא גבי שטר חוב לא אתי לוקח
 ותבע (ה) מדאהדרוה ניהליה רבנן לשטר
 חוב פשיטא למאי הלכתא אהדרוה ניהליה
 למטרף הוא שמע מינה קמו רבנן במילתא
 ומקמי דידי מטא שטרא לידיה : שחרורי
 עבדים וכו' : ת"ר *מצא שטר שחרור בשוק
 בזמן שהרב מודה יחזיר לעבד אין הרב
 מודה לא יחזיר לא לזה ולא לזה בזמן
 שהרב מודה מיהא יחזיר לעבד ואמאי ניהוש
 שמא כתב ליתן לו בניסן ולא נתן לו עד
 תשרי ואזל עבדא וקנה נכסין מניסן
 ועד תשרי ואזיל הרב וזבנינהו ומפיך
 ליה לשחרור דכתב בניסן וקא שריף לקוחות
 שלא ברין *הניחא למ"ד זכות הוא לעבד
 שיוצא מתחת רבו לחירות וכאביי דאמר
 *עדיו בחתומיו זבין ליה שפיר אלא למ"ד
 חוב הוא לעבד שיוצא מתחת יד רבו
 לחירות מאי איכא למימר דכי אתי למטרף אמרינן ליה אייתי ראייה
 אימת מטא שחרור לידך : ידייתקי מתנה וכו' : *ת"ר איזו היא דייתקי
 דא תהא למיקם ולהיות שאם מת נכסיו לפלוני מתנה כל שכתוב בו
 מהיום ולאחר מיתה אלא אי כתיבא מהיום ולאחר מיתה הוא דקני
 ואי לא לא קני אמר אביי הכי קאמר איזו היא מתנת בריא שהיא כמתנת
 שכיב מרע דלא קני אלא לאחד מיתה כל שכתוב בה מהיום ולאחר
 מיתה מעמא דלא אמר תנו הא אמר תנו נותנין ורמינהו מצא דייתקאות
 ששניהם מודין לא יחזיר לא לזה ולא לזה אמר רבי אבא בר ממל לא קשיא
 הא

אבר איניש דעלמא לאי מפרש
 ר"ת דעס הארץ נמי אית
 ליה טביעות עינא כדאמר בפ' גט
 פשוט (ב"ב דף קס"ח) האי מאן דבעי
 לקרושי איתתא לידבר עם הארץ
 בהדיה והאי ללא מהדרין ליה משום
 דלא מהימן : **ורייחוש** דלמא
 כתב ליתן בניסן כו' - ואפילו לאכזי
 דאמר עדיו בחתומיו זבין לו הכא
 גבי אשה חוב הוא לה ואמתני'
 דדייקין הא אמר חנו נוחנין וכן
 אמנתני' דהמציא גט ממדינת הים לא
 פריך יחוש שמא כתב ליתן בניסן כו'
 כיון דעתה שצא לגרשה רואין שהימן
 מוקדם ויש קול שלא נמסר ביום
 שנכתב ויזכרו לקוחות לומר אייתי
 ראייה אימת מטא גיטא לידך אבל
 הכא שהבעל מודה שממנה נפל
 וגרשה ביום-הכתיבה פריך ויחוש
 שמא יסברו לקוחות שמתנה אמת
 ולא יאמרו בשעת טרייה אייתי ראייה
 אימת מטא גיטא לידך ול"ת ואמאי
 לא פריך אמנתני' (ד) דכותבין גט
 לאיש אע"פ שאין אשתו עמו ליחוש
 שמא לא יתן עד שנה וכי סימא כיון
 דליכא ריעותא דנפילה י"ל יוס
 שנכתב נמסר ואפי' נמסר נמי אחר
 זמניש קול שלא נמסר ביום שנכתב כי
 רוחים בשעת קבלת הגט שהוא
 מוקדם ויזכרו לקוחות לומר כשתטריך
 אייתי ראייה דהא לעיל (דף י"ז) פריך
 גבי כותבין שטר ללוה ויש לומר
 דגבי כותבין שטר ללוה פריך
 שפיר משום דמאן דזיזף בלעגא זיזף
 (ב"ב מ"ב) ויש לחוש שמא לאחר זמן
 ימסור לו בלעגא ויסברו לקוחות
 שנמסר לו משעת כתיבה אבל גט
 דיהיב צפרהסיל דלריך עמי מסירה
 אפילו לר"מ דאין דבר שבכפרה פחות
 משנים כדפירש ר"ת ורשב"ם בגיטין
 (ד' ד"ה קצ"ל) ועוד דרגילות לגרש
 צפרהסיל לגלות שהיא פנויה יש קול
 שנתגרשה אחר זמן כתיבה ולא יטעו
 הקוחות אבל אכתי קשה אמאי
 כותבין גט לאיש כו' יחוש שמא
 תזנה אחר הכתיבה וימן לה בלעגא
 כדי לחפות עליה וי"ל דמייד שנכתב
 הגט נסות לה ללא מקדים איניש
 פורענות לנפשיה : **אימת מטא**
 גיטא לידך - בשטר גיטין לא אמרינן
 קן דמסתמא ביום שנכתב נמסר
 אבל זה דפלא אחרע :

הא

קסא א ב מיי' פ"ח
 מהל' ג' וז"ל ואכזי
 ה"ה ו עיין במ"ז סמג
 עיין עד ט"ז ע"ד ח"ט
 סי' ע"ד סע"ף ג' :

קסב ג מיי' שס ה"ה פ
 ט"ז ע"ד שס סע"ף
 יד :

קסג ד מיי' פ"ח מהל'
 זכ"ה וז"ל וז"ל
 יד סמג עיין פס ט"ז ע"ד
 ח"ט סי' י"ח סע"ף ו' :

רבינו חננאל

לחומרא עבדינן הא
 דאירכס ליה גיטא ככי
 מורשא לרבך בר חנא
 ואהדרוה ליה ולא ידע
 אי בסימנא דאית ליה
 בגויה אי בטביעות
 עינא מסייעא להא
 דאמנא - גופא מצא
 גט אשה בזמן שהבעל
 מודה יחזיר לאשה וכו'
 דשמעתיא כל כי הא
 גומא מצריכינן ליה
 לבדורי בעדים אימת
 מטא גט לידה וכן כל
 שפיר דנמצא היישנין
 דלא אתי למיטרף
 לקוחות שלא ברין - וכן
 גט שחרור דינו נמי
 הכי - פי' דייתקי צואת
 שכיב מרע בלשון יין
 נקראת דייתקי - דייתקי
 משנה ושבורים לא יחזיר
 שאוני אומר כותבין הוי
 ו ג ט ל' ע"ד ע"הא שלא
 ליתנם - הא אמר חנו
 נוחנין - ורימתיא
 דייתקאות אפתיקאות
 וכתנתו אע"פ ששנייהן
 מודין לא יחזיר
 לא לזה ולא לזה

הגהות הב"ח

(א) גמ' וזכנא אמר
 מהאדרוס ניהליה ככין
 (ב) רש"י
 ד"ס זכות הוא וכו' דלכי
 מתא גט שחזר ליה :
 (ג) ד"ה חוב וכו' שאם
 דבעל של כתיב : (ד) חוב'
 ר"ה וליחוש וכו' לא
 פריך אמנתנין דגט
 פשוט דכותבין :

ואיכד לו גט בבית מדרש [והתלמידים מצאו אותו]. אמר, אם [חשוב לכם] סימן [כדי להחזיר לי אותו], יש לי בו, אם [חשוב לכם כדי להחזיר לי אותו] טביעות עיין [אני מכיר בכתב ידי הסופר והעדים, מדת ארכו ורחבו, כאדם המכיר את חבירו בטביעות עיין שטבע בו ואין בו סימן], יש לי בו. החזירוהו לו. אמר, לא ידעתי אם החזירוהו לי משום סימן, והם סוברים סמנים הם מן התורה [שכן לא אמרתי סימן מובהק, אן] אם החזירוהו לי משום טביעות עיין, ודוקא, תלמיד חריף¹²⁷ [שמוחזק בו שלא משקר בדיבור], אבל אדם רגיל, לא [היו מחזירים לו בטביעות עיין].

מה שלמדנו לפני כן, מצא גט אשה בשוק, בזמן שהבעל מודה, יחזיר לאשה, אין הבעל מודה, לא יחזיר לא לזה ולא לזה. בזמן שהבעל מודה, הרי מחזירים לאשה, ושניחוש שמא כתב ליתן בניסן, ולא נתן לה עד תשרי [וכל זמן שלא נתן היה לו לאכול ולמכור פירי נכסי מלוג שלה, שתקנו חכמים לבעל לאכול פירות של נכסי מלוג אשתו שנפלו לה לירושה], והלך הבעל ומכר פירות [כדינין] מניסן ועד תשרי, והיא מוציאה גט שכתב בניסן ובא לטרוף לקוחות שלא כדין. זה מובן לפי מי שאמר, כיון שנתן עיניו לגרשה שוב אין לבעל פירות, זה טוב [שהיא יכולה לטרוף כל מה שהוא מכר משעת הכתיבה], אלא לפי מי שאמר יש לבעל פירות עד שעת נתינה, מה אפשר לומר. כאשר באים לטרוף אומרים לה, תביא ראיה מתאי הגיע גט לידך [מבבלין].

ומה זה שונה משטרי חוב. שלמדנו, מצא שטר חוב, אם יש בהם אחריות נכסים, לא יחזיר, והעמדנו [את דברי הברייתא] כשהייב מודה, ומשום [שחוששים] שמא כתב ללוות בניסן ולא לזה עד תשרי, ויטרוף לקוחות שלא כדין. גם שם שיחזיר [את השטר], וכאשר בא לטרוף, שנאמר לו, שתביא ראיה מתאי הגיע שטר חוב לידך [מהלוה].

אמרו, כאן, לענין גט אשה, בא לוקח ותובע אותה [אם בא לטרוף הוא יחשוב לתבוע]. אמר, זה שהחזירו לה החכמים את הגט, משום שלא תעגן ותשבי [כאלמנה], עכשיו שבא לטרוף, יוכל הלוקח לומר לה [לך ותביא ראיה מתי ראייה מתי הגיע גט לידה. כאן, לענין שטר חוב, לא בא לוקח ותבע, מזה שהחזירו לו החכמים לשטר חוב, פשוט, לאיזה הלכה החזירוהו לו לטרוף בו, לומדים מזה שרבנן העמידו הדבר, ולפני [מקודם שמכר לי הלוה נכסין] הגיע שטר לידו [מהלוה למלוה בראשונה].

שחורוי עבדים וכו'. הרבנים למדו, מצא שטר שחרור בשוק¹²⁷, בזמן שהרב מודה, יחזיר לעבד, [ואם] אין הרב מודה, לא יחזיר לא לזה ולא לזה. בזמן שהרב מודה הרי יחזיר לעבד, ולמה. שנחשוש שמא כתב ליתן לו בניסן, ולא נתן לו עד תשרי, והלך העבד וקנה נכסים מניסן ועד תשרי, והלך הרב ומכרוהו, ומוציא את [השטר] שחרור שכתב בניסן, וטורף ללקוחות שלא כדין. זה מובן לפי מי שאמר, זכות הוא לעבד שיצא מתחת רבו לחרות

¹²⁷ עי' שו"ע (ח"מ סי' סה ט"ג): המוצא שטר שחרור, אם אין האדון מודה בו, לא יחזיר לא לזה ולא לזה. ואם האדון מודה שנתנו לעבד להשתחרר בו, יחזירונו לעבד. ומיהו אם יבא העבד לטרוף בו ממה שמכר אדוניו מנכסיו מאחר זמן הכתוב בו, צריך להביא ראיה שהגיע לידו מזמן הכתוב בו. (ובמקום שעדיין בחתומיו זכין לו, כדרך שנתבאר לעיל סימן ל"ט, א"צ להביא ראיה על זה).

ביאור: יחזירונו לעבד - גם זה מטעם שכתבתי לעיל סק"ט? שכיון שהשטר מסייע להודאתו דהאדון, לא חוששים להערמה (סמ"ע), ו"א דלא כדברי הסמ"ע שכן כאן צריך להביא ראיה מתי הגיע השטר לידו, אבל אם העבד מוחזק בנכסים, ובע"ח של האדון באין להוציא מיד העבד, ודאי יכול העבד לטעון קניתי לעצמי ונכסיו בהשיחרור קודם לשעבודך, ואפילו בקרקע שהעבד מוחזק נראה דאין הבע"ח יכול להוציא מהעבד מחמת ריעותא דנפילה. וכן בשטר מקח שנפל, נראה דאין הבע"ח של המוכר יכול להוציא מלוקח מחמת שהשטר מקח איתרע בנפילה ולומר שכתב ליתן בניסן ולא נתן עד תשרי, שכיון שהלוקח מוחזק לא מוציאין מידו מחמת ריעותא. ואפילו בלוקח הבא מחמת חזקה, יש לעיין טובא אם הבע"ח יכול להוציא ממנו כשהלוקח טען שקנה קודם זמן של השטר חוב, כשאין המלוה מביא ראיה שהיו הנכסים ביד הלוה בשעת הלוואה ועי' לקמן (סי' קיט סק"ד?). וא"כ יש לחוש שהאדון חייב להאחריים, והעבד קנה נכסים, ומצוה להחזיר להעבד בקנוניא כדי שלא יטרוף הבע"ח. ולא חיישין לזה, דלמניעת טריפת בע"ח לא חיישין. ואין לחוש דילמא מכר את העבד בעצמו, ומצוה להחזיר כדי שיוציא העבד עצמו מהלוקח. דזה לא יעשה, דכל שהשחרור נתבטל ופסול לשחרר בו עכשיו, ודאי דלא ינתנו בידו, דלא עביד לקלקל בידי שמים (נתה"מ).

ומיהו אם יבוא העבד כו' - אין זה תלוי בעדיו בחתומיו זכין לו, שזה רק בשטר שעיקרו שטר ממון, אבל שטר שעיקרו איסור, אין כזה דבר (ש"ך), עיין ש"ך, ועי' בתשובת חתם סופר חח"מ סי' נ"ד מ"ש הוא ז"ל לישב בזה (פ"ת).

צריך להביא ראיה כו' - דכיון דאיתרע בנפילה איכא למיחש לקנוניא שאין דעתו לשחררו בו, ומה שאומר ליתנו להעבד, היינו כדי שילך העבד ויטרוף מהלוקחים מהאדון אחר זמן הכתיבה, ומשום הכי לא סגי כשמביא ראיה שבא לידו קודם הנפילה, דאכתי איכא למיחש לקנוניא, ועי' לעיל (סי' מג סק"ב?) ולקמן (סקמ"ב?) (סמ"ע), עי' דברי לעיל (סי' מג סק"ג) (ש"ך), משמע מדברי הסמ"ע

[פי' זה טוב לו שמתירו להיות חלק מכלל ישראל], וכן [דברי] אביי שאמר העדים [של השטר] בחתימתם מזכים לו [וכאשר הגיע שטר שחרור לידו נעשה בן חורים למפרע משעת החתימה], זה טוב. אלא לפי מי שאמר, חוב הוא לעבד שיצא מתחת יד רבו לחרות [פי' זה הפסד לעבד, שאם עבד כהן הוא, פוסלו מן התרומה, ואם של ישראל, אוסרו בשפחה כנענית, שהיא יותר שכיח ופרוצה אצלו, ויותר זול אצלו, שיוזלזל בה לכל תאותו], מה אפשר לומר. כשבא לטרוף אומרים לו, תביא ראיה מתי הגיע שטר שחרור לידך.

שטרי צואה מתנה וכו'. הרבנים למדו, מהו שטר צואה, [שכתוב] זה יהיה לקום ולהיות [בכל הכתוב בו, דדברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין], שאם מת, נכסיו לפלוני.

[מהו שטר] מתנה [של אדם בריא], כל שכתוב בו, "מהיום ולאחר מיתה" [פי' שהוא נותן גוף הקרקע היום, אבל אין למקבל פירות כל ימי חי הנותן אלא לאחר מיתתו, ולמקבל אין רשות למוכרה וליתנה במתנה או להורישו. וכי] רואים שאם כתב "מהיום ולאחר מיתה", קנה, ואם לא, לא קנה [הרי ודאי אם כתב לו הכל היום קנה]. אמר אביי, כך נאמר, איזו היא מתנת בריא שהיא כמתנת שכיב מרע¹²⁸, שלא קנה אלא לאחר מיתה, כל שכתוב בה "מהיום ולאחר מיתה".

[מה שכתוב במשנה שאם מצא צואה או מתנה שלא ליתן, שחוששים שכתבו אותם ולא נתנו אף פעם, אבל כל] הסיבה היא שלא אמר "תנו", הרי [אם] אמר "תנו", נותנים. ושאלו סתירה, [מי ש]מצא שטרי צואה או [שטרי] אפותיקי [פי' שלוח כתב למלוה זכות לגבות מקרקע זו], או [שטרי] מתנות, אף על פי ששניהם מודים, לא יחזיר לא לזה ולא לזה [שמא כתבה לזה ולא מסר לו, ולא זכה בקרקע, וחזר וכתב לאחר ומסר לו השטר, וזכה בו, ובא לחזור בו מן השני, ורוצה לתת לראשון, וחפץ שימסרו לו שטר זה שיוציאנה בבית דין, ונמצא זמן שטר של זה קודם לשטרו של שני, ויוציאנה מידו בדין]. אמר רבי אבא בר ממל, זה לא קשה,

שאפילו משעה שראוהו בידו אינו טורף עד הנפילה, רק משעת נפילה ואילך, אלא עיקר דכל אימת דמייתי ראיה שהיה הגט בידו טורף מזמן שראוהו בידו ואילך, ולא חיישין רק לקנוניא דשמאל לא ניתן לו הגט בזמנו, אבל משעת נתינת הגט ואילך תו ליכא למיחש לקנוניא, דכיון שניתן לו הגט ודאי דעתו לשחררו, ומ"ש "מזמן הכתוב בו", היינו כשרוצה לטרוף מזמן הכתוב בו, הזמן היותר אפשר נקטו בלשונם. ועוד, דעד כאן לא אמרינן דאיתרע כשנפל, אלא כשאין ידוע שהגיע קודם הנפילה הגט והשחרור ליד האשה והעבד, דאיכא למיחש שמהבעל והאדון נפלו ולא הגיע כלל לידם ולא נתגרשה או נשתחרר, אבל אם מביא עדים שראו השטר בידו קודם הנפילה, טריף משעת הכתיבה, שהרי השתא לא שייך לומר דאיתרע בנפילה, דכיון שהגיע השטר לידו קודם לכן, כבר נשתחרר, וכי נפיל אחר כך ודאי מהעבד נפל, ואפילו אי מהאדון נפל אין קפידא, שאפילו נתנו העבד אחר כך להאדון או נתנה האשה הגט לבעלה ונפל מהבעל והאדון, אינו כלום, דכיון שנתגרשה ונשתחרר כבר יכולים לעשות עם הגט מה שירצו ומה בכך שנפל אח"כ, ואם כן כיון דליכא ריעותא א"כ מסתמא נמסר ביום הכתיבה, שכל גט ושחרור שנמסר שלא בזמנו קלא איתא ליה. ומ"ש המחבר, צריך להביא ראיה שהגיע לידו מזמן הכתוב בו. היינו כשמביא ראיה שיוודעים מתי הגיע לידו, כגון שהיו בשעת המסירה, אז צריך שידעו שהגיע לידו מזמן הכתוב בו, דאל"כ אינו טורף אלא משעה שהגיע לידו (ש"ך).

מזמן הכתוב בו - דאז לא חיישין לקנוניא, דלקוחות אינהו דאפסידו אנפשייהו (סמ"ע).

ובמקום שעדיין בחתומיו זכין כו' - דגם בכאן הוא זכות לעבד שיצא לחירות, ואין לפרש דמ"ש כאן "ובמקום שעדיין כו'", כונתו למ"ד דס"ל כן, דא"כ הל"ל למ"ד דעדיין בחתומיו, ולמה כתב תיבת "ובמקום", ומ"ש "ובמקום שעדיין בחתומיו זכין לו", היינו כשכתוב בשטר בהדיא מעכשיו, או מיירי שהעדים זכו מיד בהשטר להמלוה ושיהא מיד ברשות המלוה דהוה כאילו זכה ביה המלוה וכדברי סק"מ? ועיין לקמן (סי' קכה ס"?) מדין שליח שזכה בשטר (סמ"ע), וכדברי הסמ"ע כתוב ברמ"א (לעיל סי' לט ס"ג), ועי' דברי שם (סק"מ) שלפי המחבר אין חילוק בין מעכשיו, אך למאן דפסק כאביי א"כ גם בכאן עדיין בחתומיו זכין לו, וכמ"ש לעיל ס"ק ל"ג? (ש"ך).

זה [המקרה מדבר בשטר מתנת] בריא, וזה [המקרה מדבר בשטר מתנת], שכיב מרע. המשנה שלנו¹²⁸ שכתוב [אבל אם] אמר "תנו" נותנין, [מדובר בשטר מתנת] שכיב מרע, שהוא בן חזרה [פי' שיכול לחזור במתנתו אם כתב שני שטרות, השני זוכה שהרי חזר בו מראשון], שאומרים, מה אפשר לומר, אולי כתבה בתחילה לזה ושינה דעתו, ולא נתנו לו, וחזר וכתבה לאיש אחר, ונתן לו, עכשיו הוא שחזר בו מאותו הנתינה. ואם נתנה לו, במתנת בריא [לאיש השני], אין הפסד [במה שמחזיר שטר זה לאדם זה], שכאשר שני [השטרות] יצאו [בבית דין], האחרון זוכה, שהרי חזר בו מהראשון. וכן אם [נתן לו] במתנת שכיב מרע אין בזה הפסד, שהאחרון זוכה, שחזר בו מהראשון.

כאשר כתוב בכרייתא אף על פי ששניהם מודים לא יחזיר לא לזה ולא לזה, [מדובר במתנת] בריא, שאינו בן חזרה [פי' שאם הבעלים נתנו את השטר, אין בידם לחזור ממתנתם, ולכן לא מחזירים], שאומרים, אולי כתבה לזה מתחילה ושינה את דעתו, ולא נתן לו, וחזר וכתבה לאחר ונתן לו, עכשיו חזר בו מאותו שנתן לו, וחושב איני יכול לחזור בו, אני אגיד לו שאני נתתי לזה, והחזירו לו השטר כדי שיצא זה הכתב שקדם, ויזכה בו הוא. אלא אנחנו אומרים לו, זה השטר לא נותנים לזה, דאולי כתבת ולא נתת לו, ונתת אותו לאיש אחר וחזרת בו. אם לא נתת לאיש אחר, ורצית שיהיה של זה, תכתוב לו עכשיו שטר אחר ותתן לו, שאם [באמת] נתת לאיש אחר [לפני כן], אין כאן הפסד [במה שאתה כותב שטר חדש עכשיו], שהקודם [מי ששטריו יש לו זמן יותר מוקדם] זוכה.

רב זביד שאל, והרי בשניהם [כתוב] שטר צואה [ואיך אתה מחלק ביניהם, שא' שטר מתנת שכיב מרע והשני מתנת בריא]. אלא אמר רב זביד, שניהם [מדובר בשטר מתנת] שכיב מרע, ואין קושי, זה [מדובר], בו [עצמו], וזה [מדובר] בבנו. המשנה שלנו [אם] אמר "תנו" נותנין, [מדובר] בו [פי' שהוא עוד חי, ואמר לתת], שהוא בן חזרה. שאומרים, אפילו אם נתן לאיש אחר, אין בזה הפסד, [שאם הוא נתן פעמים] לראשון ולאחרון האחרון זוכה, שהוא חזר [מהנתינה] הראשונה.

כאשר כתוב בכרייתא אף על פי ששניהם מודים, לא יחזיר לא לזה ולא לזה, [מדובר שהוא עצמו מת, וזה שאמר "תנו", היינו] שבנו [אמר לתת]. שאומרים, אולי אביו כתב לזה, ושינה דעתו ולא נתנו לו. ואחר כך אביו כתבו לאיש אחר ונתנה לו, ועכשיו הוא חוזר ממנו, וחושב, איני יכול לחזור בו, אגיד להם שאבי נתנו לזה, ואביא לו השטר, וזה יצא ממנו, והוא יזכה בו, ואחלק איתו [בהערמה הזו]. לכן אנחנו אומרים לו, אנחנו לא נותנים לו השטר הזה, שאולי אביך כתבו ולא נתנה לו, ונתנה לאיש אחר, וחזר בו, אלא אם אמת אמרת שאביך נתן לו, לך אתה עכשיו ותכתוב לו שטר אחר, שאפילו אם אביך לא נתן לו, וכתבו לאיש אחר, אין בזה הפסד [שאם נתן לשניהם] הראשון והאחרון, הראשון זכה.

הרבנים למדו, מצא שובר [שכתבה אשה לבעלה התקבלתי כתובתי, ועודה תחתיו]¹²⁹, בזמן שהאשה מודה [שהיא כתבה לו את זה ונתנו לו], יחזיר לבעל, [ואם] אין האשה מודה, לא יחזיר לא לזה ולא לזה. אבל בזמן שהאשה מודה, מחזירים לבעל, ולמה לא חוששים אולי כתבה ליתן בניסן, ולא נתנה עד תשרי [שכן הוא לא פרע אלא בתשרי], והלכה [היא], טרם שהוא שילם על הכתובה [ומכרה את כתובתה בטובת הנאה] [פי' כפי שנותנים בספק שכן היא היא תמות בעלה יורש אותה, והקונה יפסיד מעותיו] מניסן עד תשרי [לאיש אחר], ומוציא שובר שכתוב בניסן ובא לטורף מלקוחות שלא כדין [פי' שאם היא מכרה את הקרקע המיוחדת לכתובתה בין ניסן לתשרי, שהיתה לה זכות לעשות כך, אבל למעשה כתוב בשטר שנעשה בניסן, והוא רק נתן הכתובה בתשרי, אז הוא טורף מלקוחות שלא כדין]. אמר רבא,

¹²⁸ עי' ש"ע (ח"מ סי' סה ס"ד): הוב"ד לעיל הערה ס.

¹²⁹ עי' ש"ע (ח"מ סי' סה ס"ח):

עי' ש"ע (אה"ע סי' קי"ב): המוצא שובר על שם האשה שנפרעה מכתובתה, בזמן שהאשה מודה שנתתו לבעל, יחזירנו לו. ואם אינה מודה, אלא אומרת: ממנו נפל, לא יתנו לא לאיש ולא לאשה.

ביאור: בזמן שהאשה מודה - ולא חיישינן שמא מכרה הכתובה לאחר ועשתה קנוני' עם בעלה כיון שיכולה למחול לבעלה מ"ה נאמנת במיגו וא"ל שמא מתיירא למחול דסברא דחייבת לפרוע כל הסך הכתובה (ב"ש).

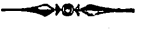
לא יתנו וכו' - ממילא הכתובה בחזקתה וטורפת מן הלקוחות אלא לא קרעינן השובר דאולי יבואו עדים ויעידו דהשובר טוב הוא ותתרע הכתובה ואם הבעל מודה דממנה נפל כתב בפי' בסי' זה דאין מחזירין לה דחיישינן לקנוני' דעשאו קנוני' להבריה נכסיו מב"ח (ב"ש).

שנים אוחזין פרק ראשון בבא מציעא

קפ"א א ב ג מ"י פ"ח
מלכות גי'לה
ואברהם הלכה פ' ועיין
במ"ג סג' ע"ג ע"ד
עו"ש"ע ח"מ ס' ס'
ע"ף י :

קפ"ה ד מ"י ע"ס הלכה
י"א סג' ע"ס
ועו"ש"ע ע"ס ס"ף י"ח
ועו"ש"ע ח"מ ס' ק'
ס"ף ע"ג :

רבינו חננאל

ופרקין מתני' דייקת
מינה הא אמר תנו
נותנין במתנת שכיב
מרע שאפי' נתנם לאחר
או הדר ביה בר מיהדר
הוא וליכא פסידא כלל.
ברייאא בבריא דלאו בר
סיהדר הוא דהיישני
דלמא כתביה להאי
מעיקרא ולא יתב ליה
שפרא וחדר כתביה
לאיניש אחרינא ויב
ליה שפרא והשתא ברי
לטהדר בפה דיהב
כתרא ועבר קניא
בתייה קמא ומשום הכי
מודה ליה לפיכך תני
לא יחזיר ויתקרא
עלה רב זבד והא
מתנתא נמי דיתקראת
קמי אלא הא הוא
בשכיב מרע ולא קשיא
מתני' בדיריה דבר
סיהדר הוא ברייתא
(באבוה) [ב ב ר י"ח]
וב' ו פ ס ה
היא . ת"ר מצא שובר
בזמן שהאשה מודה
יחזיר לבעל וניחוש
דלמא כתבה בניסן ולא
נתנה לו השטר ער
תשרי ונתנה לכתובה
כ"י וביני ומפיק
לשובר דכתב בניסן
ומפיק לה לכתובה .

הגהות הב"ח
(6) רש"י ד"ה ס'ה
בבב"א וב' עג"ס
כדן שכותבין :

ברייא צבריא דלמא כתבה להאי ולא יהיבא ליה . הייט דלא
כאבי דלדידיה אמאי לא נהדר כיון שהוא רוצה
דעדין בחטמוני זמן לו היכל דמטא שטרל ליה וזבי יתכן
כדכב זבד דכסוין : **והא** אידי ואידי דייתיקאות קמי . וז"ל
ולפרוך נמי והא מתנת קמי ואור"ס
דמיירי מתני' שפירש שנותן לו גוף
ופירי מהיום אם לא יחזור עד לאחר
מיסת דמלי הדר ביה ורש"י דחך לפרש
דגבי מתנת חפ' אם אמר תנו לי
נותנין וז"ל דמתניתין שחיי אומר
כחובין היו וגמלך עליהם שלא ליתן
ויהיב לאיניש אחרינא ועתה רוצה
לחזור בו מן השני וליתנה לראשון
לפיכך חפילו אם אמר תנו לי
נותנין אבל דייתיקי אם אמר תנו
נותנין לחפילו נמלך ונתן לאחר יכול
לחזור וקשה לפירושו דא"כ פירוש
דנמלך דמתני' יהיה בשני עניינים ותו
לעיל גבי גט דדייק הא אמר תנו
נותנין חפילו לזמן מרובה לפרש"י
ז"ל מנ"ל לפרושי הכי דלמא ה"פ
משום דנמלך איכא למיתש שחל לא
ניתן הגט עדיין ולכך חפילו אם אמר
תנו לי נותנין אלא לשון וגמלך
משמע שעתה חייב רוצה כדפרשיט
לעיל (י"ח ד"ה ס'ה) : **ובתרא** אבזה
כתבה איכו לאיניש אחרינא . תימה
אמאי לא אמרינן נמי שנתנה האב
תחלה במתנת שכיב מרע ואח"כ האב
עלמו כתבה להאי ולא יהיבא ליה ומת
האב ונתקיימה המתנה לראשון והבן
רוצה שיהיה לשני : **בוצא** שובר
כו' וליחוש דלמא כתב ליתן בניסן
כו' . וז"ל לפרוך על מתני' דגט
פשוט (ב"ב דף קסו.) דכותבין שובר
לאשה וב"ס לא חיישינן אלא היכא
שכפל ואתערע הא פריך לעיל (י"ב) גבי
כותבין שטר ללוה חפ"ג דליכא
ריעותא וי"ל דמני לדחוי בשטרי
הקנאה אבל הכא אי בשטרי הקנאה
מיירי כי אין האשה מודה נמי יחזיר
לבעל ואין אשה מודה משמע חפילו
אינה אומרת שהוא מזויף אלא אומרת
שכתבה ליתן ולא נתנה ואומרת עתה
אל תתנו לפי שנמלכה דומיא דמלמא
שוכרין דמתניתין דלא יחזיר שאני
אומר כחובים היו וגמלך כו' :

אחרינא ויהבה ליה והשתא קא הדר ביה מההוא סבר מהדר לא מציעא
הדרנא בי אימר להו דאבא יהבה ליה להאי ונתבו ליה כתביה *וניחיל
ונפיק מיניה דהוא וזי ונפלוג בהדיה הלכך אמרינן ליה אנן הא כתבא
לא יהבינן ליה להאי דדלמא מכתב כתביה אביה מיהב לא יהבה ליה
ויהבתייה את לאיניש אחרינא וקא הדרת ביה אלא אי קישמא קא אמרת
דיהב ליה אבוך זיל את השתא כתיב ליה שטרא אחרינא דאי נמי לא
יהבה ליה אבוה וכתבתיה את לאיניש אחרינא לית בה פסידא דקמא
ובתרא קמא זכי : ת"ר **מצא** שובר בזמן שהאשה מודה יחזיר לבעל
אין האשה מודה לא יחזיר לא לזה ולא לזה בזמן שהאשה מודה
מיהת יחזיר לבעל וליחוש דלמא כתבה ליתן בניסן ולא נתנה עד
תשרי ואולה זבתה לכתובה במסובת הנאה מניסן עד תשרי ומפיק
ליה לשובר דכתב בניסן ואתא למטרף לקוחות שלא כדן אמר רבא
ש"מ

ומפיק לשובר . שכותב בניסן ויקודם לשטרות של לוקח ויחזיק הבעל בקרקע

הא צבריא . שהיה שטר מתנת צריא דלא כתיב ביה כדקליר ומני
בערסיה (6) כדן שכותבין בשטרי מתנת שכיב מרע : דבר
מסדר הוא . שיכול לחזור במתנתו אם כתב שני שטרות השני
זוכה שטרי חזר בו מראשון : אי במתנת צריא יכבד ניהליה . לההוא
בתרא : ליה ליה פסידא . בהאי שטרא
דמהדרא ליה להאי : צבריא . כיון
שהיה השטר זה הגמול מתנת צריא
שהוא זוכה לשטר המאוחר לו שאינו
יכול לחזור במתנתו : דאי יכבד
לאיניש אחרינא ליה ליה פסידא .
בשטרות דכתבת השטר דמאן דקדים
שטריה זכא ביה . עבדין הוא קיים
ואמר תנו ליה : הא צבריא . שמת
מחלו זה צנו אומר החזירו : דבר
מסדר הוא . ממתנה זו אם חזר בו
לאחר שילאו שני שטרות צב"ד יזכה
האחרון : אי"נ יהיבא . שזב לאיניש
אחרינא במתנת צריא : ליה ליה
פסידא . לההוא בתרא בהאי שטרא
דמהרינא ליה להאי : ככבד איכו .
הבן : דמא קדים . שהיא שטרו קודם
דכיון דמת אביו מחלו זכה משנתנה
לו : ונפלוג צבדים . שחלק עמו
בקניגו"ל : קמא זכא . מאחר שקמו
השטרות ילאו משטר הקודם זכה
שמתנת צריא הם והשתא דלוקימנא
טעמא דלא יחזיר משום דלמא כתבה
להאי וחלולך ולא יהיבא ליה והדר
כתבה לאיניש אחרינא ליכא למרמי
אמתות ולא תידוק מתני' גבי מתנת
הא אמר תנו עתנין דכי נמי אמר
תנו שייך למימר טעמא דלא יחזיר
משום שאני אומר כחובין היו וגמלך
עליהם שלא לתן והדר כתבה לאיניש
אחרינא וגבי דייתיקאות ע"כ הא
אמר תנו עתנין אם הוא קיים דהא
תלה תנא דידן טעמא משום שאני
אומר נמלך עליהם שלא לתן ואי
נמי הכי הוה דנמלך השתא אם
אמר תנו עתנין דליכא למיתש למידי
וה"ק מלא דייתיקי או מתנה לא
יחזיר שאני אומר כו' והיכא דאמר
תנו [וא"] שייך למימר לא יחזיר משום
טעמא דשאני אומר כיון מתנת
צריא או בשכיב מרע ומת וצריה
קאמר תנו שמע' ממתני' דלא יחזיר
ולא דייקין האמר תנו נותנין והיכא
דלא שייך למימר שאני אומר כיון
בשכיב מרע שלא מת מחלו דייקין
האמר תנו דבעל שאני אומר הלכך
נותנין : מלא שובר . שכתבה אשה
לבעלה התקבלתי כתובה ועודה
תתני : ולא נמס' עד תשרי . והוא
לא פרע עד תשרי : ואולה . איכי
בעודה תתניו צין ניסן לתשרי :
וזנתה לכתובה . לאחר : בטובא
הנאם . כלומר צול לפי שנותן מעותיו
בספק שאם תמות היא יירשנה בעלה
ויפסיד מי שלקחה ואם ימות בעלה
או יגרשנה יהיה לוקח במקומה
ויגבה כתובתה ושוב לא היה לבעלה
לפרוע לה הכתובה אלא ללוקח
ושובר שכתב בשמה אינו כלום :

המיוחדת לכתובתה שלא כדן :
ש"מ

ס"א ויחזיר
והיפוך מיהו
דהאי זמן הוא
כרא"ש נש"ל

ש"מ. מלא חיישין להי דחי נמי הוה הכי שפיר זכי בעל צבור
שכתב לשמה: אימא לדשמואל. דאמר המוכר שטר חוב לחבירו
וחזר המוכר הוה ומחלו מחול הוא אלל הלוה הלך חס מכרה
זו כתובה צביר דהיינו שטר חוב וחזרה ומחלתה לבעל צבטרי

מחול ושפיר טריף בעל: בשטר
כתובה ואלא מהמא ידה. שמציהא
לפניו ליתא למיחש לשמא מכרה
עובת הגאה שאלו מכרתה היתה
בטובת הכתובה ביד הלוהק: נשמי
כטובות. שמה שני שטרי כתובה היו
לה [יש] לחוש שמה מסרה אחד
ללוהק וצאה לחזור בה ולמחול אלל
בעלה ומוסרת לו שובר המוקדם
לדשמואל ומתוך צדיה למחול שטר
כתובה לבעלה עכשיו לא חיישין
לשמא כתבה ליה צניסן כו' ואנכי
אמר. מהבא לא תסעי' לדשמואל:

מדא דנשמי כתובות לא חיישין. הלך
ליכא למיחש לדלמא אצנתה בטובת
הגאה: ועוד. אי נמי אצנתה בטובת
הגאה לית לן למיחש לשמא כתבה
לשובר צניסן ולא קבלה עד תשרי
דחי נמי הכי הוה כי מטא שובר
לידה בתשרי זוכה למפרע בו מוזנן
התימחו ולא היה ממכרה שצנתיים
כלום ושובר מוזנן הכתוב בו טורף
אובי' לטעמיה כו': מתני' איגרות
ושי. ששמו ב"ד ככחי ליה למלוה
בחובו: ואיגרות מוזן. שקיבל עליו
לזון את בת אשתו: מיאויין. עונה
יתומה שהשאלה אמה ואתיה לדעתה
ויאלה ממנו במיזון ואלה לריכה גט
אלא אומרת בפני שלשה אי אפשי
בפלוגי בעלי וכתבין לה ב"ד שטר
שמיאנה בפנייהם להיות לה עדות

כטובות פה:
פ.קדושין מה.
כ"ק פט.
כ"ב קמ:

[לפני יג. יט.
לקמן לה:
ע"י תוס'
כתובות ק'
ד"ה אכתב

לקמן מה.

לקמן כו:

[פירושו תמה'
ככ"י לקמן
ט"ב ד"ה
סמפון]

[לפני ית.
גיטין כו.

שמע מינה איתא לדשמואל *דאמר שמואל
המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול
יאפשי יורש מחול אביו אמר אפילו תימא
ליתיה לדשמואל הבא במאי עסקינן
בששטר כתובה יוצא מתחת ידה ורבא
אמר אי משום שטר כתובה חיישין לשתי
כתובות ואביו אמר חדא לשתי כתובות לא
חיישין ועוד שובר בומנו טריף אביו
למעמיה דאמר *עדיו בחתומיו זכין לו:

מתני' *מצא איגרות שום ואיגרות מוזן
שטרי חליצה ומיאויין ושטרי בירורין *וכל
מעשה ב"ד הרי זה יחזיר *מצא בחפיסה
או בדלוסקמא *תברך של שמרות או
אגודה של שמרות הרי זה יחזיר ובמה
אגודה של שמרות שלשה קשורין זה בזה
רשב"ג אומר *אחד הלוה משלשה יחזיר
ללוה שלשה הלזין מן האחד יחזיר למלוה
מצא שטר בין שמרותיו ואינו יודע מה
מינו יהא מונח עד שיבא אליהו אם יש
עמהו *סמפנות יעשה מה שבסמפנות:
גמ' *מאי שטרי בירורין הבא תרגמו שטרי
טענתא רבי ירמיה אמר זה בורר לו אחד
וזה בורר לו אחד: וכל מעשה ב"ד הרי

זה יחזיר: *ההוא גימא דאשתבה בי דינא
דרב הונא דהוה כתיב ביה בישורי
מתא דעל רכים נהרא אמר רב הונא
חיישין

ואינה לריכה לשלם אלל מעט ומרווחת הרבה ומשגי איתא לדשמואל
ואם היתה מוחלת לבעלה לא תפרע לקוחות אלל דבר שנתת
תרויה הרבה ואלע"ג דגבי ערב לאשה בכתובה ורולה לגרסה תן
בפרק גט פשוט (כ"ב ד' קעג): דיודי הגאה אלמא חיישין לקטוניה
אלע"ג גיטחויב לפרוע הכל לערב שטר חיישין לקטוניה לפי שאין
לו צמח לשלם לא דמי דהתם משפד הערב מיד וחיישין לקטוניה
אלל הכא דליתו אלל תשעא בעלמא שמה לא מכרה ואלפי מכרה
שמה לא יפסידו הלקוחות כי לינו מוליא מהם אלל חוב שהיה להם
על הבעל יהיה להם על האשה וגבי חייב מודה דחיישין לעיל
לקטוניה לפי שזוליא מיד מן הלקוחות ועוד יש לחוש משום לקוחות
שלא בחטריות שיפסידו לגמרי: *שובר צמוט טורף. אלע"ג
ששטר מכרה נמסר ללקוחות תחילה חיו מעיל וטורף הבעל כדון
וכן אמר לעיל גבי שחרורי עבדים ונראה שתקנת חכמים היא
שזכה משעת חתימה אלע"ג שלא נמסר לו עד ימים רבים אחר
כן שאם לא יתן לעולם לא יוכלו העדים לחמוס אלל אם ירוא המסירה
משום תשעא לכתב צניסן ולא נתן עד תשרי מוזין ביני וביני ולנשין
איכור נראה דאם עבד בא על בת ישראל קודם שצא לירו גט
שחרור שפסלה ושמה גם גבי איכור זכין לו משעת חתימה אלע"ג
דלא שייך טעמא דפרישית מ"מ לא פלוג רבנן ויש כח ביד חכמים
לעקור דבר מן התורה ואל"ת והא אב"י סבר כר"א דאמר עידי
מסירה כתיב גבי מהמתא *דחתימו עלה תרי גיטו ור"א סבר בפרק
מי שהיה נשוי (כמועט דף ג' קכג) כהן לוח ולא נוסר לו ליה ומסר לו
לוח שמסר לו תחילה קנה וי"ל דהיינו צנטי שטרות שזמן כהן
צטוה ביום אחד שאין ניכר מותבו איזהו מהם קודם לכל זולתי. בתר
לוח שייך טעמא דפרישית מ"מ לא פלוג רבנן ויש כח ביד חכמים
לעקור דבר מן התורה ואל"ת והא אב"י סבר כר"א דאמר עידי
מסירה כתיב גבי מהמתא *דחתימו עלה תרי גיטו ור"א סבר בפרק
מי שהיה נשוי (כמועט דף ג' קכג) כהן לוח ולא נוסר לו ליה ומסר לו
לוח שמסר לו תחילה קנה וי"ל דהיינו צנטי שטרות שזמן כהן
צטוה ביום אחד שאין ניכר מותבו איזהו מהם קודם לכל זולתי. בתר
לוח שייך טעמא דפרישית מ"מ לא פלוג רבנן ויש כח ביד חכמים
לעקור דבר מן התורה ואל"ת והא אב"י סבר כר"א דאמר עידי
מסירה כתיב גבי מהמתא *דחתימו עלה תרי גיטו ור"א סבר בפרק
מי שהיה נשוי (כמועט דף ג' קכג) כהן לוח ולא נוסר לו ליה ומסר לו
לוח שמסר לו תחילה קנה וי"ל דהיינו צנטי שטרות שזמן כהן
צטוה ביום אחד שאין ניכר מותבו איזהו מהם קודם לכל זולתי. בתר

שפירטת לישא: שטרי צרוין. בגמרא מפרש: הרי זה יחזיר.
דליכא למיחש לשמא נמך דהא ב"ד לא כתבום אלל דבר מקייים
ולפרעון נמי ליכא למיחש דבהני שטרות לא שייך צבו פרעון
כדאמרינן מעל (ח' מו): ואפילו למ"ד שומא הדר איהו דלפסא
אלפשיה: גזל כתפיס או בדלוסקמא. שום שטר: או שמלא
הכריך של שטרות. כדרך לו בצאודה ובגמרא מפרש מאי חפיסה
ודלוסקמא ותכריך ואגודה: הרי זה יחזיר. דדבר שיש בו סימן הוא
כדמפרש בגמרא שהכלי סימן כשיאמרו הבעלים ככלי קך וכך מלאת
אותם וכן תכריך ואגודה הרי זה יחזיר דדבר שיש בו סימן הוא
כדמפרש בגמ': אחד הלוה משלשה. אם שלשה שטרות של לוח
אחד הן שלשה משלשה בני אדם: יחזירם. מולאם: ללוה דורא
פרעם והחזירם לו ומידו נפלו שאם מידם נפלו מי קבלם למקום
אחד: ואם שלשה לויס הס. שלו מאלס אחד: יחזירם. המולאם:
למלוה. שהדבר ידוע שממנו נפלו: מלא שטר בין שטרותיו ואין
ידע מה טיבו. אללו אם הלוה הפקידו אללו או המלוה אם שמה
מקנהו פרעו ומסרוהו לו להיות שליט ביניהם ושכת: יהא מונח בידו
ולא יחזיר לא לוח ולא לוח: ואם יש עמסן סמפון. מילי מילי קמי
המולא בין שטרותיו שובר שכתב על אחד משטרותיו: יעשה מה
שצמפון. והשטר בחזקת פרוע ואלע"ג שהיה לשובר הזה להיות
מונח ביד הלוה אמרינן האמיט הלוה ואומר מחר תנה לי ושכת:
גמ' זה צורר לו אחד. כשצוררין להן דייטין כותבין להן זה צורר
לו את פלוגי זה צורר לו את פלוגי שלא יוכלו לחזור בהן: דאשכח
בי דינא. מקייים בהגפך והשליח המציאו אומר ממנו נפל:

מסירה אלל אין זמנן שוה החתום קודם וכה אלע"ג שהמאותר נמסר
עוקבא בפניו ואוקטוניה רב ששת צדיה דרמי בר חמא דקדים ורב חמא
דלא ידעינן למי נמסר תחילה רבנו כהן שכתב תחילה לרמי מסתמא גם לו
נמסר קודם ורב חמא קודם ורב חמא קודם ורב חמא קודם ורב חמא
קודם ורב חמא קודם ורב חמא קודם ורב חמא קודם ורב חמא קודם
וזה כיון שקמייהם כתובים ביום אחד ואל"ת וגיחוש דלמא זכנה כתובה
ביום שכתב השובר דהשתא ליכא למימר עדי בחתומיו זכין לו
וכשזוליא הבעל והלקוחות שערס יהא זמנא שוה ואין ידוע דמי קדם
ויאמר הבעל ללקוחות תביאו ראיה שקדמתם לפי שהוא מוחזק
שהנכסים שלו והלקוחות רזין לטורף כשציל האשה וי"ל דהא ליכא
למיחש שהמוכר ביום כתיבת השובר:

ש"מ איתא לדשמואל. ואל"ת וגיחוש שמה מכרה במעמד שלשן
שאינה יכולה למחול כדמוכח פרק האיש מקדש (קדושין ד'
מה. וס' ד"ה כ) גבי התקדשי לי בשטר חוב או במלוה שיש לי ביד
אחרים דקאמר במלוה בשטר במאי פליגי בדשמואל דאמר שמואל
המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו

מחול ואיבעית אימא כ"ע אית לה
דשמואל וצאשה סמכה דעתה פליגי
כו' ובמלוה על פה פליגי דברב הונא
דאמר במעמד שלשן קנה ולא
מסיק פ"ע אית לה דרב הונא וצאשה
סמכה דעתה פליגי דאמר לעיל
ש"מ דליתו יכול למחול וי"ל דליכא
למיחש שמה מכרה במעמד שלשן
דחי ליכא עדים שמכרה הבעל
והאשה יפסדו המכירה וחי איכא
עדים נשיליניהו הכי הוה חס אומרים
שנתלה הבעל או שחק ח"כ מודה
שהשובר שקר ואם מודה שאלמר כבר
פרעתי לה ח"כ השובר נעשה קודם
המכירה ואינה לאפסידו אנפשיהו
ועוד וי"ל ללא תקנו מעמד שלשן
אלא דברב שראוי לגבות מיד אלל
בכתובה דליתו חייב עתה עד אחר
גרושין וגם שמה לא התגרס לא
תקנו מעמד שלשן וכן כריך לומר
בפרק החובל (כ"ק דף פ"ט. וס') גבי
האשה שהצלה (בבעלה) לא הפסידה
הכתובה ואמאי תזבין במעמד שלשן
אלא משום דלא תקנו כתובה
כדפרישית וזה חזן לחוש שמה מכרה
אחר גרושין במעמד שלשן כי אחר
גרושין מסתמא מכרה דמיים יקרים
וכשזוליא הבעל שובר שקדם היא
לריכה לשלם ולא תרויה כלום בקטויה
ולא חיישין אלל שמה מכרה בעודה
תחתיו בטובת הגאה שהיה דבר מועט

ואינה לריכה לשלם אלל מעט ומרווחת הרבה ומשגי איתא לדשמואל
ואם היתה מוחלת לבעלה לא תפרע לקוחות אלל דבר שנתת
תרויה הרבה ואלע"ג דגבי ערב לאשה בכתובה ורולה לגרסה תן
בפרק גט פשוט (כ"ב ד' קעג): דיודי הגאה אלמא חיישין לקטוניה
אלע"ג גיטחויב לפרוע הכל לערב שטר חיישין לקטוניה לפי שאין
לו צמח לשלם לא דמי דהתם משפד הערב מיד וחיישין לקטוניה
אלל הכא דליתו אלל תשעא בעלמא שמה לא מכרה ואלפי מכרה
שמה לא יפסידו הלקוחות כי לינו מוליא מהם אלל חוב שהיה להם
על הבעל יהיה להם על האשה וגבי חייב מודה דחיישין לעיל
לקטוניה לפי שזוליא מיד מן הלקוחות ועוד יש לחוש משום לקוחות
שלא בחטריות שיפסידו לגמרי: *שובר צמוט טורף. אלע"ג
ששטר מכרה נמסר ללקוחות תחילה חיו מעיל וטורף הבעל כדון
וכן אמר לעיל גבי שחרורי עבדים ונראה שתקנת חכמים היא
שזכה משעת חתימה אלע"ג שלא נמסר לו עד ימים רבים אחר
כן שאם לא יתן לעולם לא יוכלו העדים לחמוס אלל אם ירוא המסירה
משום תשעא לכתב צניסן ולא נתן עד תשרי מוזין ביני וביני ולנשין
איכור נראה דאם עבד בא על בת ישראל קודם שצא לירו גט
שחרור שפסלה ושמה גם גבי איכור זכין לו משעת חתימה אלע"ג
דלא שייך טעמא דפרישית מ"מ לא פלוג רבנן ויש כח ביד חכמים
לעקור דבר מן התורה ואל"ת והא אב"י סבר כר"א דאמר עידי
מסירה כתיב גבי מהמתא *דחתימו עלה תרי גיטו ור"א סבר בפרק
מי שהיה נשוי (כמועט דף ג' קכג) כהן לוח ולא נוסר לו ליה ומסר לו
לוח שמסר לו תחילה קנה וי"ל דהיינו צנטי שטרות שזמן כהן
צטוה ביום אחד שאין ניכר מותבו איזהו מהם קודם לכל זולתי. בתר
לוח שייך טעמא דפרישית מ"מ לא פלוג רבנן ויש כח ביד חכמים
לעקור דבר מן התורה ואל"ת והא אב"י סבר כר"א דאמר עידי
מסירה כתיב גבי מהמתא *דחתימו עלה תרי גיטו ור"א סבר בפרק
מי שהיה נשוי (כמועט דף ג' קכג) כהן לוח ולא נוסר לו ליה ומסר לו
לוח שמסר לו תחילה קנה וי"ל דהיינו צנטי שטרות שזמן כהן
צטוה ביום אחד שאין ניכר מותבו איזהו מהם קודם לכל זולתי. בתר

המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול
יאפשי יורש מחול אביו אמר אפילו תימא
ליתיה לדשמואל הבא במאי עסקינן
בששטר כתובה יוצא מתחת ידה ורבא
אמר אי משום שטר כתובה חיישין לשתי
כתובות ואביו אמר חדא לשתי כתובות לא
חיישין ועוד שובר בומנו טריף אביו
למעמיה דאמר *עדיו בחתומיו זכין לו:

מתני' *מצא איגרות שום ואיגרות מוזן
שטרי חליצה ומיאויין ושטרי בירורין *וכל
מעשה ב"ד הרי זה יחזיר *מצא בחפיסה
או בדלוסקמא *תברך של שמרות או
אגודה של שמרות הרי זה יחזיר ובמה
אגודה של שמרות שלשה קשורין זה בזה
רשב"ג אומר *אחד הלוה משלשה יחזיר
ללוה שלשה הלזין מן האחד יחזיר למלוה
מצא שטר בין שמרותיו ואינו יודע מה
מינו יהא מונח עד שיבא אליהו אם יש
עמהו *סמפנות יעשה מה שבסמפנות:
גמ' *מאי שטרי בירורין הבא תרגמו שטרי
טענתא רבי ירמיה אמר זה בורר לו אחד
וזה בורר לו אחד: וכל מעשה ב"ד הרי
זה יחזיר: *ההוא גימא דאשתבה בי דינא
דרב הונא דהוה כתיב ביה בישורי
מתא דעל רכים נהרא אמר רב הונא
חיישין

ואינה לריכה לשלם אלל מעט ומרווחת הרבה ומשגי איתא לדשמואל
ואם היתה מוחלת לבעלה לא תפרע לקוחות אלל דבר שנתת
תרויה הרבה ואלע"ג דגבי ערב לאשה בכתובה ורולה לגרסה תן
בפרק גט פשוט (כ"ב ד' קעג): דיודי הגאה אלמא חיישין לקטוניה
אלע"ג גיטחויב לפרוע הכל לערב שטר חיישין לקטוניה לפי שאין
לו צמח לשלם לא דמי דהתם משפד הערב מיד וחיישין לקטוניה
אלל הכא דליתו אלל תשעא בעלמא שמה לא מכרה ואלפי מכרה
שמה לא יפסידו הלקוחות כי לינו מוליא מהם אלל חוב שהיה להם
על הבעל יהיה להם על האשה וגבי חייב מודה דחיישין לעיל
לקטוניה לפי שזוליא מיד מן הלקוחות ועוד יש לחוש משום לקוחות
שלא בחטריות שיפסידו לגמרי: *שובר צמוט טורף. אלע"ג
ששטר מכרה נמסר ללקוחות תחילה חיו מעיל וטורף הבעל כדון
וכן אמר לעיל גבי שחרורי עבדים ונראה שתקנת חכמים היא
שזכה משעת חתימה אלע"ג שלא נמסר לו עד ימים רבים אחר
כן שאם לא יתן לעולם לא יוכלו העדים לחמוס אלל אם ירוא המסירה
משום תשעא לכתב צניסן ולא נתן עד תשרי מוזין ביני וביני ולנשין
איכור נראה דאם עבד בא על בת ישראל קודם שצא לירו גט
שחרור שפסלה ושמה גם גבי איכור זכין לו משעת חתימה אלע"ג
דלא שייך טעמא דפרישית מ"מ לא פלוג רבנן ויש כח ביד חכמים
לעקור דבר מן התורה ואל"ת והא אב"י סבר כר"א דאמר עידי
מסירה כתיב גבי מהמתא *דחתימו עלה תרי גיטו ור"א סבר בפרק
מי שהיה נשוי (כמועט דף ג' קכג) כהן לוח ולא נוסר לו ליה ומסר לו
לוח שמסר לו תחילה קנה וי"ל דהיינו צנטי שטרות שזמן כהן
צטוה ביום אחד שאין ניכר מותבו איזהו מהם קודם לכל זולתי. בתר
לוח שייך טעמא דפרישית מ"מ לא פלוג רבנן ויש כח ביד חכמים
לעקור דבר מן התורה ואל"ת והא אב"י סבר כר"א דאמר עידי
מסירה כתיב גבי מהמתא *דחתימו עלה תרי גיטו ור"א סבר בפרק
מי שהיה נשוי (כמועט דף ג' קכג) כהן לוח ולא נוסר לו ליה ומסר לו
לוח שמסר לו תחילה קנה וי"ל דהיינו צנטי שטרות שזמן כהן
צטוה ביום אחד שאין ניכר מותבו איזהו מהם קודם לכל זולתי. בתר

מסירה אלל אין זמנן שוה החתום קודם וכה אלע"ג שהמאותר נמסר
עוקבא בפניו ואוקטוניה רב ששת צדיה דרמי בר חמא דקדים ורב חמא
דלא ידעינן למי נמסר תחילה רבנו כהן שכתב תחילה לרמי מסתמא גם לו
נמסר קודם ורב חמא קודם ורב חמא קודם ורב חמא קודם ורב חמא קודם
וזה כיון שקמייהם כתובים ביום אחד ואל"ת וגיחוש דלמא זכנה כתובה
ביום שכתב השובר דהשתא ליכא למימר עדי בחתומיו זכין לו
וכשזוליא הבעל והלקוחות שערס יהא זמנא שוה ואין ידוע דמי קדם
ויאמר הבעל ללקוחות תביאו ראיה שקדמתם לפי שהוא מוחזק
שהנכסים שלו והלקוחות רזין לטורף כשציל האשה וי"ל דהא ליכא
למיחש שהמוכר ביום כתיבת השובר:

קסו א ב מיי' פ"ז מהל'
מכילה הלכה יח
ועיין בהשגות ובגמ'
ובכ"ל כמג עשין פג
עוש"ע ח"מ ס' לו
סעיף כג:

קסו ג מיי' פ"ח מהל'
ג"לס ואכזרס הל'
יג סג עשין עד עוש"ע
ח"מ ס' ס' סעיף יב:

קסו ד מיי' ס' הל' ג
עוש"ע ח"מ ס' סעיף
ט:

קסוה ו מיי' ס' עוש"ע
ס' סעיף י:
קעו ו מיי' ס' הל' ד
עוש"ע ס' סעיף
יא:

קעא ז מיי' פ"ח מהל'
מלוה ולוה סלכס
יא קמג עשין ד' עוש"ע
ס' סעיף ח:

[לפני עז. יח:]
[ע"י תוס' ע"ב ד"ה מלא
ועי' תוס' גיטין כח.
ד"ה מלא]

ד"ה מ"ז
כ"ב קמא. [ע"פ]

רבינו הנגאל

אמר רבא ש"מ איתא
לדשמואל דאמר המוכר
שטר חוב לחבירו וחזר
ומחלו מחול יורש
מחול ומגו דאיבעי
מחלה לה לכתובתה
לבעלה כי אחרת שובר
האי דידה הוא תנהו
לו נאמנת ואין תקנה
שלא יהא המוכר רשאי
למחול כלל וכו' ר
ביאוריהו ב"ר ה"סב
בפרק החובל:
[מתני' מצא איגרות
שום פ"י שטר שפמט
ב"ד ואיגרות טורף
כששטרו בתקומוהוהאשה
והבנות. שטרי בירורין
שטרי טענתא והיי
ש"מ ש"מ ב"ד. שטרי
חליצה ומיאויין. הויה
גימא דאשתבה בבי
דינא דרב הונא דהוה
כתיב ביה בישורי מתא
דעל רכים נהרא מתאבא

(* אולי צ"ל וזה
מעשה ב"ד.)
[סנהדרין כח:]

לומדים מזה [שלא חוששים לזה, כהלכתו של] שמואל. שאמר שמואל, המוכר שטר חוב¹³⁰ לחבירו וחזר [המוכר] ומחלו, מחול [הלכך, אם מכרה זו כתובתה באייר, דהיינו שטר חוב וחזרה ומחלתה לבעל בתשרי, מחול, ויכול הבעל לטרוף מלקוחות], ואפילו יורש מוחל. אביי אמר, אפילו אפשר לומר שלא [כהלכתו של] שמואל, במה מדובר כאן, בשטר כתובה שיוצא מתחת ידה [פי' שהאשה עצמה מביאה את הכתובה בידה, ואין מקום לחשוש שמא מכרה שאם מכרה היתה מוסרת הכתובה ביד הלוקח]. ורבא אמר, אם משום שטר כתובה, חוששים ל[זה שבעלה כתב לה] שתי כתובות [וחוששים שהיא מסרה א' ללוקח, ושהיא תמחול השטר הזאת לבעלה, ותמסור לבעלה שובר מוקדם לשטר כתובה שמכרה ללוקח, אלא ודאי חוששים להלכה של שמואל]. ואביי אמר [אפשר לומר ב' תירוצים, להוכיח שלא חוששים לשמואל]: אחד, לא חוששים לשתי כתובות. ועוד, [אפילו אם כן כתבו ב' כתובות והיא מכרה א'] שובר טורף בזמנו [פי' בזמן חתימתו, ואפילו אם רק מסרו מאוחר יותר, ומה שהיא מכרתו בינתיים אינו כלום]. אביי [אמר] לשיטתו, שאמר, העדים [של השטר] בחתימתם מזכים לו.

משנה. המוצא שטרי¹³¹ שום [פי' שבית דין שמו נכסי הלוה למלוה בחובו] או שטרי מזון [פי' שטר שכתב שקיבלו עליו לזון בת אשתו, או] שטרי חליצה או מיאונין [פי' קטנה יתומה שהשיאוה אמה ואחיה לדעתה, יוצאה ממנו במיאון, ואינה צריכה גט, אלא אומרת בפני שלשה: אי אפשרי בפלוני בעלי, וכותבין לה בית דין שטר שמיאנה בפניהם, להיות לה עדות שמוותרת לינשא], או שטרי בירוין או כל מעשה בית דין, הרי זה יחזיר [שאין לחשוש שמא שינה דעתו, שבית דין לא כותבים אלא בדבר המקויים, ואין חשש פרעון, שכן אין באלה פרעון בכלל]. מצא [כל שטר] בחפיסה¹³² או בדלוסקמא [או] תכריך של שטרות או אגודה של שטרות¹³³, הרי זה יחזיר [שהרי הוא דבר שיש בו סימן]. וכמה [שטרות יחד הוה] אגודה של שטרות, שלשה קשורים זה בזה. רבן שמעון בן גמליאל אומר, [פי'] אחד שלוה משלשה [אנשים]¹³⁴, יחזיר ללוה [שודאי הוא פרע אותם, והחזירם לו, ומידו נפלו, שאם הם נפלו מידם איך נתקבצו למקום א'], שלשה שלוה מן האחד, יחזיר למלוה [שדבר ידוע שנפלו ממנו]. מצא שטר בין שטרותיו ואינו יודע מה טיבו¹³⁵ [אצלו, אם הלוה הפקידו אצלו או המלוה, או שמא מקצתו פרוע ומסרוהו לו ולהיות שלישי ביניהם ושכת], יהא מונח [בידו] עד שיבוא אליהו [ולא יחזיר לאף אחד]. [המוציא בין שטרותיו] אם יש עמהן שובר [שנכתב על א' משטרותיו], יעשה מה שבשובר [והשטר בחזקת פרוע, ואף על פי שהיה לשובר הזה להיות מונח ביד הלוה, אמרינן: האמינו הלוה, ואומר: מחר תנה לי, ושכת].

גמרא. מהו שטרי בירוין. כאן תרגמו, שטרי טענות, רבי ירמיה אמר, זה בורר לו אחד וזה בורר לו אחד [כשבוררים להם דיינים כותבים להם זה בירר לו את פלוני, וזה בירר לו את פלוני, שלא יוכלו לחזור בהם].

וכל מעשה בית דין הרי זה יחזיר. גט שנמצא בבית דין של רב הונא [שהיה מקויים, והשליח המביאו אומר ממנו נפל] שהיה כתוב בו "שוריי מתא שעל נהר רכיס". אמר רב הונא,

¹³³ עני' שר"ע (ח"מ סי' ס"י): .
¹³⁴ עני' שר"ע (ח"מ סי' ס"א): .
¹³⁵ עני' שר"ע (ח"מ סי' ס"א): .

¹³⁰ עני' שר"ע (ח"מ סי' ס"ג): .
¹³¹ עני' שר"ע (ח"מ סי' ס"ב): .
¹³² עני' שר"ע (ח"מ סי' ס"ט): .

חוששים לשני [עיררות הנקראים] "שוריי" [אע"פ שב"שוריי" הידוע לנו, אין בה ב' יוסף בן שמעון חוששים שמא יש עוד עיר שיש בו אדם שנקרא יוסף בן שמעון, ושם נכתב, ומשליח אחר נפל]. אמר רב חסדא לרבה, לך תעיין, שלמחר רב הונא ישאל אותך. יצא עיין, ומצא, שלמדנו, כל מעשה בית דין הרי זה יחזיר [כיון דלא הוחזקו שני יוסף בן שמעון בעיר אחת, לעיר אחרת שאינה ידועה לנו לא חוששים]. אמר רב עמרם לרבה, איך הרב פושט [ספק של] איסור מ[הלכה] של ממוץ. אמר לו, [אדם] משועמם. למדנו [גם כן] שטרי חליצה ומיאונין [והרי הם איסורים]. נשבר העמוד של בית רב [פי' בית המדרש, שבו הבית מדרש נשען עליו]. אחד אמר, משום מזלי נשבר [פי' שקינא על בזיון שלי], ואחד אמר, משום מזלי נשבר [שהשבת על דברי לביישני בבית המדרש].

מצא בחפיסה או בדלוסקמא. מהו חפיסה. אמר רבה בר בר חנה, חמת [של עור] קטנה [שנותנים בו יין].

מהו דלוסקמא. אמר רבה בר שמואל, ארנק של זקנים [שמצניעים בה כלי תשמישן, שלא יצטרכו לחפש אחריהם].

תכריך של שטרות או אגודה של שטרות וכו'. הרבנים למדו, כמה הוא תכריך¹³⁶ של שטרות, שלשה כרוכין זה בזה [וזהו סימן שהבעלים נותנים בהם, זה יכריז מציאה: שטרות מצאתי, וזה יאמר: שלי הם, ושלשה הן, כרוכין הן זה בזה]. וכמה היא אגודה של שטרות, שלשה קשורין זה בזה. לומדים מזה, קשר סימן [לענין השבת אבידה, שיש קשרים שאינן דומין זה לזה, ויאמר: כך וכך הוא עשוי. ומתריך הגמ', שאין לפשוט ספק זו מכאן, ש]הרי רבי חייא לימד שלשה כרוכין זה בזה. אם כן, [מש"כ קשורים] היינו [דבר כמון] תכריך. [לא נכון, שיש לחלק ביניהם] תכריך, כל אחד ואחד בראש חבירו [פי' שכאשר גמר לגלגל הראשון אז גלגל השני עליו, אבל] אגודה, השכיבן זה על זה, [אורכו על אורכו של חבירו] וכרכם [כך]. מה [המוצא] מכריז. [מצאתי] כמספר זו [של שטרות, ומי שיבא ויתן סימן שהם כרוכים יחד יקבלם]. מה קרה [שכתוב במשנה] שלשה, אפילו שנים גם כן [דינו כך, מאחר ואין הבעלים צריכים לתת סימן אלא זה שכרוכים יחד]. אלא כמו שאמר רבינא, מכריז [מצאתי] מטבעות, וכן כאן, מכריז [מצאתי] שטרות [והמוצא צריך לומר מספרם, ואיך שהיו כרוכים יחד].

רוב שמעון בן גמליאל אומר אחד הלוה משלשה יחזיר ללוה וכו'. שאם תחשוב [שהשטרות] הם של המלוים, למה הם אצלו. ואולי [המלוים לקחו את השטרות לסופר הדיינים] כדי לקיימם. [מתריך הגמ', שהמשנה מדבר בשטרות] מקוימם. אולי הם נפלו מיד הסופר [של הבית דין. מתריך הגמ', אדם לא משהה שטר מקוים ביד סופר [הבית דין]].

שלשה שלוו מאחד יחזיר למלוה וכו'. שאם תחשוב [שהשטרות האלה] הם של הלויים [שפרעום והוחזרו להם], למה הם אצלו. אולי הלכו לכתוב אותם [אצל הסופר הכותב השטר הלואה, ונפל מהסופר, ומעולם לא לוו. מתריך הגמ' שהמשנה מדבר בשטרות] כתובים בג' כתב יד של סופרים [שונים]¹³⁷. ואולי הלכו לקיימם. מלוה מקיים שטרו, לווה לא מקיים שטרו.

אם יש עמהן סמפונות יעשה מה שבסמפונות. אמר רב ירמיה בר אבא אמר רב, סמפון [פי' שובר המבטל שטר] היוצא מתחת יד המלוה¹³⁸ [פי' שמונח ביד המלוה ולא ביד הלוה], אף על פי שכתוב בכתב ידו, אינו אלא כמשחק, ופסול. אין שאלה [אם] כתוב בכתב יד סופר, שיש לומר [אולי כתבו מאחר ו]הקרה לידו סופר וכתב [שובר שאם יבא הלוה ויפרע ואין שטרו בידו, ולולא שיש לו שובר בידו הוא לא ישלם], אלא אפילו כתוב בכתב ידו [שיש לומר: אם לא שנפרע למה ליה למהר ולכתוב לפני פרעון, הואיל ויודע לכתוב], פסול. [שיש לומר שהמלוה כתבו] וחשב, אולי [הלוה] יקרה ויבא [אצלי ערב שבת] בין השמשות לפרוע לי, ולולא שאתן לו [שובר] לא יתן לי כספי, [אז] אני אכתוב, שכאשר יביא לי כסף אתן לו [את השובר].

למדנו [במשנה שאם המלוה מצא כמה שטרות, ולא זוכר אם הוא חייב או לא], אם יש עמהן שטרי ביטול [פי' כמו שובר], יעשה מה שכתוב בשטרי ביטול [ולמה לא אומרים שזה בטל כנ"ל. מתריך הגמ'] כמו שאמר רב ספרא, שנמצא [שטר ביטול] בין שטרות קרועים [ואע"פ שהוא אינו קרוע, סומכים על השובר, שמקום השטר מוכיח על השובר שהוא אמת, שלולא זה שנפרע, לא היה שומר השטר אצל שטרות הקרועים שלו, ועוד אפשר לומר והשובר הזה אין צריך למלוה הזה אלא ללוה, והלוה שכח ביד זה, לפיכך נתנו זה עם השטרות שאין צריכין לו], וכן כאן [מדובר] שמצאו בין שטרות קרועים.

בא ושמע, נמצא לאחד¹³⁹ בין שטרותיו שטרו של יוסף בן שמעון פרוע [ויש לו ב' שטרי חוב על ב' אנשים שקרואים יוסף בן שמעון, ויש שובר א'], שטרות שניהם פרועים [שכל א' יכול לטעון הוא כתב שובר על שלי, וקשה למה סומכים על שטר שובר ביד המלוה. ומתריך הגמ'] כמו שאמר

רב ספרא, שנמצא בין שטרות קרועים, וכן כאן [מדובר], שנמצא בין שטרות קרועים.

בא ושמע, [במקרה של גם המלוה וגם הלוה מתו, ויורש של מלוה שתובע הלוואת אביו אצל יורשי הלוה, נאמן לקבלו בשבועה, והשבועה היא] שבועה שלא פקדנו אבא [בצואת מיתתו ששטר זה פרוע], ושלא אמר לנו אבא [לפני כן שהוא פרוע], ושלא מצאנו בין שטרותיו של אבא ששטר זה פרוע [וקשה שהרי זה שובר שנמצא ביד המלוה]. אמר רב ספרא, [כל זה מדבר כ]שנמצא בין שטרות קרועים.

בא ושמע, שטר ביטול שיש עליו עדים, יתקיים בחותמיו [הגמ' חושב כעת, שמדובר שאם אמר מלוה "לא נפרעתי", ותדע, שהרי לא מסרתי לידך, יתקיים בחותמיו, על פי חותמיו יתקיים, אם החותמיו מעדיין שחתמוהו, אין המלוה נאמן, אבל כל כמה דלא מקיים, הוא נאמן, שהרי המלוה מוציאה, והוא אמר שזה פסול]. שנאמר, יתקיים מחותמיו,

¹³⁸ עי' שו"ע (ח"מ סי' סה ס"ח): .

¹³⁹ עי' שו"ע (ח"מ סי' מט ס"ט): .

¹³⁶ עי' שו"ע (ח"מ סי' סה ס"ז): הוב"ד לעיל הערה 133.

¹³⁷ עי' שו"ע (ח"מ סי' סה ס"א):

[וע"ע חומ' ז"ק כ"ט
ד"ה קמ"ז]
קעב א ב ג ד מ"י
פ"ח
גיוגל וזכירה הלכה ג
סנה פסין עד עוב"ע
ח"מ"ס"ס פה סעף י"ע"ט:

קעה ה מ"י"י סס הלכה
ד עוב"ע שס
פעף י"א :

[נכרות י"ט: כחכות מ:
מו: קדושין ג:]

קער ו ז ח מ"י פ"ז
מה"ל מלוה ולוה
הלכה ח סנה עין"ל
עוב"ע ח"מ"ס"י סה
סעף י"ח :
קעה ה מ"י"י סס פ"ד
ה"ל ח סנה שס
עוב"ע ח"מ"ס"י מע
סעף י"ח :

[לקמן כ"ז:]

פרועין רש"ל

פרועין

שנויות מה.

פרועין

רבינו חננאל

אמר רב הונא חיישין
לשני שוריי נפק רבא
דק ואשכח בהויה
ב"ד ה"ה וז' חזירי .
אמר ליה רב עמרם
לרבא מהנ"ל דתנינן כל
מעשה ב"ד פסונה היא
תס אשה איסורא היכי
ש"ס מר איסורא
כספונא . אמר ליה
תרוי"ל (*) שפרי הליצה
והיאנין תנן דאינין
איסורא ואיסורא
מאיסורא פשיטין . פקע
אזדארב רב פ"י שנבחר
קורב בית החדשרבא .

איסורא ממנונא - וא"ת טפי אן מתמירין במנונא *דחא חין
אלו הולכים במנון אחר הרוב וזכורא לולין בחר
רובא חפי' היכא דליכא חזקה דליסורא כנגד הרוב ולא חיישין
שמה במקום נקב קא שחית וי"ל דמ"מ באתא חיש החמירו דמיס
שחין להס סוף לא תשכח לכתחילה
אע"פ שצובס מתיס ועוד יש לומר
דמדאורייתא לא חיישין לשני יוסף
בן שמעון אבל מדרבנן חיישין משום
לעו ובמנונא לא שייך לעו לכך פריך
שפיר היכי פשיט מר איסורא ממנונא:
מצא בחפיסה או בדלוסקמא -

תימה בשלמא חפיסה הוי
סימן כדלמחר בפרק שני (דף כח)
הוא לומר בחפיסה והיא חומרת
בחפיסה ינקן לו דמדע ידעה לכל
מאי דלית ליה בחפיסה מנח ליה
משמע דלתינת מעלמא הוי סימן
אלא דלוסקמא היכי הוי סימן הלל
דכך להניח שטרות בדלוסקמא
כדתניא בתוספתא דשבוט עשרה
דלוסקמאות מלחיס שטרות מסריה
לך י"ל דמיידי הכא שנותן בדלוסקמא
עלמה סימן שאינו מובהק ולא חיישין
לשאלה לשמא השאיל לאחר ואתו
הניח בו שטרות דהכי תקון רבנן דלא
חיישין כמו שקמ"ל להחזיר אכזייה
בסימן שאינו מובהק אפילו סימנין לאו
דאורייתא: **סמפון** שיש עליו עדים
יתקיים בחותמיו - לרעה דמשמע
ליה שהוא ביד המלוה מדקרי ליה
סמפון דביד הלוה קרי ליה שובר
ולשון סמפון לשון ביטול ועוד דביד
הלוה פשיטא לכשר ע"י קיום :

הדרן עלך שנים אוחזין

אולי ד'כתבי בי בתלת ידי ספרי ודלמא לקוימינהו אולי מלוה מקיים שמריה
לוה לא מקיים שמריה : אם יש עמהן סמפונות יעשה מה שבסמפונות :
אמר רב ירמיה בר אבא אמר רב 'סמפון היוצא מתחת ידי מלוה אע"פ
שכתוב בכתב ידו אינו אלא כמשחק ופסול לא מבעיא כתוב בכתב יד
סופר דאיכא למימר ספרא אתרמי ליה וכתב אלא אפילו כתוב בכתב ידו
פסול סבר דלמא מתרמי ואתי בין השמשות וקא פרע לי דאי לא יהיבנא
ליה לא יהיב לי וזוי אכתוב אנא דכי אייתי לי וזוי אתן ליה תנן 'אם
יש עמהן סמפונות יעשה מה שבסמפונות כדאמר רב ספרא שנמצא בין
שטרות *קרועין הכא נמי 'שמצאו בין שטרות קרועין ת"ש *נמצא לאחד
בין שטרותיו שטריו של יוסף בן שמעון פרוע שטרות שניהם פרועין כדאמר
רב ספרא שנמצא בין שטרות *קרועין הכא נמי שנמצא בין שטרות קרועין
ת"ש *שבועה שלא פקדנו אבא ושלא אמר לנו אבא ושלא מצאנו בין
שטרותיו של אבא ששטר זה פרוע אבא ושלא אמר לנו אבא ושלא מצאנו בין
*קרועין ת"ש *סמפון שיש עליו עדים יתקיים בחותמיו אימא יתקיים מחותמיו
דשיילין

חיישין לפני שוריי - אע"פ ששוריי ידוע לנו אין זה שני יוסף
בן שמעון שמא יש שוריי אחרת שיש שם יוסף בן שמעון ושם
ככתב ומשליח אחר נפל : פרי זה חזירי - דכיון דלא הומוקו שני
יוסף בן שמעון בעיר אחת

חיישין (ח) תרדא *משועמס : פקע
ארזא דבי רב - נכשר העמוד בבית
המדרש בשען עליו : מר אמר
משום להאי ידידי פקעי בשביל מזלי שקינא
על שגדפתני : ומר אמר משום להאי
ידידי פקעי - שהשבת על דברי לבייטני
בבית המדרש : חמת - של עור שנתנין
בו יין : עוליקא דסבי - עסקא שהוקים
לחפש אחריהם : כרוכין - גזרה -
וזה סימן שהטעלים ומונים בהם
זה יכריז מליאה שטרות מלחמי זה
יאמר שלי הם ושלמה הן כרוכין הן זה
בזה : ש"מ קשר סימן - שיש קשרים
שאינן דומין זה לזה ויאמר כך וכך
הוא עשוי דאי לא תימא הכי מאי
סימנא איכא הכא תפשוט מינה
בעלמא דקשר סימן וכבעיא בעלמא
היא ומשני מהכא לא תפשוט דתני
רבי חייא ג' כרוכין זה בזה הוא
אגודה לכך הוי סימן דכולי עלמא
כרבי שטרלא שקרא לעלמו וקושטין
אותן יחד וזה כדך שלשתי יחד : דרמו
אהדדי - השכיבן זה על זה אורכו
על אורכו של חבירו : מאי מכריז
המואל מאי מכריז : מנין - ג' שטרות
וזה בל וטותן סימן שטרותיו הוי
יחד : אפי' תרי נמי - הואיל ואין לריך
לבעלים לתת סימן אלא כריכותן :
כדלמך רבינא - בללו מליאות (דף
כה) : שטרי מכריז - שטרות מלחמי
וזה לריך שיאמר כך וכך אין וכרוכין
הוי הלכך דוקא תלתא חל טרי
מידע ידוע דמיטעו שטרות שתיס
ואין מנין סימן : ודלמא לקוימינהו
אולי - אכל סופר הידיין הכותב הנפק
לכל השטרות : דלווין סוי - שפרעום
והחזירו להם : למכפנכו אולי - ומן
הסופר נפל ומשולם לא לו : סמפון -
שובר המבטל שטר וכל דבר המבטל
דבר קרי סמפון כדלמך גבי קדושי
אשה ומכירת עבד שהמוס קרוי
סמפון מפני שמבטל את המוקח :
סיוגא מתתס ידי מלוה - שהוא מונח
בידו ולא ביד הלוה : ספרא אתרמי
ליה - וסבר אס יבא בעל חובי
לפרעני ואני חין שטרי עכשוו בידי
ואס לא יבא שובר מוכן לי לא יפרע
כלום : אפי' כתוב בכתיב ידו - שיש

ע"י ז'ק ז'ק
רש"י ד"ה
מורלה

[זכמים כ"ה
זכ"י]

[לקמן כ"ה:]

[לקמן כ"ה:]

[לקמן כ"ה:]

[לקמן כ"ה:]

[לקמן כ"ה:]

[לקמן כ"ה:]

[לקמן כ"ה:]

[לקמן כ"ה:]

[לקמן כ"ה:]

[לקמן כ"ה:]

[לקמן כ"ה:]

[לקמן כ"ה:]

[לקמן כ"ה:]

[לקמן כ"ה:]

[לקמן כ"ה:]

[לקמן כ"ה:]

[לקמן כ"ה:]

[לקמן כ"ה:]

[לקמן כ"ה:]

[לקמן כ"ה:]

[לקמן כ"ה:]

[לקמן כ"ה:]

[לקמן כ"ה:]

[לקמן כ"ה:]

[לקמן כ"ה:]

[לקמן כ"ה:]

[לקמן כ"ה:]

[לקמן כ"ה:]

[לקמן כ"ה:]

[לקמן כ"ה:]

[לקמן כ"ה:]

(*) ג"י הערך תרדא ופריש שטק ומזירי ריר [והרלה הוא מלשון רר בערו] ע"ש ואולי דכן ג"י רכיו . (***) אולי ז"ל וכרוכים כולם כנכך אחד .

{ כא ע"א }

[פ"י] ששואלים את¹⁴⁰ העדים אם [הוא] פרוע אם הוא לא פרוע [פ"י] אם הם ראו את הפרעיון, ולול אזה המלוה נאמן לומר שלא נכתב אלא להיות מוכן לכשיפרע לו].

כא ושמע, שטר ביטול שיש עליו עדים, כשר. מהו עדים [וכי זה עדי שטר, וזה סותר הכותב למעלה. לא מדובר ב]עדי קיום [פ"י] שהבית דין קיימו השטר, ולא מקיימים שטר אלא אם כן פרע]. וכן הוא מסתבר, מזה שכתוב בסוף "ושאין עליו עדים פסול". מהו "אין עליו עדים". אם תאמר שאין עליו עדים בכלל, ו[כ"י] צריך לומר שזה פסוק. אלא לא [מדובר כן, אלא מדובר ב]עדי קיום.

מה שלמדנו לפני כן, סמפון שיש עליו עדים [פ"י] עדי קיום [יתקיים בחותמיו] וואפילו אם יוצא מתחת יד המלוה, כשר, ואם אין עליו עדים [אבל יש בו עדי השטר], ויוצא מתחת ידי שלישי¹⁴⁰ [נאמן השליש לומר שהיא כשר] או [שטר ביטול] שיוצא לאחר חיתום שטרות [פ"י] שיצא לפנינו כשהוא כתוב בשטר חוב אחר החתימה] כשר¹⁴¹. [הטעם שזה כשר כשיוצא מתחת ידי שלישי, שהרי המלוה האמין לשליש [והרי אין מי שיכתוב שובר אלא מלוה, והוא מסרו ליד השליש הזה]. וכן אם יוצא לאחר חיתום שטרות [כשר], שלולא שפרעו לא היה מחליש את שטרו.

הדרן עלך שנים אחרון.
/משנה/. אלו מציאות שלו, ואלו [אינם שלו אלא הוא] חייב להכריז. אלו מציאות שלו, מצא פירות מפורזים¹⁴² [הואיל ואין להם סימן ניכר הבעלים מתייאשים מהן, והפקר הן, און מעות מפורזות¹⁴³, און עומרים קטנים ברשות הרבים¹⁴⁴ [שכולם דורכים עליהם, ואם היה סימן נקשר עליהם, הוא היה נשחת, און עגול דבילה, און ככרות של נחתום [שכל ככרותיו הם שוים, ואין בהם סימן שונה משל בעל הבית, און מחרוזות של דגים, און חתיכות של בשר, און] גיזי צמר הלקוחין ממדינתן [כמות שהן גוזזות כשאר כל גיזת המדינה, לאפוקי הבאות מבית האומן, און] אניצי פשתן [פ"י] חבילות פשתן לא מעובדים, און לשונות של ארגמן [פ"י] צמר סרוק ומשוך כמו לשון וצבוע בצבע ארגמן, והם מצויים, ואין בהם סימן]. הרי אלו שלו, דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר, כל שיש בו שינוי חייב להכריז. איך מדובר. [ש]מצא עגול [של תמרים] ובתוכו [חתיכת] חרס, [און] ככר ובתוכו מעות¹⁴⁵. רבי שמעון בן אלעזר אומר, כל כלי אנפוריא אין חייב להכריז.

גמרא. מצא פירות מפורזין. וכמה [פירות בכמה שטח הוא "מפורזים"]. אמר רבי יצחק, קב בארבע אמות [אבל קב בג' אמות אינו מפורז]. איך מדובר. אם [מצאם] דרך נפילה [שיש לדעת שלא הונחו שם מדעת, אלא נפלו], אפילו יותר מזה [פ"י] מקו בד' אמות] גם כן [הרי אלו שלו, שמאחר ואין בהם סימן הבעלים מתייאשים], ואם [מצאם] דרך הינוח, אפילו בפחות [מקב] גם כן לא [יכול לקחתם, שהבעלים לא נתיאשו אלא יחזרו לטלם]. אמר רב עוקבא בר חמא, מדובר בשעת אסיפת גרנות¹⁴⁶ [וכאן בעליהם דש אותם, ולקחו את העיקר ונשאר אלו], קב בארבע אמות שיש הרבה טרחם [לקבצם] אדם לא יטרח ולא יחזור לקחתם [ולכן] הפקיר אותם. [אבל אם היה קב ב]פחות מזה [פ"י] מד' אמות, אז אדם יטרח ויחזור לקחתם, ולא מפקירם.

רבי ירמיה שאל, חצי קב בשתי אמות מהו [ההלכה]. קב בארבע אמות הטעם משום שיש הרבה טרחה, [ולכן] חצי קב בשתי אמות כיון שאין הרבה טרחה [הבעלים] לא יפקירם. או אולי, [הטעם] משום ש[קב] לא

חשוב [לטרחה עליהם טורח של קיבוץ ד' אמות], וחצי קב בשתי אמות, כיון שלא חשוב [הוא] מפקירם.

קביים בשמונה אמות מהו [ההלכה]. קב בארבע אמות מהו הטעם משום שיש הרבה טרחה, וכל שכן קביים בשמונה אמות, כיון שיש עוד יותר טרחה [הוא] מקפיר אותם. או אולי, משום שלא חשוב, וקביים בשמונה אמות כיון שחשוב לא מפקיר אותם.

קב שומשמין [שהם דקים מאד ויש יותר טרחה מחטים, אבל דמים יקרים יותר] בארבע אמות מהו. קב בארבע אמות מהו הטעם משום שלא חשוב, ושומשמין כיון שחשוב לא מפקירם. או אולי, משום שיש הרבה טרחה, וכל שכן שומשמין, כיון שיש יותר טרחה מפקירם.

קב תמרים [שהם גסים יותר מחטים ואין טורח בקיבוצם] בארבע אמות, קב רמונים בארבע אמות מהו. קב בארבע אמות טעמם משום שלא חשוב, קב תמרים בארבע אמות, קב רמוני בארבע אמות גם כן, כיון שלא חשוב מפקירם. או אולי, משום שיש הרבה טרחה, וקב תמרים בארבע אמות, וקב רמונים בארבע אמות, כיון שאין הרבה טרחה [בקיבוצם] לא מפקירם. מהו [ההלכה]. תיקו. למדנו,

¹⁴⁶ ע"י ש"ע (ח"מ ס' רס ס"ז): מצא פירות מפורזות במקום הגרנות, אם היו כמו קב בתוך ד' אמות, או ביותר על ד' אמות, הרי אלו שלו מפני שאין הבעלים מטפלים באסיפתן. היו מפורזים בפחות מד' אמות, לא יגע בהם שמא הבעלים הניחו שם. וכן יותר מקב בד' אמות. היו כמו חצי קב בב' אמות, או קביים בח' אמות, או שהיה הקב משנים ושלושה מינים, כגון תמרים ושומשמין, כל אלו ספק לפיכך לא יטול ואם נטל אינו חייב להכריז. הגה: ויש אומרים אפילו בתמרים לחוד דלא נפיש טרחייהו, וכל כיוצא בזה, או בשומשמין לחוד דחשיבי, הוי ספק: ביאור: במקום הגרנות - תלוי הדבר במקום מציאתו, וכיון שנמצאו במקום הגרנות, אפילו נמצאו לאחר זמן הדישה, תולין אותו בבעלים, דבשעה שדשו הגורן לא רצו לטרוח לאסוף מעט פירות כאלו הנפזרים במרחק ד' אמות (סמ"ע), ע"ל ס' רס"ב ס"ז (ש"ך).

קב בתוך ד' אמות - היינו בד' אמות על ד' אמות או יותר, הא אם מפורז במרחב ד' על ב' לא יגע בו (סמ"ע).

או ביותר על ד' אמות - דוקא קב ביותר מד' אמות הוא של מוצאו, הא ביתר מקב אפילו ביתר מד' אמות, אף על פי שהטירחא לפי השיעור אחד הוא, אפ"ה אינו של מוצאו, כי הוא בכלל הספק בגמ' (סמ"ע).

כמו חצי קב כו' - אפילו הוא במרחב ב' על ד', אפ"ה מכח ספק לא יגע בו (סמ"ע), וי"א היינו בב' אמות על ב' אמות דאי בב' על ד' הרי אלו שלו (ש"ך).

¹⁴⁰ ע"י ש"ע (ח"מ ס' סה ס"ט):

¹⁴¹ ע"י ש"ע (ח"מ ס' סה ס"ב):

¹⁴² ע"י ש"ע (ח"מ ס' רסב ס"ז): מצא פירות מפורזים: אם דרך הנחה, לא יגע בהם. ואם דרך נפילה, הרי הם שלו:

ביאור: ואם דרך נפילה הן שלו - הני נמי מידי דמיכל הוא וחשיבי על האובד למשמש בהו וידע מיד בנפילתן, דומה לעיגול דבילה הנ"ל בסעיף ו' (סמ"ע).

¹⁴³ ע"י ש"ע (ח"מ ס' רסב ס"ו): הוב"ד לקמן הערה **Error! Bookmark not defined.**

¹⁴⁴ ע"י ש"ע (ח"מ ס' רסב ס"ט): הוב"ד לקמן הערה **Error! Bookmark not defined.**

¹⁴⁵ ע"י ש"ע (ח"מ ס' רסב ס"ו): המוצא מחטים וצינורות ומסמרים וכיוצא בהם, אם מצאם אחת אחת, הרי אלו שלו. שנים שנים או יותר, חייב להכריז, שמנין סימן:

ביאור: אחת אחת הרי אלו שלו שנים שנים כו' - ר"ל שאפילו מצא הרבה מהן כשהן מונחין הרבה אחת אחת, הוי דרך נפילה ואין בו סימן והן של מוצאן, אבל כשמצאן מונחין זוגות שנים שנים ה"ל סימן הינוח, ואפילו לא מצא אלא שני זוגות הוי מנינם סימן דיאמר ארבע מצאת והיו מונחות זוגות זוגות, וה"ה אם מצא ג' מונחים יחד וידוע שהונחו כאן חייב להכריז דיאכא סימן במנין (סמ"ע).
שמנין סימן - דברים אלו אינן מצויין אצל בני אדם, משו"ה כל שנושא אצלו מאלו הדברים יודע מנינם, משא"כ מטבע (סמ"ע), וי"א דווקא שהם מקושרים יחד (נתה"מ), במחטין כל שמוצאן זוגות זוגות הוי דרך הינוח (ט"ז).

א ולפיכך אם נטל כו', הרי אם אין המקח בידו, הרי הוא עד אחד לבד, דס"ל בזמן שהמקח בידו האמינוהו בעדותו כתרי עדים, ובאין מקחו בידו, אינו אלא כעד אחד, ע"ז כתב "לפיכך", כאן דנאמנותו הוא מכח עדות, והיינו שמעיד על מה שהיה בשעה ראשונה, ואינו תולה במה שעתה רוצה, משו"ה כשלא ידע ממי קיבל בשעה ראשונה, הרי הוא כמי שאינו, ודינו כשנים עומדים לפנינו האוחזים בטלית, וכל אחד אומר "כולה שלי", דכל אחד נשבע בנקיטת חפץ כו' (סמ"ע).

ב עי' לעיל הערה 7.

ג ופרע לבעל חובי כו', לפי שאין החנוני או אותו שמלוה צריכים לשלם לפועלים או לבעל חוב בפני עדים רק כשיש לאותו פלוני שטר עליו והזכיר לו השטר כדלעיל (סי' נח ס"א) (ש"ך), ראובן שאמר לשמעון שיקח אצלו מעות בהלוואה ולא פירש סכום כמה, ואמר שישלח משרתו עמו שיקח המעות וכן נעשה, ובא המשרת והביא ללוה ק' זהובים שמסר לו המלוה, ושוב בא המלוה ואמר שנתן להמשרת מאה וחמשים זהובים, והמשרת מכחישו ואומר שלא קיבל ממנו רק ק' זהובים, עי' לקמן (קכ"א ס"ב) דין זה דמי לחנוני על פנקסו באמר לחנוני תן לבני כו', ומבואר בפוסקים דאף אם אין חיוב לשלם לבנו כלום, מ"מ כיון שציוה לחנוני לתת לו והחנוני אומר שכן עשה, הוא נשבע ונטל כו'. כיון דהבעה"ב ציוהו ליתן ועשאו שליח לעשות כן וסמך על אמונתו בזה שיקיים ציוויו, בודאי סמך דעתיה שיעשה כן דחזקה שליח עושה שליחותו, ומיד כשקיבל עליו שיעשה שליחותו מתחייב הבעל הבית כפי ציווי שלו ונשתעבד לתת לו, והלוואה יש לו גביה, רק שהוא חוזר ועושהו שליח שיתן מה שנשתעבד לו פלוני עבורו, ותרי מילי נינהו. ונמצא החיוב גמור והטענה שמא לא עשית שליחותי הוא ספק, ולכך סבירא לו דמדינא החנוני נוטל מהבעה"ב כו', ואפילו שבועה לא היה צריך רק משום הכחשת פועלים, או שזהו עיקר התקנה לדונו כנתחייב מיד, אם כן נראה דבנידון דידן לא שייך זה, דדוקא בענין חנוני ופועלים או בן בעה"ב, שהחוב שהיה מוטל על בעל הבית לשלם לפועלים או מה שרצה ליתן לבנו עשה לחנוני שליח, בזה אומרים דחזקה שליח עושה שליחותו והבעה"ב האמינו בתחילה ע"ז שישלים חפצו ונשתעבד לו מיד, מה שאין כן בלוה ששלח ללוות ממלוה וכתב לו או הרשה בע"פ שיתן לזה, אין על המלוה שם שליח, רק הוא מורשה מאתו ליתן לזה כו'. וכיון שאינו שלוחו של הלוה, נראה דאין כאן לא דינא ולא תקנתא, ושפיר הוי טענת הלוה איני יודע אם נתחייבתי, ולא שייך חזקה שליח כו' אלא היכא שהבעה"ב נתן קצבה שיתן לו כך וכך, או שתלה הדבר במאמר הפועלים שיתן להם מה שיצטרכו כו', ואיכא למימר נמי הכי במוציא הוצאות על נכסי חבירו שהרשהו להוציא מה שיצטרכו הנכסים כו', אבל היכא שתלה הדבר ברצון השליח, שאמר לו תן לפלוני עבורי כמה שתרצה או כמה שיש בידך וכל כה"ג, פשיטא דלית דין ולית דיין שיאמר שיש בזה חזקה שליח כו' להאמינו שנתן כפי מאמרו ויהיה נשבע ונטל כשהשליח מכחישו, דמה חזקה יש כאן שנתן כל כך, שהרי ברצון עצמו תליא מילתא ולא רצה יותר או לא היה לו יותר (פ"ת).

א לא בזה אחר זה, משום דאז לא יהיה נראה כל כך כשבועת שוא, דבשעה שישבע כל אחד נוכל לומר דבאמת קמשתבע הוא, משא"כ כשנשבעין יחד (סמ"ע, ש"ך).

ד עי' שו"ע (ח"מ סי' ע"ה ס"ד): כפר בכל ועדים מעידים שחייב לו חמשים ישלם חמשים וישבע מן התורה על השאר שלא תהא הודאת פיו גדולה מהעדאת עדים. הגה: וי"א דוקא שהעדים מעידים על פה ובלא קניין אבל אם כתבו שטר או שיש כאן קנין אין עדים מחייבים אותו שבועה דשטר הוי כהילך ויש מי שחולק ועיין לקמן ריש סימן פז. במה דברים אמורים כשתבע מלוה אבל אם תבעו חפצים שוה מנה פקדון והלה אומר אין לך בידי כלום ועדים מעידים שראו בידו

כשנתבע מאותם חפצים שוה חמשים הוחזק כפרן והתובע נשבע ונטל:

ביאור: על פה – אבל אם יש שטר או קנין בפני עדים זה כמו שטר, וכל שטר יש בו שעבוד קרקעות (סמ"ע), וי"ח שזה בדווקא בשטר שמודה בו אם אין לו קרקע, וכאן לא מודה בו אבל אם יש לו קרקע פטור אפילו לא מודה בשטר (ש"ך) ויש מי שחולק – והעיקר כחולק (סמ"ע), דהיינו הצד הראשון (ש"ך), וי"א שהעיקר כצד השני (ש"ך).

חפצים – וה"ה מעות בפקדון (סמ"ע), וי"א שבמעות פקדון זה רק בצרורים וחתומים שאסור להשתמש בהם, וללא זה שייך אשתמוטי (ש"ך).

כשנתבע – אבל אם ראו בידם שלא בשעת התביעה אפילו אם ראו בידו בשעת המסירה יש לו התנצלות שאין דעתו לכפרו אלא נאבד לו ולא רצה לגלות וכו' אבל אם טוען שנתן בידו להשביחן לטובת הנותן והוא כופר ועדים מכחישים אותו אין לו התנצלות והוא חשוב כפרן ופסול לשבועה (סמ"ע), וי"א שאפילו מסרם להשביחן יש אשתמוטי ונתנם להשביחם והם עוד קיימים בידו אז יש פסול עדות על כפירתם (ש"ך יז), וי"א שהסמ"ע מדבר באופן שהחפץ היה מסוים ולכן אפילו בליסטים מזויין הוא חייב (נתיבות סק"ג) והתובע נשבע – שרק חשוב כפרן על החצי שכפר בו, שאם חשוב כפרן על הכל התובע לוקח ללא שבועה (סמ"ע).

ה עי' שו"ע (ח"מ סי' פ"א ס"א): (א) התובע לחבירו ממון או חפץ שהיה יכול להחזיק בו בטענת: לא היו דברים מעולם, או: החזרתיו לך, או: לקוח הוא ביד, אם הוא מודה מקצת, חייב שבועה מן התורה, וכן אם הוא כופר בכל, ועד אחד מכחישו, חייב שבועה מן התורה, אפילו אינו יודע שחייב לו אלא על פי העד, אבל הכופר בכל, ואין עד אחד מכחישו, פטור משבועת התורה, בין במלוה בין בפקדון, אבל חייב שבועת היסת, אפילו אמר לו: מנה לי בידך, והלה אומר: לא היו דברים מעולם, נשבע היסת (ובלבד שיתבענו ודאי, כמו שנתבאר לעיל סי' ע"ה). ואפילו מודה מקצת, אם אמר לו: הילך המקצת שאני מודה, אינו חייב אלא היסת. ואינו נקרא הילך אלא אם כן יהא המקצת שהוא מודה לו מוכן בידו בפני בית דין ליתנו לו מיד, אבל אם אמר: הרי הוא בביתי ואתננו לך, לא. ואפי' אם יתן לו משכון על מה שמודה בו, לא חשיב הילך. וי"א דמשכון חשוב הילך, שהרי אפילו שטר חשוב הילך).

ביאור: שהיה יכול להחזיק בו בטענת לא היו דברים מעולם כו', לאפוקי אם הלוח לו ממון ואמר לו "אל תפרעני אלא בעדים", או הפקידו החפץ בידו לפני עדים, וגם ראוהו עדים או הבית דין בידו עתה קודם תביעתו, שלא יכול לטעון טענות הללו בתובעו בחפץ ידוע. וכן בתובעו דברים העשויים להשאל ולהשכיר וראו עדים עתה בידו, דבאלו אין מאמינים לו בהיסת ככופר הכל וכדלעיל (סי' ע"ב ס"ח) ולקמן (סי' קל"ג ס"ה). ועי' לקמן (סי' קל"ד ס"א וסי' קלה) יתבאר הדין במסר בגדו לאומן או בתובעו בהמה או עבד קטן דלא שייך בהו נמי טעמים הללו. וה"ה אם תובעו הלוואתו שאמר לו אל תפרעני אלא בעדים פלוני ופלוני, דשוב אינו יכול להחזיק בממון בטענת להד"ם או פרעתיך, על דרך שנתבאר לעיל (סי' ע"ג וס"ה) (סמ"ע).

אם הוא מודה מקצת כו', אחד שתבע לחבירו מאה זוז, נ' זוז שהלוה לו ונ' זוז שחבל בו, וזה כפר בכל, אף על גב דדינא הוא שהנחבל נשבע ונטל מ"מ לא הוי כמו הודה לו בנ' כיון דהנחבל עדיין לא נשבע, אבל אם נשבע כבר והוא כפר בכל מיקרי מודה מקצת, דאנן עדים דחייב לו נ' כיון שנשבע, והוה כתובעו מנה וכפר בכל ועדים מעידים שיש לו נ' (סמ"ע).

מודה מקצת כו', דין שבועה דמודה מקצת ובעד אחד ודין שבועת היסת וטעמו, נתבאר לעיל (סי' ע"ב ס"ב, ס"ז וס"ח), ושם ביארתי טעמא דמודה מקצת, דאומרים אין דעתו לגזלו אלא דמשתמיט ודעתו לפרוע לאחר זמן, ועכשיו דרמי

שנכנסו לרשותך או שעומדים בשוק הם שתיהן שלי, ושמעון אומר אחת שלי ואחת שלך, לא הוי מודה במקצת, כיון דליכא עליו חוב הגוף, רק שהם מחולקין על חפץ אחד אם הוא של זה או של זה (נתה"מ).

ואפילו אם יתן לו משכון כו', דכיון דהמשכון לא ישאר בידו אלא היום או מחר יפדנו, ה"ל כהודאה דעלמא דג"כ היום או מחר ישלם לו, אבל אם נתן לו רשות למכור המשכון מיד וילקח ממנו דמי הודאתו, ה"ל כאילו נתן לו המעות מיד (סמ"ע), כל שלא נתן לו רשות להפרע ממנו בלא רשות ב"ד ואדם בעולם, אף על פי שנתן לו רשות למכור המשכון, לא הוי הילך, ואפילו אם רוצה ליתן המשכון בפרעון גמור לאו הילך הוא דלאו כל כמיניה למפרעיה על כרחיה אלא בזוזי, ואפילו את"ל דאי לית לו זוזי יכול למפרעיה על כרחיה בדבר אחר, מ"מ כיון דמחוסר יבלת לאו הילך הוא (ש"ך), לפי מה דק"ל (סי' עד ס"ו וסי' קא ס"ד) שאפילו לית לו זוזי אינו יכול למפרע בעל כרחו בדבר אחר ויכול המלוה לומר אמתין עד שיהיה לך מעות, א"כ לא הוי פרעון, ואף על גב דעכשיו אינו חייב בפרעון בזוזי כיון דלית לו, לא גרע מהודה בחמשין שחייב לפרוע אחר עשרה ימים, ולא משמע כן בש"ך, ועי' מש"כ לעיל סי' עב סק"ב. (קצה"ח).

וי"א כו' שהרי אפילו שטר כו', בשטר איכא ב' טעמי, שאינו יכול לכפור בו ושיש בו שעבוד קרקעות, אבל במשכון נהי דתו לא מפסיד לחבריה, אבל מ"מ בשעת תביעה היה יכול לכפור בו, וכל שבשעת תביעה יכול לכפור ולא יהיב לו זוזי ממש לאו הילך הוא. ועי' לעיל (סי' עב ס"ז סקק"ח). שאפילו בהלוה על המשכון לא הוי הילך, ואף על גב דלקמן (סי' פח ס"ט סקנ"א) בכתב יד שיש בו נאמנות כיון שאינו יכול לכפור הוי הילך, היינו משום דהתם אינו יכול לכפור במעות עצמן שתובעו, וא"כ לא הוי מודה מקצת כלל באותו דבר שתובעו, משא"כ כאן דמ"מ יוכל לכפור המעות ואינו חייב ליתן לו מעות, ונהי דיכול לגבות מהמשכון, מ"מ לאו הילך הוא. ועוד, שהרי אם יאבד המשכון באונסין גובה זה מעותיו מ"מ על פי הודאתו, וכן אם נגנב או נאבד למ"ד המלוה על המשכון שומר חנם, ואי לאו דאודי לו אבד זה מעותיו. ועוד, דאף אם יגבה ממשכונו מ"מ צריך לישבע בנקיטת חפץ. וכל זה לא שייך בכתב ידו בנאמנות דהתם אינו יכול לכפור כלל וחייב ליתן לו מעותיו. ובמשכנו שלא בשעת הלוואתו, כיון דהעליתי לעיל (סי' עב ס"ב סק"ט). דקני לו קנין גמור אף לאונסין, הוי לו הילך, וא"כ אם אח"כ תובעו בב"ד בק' ומודה לו בנ' שמשכנו שלא בשעת הלוואתו הוי לו הילך לכו"ע. וכל שכן משכנו על פי ב"ד שלא בשעת הלוואתו כיון דבעל חוב קונה משכון, אם אח"כ תובעו בב"ד ומודה לו מקצת חשיב המשכון הילך (ש"ך), מש"כ בש"ך דשטר הוי אינו יכול לכפור והוי הילך אפילו אין לו קרקעות, ואף על גב דשטר צריך שבועה (קצה"ח).

דהא אפילו שטר חשוב הילך, וה"ה אם תבעו בעל פה במנה וזה הודה לו בנ' ומסר לו מיד שטר באחריות נכסים ליתן לו נ', דג"כ דין הילך יש לו (סמ"ע).

¹ עי' שו"ע (ח"מ סי' צה ס"א): אלו דברים שאין נשבעין עליהם. מן התורה, קרקעות אפילו של ח"ל, ועבדים, ושטרות, והקדשות, וכן נכסי עובדי כוכבים, לא שנא מודה מקצת, לא שנא כופר בכל ועד אחד מכחישו, לא שנא שבועת השומרים. ואפילו אם פשעו בהם ונאבדו, פטורים מלשלם, לא שנא שומר חנם או שומר שכר ושואל. (ואם התנה לשלם, הכל לפי תנאו, וע"ל סימן ס"ו סעיף מ'). אבל שבועת היסת, נשבעין אפילו על דברים אלו. וכן ע"י גלגול נשבעין עליהם. והקדשות שאמרו, דוקא הקדש גבוה, אבל הקדש לעניים או לבית הכנסת או לספר תורה וכיוצא בזה, נשבעין עליהם כמו שנשבעין על נכסי הדיוט. הגה: וי"א דתלוש ולבסוף חברו בקרקע לאו כקרקע דמי, ויש חולקין. ולכן אם שאל בית, ונשרף, פטור מלשלם (מרדכי פרק הדיינים). ועיין לקמן סימן ש"א¹.

הרחמן [פי' ה' ית'] שבועה עליה ודאי לא ישבע. ובכופר הכל כיון דחזקה הוא דאין אדם מעיז כל כך בפני בעל חובו, משום הכי אינו חייב שבועה דאורייתא, אלא שרז"ל חששו שמא משתמיט משום ספק מלוה ישנה וכופר עתה עד שיודע לו האמת שאינו חייב לו ואז ישלם לו, ומשום הכי רמו רבנן שבועה עליה שישבע היסת שאינו חייב לו, דודאי לא ישבע משום ספק מלוה ישנה, שהרי אם יודע לבסוף שלא נשאר חייב לו תהיה שבועתו למפרע לשוא, וכנ"ל (סי' צב סק"א.), ועי' לעיל (סי' עה סק"א). (סמ"ע), ראובן תבע לשמעון שתי פרות שאולות מסרתי לך ושמעון מודה אחת שאולה ועל אחת אומר שהיא שכורה ואח"כ מתו שניהן באונסין, כל זמן שהפרות קיימות אין כאן שבועה וכשמתו באונסין חייב שבועה והוי כתובע לחבירו חייב אתה לי כשיתקיים תנאי פלוני והלוה מודה בחמשים כשיתקיים תנאי פלוני דהוי הודאה וכפירה, והשבועה כשיתקיים התנאי דהוי זמנו, אמנם לפי מ"ש בשו"ע לקמן (סי' שמא ס"ד) דנכסי שומר לא אשתעבד אלא משעת פשיעה, אפשר לחלק דגנב ודאי משתעבד משעת גניבה והוי תיכף חייב עליו כשיאנס והוי כפירת ממון תיכף, אבל נכסי שומר לא אשתעבד אלא משעת פשיעה וא"כ עכשיו ליכא שום חיוב ושעבוד, ועיין מ"ש בסק"ס (קצה"ח).

ועד אחד מכחישו כו', זה דלא חשיב נמי שנים מעידיים אותו שיש בידו מקצת וכדלעיל (סי' עה ס"ד), משום דהתחיל לומר "או חפץ", וגבי חפץ היה מוחזק כפרן והיה שכנגדו נשבע ונוטל וכמו שנתבאר שם (ש"ך).

אלא על פי העד, עיין לעיל (סי' עה ס"ג) (סמ"ע). בין במלוה בין בפקדון, לאפוקי מדעת אלו דדוקא במלוה שעשה טובה עם הלוה הוא דפטור מן התורה בכופר הכל משום חזקה דאין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו שעשה עמו טובה בהלוואתו, משא"כ בפקדון דאין המפקיד עשה טובה עם הנפקד במה שהפקיד בידו, קמ"ל דאין חילוק (סמ"ע). אפילו אמר כו' והלה אומר להד"ם, פירוש, לא מיבעיא אם מודה לו שהלוהו אלא שפרעו או שיש לו בידו כנגדו כ"כ, דאז אף לפי טענת הלוה היה למלוה עמו תחילה שייכות ממון, דצריך לישבע היסת אכפירתו בכלו, אלא אפילו טען להד"ם נמי (סמ"ע).

כמו שנתבאר לעיל בסימן ע"ה, עי"ש מסעיף י"ז ואילך (סמ"ע).

אם אמר לו הילך כו', כיון דנתן לו מיד, מה שמודה לו הוה לו על הנשאר כופר בכל ודין כופר בכל יש לו (סמ"ע), קשה על דברי הסמ"ע שכן המחבר נקט "מוכן בידו בפני בית דין ליתנו לו" כו', משמע שעדיין לא נתנו לו אלא שהוא מוכן בידו ליתנו לו. כל שהוא מזומן ליתנו לפני בית דין כמי שנתנו כבר דמי (ש"ך), ואפילו בכופר הכל ועדיים מעידיים על מקצת שהוא בעין, ג"כ מיקרי הילך, כך נראה מדברי הש"ך (לקמן סי' צ סק"ו). ולעיל סי' עה סק"ב (רע"א).

מוכן בידו בפני ב"ד, ודוקא במלוה, אבל בפקדון כל היכא דמודה לו אף על פי שאינו מזומן בידו ועומד באגם הוי לו הילך, דכל היכא דאיתיה ברשותא דמריה איתיה, וה"ה אם הפקדון הוא בביתו של נפקד, שהרי טעמא הוא דכל היכא דאיתיה ברשותא דמריה איתיה, ועיין מה שכתבתי לקמן (סי' פח ס"ד סקמ"ז). (ש"ך), אם אחד תובע לחבירו מכרת או נתת לי מאוצר זה שני סאים חטין וזה אומר סאה אחת הוי מודה במקצת, ואף על גב דה"ל כמו פקדון כיון דקנה מאוצר זה, מ"מ כיון דאינו מסוים לא הוי הילך, שהרי יכול ליתן איזה שירצה מתוך האוצר ולא הוי הילך אלא בפקדון המסויים, ובמקום שהב"ד מחליטים איזה חלק צרי ללתת הוה הילך (קצה"ח), וי"א דוקא בפקדון הוי הילך משום כל היכא דאיתא ברשותא דמרא איתא ופקדון ברשות בעלים קאי, אבל גזילה, אם תבעו שגזל ממנו שני כלים והוא מודה באחד ועומד בביתו, לא הוי הילך, דגזילה לא קאי ברשותא דבעלים עד שעת השבה לפני בית דין, ולא הוי מודה במקצת רק בתבעו הלוואה או פקדון דיש עליו חיוב הגוף לשלם או להשיב, אבל אם אומר ראובן לשמעון שתי בהמות אלו

אבל שבועת היסת כו', והיינו דוקא כשטוענו ברי, דהיסת לא נתקן כי אם אטענות ברי, ועיין מה שכתבתי עוד מזה לקמן (ס"ד סק"ח). ולא דוקא היסת אלא הוא הדין שבועת המשנה, כגון שבועת השותפין או שבועת דנשבע ונוטל, ג"כ נשבעין עליהן כל חד לפי דינו (סמ"ע), ויש אומרים רק שבועת היסת ולא שום שבועה אחר (ש"ך).

אבל הקדש לעניים כו', פירוש, מעות שיש לעניי העיר קצבה בהם, דהקדשות הללו דינם כנכסי הדיוט, ועי' סי' ש"א סעיף ו' (סמ"ע).

יש אומרים כו', היינו דווקא כותל בנין, אבל בית הו"ל כקרקע, וכן גידולי קרקע הוה כקרקע (ש"ך), לגבי צנור שחקקו ולבסוף קבעו דאתיא כרבנן ושאיני שאיבה דרבנן, ולמ"ד שעבודא דאורייתא מטלטלין נמי משעבדא מן התורה, אלא דמדרבנן מטלטלין לא משעבדא הובא אצלנו בסימן ל"ט סק"א. ע"ש, וא"כ במידי דרבנן מודו חכמים דהוי כמו קרקע, אבל שומרין ושבועה דהוי מן התורה לא אומרים דהוי כקרקע אפילו בית ואם קשה זה דבית נקנה בכסף ובשטר ובחזקה, היינו משום אגב, ואף על גב דלא אמר לו אגב, כיון דמונחין על הקרקע א"צ לומר אגב, עוד י"ל דהוי מתורת חצר דכיון דקונה הקרקע קונה הבית שעליו בתורת חצר, אמנם לדינא כבר כתב בש"ך דמשמע מפוסקים דבית הוי כמו קרקע (קצה"ח), ועיין במגן אברהם [הוא מש"כ בקצה"ח שנקנה באגב] ובתשובת עמודי אור סי' ק"ז מה שכתבו בזה (נתה"מ).

לכן אם שאל בית ונשרף כו', פירוש, אעפ"י דשואל חייב באונסין כאן פטור (סמ"ע), עיין בתשובת פני יהושע ח"ב סי' ק"ו (פ"ח).

ז' עי' שו"ע (ח"מ סי' צה ס"ה): טענו כלים וקרקעות, בין שהודה בכל הכלים וכפר בכל הקרקעות, בין שהודה בכל הקרקעות וכפר בכל הכלים, בין שהודה במקצת הקרקעות וכפר בכל הכלים, פטור משבועת התורה. אבל אם כפר בכל הקרקעות, והודה במקצת הכלים וכפר במקצתם, חייב לישבע שבועת התורה על הכלים, ומגלגלים עליו שבועה על הקרקעות. וכן הדין בטענו כלים ועבדים או כלים ושטרות.

ביאור: טענו כלים וקרקעות, נסתפקתי היכא שתובעו קרקע שיושב בה כמה שנים ובא עליו בטענה שיושב בה בגזלנות ותובע הקרקע וגם הפירות שאכל כמה שנים והביא עד אחד כדבריו, וזה משיב להד"מ, מי אומרים כיון דהעד מעיד על הקרקע ועל הפירות א"כ צריך לישבע שבועת התורה על הפירות וזוקקין את הקרקע לישבע, או נאמר כיון דאין הכחשה בפירות שהרי זה מודה שאכלם אלא הכחשה בגוף הקרקע למי הוא וכיון דעד אחד בקרקע לאו כלום הוא לית ביה שבועת התורה. אין בזה שבועת התורה, שכן שתביעתם אינו בפירות אלא בגוף הקרקע אעפ"י שיצאו מקרקע פירות אינו אלא תביעת קרקע. וכן ברובן שבא לערער על בית שמעון שהוא שלו ותובע נמי שכר דירה, או אם שמעון השכירו לאחרים ונטל שכר דירה ותובעו שיחזיר לו שכירות הבית ויש לו עד אחד כדבריו שהבית הוא שלו, אינו אלא קרקע כיון שעיקר התביעה בקרקע. וכן בתובעו על הקרקע שמכר ונטל הדמים ועתה בא ראובן עם עד אחד שהקרקע שלו היתה וא"כ דמי הקרקע שלקח מן הלוקח שייך לו, נמי תביעת קרקע הוא. ולא הוי פירות תביעת מטלטלין אלא אם זה אומר אכלת שני שנים וזה אומר אחת אכלתי, זה ודאי הוי תביעת מטלטלין ממש. ולפי זה מ"ש בש"ך (סקט"ו). לפרש דמי עבד גדול ודמי עבד קטן כגון שקנה ממנו עבד או שדה בדינר ואי אפשר שהמוכר יעמידו לידו כגון שטרפו אותן בע"ח דמוכר או שהמוכר עצמו נתן לאחרים או שרפם והזיקם, ודעתו של הש"ך שזה הוי תביעת ממון, ולפי מ"ש כיון שאין תביעתם אלא אם הקרקע או העבד הוא שלו או לא א"כ לא הוי אלא תביעת קרקע (קצה"ח), עיין בקצוה"ח, ויבואר בעז"ה לקמן בהל' קרקעות (סי' קמו סק"א). (נתה"מ).

ביאור: אפילו של חוצה לארץ, כתב כן לאפוקי למ"ד דבחוצה לארץ כיון דעומדים למיכר הו"ל כמטלטלים (סמ"ע).

ושטרות, פירוש, שתבעו הפקדתי בידי שני שטרות שסכום כל אחד כך וכך, תחזיר לי השטרות, והוא מודה באחד וכפר באחד כו', ומשום הכי אפילו תבעו בשטרות דכתבת יד פטור משבועה, אבל אם תבעו דמי השטרות אינו בכלל מיעוט זה, דהו"ל כאילו תבעו מנה לי בידיך והודה לו במקצת וכופר במקצת דחייב שבועה דאורייתא, ודוקא בתבעו בכתב ידו, אבל כשתבעו מנה, חמשים בעל פה וחמשים בשטר בעדים, ומודה לו בחמשים של שטר וכופר בחמשים שבעל פה, כשם שאין נשבעין על כפירת קרקעות כן הודאת שעבוד קרקעות אינה מביאה לידי שבועה, כמו שנתבאר לעיל (סי' סט ס"ב סק"ו. וסי' פח סכ"ח) (סמ"ע).

נכסי א"י, הוא הדין איפכא נמי לא שייך דין שומרין ושבועה מישראל לא"י, ועיין מ"ש בזה לעיל (סי' עב סק"מג). (קצה"ח).

לא שנא מודה מקצת כו', דאילו אפקדון דמטלטלין חייב השומר לישבע אבל דברים אלו השומר פטור משבועה (עי' סי' עה ס"ד וסי' פז ס"א) (סמ"ע).

לא שנא כופר בכל ועד אחד מכחישו, אין נשבעין על עבדים ושטרות וקרקעות אפילו שבועה דעד אחד (ש"ך).

שבועת השומרין כו', עי' לקמן סק"ח. שעיקר כדברי ה"א דאם אין התביעה רק על הממון חייב שבועה דאורייתא, מ"מ כאן בשבועת שומרים פטור בכל ענין, דדוחק לומר שמדובר כאן שאותו דבר שנאבד ישנו בעולם ואפשר להחזירו, כגון שנלקח בלסטים מזוין וכהאי גוונא ואפשר לחזור ולקנותו מן הגזלן וכהאי גוונא, אלא משמע שנאבד מן העולם לגמרי דומיא דנשבר או נשבה, אלא נראה דשאני כאן שהרי לא עביד מידי בשעת אבידה דליחייב עלה, אלא משום דקיבל עליו לשמור מיחייב, ולולא שקיבל לשמור לא הוי מיחייב, א"כ עיקר חיוביה מעיקרא הוא משעה שקיבל עליו לשמור, וההיא שעתא קרקע הוי ואימעטה הרחמן [פי' ה' ית'] לקרקע מדין שומרין והו"ל כאילו לא קיבל עליו לשמור כלל, משא"כ התם דלא רמי עליה שום חיובא עד דהזיקו, וא"כ עכשיו הוא דהזיקו ואי אפשר למלאות החפירות הוא דמיחייב דמי (ש"ך).

ואפילו אם פשעו בהם ונאבדו. בזה פסק דלא כהרמב"ם [פ"ב משכירות ה"ג] הביאו הטור [סעיף ב'] דמשוה פשיעה למזיק בידים וחייב, ושאר מחברים מחלקים וסבירא להו דדוקא בהפסידן בידים חייב לשלם דזהו מזיק גמור, וכן כתבו הטור והמחבר לעיל סוף סימן ס"ו [סעיף מ'], ע"ש. וכתב עוד [הטור] שם [סעיף מ"א] ז"ל, מיהו אם פשע בהם שומר שכר ונגנבו או נאבדו אבד שכרו עד שישבע ששמר כראוי, עכ"ל (סמ"ע), ואפילו אם פשעו כו'. ואני הוכחתי לעיל סימן ס"ו סעיף מ' ס"ק [קכ"ב] [קכ"ו] דעיקר כהרמב"ם [פ"ב משכירות ה"ג] דבפשיעה חייב, וגם הבאתי שם שכן דעת כמה גדולים, וע"ש (ש"ך).

ואם התנה כו'. היינו בקנין, וכן הוא ברמב"ם שם [המובא בציונים אות ג'], וכן כתב בד"מ [סעיף א'], וזה שכתב מור"ם כאן עיין לעיל סימן ס"ו סעיף מ', רצונו לומר דשם כתב דמיירי בקנין, וכן כתב לקמן סימן ש"א סעיף ד', ושם [סק"ז] כתבתי ישוב דלא תיקשי מ"ש לקמן סימן רצ"א [סעיף כ"ז] דבשומרים מהני תנאי בלא קנין, ודוק (סמ"ע), ואם התנה בקנין, כן הוא בש"ס פרק הזהב [ב"מ דף נ"ח ע"א] וברמב"ם ריש פ"ב מהלכות שכירות, ונתבאר לעיל סוף סימן ס"ו ס"ק [קכ"ה] [קכ"ט], ועיין מה שכתבתי לעיל סוף סימן ס"ו ס"ק [קכ"ד] [קכ"ח]. וכתב הר"ן בכתובות ריש פרק הנושא [ס"א ע"א מדפי הרי"ף] דלדעת הרמב"ם [פ"א ממכירה ה"טו] דלעיל ריש סימן מ', הוא הדין באומר אתם עדי או חייב עצמו בשטר כו'. ולפעד"נ דהרמב"ם מודה כאן, וכמו שכתבתי לעיל סימן מ' ס"ק ד', ע"ש (ש"ך), ואם התנה לשלם. והיינו בקנין, ועיין מ"ש בסימן ש"א (סק"ב, ג') (קצה"ח).

השומרים ושאי־רעו כך וכך, ושאינו ברשותו, ושלא שלח בו יד קודם שאירעו המאורע הפוטר אותו. ואם רצה לשלם, נשבע שאינו ברשותו, וכולל בשבועתו שכך וכך היה שוה. שילם ולא רצה לישבע, ואחר כך הוכר הגנב קנה כל שבח דאתי מעלמא אבל לא שבח דמגופא.

ביאור: נמצא כל שומר כו', לא חיישין לשבועה דשליחות יד לא גבי שומר ולא גבי שומר שמסר לשומר, עיקר השבועה היא שנגנב מ"מ מי יודע אחר שגנבוהו אם החזירו אותו אליו, ולכך נשבע שאינה ברשותו וזו היא מדין גלגול (ש"ך בשם הלח"מ).

שומר כדרך השומרים ושאי־רעו כך וכך, זהו הכל ענין אחד, והיינו דאירעו כך וכך, לשומר חנם הגניבה ולשומר שכר המיתה באותה שעה ששמרו כראוי, לאפוקי אם פשע בשמירתה ונגנבה דחייב השומר חנם על הגניבה, וה"ה אם הוא שומר שכר והניחה לילך בהר ונפלה ומתה דהיה חייב (סמ"ע).

ושאינו ברשותו, אף על גב דכבר נשבע שאירע כך וכך, והיינו שנגנבה בשומר חנם וממילא אינה ברשותו, ואין לומר כדי שלא יעשה רמאות, דחיישין דאף שכבר נגנבה שמא חזרה לבוא לרשותו, ובשומר שכר אף שנשבע שנאנסה מידו, שמא יכול להשתדלה ולהחזירה, ובשומר חנם צ"ל דה"ק, שאירע כך וכך ולא היתה אז ברשותו דהיינו שלא נהנה ממנה קודם לכן שעל ידו היתה עומדת ברשותו לענין אחריות שיבוא עליה, וצ"ע (סמ"ע), "א דיש לגרוס והרי אינו ברשותו (ט"ז).

שילם ולא רצה לישבע, היינו כשכבר שילם ונמצא הגנב דזכה השומר בהכפל, הוקרה הבהמה אחר שהופקדה בידו דאין צריך הנפקד ליתן אלא דמי שוויה בשעת הפקדון. אם היה לשומר חנם עדים שנאנסה או נגנבה מידו ואפ"ה רוצה לשלם לו, לא מקני לו כפילא, דמתחילה לא אסיק המפקיד אדעתיה שישלם לו השומר כשיהיה לו עדים בכי האי גוונא דפטור בו ולא מקני הכפילא מתחילה אדעתיה דהכי, והו"ל כמוכר לו הכפל עכשיו דלא מהני (סמ"ע), ל"ד שילם אלא מיד כשאמר הריני משלם דינו כשילם. התנה השואל להיות כש"ח דמצי פטר עצמו במידי דשכיח לא מקני לו כפילא בדבור (ש"ך), בשומרים באמר סגי ובשואל בעינן שילם דוקא, ואם כבר נשבע דבעינן שילם לכו"ע, אלא אע"ג דשבח דמגופא אפילו בא אחר הגניבה לא קנה, עכ"ז השבח שבא אחר ששילם הוא של השומר, ולכן הרמ"א ס"ל דיוקרא הוי שבחא דמגופא ולא קנה רק היוקר כשנתייקר אחר תשלומין. והרמ"א לא מיירי רק מהשבח דקודם התשלומין, דהשבח שאחר תשלומין ודאי דקנה בכל אופן אף על פי שלא נשבע שבועה שאינה ברשותו (נתה"מ), בשואל בעינן דוקא שילם ממש ואפילו התנה להיות כשומר חנם, אבל לא בשאר שומרים, ואפילו התנה להיות כשואל אפ"ה סגי באמירה שאמר הריני משלם, וי"א שאפילו בשאר שומרים אם התנה להיות כשואל בעינן שילם ממש, וצ"ע בשאר שומרים שהתנו להיות כשואל אי סגי באמירה או בעינן שילם ממש, ונ"מ אפילו בזמן הזה לענין יוקרא (פ"ת).

שם, דוקא ששילם מרצונו, אבל היכא דהכריחו הדיין עד שהוכרח לשלם כגון שאמר פשעתי ולא רצה לשלם, או שאומר איני יודע היכן הנחתיו דהוי פשיעה ולא רצה לשלם והכריחו הדיין וגבה ממנו בע"כ לא קנה השבח (ש"ך), עיין לעיל סי' ק"ג בש"ך ס"ט ד"ה גבה הלוה [אף על פי שעמד בדין לפניו, לא הוי אטרוחי בי דינא, אם שילם לו אח"כ מעצמו, זכה בכפל] (רע"א).

שם, כלומר לא רצה לעמוד בשבועתו, וה"ה כשנשבע שבועת השומרין ושילם אח"כ קנה כל שבח דמעלמא, מיהו כשנשבע תחלה לא סגי אח"כ באמירה לחוד עד שישלם (ש"ך), וי"א דאף שנשבע סגי באומר אח"כ הריני משלם, וי"א דדווקא כשלא רצה לישבע כלל אף שאינו ברשותו בזה בעינן שילם ממש, אבל באמר בעינן שישבע תחלה שאינו ברשותו (רע"א), שומר בבעלים, כיון דהתורה פטרתו מפשיעה לא אקני לי' כפילא (רע"א).

פטור משבועת התורה, דאין חיוב שבועה דאורייתא אא"כ תהיה הכפירה וההודאה במטלטלין שגופן ממון (סמ"ע).

כפירה לא הוי אלא בכופר ממש: או "לא היו דברים מעולם", או "החזרתי לך". הודאה לא הוי אלא אם כן הודה ממש, שיש לו בידו, שחייב להחזיר לו, נמצא שאין חיוב שבועת השומרים באה אלא אם כן טען שלש פרות: באחת כפר לו, ואחת הודה לו שישנה בידו, והשלישית אומר לו נאנסה, או אם שומר חנם הוא, אומר לו בשלישית נגנבה, דחייב על השלישית שבועה האמורה בפרשה (רש"י).

ע"י שו"ע (ח"מ סי' עה ס"ז): מנה לי בידך אין לך בידי כלום או שטען יש לי בידך כנגדו כסות או כלים או שאמר אמת היה לך בידי אבל אתה מחלתו או נתתו לי במתנה כיון שכופר בכל פטור משבועת התורה ונשבע היסת ואפילו שנים מעידים שהלוהו ואינם יודעים שפרעו נאמן בשבועת היסת לומר יש לי בידך כנגדן או מחלת לי (וע"ל סי' פז כל חלוקי שבועת היסת):

ביאור: אבל אתה – נאמן בכל אלה מטעם מיגו (ש"ך) ונשבע היסת – אם תפס התובע דבר משל הנפקד ללא עדים וטוען שנשבע לשקר נאמן במגו ונשבע עליו עד כדי דמיו (סמ"ע).

דשמא מלוה ישנה יש לו עליו שבשביל כך תפס אותו, נראה להגיה "ספק" מלוה ישנה, א"כ יהא נאמן הנתבע בלא שבועה, וממה נפשך אם אנו חושדין אותו דאין לו עליו מלוה ישנה ורוצה לכפור בממונא של התובע, א"כ מאי אהני בשבועה זה אומרים החשוד על הממון חשוד ג"כ על השבועה, ואם נאמר שיש בידו, א"כ ג"כ נאמינוהו בלא שבועה, ומשני דחוששים שמא האי נתבע עצמו נסתפק בדבר אם נשאר לו ביד התובע ממון כל כך, ודעתו לתפוס בממון זה שסבר היום או מחר יתברר לו מתוך פנקסו וחשבונו שחייב לו כל כך, ואם לא יודע לו אז יחזיר להתובע זה הממון ולא יחזיק בו מספק, ומשו"ה אמרו חז"ל שישביענו התובע, ואז ודאי לא ישבע שאינו חייב לו אם לא שיהיה ברור לו כל כך, דיחוש שמא לא יתברר לו לאחר זמן שנשאר בידו כל כך ונמצא שנשבע למפרע לשקר ולא יהיה לו תקנה בחזרת הממון, ועיין מה שכתבתי לעיל (סי' עה סק"ו). וסי' פז סק"ג. (סמ"ע), נפקא מינה בין הטעמים כגון שמחל לחבירו כל תביעות וכל מלוות שיש לו עליו דעכשיו פטור משבועה למאן שאמר מתוך דחשיד אממונא וכו'. ולפי"ז צריך הדיין לדקדק היכא שנתנו פטורים זה לזה עד היום המבואר בכתבי הפטורים ולמחר או ליומא אחרת נתהוה איזה טענה ותביעה במקום דלא שייך אשתמוטי כגון שנשבע ונוטל בשטר או על משכון או בחפץ ידוע דאין בו שבועה, כיון דלא שייך מלוה ישנה ביום או יומים, ואורך הזמן שיש לחוש למלוה ישנה אי אפשר לפרוש והכל תלוי באומדנא של הדיין, ובימים מועטים ודאי אין לחוש לספק מלוה ישנה. ולא ראיתי נזהר בזה והוא מלתא דשכיחי טובא וצריך ליזהר בזה. ותו נפקא מינה אם טענו שנטל ממנו מנה ריבית קצוצה והלה כופר, דאם היה חשוד על הממון לא משבעינן לו מספיקא, ואינו דומה לטוען גזלת ממני מנה שהוא נשבע לדברי הכל, דהתם כי פריש משום שבועה מתקן לאויה בחזרה, אבל ריבית לא מתקין לאויה בחזרה. ועי' לקמן (סי' פב ס"י) שהמחבר מחייב שבועה גם על ריבית דלא משמע לאינשי דריבית לא מתקן בחזרה (קצה"ח), קשה על הקצה"ח מה בכך שמחל לו כל תביעותיו, זה מ"מ אם היה ידוע שבשעת מחילה שכח מחוב אחד ודאי דמחילה בטעות לא הוי מחילה (עי' סי' רמא ס"ב), רק שאינו נאמן לטוען שבטעות היתה, ואם הוא בעצמו יודע, ודאי דיכול לתפוס ולטוען בבית דין שלי הן, שהרי כשיש לו מיגו נאמן, ולכן אין צריך ליזהר בזה כלל (נתה"מ).

ע"י שו"ע (ח"מ סי' רצה ס"ב): נמצא כל שומר שנשבע שבועת השומרים כולל בשבועתו ג' דברים: ששמר כדרך

הזול וברשותו נתייקר, והבעל הבית טוען אולי פשעת עכשיו בשעת היוקר, וכיון דלא שילמת לי רק כשעת הזול ולא כשעת הפשיעה ממילא לא זכית בהיוקר, וס"ל להש"ך דהפירוש במה שאמר כשתרצה ותשלמיני, היינו מה שמגיע לי ע"פ האמת ולא מה שחייבו אותך הב"ד מחמת ספק, וכל זה באיכא עדים שמתה הבהמה או נאנסה אך אינו יודע מתי מתה, אזי א"י המפקיד לומר אולי עכשיו מתה, דמספק אינו יכול לחייב השומר, ומ"מ לקנות השבח יכול בעל הבית לומר אדעתא דהכי לא הקנתי לך. אבל בדליכא עדים אם נאבדה, אזי מצד הדין יכול לתבוע שישלם כשעת התביעה, דאפשר שעדיין ברשותו הוא וברשותו נתייקר, והוא אינו רוצה לישבע שאינה ברשותו, משו"ה יכול לומר אולי עדיין אצלך הפקדון, דכל שומר כל זמן שאינו נשבע שנאבדה חייב לשלם כשעת התביעה (נתה"מ), לא קנה הכפל רק בנמצא הגנב אחר שאמר הריני משלם, אבל אם נמצא הגנב קודם שאמר, והגנב עני ואמר השומר הריני משלם, לא מקני לו כפילא (נתה"מ). שומר שאיבד חפץ שחייב עליו, ולא ידוע איפה נאבד, ומתי נאבד, והמחיר במקום המפקיד שונה מהמחיר במקום שהלך עמו הנפקד, אילו היו יודעים באיזה מקום נאבדו החפצים היה חייב לשלם כשוים באותו מקום, עכשיו שזה אומר כך וזה אומר כך נראה לנו שהדין עם התובעים (רע"א בשם מהר"ם).

שם, היינו כפל או שנתייקרה, וה"ה במפקיד ששילם לנפקד בעד משכון של עכ"ם שזכה בריבית של העכ"ם. ואם היה לש"ש עדים שנאנסה או לש"ח עדים שנגנבה מידו ואפילו הכי רוצה לשלם, לא מקני לו כפילא דמתחלה לא אסיק המפקיד אדעתיה שישלם לו השומר כשיהיה לו עדים בכי האי גוונא דפטור בו ולא מקני הכפל מתחלה אדעתיה דהכי, וה"ל כמוכר לו הכפל עכשיו דלא מהני מטעם שאין אדם יכול למכור קנסיו, ולפ"ז אם נתייקר זוכה במה שנתייקר דזה יכול למכור, מיהו דוקא כשעשה איזה קנין כגון משיכה וכי האי גוונא דאל"כ זה אין מעות קונות. ואם יש בש"ח עדים שפשע או בש"ש שנגנבה, אם אמרו אנו משלמים או ששלמו בלא כפיית ב"ד ג"כ לא זכה בכפל (ש"ך), תיבת משיכה הוא טעות סופר, דהיאך יכול למשוך אחר שנגנב, וכצ"ל כגון בקנין סודר, וגם צ"ל דקאי אדם נאבד והוא ברשותו, דאילו בנגנב זה אינו יכול להקנות לו בשעת תשלומין (נתה"מ).

שם, אפילו היתה עומדת באגם סמוך לגניבתה קנה השומר שבחא דמעלמא (ש"ך).

אבל לא שבח דמגופא, היינו גיזות וולדות (ש"ך), ואפילו השבח שבא אחר הגנבה לא קני כיון שבא מגופא (ש"ך), יוקרא וזולא ה"ל שבחא דמגופא, א"כ ה"ה בגיזות וולדות שבא אחר ששילם קונה השומר. ואף על גב דאין אדם מקנה דבר שאינו ברשותו וכיון דלא קנה קודם הגניבה היכי קנה אחר שנגנב דכבר אינו ברשותו, משום דגוף הפרה קונה למפרע משעת משיכה או סמוך לגניבה, אלא דשבחא דמגופא לא אקני היינו ששייר לעצמו גוף הפרה לשבחא דמגופא, ולא שייר לעצמו אלא עד התשלומין, וא"כ אחר ששילם ממילא של השומר הוא כיון דכבר קנה הפרה בעודו ברשותו וה"ל כאומר קנה הגוף מהיום ופירי לאחר שלשים, דאע"ג דנגנב קודם שלשים כבר קנה בעודו ברשותו. וה"ה באבידה נמי קונה סמוך לאבידה או משעת משיכה (קצה"ח).² ע"י שר"ע (ח"מ סי' קלח ס"ז): חזר האחד ותקפה מיד זה התוקף, אף על פי שצוח מתחלה ועד סוף, יחלוקו כבתחלה. הגה: ויש אומרים דכיון שזכה הראשון משום הודאתו של זה, אין האחר יכול לתקוף ממנו בלא ראייה.

ביאור: יחלוקו כבתחלה, אפילו לפי סברא זו, אם הקדישה הראשון קודם שתקפה ממנו הוי הקדש, ותו לא פקע ממנו אף אם תקפה מידו השני (סמ"ע), וי"א שהלכה זו רק בדבר שדינו כל דאלים גבר (ע"י לקמן קלט ס"א) (ש"ך), זה דספק הודאה מהני להעמידה ברשות התוקף אינו אלא משום דטלית זו בתחלתה נמי בספק עומדת ואתי ספק ומוציא מידי ספק, וא"כ לפ"ז היכא דאתו עדים שטלית זה

ואח"כ הוכר הגנב, ה"ה אפילו נמצא אח"כ ולא הוכר הגנב זכה בשבח דממילא כגון ביוקרא, אלא נקט הוכר הגנב משום כפל, ואפילו נמצא אח"כ בבית השומר, כל שלא ידע השומר בשעה ששילם או שאמר הריני משלם זכה אח"כ ביוקרא (ש"ך).

כל שבח דאתי מעלמא, היינו אחר ששילם דלא כסמ"ע ס"ק, ואינו משלם כשעת הפקדון אלא כשעת התביעה, שאם היה תובעו לדינא היה מוכרח לשלם כשעת התביעה אם לא היה רוצה לישבע, דדילמא פשע עכשיו, והיכא דאיכא עדים מתי נאבד אך אינם יודעים אם בפשיעה או לא, אינו חייב לשלם אלא כשעת האבידה, וכל שבח דיוקרא שבא אחר הגניבה הוא של נפקד, אבל שבח דיוקרא שבא אחר הפקדון עד שעת הגניבה אינו של נפקד (ש"ך), וי"א דנאמן השומר דפשע בשעת הזול, דאין זה דומה לשבועת שומרים שהרי שבועת השומרים הם רק באיזה ענין נאבד, אבל באיזה זמן נאבד אינו בכלל שבועת שומרי'. ואולם כאן לדינא יש לדון אף דהשומר היה נאמן לומר דנאבד בשעת הזול לפטור עצמו, אבל מ"מ הבעלים יכולים לטעון שמא אמת דנאבד ממך בשעת היוקר ויהיה עליך חיוב תשלומין גם על היוקר ולא נקנה לך יוקר זה. ולענין זה לקנות היוקרא להוציא מחזקת מרא קמא אין השומר נאמן. וביותר יש לדון דאם הפקיד בידו דבר ששוה סלע, וכשתבע הבעלים אותו לדין היה שוה ב' סלעים, וכשנמצא היה שוה ד' סלעים דלא זכה השומר אפילו היוקרא שלאחר התביעה, דיכולין הבעלים לטעון שמא נאבד ממך כשהיה שוה ב' סלעים והיה חיוב תשלומין עליך ב' סלעים וכיון ששלמת לי רק סלע א' הוי שילם מחצה דלא קנה כלל. ואף דהשומר טוען ברי והבעל הבית שמא, מ"מ י"ל דאינו נאמן להוציא מחזקת מרא קמא ע"י רמ"א לעיל סי' רכג ס"ב (רע"א), וי"א דעיקר כסמ"ע, והיוקר שבא בין שעת גניבה לתשלומין ודאי לשומר, אף על גב דחייב על דרך האמת, כיון שאין השומר צריך לשלם אלא כשעת פשיעה, ואם השומר רוצה לשלם ואומר כך וכך היה שוה ובעל הבית אומר כך וכך אין זה משבועת השומרין ואינו צריך רק היסת, ואם בעל הבית אינו יודע אין נשבעין בטענת שמא, וכל שיש עדים שנאבד אפילו אין יודעין מתי נאבד נמי אינו צריך לשלם כמו שעת התביעה, כיון דאיכא עדים שנאבד דתו ליתיה לשבועה דאינו ברשותו, וכיון דרוצה לשלם ואומר שלא היה שוה בשעת הפשיעה אלא כך אינו צריך לשלם יותר, ושבועה אין לו דכמה היה שוה כיון דאינו אלא ע"י גלגול שבועה, וכל זה אפילו ידוע שנתייקר קודם גניבה. ועוד כי היכי דגוף הפרה קונה ואינו חוזרת לבעלים, ודאי גוף גיזות וולדות לא גרע דכיון דמשלם דמיהן קונה הגוף כמו בשאר פקדון, שהרי הוא שומר עליהם כמו בפרה עצמה. ומאחר והשומר קונה משעת גניבה או משעת משיכה א"כ התשלומין נמי אינו אלא כשעת קנייתו, אלא דס"ל דלענין יוקרא לא קנה אלא משעת תשלומין ואילך, דיוקר ה"ל שבחא דמגופא, ומש"כ במקורות דקונה היוקר קודם ששילם היינו דוקא אם היה יכול ליפטר באמת, אבל בחייב על דרך האמת ודאי כששילם כשעת גניבה שילם, שהרי הב"ד היו מכריחין אותו בהודאת האמת. וכל שאין עדים כלל וטוען שנאנסה ואומר הריני משלם ולא רצה לישבע דכל כה"ג הוא מקני לו ואינו משלם אלא כשעת משיכה, אבל בחייב על דרך האמת היינו אם באו עדים שפשע אינו זוכה ביוקר משעת פקדון, או שהודה בעצמו שפשע ורוצה לשלם נמי צריך לשלם כשעת הפשיעה כיון שהב"ד מכריחין אותו בהודאת האמת וא"כ היה מודה שפשע בע"כ וצריך לשלם כמו שעת הפשיעה, אבל אין עדים כלל חשיב יכול למיפטר באמת, והיינו באומר שנאנסה ורוצה לשלם, דכל זמן שאין אנו יודעין שפשע בודאי חשיב יכול ליפטר באמת ואדעתא דהכי מקני לו שבחא כשעת משיכה, ומשום דניחא לו במה דמשלם ואינו רוצה לישבע שישלם רק כשעת משיכה (קצה"ח, וכן רע"א בפ"ת), ויש חולקים שאם הבעל הבית היה תובע להשומר, האמת כדברי הקצה"ח, אבל כאן השומר תובע להבעל הבית וטען שזכה ביוקרא היות שפשע בשעת

וזה לפי שאינו ברשותו וכן כל כיוצא בזה: הגה אם יש לו משכון ביד חבירו מה שהוא נגד הלואתו אינו יכול להקדיש והמותר יכול להקדיש ו"א שאפילו המותר אינו יכול להקדיש, המקדיש שטר חוב צריך כתיבה ומסירה כמו בהדיוט.

ביאור: אם לא כפר, דווקא פקדון, אבל לא מלוה דלהוצאה נתנו (ש"ך).

לפי שאינו ברשותו, אם גזלן הודה ורוצה להחזיר יש מח' אם יכול להקדישו, ואפילו למ"ד שאינו יכול להקדישו, אם העמידו בדין, והוציאו נהיה הקדש (רע"א).

^{טו} עי' רמב"ם (ביכורים פ"ב הכ"ג): מי שהיה לו עשרה טלאים כל אחד מהן הפרישו על ספק פטר חמור הרי הן כחולין לכל דבר ומתעשרין כשאר הבהמה, ומפריש אחד מהן מעשר והשאר שלו כשהיו.

^{טז} עי' שו"ע (ח"מ סי' קלח ט"ב): הוב"ד לעיל הערה 2.

^{יז} עי' שו"ע (ח"מ סי' פב ס"א):.

^{יח} עי' ש"ך (ח"מ סי' סה סק"מ) שמסביר שיטת הרמב"ם

נגד רש"י זו.

^{יט} אמנם מלשון רש"י לא נראה כן, דהנה ברש"י ביאר את ספק הגמ' דלצד דרכוב עדיף משום דתפיס בה ל"מ משיכת המנהיג "דכי אמרינן משיכה קני היכא דליכא רכוב אבל במקום רכוב לא", ומדויק מדבריו דרק ההנהגה היא כמשיכה אבל קנינו של הרכוב ל"ה משום דאזלא מחמתיה כדרך כל משיכה דעלמא [וד' רש"י האלו הרי קיימי על רכוב במקום מנהיג, וחזינן דגם ברכוב במקום מנהיג ל"ה משום דאזלא מחמתיה].

וע"כ נראה לבאר את ד' רש"י באופ"א, דאין כונתו דרכוב הוי קנין בפ"ע אלא משום לתא דמשיכה, דכיון דדרך הבהמה להלך כשרוכבים עליה ועצם הרכיבה היא סיבה שתהלך מחמתו א"כ חשבי' להרכיבה גופא כמעשה משיכה וקנה, דבזה שהוא רוכב עליה הוא עושה בה מעשה הגורם לה להלך, ולכן גם אם אתרמי שלא זזה ממקומה קנה, דס"ר ס מצד הרכיבה היה לה להלך ודו"ק. ולפ"ז א"ש הוכחת הגמ' מיושב בכלאים, דהתם חזינן דגם כשהבהמה אזלא מחמתיה לא חשבי' לזה כהנהגה דיליה, וא"כ כ"ש שגם בלא זזה ממקומה לא חשבי' להרכיבה כמעשה משיכה מחמת שדרכה להלך עי"ז [מכת"י רבינו: ואף על גב דבמשיכה בעי' גם הכנסה לרשות, י"ל דעי"ז מהני זה דתפוס בה שיחשב הכנסה לרשותו כמו בכל משיכה].

ואכתי צ"ב לפ"ז מהי כונת המאירי שחילק בין מציאה למו"מ, דבשלמא לפמש"נ לעיל דהוא כעין הבטה בהפקר פשוט ש"ז הוא רק במציאה, אבל לפמש"נ דקנינו דרכוב הוי מעין משיכה צ"ב אמאי לענין מו"מ לא אמרי' הכי.

^כ ולענ"ד נראה דכל עיקר כוונת הש"ס להוכיח מתחלתו דאין חילוק בין יושב לרוכב וכדעת ר"י, והוכיח כן מדאמר במדה זאת קנה למעוטי מאי לאו למעוטי רוכב, ולר"מ דרוכב קני בודאי לא אתי', אע"כ דאתי כרבנן וס"ל דגם רוכב לא קני, ועי"ז משני הש"ס דלא מוכח מידי ד"ל דרכוב קני לכ"ע אף למאן דפוטר ביושב ואיכא חד צד דלא קני, ועל דרך זה סובב ג"כ הקושי' ראשונה דהש"ס ממתני' דהיו שנים רוכבים, היינו להוכיח לחלק בין יושב ובין רוכב לרבנן, והת"ש הוא לסיוע דאין לחלק בין רוכב ליושב, וכיון שכן לק"מ דגם הרי"ף סובר דאין לחלק בין רוכב ליושב רק שפסק דרכוב קני ודלא כשמואל דמפיך וס"ל דגם בכלאים חייב כמ"ש הרמב"ם פ"ט מכלאים, וע' בטו"ד (סי' קצ"ז) אבל לר"מ דפוטר ביושב באמת ברוכב לא קני, וא"כ י"ל דהברייתא אתיא כר"מ וכוונת הש"ס לא היה להוכיח כשמואל להפך דחכמים פוטרין רק להוכיח דמאן דסבר דיושב ל"ק גם רוכב ל"ק, כנלענ"ד נכון בעזה"י.

בש"ע (סי' קצ"ז ט"ג) כיצד קונין את הבהמה במשיכה וכו' או שרכב עליה והלכה בו וכו' מבואר דדין רכיבה מדין משיכה הוא דאזלי מחמת', וכן משמע בש"ס דמדמי לכלאים, וכן משמע לשיטת הרא"ש דרכוב לא קני רק במנהיג ברגליו ומשמע דרק מטעם משיכה אתינן עלה, וכן משמע להדיא

שלו תו לא אתי ספק ומוציא מידי ודאי. ומזה נראה עיקר כדברי הט"ז ודלא כש"ך לעיל סק"ס (קצה"ח), עיין ש"ך ס"ק, משמע מדבריו דאם התוקף הראשון שתק לגמרי בתקיפה שניה אין מוציאין מידו. וקשה שכן איתא דדוקא בטלית שהיו מעיקרא שניהם תפוסין אמרינן שתיקה כהודאה, משא"כ כשהוא תחת יד אחד מהן וחבירו תקפה ממנו, אפילו שתק לגמרי הוי גזלן ומוציאין ממנו, א"כ זה שכבר הוחזק הטלית שהוא של התוקף הראשון מחמת שתיקת השני ששתק לגמרי, ואפילו עדים לא מהני כמש"ל (סק"ס), וכיון שהוא מוחזק שהוא של הראשון ויוצא כולו מתחת יד הראשון, לא מהני שוב תקיפת השני אפילו שתק הראשון לגמרי (נתה"מ).

כבתחילה, עיין סמ"ע ס"ק, והטעם בהא דאם תקפה והקדישה דשוב לא מהני תקיפת השני, הטעם שהרי דפסקינן כל דאלים גבר, הוא, דכל מי שאמת אתו ודאי יטרח להביא ראיה או ימסור נפשו עליו, משא"כ השני ודאי לא ימסור נפשו עליו דיודע שלמחר יביא השני ראיה ויוציאנו מידו. ולפי זה אפשר לומר שהרי דמהני תקיפת השני מיד הראשון ואין מוציאין מיד המוחזק, שאמרינן אילו היתה האמת עם התוקף הראשון היה טורח להביא ראיה, משא"כ בכבר מכר או הקדיש או מת והוריש, טענינן ללוקח ולירוש ואמרינן אילו היה קיים היה מביא ראיה, וכעין שמבואר לעיל (סי' סב ס"ו וסי' קלג ס"ה) שטוענין כן ללוקח ולירוש. ועוד, דהתוקף הראשון יש לו כעין חזקת מרא קמא, רק שיש סברא להחזיק כח התוקף השני מחמת שרואין שהתוקף השני מוסר נפשו יותר מהראשון, ואמרינן אילו היתה האמת עם המערער היה גם הוא מוסר נפשו כיון שיודע בברי, וזה לא שייך בלוקח וירוש שטוענין בעצמן שמא רק שאנן טוענין עבורן ברי, לא שייך שימסור נפשו כיון שאינו יודע בברי, מש"ה מוקמינן לה בחזקת התוקף הראשון שהוא כעין מרא קמא. ובמטלטלין יש לומר עוד טעם פשוט בהא דמהני תוקף והקדש, דכשתקף לא גרע מגזלן, וסתם גזילה הוי יאוש בעלים כמבואר בסימן שס"ח. ואפילו הש"ך דפליג שם, אפשר דבאין לו עדים וכבר פטרוהו ב"ד אף הש"ך מודה דהוי יאוש רק שהגזלן לא קני ביאוש, אבל כשהקדיש או מכר דאיכא יאוש ושינוי רשות בודאי קנה, מש"ה לא מהני שוב תקיפת השני (נתה"מ).

דכיון שזכה הראשון, אם התוקף טוען ברי מהני התפיסה אפילו לאחר שנוולד הספק, ומיהו כאן שאני דדנין אותו כהודה לו תחילה (סמ"ע), שתק מתחלה ועד סוף א"י לחזור ולתקוף ממנו ובשתק ולבסוף צוח יכול לחזור ולתקוף ממנו (ש"ך).

^{יז} עי' שו"ע (יר"ד סי' רנח ס"ג): האומר חפץ פלוני אני נותן לצדקה בכך וכך והוא שוה יותר אינו יכול לחזור בו (דכל אמירה שיש בה רווחא לצדקה אמרי' ביה אמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט) אבל אם לא היה שוה יותר באותה שעה ואחר כך הוקר יכול לחזור בו כיון שלא משך ולא נתן הכסף: הגה אם חשב בלבו ליתן איזה דבר לצדקה חייב לקיים מחשבתו ואין צריך אמירה אלא דאם אמר היו כופין אותו לקיים וי"א דאם לא הוציא בפיו אינו כלום, והעיקר כסברא הראשונה ועיין בחושן המשפט סי' ר"ב:

ביאור: יכול לחזור בו, כיון שאין הדיבור חל בשעתו מאחר שאין רווח להקדש כמו כן לא חל לאחר כך (ש"ך).

חשב בלבו, אם אמר הריני נותן צדקה, וחשב כמות מסוים, חייב לקיים מחשבתו, וכן אם נדר כסף לצדקה, וחשב על צדקה מסוים, אסור לשנותו, אפילו נתן לגבאי (פ"ת).

כופין, היינו אם אמר שחשב, כופין (פ"ת).

^{יז} עי' שו"ע (יר"ד סי' רנח ס"ז): אין אדם מקדיש דבר שאינו ברשותו כיצד היה לו פקדון ביד אחר וכפר בו זה שהוא אצלו אין הבעלים יכולין להקדישו אבל אם לא כפר בו הרי הוא ברשות בעליו בכל מקום שהוא בד"א במטלטלין אבל קרקע שגזלה אחד וכפר בה אם יכול להוציאה בדיינים הרי זה יכול להקדישה ואע"פ שעדיין לא הוציאה שהקרקע עצמה הרי היא ברשות בעליה הגוזל את חבירו ולא נתייאשו הבעלים שניהם אינם יכולים להקדישו זה לפי שאינו שלו

דרך אמונה: מקצת הפאה, שליכת כבר וזכה בה וזרק על השאר שרצה לקנות עייז את השאר ודוקא זרקה דמוכה דלקנות קמכוין אבל הניחה דאפשר דלא כיון שום דבר אלא הניחה בסמוך לו לא קנס'י ל'י. או שנפל עליה, בגופו ורצה לזכות עייז וע"פ דין אינו זוכה עייז עד שיעשה קנין כדיני כל הקנינים ולא בנפילה עליה בעלמא:

קונסין אותו ועוברים אותו ממנה, שאר העניים עוברים את גופו ממנה כדי שלא יהיו רגילין בכך ויבואו לירי קטטה ומשמע מלשון רבנו מדכתב קונסין אותו שאין נותנין לו ללקט יותר במה שרצה לזכות עיי הנפילה ואפי' כשאר עניים אינו יכול ליטול משום קנס וי"א דגבי נפל או פירס טליתו אין קונסין אותו רק עוברים אותו שלא זכה עיי הנפילה ואין בזה משום עני המהפך בהררה שגם שאר העניים מהפכין בזה ואף שהוא הקדים לתפוס והעני השני בא אחריו לא מקרי השני שאינו מהפך כיון שהפאה שייך לכל העניים והולכין יחד וי"א דבהפך לא שייך כלל דין עני המהפך בהררה וגם מפני דרכי שלום אין כאן אלא העניים עוברים אותו לכתחלה כדי שלא יהא רגיל לעשות כן:

ואפי' מה שנטל בו, זה קאי ארישא דנטל מקצת פאה וזרק על השאר דקונסין אותו ונוטלין ממנו גם מה שנטל קודם וזרקו דמסתמא גם זה קצר אדעתא לזרוק וקונסין אותו בשניהן [אבל אם יש לו עוד פאה שלא נטלה פשיטא שאין נוטלין אותה ממנו] וי"א דאין קונסין אותו אלא על מה שמחובר ולא על מה שכבר זכה בה וכן דעת הגר"א אבל רוב הראשונים הסכימו לדעת רבנו:

לוקחין אותו מידו, ואפי' זרק כריכות שאפשר להכיר בינם לבין המחוברין בקל ואפי' הי' שונג כגון שנפל מידו מה שלקט על הקמה קונסין אותו דלא חלקו חכמים ולא אמרי' שזכה בד' אמות שאין קנין ד' אמות בחצר של בעה"ב ואפי' אם הי' חצר שאין משתמרת: וינתן לעני אחר, דהיינו שיבזו ומי שיקח יקח אבל הוא לא יקח עמהם כנ"ל:

וכן בעומר השכחה, שהוא תלוש וכ"ש בשכחת קמה דדמי ממש לפאה וה"ה בפרט ועוללות:

¹⁰ עיי' שו"ע (ח"מ סי' רסח ס"ב): הוב"ד לעיל הערה 66.

¹¹ גרסת הר"ף "בשדה של העולם".

¹² חוץ מלדבר עבירה, דדברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין, ויכול המשלח לואחד סוברתי שלא ישמע לי לעשותו, לכן אין המשלח חייב. אבל אם אין השליח בר חיובא, לא שייך האי טעמא (סמ"ע), ו"א שגט שניתן עיי שליח בעל כרחא דאינו גט כלל, כיון דהיכא דאין שליח לדבר עבירה המעשה בטל, כיון דאיכא חרם רבינו גרשום הוי ליה שליח לדבר עבירה. וי"א דהיכא דעושה שליח סתם לגרש ושיהיה ידו כידו ועשייתו כעשייתו והשליח נתן לה הגט בעל כרחא, דכה"ג שפיר הוי גט כיון דיד השליח כיד המשלח בעיקר הגט, ומה שנתן לה בעל כרחא ועבר בחרם רבינו גרשום ה"ל כאילו עשה עבירה מדעתו דכל כה"ג עיקר השליחות לא בטל, וחרם רבינו גרשום גבי גירושין אינו אלא כמו איסור אחר, ודוקא היכא דעשאו שליח לכן לגרש בעל כרחא בטל השליחות (קצה"ח). ויש מסתפקים אם איסור דרבנן מבטל שליחות (רע"א).

שם, אף אם שכר להשליח לעשות העבירה, מ"מ אמרינן אין שליח לדבר עבירה, אף דלענין תופס לבע"ח במקום שחב לאחריים דלא מהני אף בעשאו שליח, ואעפ"כ אם שכרו מהני משום דיד פועל כיד בעה"ב דמי כמ"ש הש"ך בריש סימן ק"ה, מ"מ לענין אין שליח לדבר עבירה לא אמרינן כן כו', וה"ה בכל הני דלא בני שליחות נינהו כגון גוי וחרש שוטה וקטן אף בשכר לא מהני, ולא אמרינן יד פועל כיד בעה"ב כו' (פ"ח), וכן אם שלח אותו לעשות דבר שהוא לחוב לאחריים, אף שהוא היה יכול לעשותו בעצמו ואינו דבר עבירה, מ"מ דבר שהוא חוב לאחריים לא אמרינן שלוחו כמותו (פ"ח), וי"א שיש שליח במקום שחב לאחריים (קצה"ח).

בש"ס, א"כ ממילא בר"ה לא קנה, וכן משמע בש"ע דמתחלה כתב דמשיכה אינה קונה בסמטא, ואח"כ כ' כיצד קונין במשיכה וכו' או שרכב עליה משמע דלא מהני רכיבה בסמטא, ותמהני מדברי הש"ע שם סעי' ה' המוכר בהמה לחבירו וכו' אי בעיר בר"ה וכו' והוא מדברי הש"ס ואי בר"ה קנה וכו' משמע דרכיבה קנה בסמטא, ולהרא"ש כל הסוגיא במנהיג ברגליו ואמאי קנה זה מטעם משיכה אתינן עלה, וצ"ע, וחיודש שלא התעורר אחד מזה.

¹³ עיי' שו"ע (ח"מ סי' רסט ס"ו): היה רוכב על גבי בהמה וראה את המציאה ואמר לחבירו זכה לי בה, כיון שהגביהה לו קנה הרכוב ואע"פ שלא הגיע לידו, ואין המגביה נאמן לומר לצרכי הגבהתיה אפילו בעודה בידו, ואם אמר לו תנה לי ונטלה ואמר אני זכיתי בה זכה בה הנוטל, ואם משנתנה לרוכב אמר אני זכיתי בה תחילה לא אמר כלום¹⁴. הגה: ראובן אמר לשמעון קנה לנו ביחד סחורה פלונית והלך שמעון וקנאה ואחר כך אמר דקנאה לעצמו, יש אומרים דצריך לחלוק עם ראובן הוזה ליה כמגביה מציאה לחבירו, ויש אומרים דאם לא היו לראובן דמים זכה שמעון במה שקנה ואם נתרצה לקנות לשניהן הוי ליה כאלו זכה לשניהן.

ביאור: כיון שהגביהה לו, פירוש, שהגביהה סתם ולא אמר בפירוש בשעת הגבהה או קודם לכן לעצמי אני מגביה אותה, ובמגביה מעצמו צריך לומר אני מגביה לחבירי דאז אינו יכול לחזור בו ולא במגביה סתם (סמ"ע¹⁵), וי"א דאין צריך לומר (ש"ך), עיי' לקמן דברי ס"ק (נתה"מ).

ואין המגביה נאמן כו', פירוש, זהו החילוק בין א"ל חבירו להגביהו לו ובין המגביה מעצמו לצורך חבירו, דבמגביה מעצמו סתם לצורך חבירו, אף אם (אחר) [קודם, נתה"מ] שהגביהו אמר שהגביה לצורך חבירו, נאמן אח"כ לחזור ולומר משטה הייתי בך או שלא להשיב את עצמי אמרתי כן (סמ"ע), עיין מ"ש בסימן פ"ג ס"ב ד"ה אקבלם לעצמי (קצה"ח). ונראה דדוקא כאן דאיכא עדים שאמר לחבירו זכה לי וזה הגביה בפניהם הוא דאינו נאמן, אבל אי ליכא עדים מסתבר דנאמן, שהגביה לעצמו במיגו דלא אמרת לי (נתה"מ), אם הרכוב אמר "תנה לי" לא זכה בה חבירו אפילו הגביה בפירוש לצורך חבירו וב"זכה לי" זכה בה אפילו בסתם¹⁶, דכיון דשתק הרי הודה לשליחותו וכשהגביה בסתם בודאי לחבירו הגביהה ושוב לא מצי הדר ביה. וכל היכא דלא מצי למימר טעמא דמתקבל לעיני בית דין מפני מה שתק אמרינן דשתיקה כהודאה דמיא (רע"א).

ואם א"ל תנה לי, דדוקא כשא"ל זכה לי והוא הגביה סתם אזי זיכהו לחבירו מיד בהגבתו, משא"כ כשאמר תנה לי, דחבירו עצמו דאמר ליה תן לי לא ביקש לזכות בו קודם שיבוא לידו, ומש"ה אף אם נאמר דכונת המגביה היתה שהגביה לחבירו בשליחותו, יש ביזו לחזור בו עד שיבוא לחבירו לידו (סמ"ע), אבל אם מודה בדבר שנעשה שלוחו לזכות בשעת הגבהה, אף באמר לו תנה לי אינו יכול לחזור בו (ט"ז), עיין מ"ש בסימן קכ"ה סק"ג (קצה"ח).

ואם משנתנה לרוכב כו', דכיון שנתנה לו נאמר אדרבה, אף אם היתה דעת המגביה להגביהו לצורך עצמו, מ"מ כיון שנתנה להרוכב הרי גילה דעתו שנתנה לו במתנה גמורה (סמ"ע), אמנם היכא דאיכא עדים דלעצמו הגביה, לא מהני נתינה (נתה"מ).

דקנאה לעצמו, עיין מה שכתבתי בסימן קפ"ג ס"ד ד"ה ראובן שהיה יודע (נתה"מ).

יש אומרים דצריך לחלוק, דוקא כשידוע בעדים, אבל כשאינו ידוע כלל שהגביה המציאה או שקנה הסחורה רק מפי עצמו, פשוט שלדעת הסוברים בסימן קפ"ג סעיף ג' בהגה שאם אמר כן בפני עדים מהני, גם כאן מהני מיגו, והפה שאמר שהגביה הוא הפה שאמר שלעצמו קנה (פ"ח).

וי"א דאם לא היה לראובן דמים כו', עיין מה שכתבתי לעיל סימן קפ"ג סעיף ד' ד"ה ואפילו אם נתרצה (סמ"ע).

¹⁷ עיי' רמב"ם (מתנות עניים פ"ב ה"ט): מי שלקח את הפאה ואמר הרי זה לאיש פלוני העני, אם עני הוא זה שלקח מתוך שזוכה בו לעצמו זכה בו לאותו פלוני, ואם עשיר הוא לא זכה לו אלא יתננה לעני שנמצא ראשון.

דרך אמונה: מי שלקח את הפאה, אדם אחר שאינו בעל השדה דאי בעל השדה אפי' הוא עני אסור לו ליטול פאה משהו כדלקמן פ"ו ה"טו ול"ש לומר מתוך שזוכה לעצמו וי"א דגם בעל השדה אם הוא עני כיון שיוכל ליטול פאה בשדות אחרים מקרי שיכול לזכות לעצמו וזוכה גם לחבורו ומ"מ לכתחלה אסור לבעל השדה לעשות כן דלא גרע מלסייע לאחד מהן שאסור כדלקמן פ"ד ה"ב: את הפאה, וה"ה לקט שכחה פרט ועוללות:

לאותו פלוני, ואינו יכול לחזור בו דמיגו דמצי זכי לנפשי' שהוא עני זכי נמי לחבר' וי"א דרק אם העני אינו כאן יכול אחר לזכות עבורו וגם רק א' יכול לזכות ולא ב' אנשים עבור א' וצ"ע:

לא זכה לו, ואפי' עשאו שליח דהוי כמו תופס לבעל חוב במקום שחב לאחריים דלא קנה אח"כ יכול לזכות לעצמו אך אם שכרו ו"א דמהני:

יתננה לעני שנמצא ראשון, דכיון שלא זכה לו אסור לו לעכב עד שיבא אותו עני שרצה לזכות לו אלא כל עני שימצא ראשון יתננה לו ואל יאחרה בידו מיהו אם אירע שבא אותו עני ראשון רשאי ליתן לו:

¹⁸ עיי' שו"ע (ח"מ סי' שלג ס"ג): הובד לקמן הערה **Error! Bookmark not defined.**

¹⁹ עיי' שו"ע (ח"מ סי' רסט ס"ו): הוב"ד בהערה כא.

²⁰ עיי' רמב"ם (מתנות עניים פ"ב ה"ח): עני שנטל מקצת הפאה וזרק על השאר או שנפל עליה או שפירש טליתו עליה קונסין אותו ועוברים אותו ממנה ואפילו מה שנטל לוקחין אותו מידו וינתן לעני אחר [וכן בלקט וכן בעומר השכחה].

ללוקח משוך וקני רק להשליח, ואפילו משך בפני המוכר, מ"מ לא היתה דעתו לקנות במשיכה זו רק במשיכה שעשה השליח ומשיכת השליח לא מהני, וכן מוכר שאמר לשליח קטן צא מכור והמשיך לאו כלום הוא. אבל אם המוכר מסר החפץ לקטן וגוי למסרו להלוקח, ואמר או כתב על ידם להלוקח שילך וימשוך ויקנה בשם המוכר, מהני משיכת הלוקח, אמנם בעינין שיאמר לשון דמהני דהיינו לך משוך וקני, אבל אם כתב ואמר ימשוך ויקנה, הוא כאומר משוך ותקנה דלא מהני, כיון דמשמע להבא כמבואר בסימון קצ"ז [סעיף ו']. וכן אם נתן לשליח כסף לקנות קרקע, קנה המשלח, והשליח מעשה קוף בעלמא עביד להוליק המעות להמוכר לקנות בו (נתה"מ), ראובן נתן חפץ לשמעון למכור בסך כ"ז זהובים, והלך לשוק ומכרו ללוי בסך זה ממש, והודיעו שהוא שליח של ראובן, וקיבל מעות מיד לוי ומסר לו החפץ, ואח"כ נתוודע בעדים שקודם שנגמר מכירת שמעון ללוי קדם ראובן ומכר החפץ הלז שביד שמעון ליהודה (בקנין סודר או בסיטומתא), אם לא ידע לוי מהביטול והחזרה, אין צריך לוי להחזיר המקח ליהודה, כי אף שיכול ראובן לבטל שליחות שמעון, מ"מ אם לא הודיע ללוי ולא לשמעון הביטול, לא מהני הביטול כלל, ודמאי למה דאיתא בשו"ע סימן קכ"ב סעיף ג' כו', ולפי מ"ש בש"ך שם ס"ק"א מבואר דבנידון דידן אף אם היה שמעון השליח יודע, כיון שלוי לא ידע, לא מהני הביטול, ע"ש (פ"ת).

לא יכול לחזור בו, היינו המשלח, ולענין השליח נתבאר דינו לקמן בסימון קפ"ג סעיף ד' (סמ"ע), וה"ה אם אמר קח סחורה סתם במעותיך ואשתתף עמך, אפילו לא ייחד לו שום סחורה, נעשה שותף תיכף כשקנה. אכן אם קנה סחורה יותר מן הרגילות, דודאי לא אסיק אדעתיה דמשלח ליתן מעות כ"כ, אינו יכול לכפות להמשלח, כעין שכתב בה"ה סעיף ג', ע"ש קודם שקנה הסחורה אף המשלח יכול לחזור ולבטל השליחות כיון דמייירי דעדיין לא נתן מעות ואחר שקנה בשם המשלח אף השליח אינו יכול לחזור בו, דזוקא קודם שקנה יכול השליח לחזור בו ולומר לעצמי אני קונה, אבל אחר שקנה בשם המשלח שוב אינו יכול לחזור בו וקנהו המשלח, אלא עיקר החילוק שבין חזרת המשלח לחזרת השליח, הוא רק לענין ביטול השליחות שלא בפניו, והשליח שביטל השליחות בפני עדים שלא בפני המשלח קודם שקנה ואמר לעצמי אני קונה, מהני, כמבואר בסימון קפ"ג ס"ד, ואילו המשלח שביטל השליחות שלא בפני השליח אפילו בפני עדים, והשליח לא ידע והלך וקנה במעות עצמו בשם המשלח כמו שצויה לו המשלח שאמר לו לך וקח במעותיך ואשתתף עמך, חייב להחזיר להשליח מעותיו, כיון דהשליח הוציא ממון על פיו כמו שנתן מנה לפלוגי או זרוק מנה לים דחייב משום ערב (נתה"מ), כל זה מתחייב מדין ערב (רע"א v המל"מ).

ע"י שו"ע (ח"מ ס' תי"ח): האומר לחבירו לחפור בור ברשות הרבים וחפרו, החופר חייב והמשלח פטור: ביאור: והמשלח פטור, משום דאין שליח לדבר עבירה, ועיין לעיל בריש סימן קפ"ב (סמ"ע).

י"ט גם אפסר לפרש, שר"י דיבר לענין קטנה ור"ל לענין קטן (רפ"י).

ל ע"י שו"ע (ח"מ ס' רמג ס"כ): הוב"ד בהערה 77. ע"י שו"ע (ח"מ ס' רמג ס"א): במה דברים אמורים: בחצר המשתמרת, אבל בחצר שאינה משתמרת כגון שדה וחורבתו עד שיהיה עומד בצדה ויאמר זכתה לי שדי. יוש חולקין כמו שנתבאר לעיל סימן ר: ביאור: בחצר המשתמרת, דומיא דידו או שלוחו דנתרבה ממנו (סמ"ע).

ויש חולקין, טעמייהו, דכיון דיש דעת אחרת מקנה אותו במתנה וה"ה במכר, אין צריך שיהא משומר לדעת המקבל. מיהו עכ"פ בעינן שיהא משומר לדעת הנותן או באי כחו (סמ"ע), עמש"ל ס' ר' (סק"א). בזה (ש"ך).

ע"י שו"ע (ח"מ ס' רסח א'): חצירו של אדם קונה לו שלא מדעתו, ואם נפלה בה מציאה הרי היא של בעל החצר. במה דברים אמורים בחצר המשתמרת ואין חצירו קונה לו אלא ביודע במציאה או דאסיק אדעתיה, אבל בדבר שאינו רגיל לבא אין חצירו קונה לו, אע"פ שבאה מציאה לשם ובא אחר ונטלה שם זכה הואיל ולא ידע בעל החצר במציאה אשר שם קודם שזכה בה השני ועיין לעיל סימן רלב סעיף יח. ואם סוחר אחד הביא סחורה בזול לחצירו של שמעון ובא שמעון ואמר תקנה לי חצירי ובא ראובן אחר כך ולקחה, יש אומרים דזכה ראובן דמאחר שאינו מציאה גמורה כי בעל החצר צריך לקנותה במעות לא זכתה לו חצירו, ויש אומרים דזכה בעל החצר. ואם אחר כך בא סחורה לחצירו של ראובן ואמר תקנה לי חצירי וקנאה שמעון וראובן אינו רוצה ליתן הסחורה לשמעון כי אמר שחצירו קנה לו ושמעון טוען ממה נפשך תתן לי הסחורה הראשונה או השנייה, אם כבר נפסק הדין במעשה הראשון א"כ הוי המעשה השני לחוד והמוציא מחבירו עליו הראיה, אבל אם לא נפסק הדין בראשונה עד שאירע מעשה שני צריך ראובן ליתן לשמעון סחורה אחת ממה נפשך, אבל בשדה וגנה וכיוצא בהם, אם היה עומד בצד שדהו ואמר זכתה לי שדי זכה בהם, ואם אינו עומד שם או שהיה עומד ולא אמר זכתה לי שדי כל הקודם זכה ויש אומרים דבעומד בצד שדהו לחוד סגי ועיין לעיל סימן ר:

ביאור: חצירו של אדם קונה לו כו', פירוש, אפילו אינו עומד בצידה כיון שהיא משתמרת, והוא מדין שליחות (סמ"ע), ואפילו אינו בעיר כלל (ש"ך), וה"ה בד' אמרת קונה שלא מדעתו (ט"ז).

שם, ואם בא לחצרו קודם יאוש, שייך יאוש שלא מדעת ובאיסורא אתא לידיה, דחצרו כידו (ש"ך), ע"י מש"כ רסב סק" (נתה"מ).

ודוקא שהשליח בר חיובא כו', הכל תלוי אם השליח עושה העבירה מדעתו או בע"כ ושליח שלקח משהו בגזל, בחשבו שהוא של המשלח חשיב כבע"כ, ולא תלוי בבר חיובא או לא (ש"ך), ו"א דעיקר תלוי בבר חיובא או לא (רע"א v המהר"ם), האומר שילוח מעותיו ברבית והשליח עשה שליחותו אפשר דגבי גזל בכל כי האי גוונא מוציאין ממנו ואפילו את"ל דגבי גזל אפי' אם אמר לו לגזול והלך וגזל ונתן למשלח ואכל שאינו חייב לשלם מ"מ גבי רבית שאמר לו שילוח מעותיו ברבית ובממוניה עבד שליח איסורא ה"ל כאילו המשלח הלוח ופשיטא שחייב להחזיר ולא דמי כלל לגזול ומניח לפנייהם שפטורים מלשלם, ואפילו אם השליח הוא נכרי (רע"א v המל"מ).

שם, יש להסתפק אם יש שליח לדבר עבירה באיסור דרבנן (רע"א v המהר"ט), ונראה פשוט שיש שליח לדבר עבירה (רע"א v המל"מ), אין חילוק בין השליח בר חיובא או לא ולעולם אין שליח לדבר עבירה, רק גבי חצר דאי בעי עבד ואי בעי לא עביד, ואין הבדל בין שוגג למזיד (רע"א v הש"ך), ויש לעיין אם השליח הוי מומר להכעיס אם מהני השליחות דלטעמא דדברי הרב שייך ג"כ כאן ולטעמא דאי בעי עביד אפשר דחייב המשלח דמהיכי תיתי לא יעשה (רע"א), ועיין שיטה מקובצת [עוד איכא בינייהו ישראל שאמר לאינו ישראל צא וגנוב כליו, אמנם ישראל שאמר לישראל אחר נראה כעובר משום ולפני עור לא תתן מכשול, ועכ"ז אין לו עונש כלל], ועיין סמ"ע סק"ס שתלה הטעם שיכול לואחד סוברתי וכו', ועיין לקמן סי' שפ"ח [ז' סט"ו]: מי שמוחזק ששלשה פעמים מסר ישראל או ממונם ביד עכ"ם, מבקשים עצוה ותחבולה לבערו מהעולם. ועי"ש בש"ך שמוטר להרגו בידים] (רע"א), זה דאין שליח לדבר עבירה הוא מטעם שאין ללמוד מתרומה רק לענין שיהיה המעשה קיים, משא"כ בשליח לדבר עבירה דחייב המשלח בעונש כאילו עבר אלאו שיש בו מעשה, זה לא מצינו למילף מתרומה. ונדע, שהרי לרוב הפוסקים אפילו בשליח לדבר עבירה המעשה קיים ואפ"ה המשלח פטור מעונש, וכיון דקיים המעשה וחייב המשלח שני עניינים נפרדים הם, כל שהוא דומיא דחצר דהיינו שאינו בר חיובא לרבינא וכו' אפילו הוא ע"י קטן או גוי חייב המשלח, כיון דגבי חיוב המשלח לא כתיב מיעוטא דגם אתם. והא דאין שליחות לקטן היינו דוקא לענין שאין המעשה של שליח קטן וגוי קיים כגון בקדושין וקנין, אבל בדבר שהמעשה א"א להתבטל כגון שאמר לקטן אקפי לי גדול, חייב המשלח. א"כ בעשה שליח לגנוב יהיה המשלח חייב באונסין, כיון דהמעשה קיים אף בשליח לדבר עבירה א"כ קנהו המשלח להגביה לענין אונסין. אלא על כרחך דאף חיוב האונסין מכלל חיוב עונש הוא, ואין על המשלח חיוב עונש (נתה"מ), עיין נודע ביהודה [הוא הר"א הראשון הובא לעיל סק"ס בקצה"ח] (פ"ח). אחד שתבע לחבירו ששלח שליח עכ"ם לביישו ברבית והלבין פניו ברבים ומברר הדבר בעדים, יש לחייב המשלח ואף על גב דק"ל אין שליח לדבר עבירה והמשלחו פטור משום דדברי הרב ודברי תלמיד דברי מי שומעין מ"מ היכי דשליח לאו בר חיובא מחייב שולחו דלא כש"ך, וקשה שהש"ך ביר"ד (סי' קס סק"ב) פסק דהיכא דשליח לאו בר חיובא הוא מחייב שולחו ואף שהש"ך בח"מ בתראי ואפשר שחזר ממ"ש ב"ד מ"מ ה"ל להזכירו בח"מ ולצות לעכ"ם על זה הוי בכלל מסור שמוסר גופו לצערו ולביישו ברבים ודינו חמור ומסור לב"ד לקנסו כפי מגדד מילתא ויקר פדיון נפשו (פ"ת v השבות יעקב).

שם, ישראל שהחזק לרמאי שהיה לו סחורה שיש בה חסרון גדול ואינו ניכר כלל, והיה מתיירא למכור ע"י עצמו ומסר הסחורה לגוי חבירו מכירו, וקנאו ישראל אחד לפי תומו מן הגוי, ואח"כ הרגיש הקונה בהחסרון ואינו יכול להוציא מעותיו מהגוי, ואחר החקירה נודע לו שישאל זה החשוד מסר הסחורה לגוי בשליחותו למכור לישראל, אם נעשה כן בישראל ששלח ישראל אחר למכור לזה ברמאות, פשוט הוא דאין דינו כלל עם המשלח כיון דק"ל אין שליח לדבר עבירה כו', אכן, כיון שהשליח הוא גוי דלאו בר חיובא הוא באונאה דדוך מקח וממכר הוא, כבר פסק הרמ"א בריש סימן קפ"ב היכא דשליח לאו בר חיובא מיחייב שולחו, ואפילו להחולקין, מ"מ אם השליח מוחזק בכך לעשות, לא אמרינן אין שליח לדבר עבירה כמבואר בסימון שפ"ח סעיף ט"ו בהגה, וכל זה אם הישראל צוה בפירוש למכור לישראל, אבל אם נתן סתם למכור לאחר, נראה דאין לחייבו דהוי רק גרמא בעלמא, ויכול להתנצל ולומר דסבור היה שימכור לגוי ולא לחבירו, והוא נאמן על זה בשבועה (פ"ת).

וכל מעשיו קיימין, מי שהיה לו משכון מחברו וכשהגיע הזמן אמר לו צא ומכרו, והלך ומכרו אין בעל המשכון יכול לומר לו לא כוונתי אלא לדחותך שלא הקניתי לך, וכן כדבר שאמר לשליח לעשות, אין טענה של משטה או לא כוונתי (ש"ך v המב"ט), וכן אם כתב לאחר לעשות שליחות, אין למשלח זכות לחזור מזה, ואם המשלח מכתיב שזה לא כתב ידו, ואם הוא כופר ואומר שאינו כתב ידו אם נתקיים בב"ד או שעידו מעידו שהוא כתב ידו, נתקיים הדבר (ש"ך v הרש"ד), וזהו דוקא ע"י מי שהוא בר שליחות, אבל ע"י גוי וחרש שוטה וקטן שאינן בתורת שליחות, אין המקח קיים נגד המשלח בין שהוא מוכר בין שהוא לוקח כמבואר לקמן (סי' קפח ס"א-ב), אמנם נראה, דבתרומה, דוקא אם אמר לקטן צא תרום והקטן קרא שם תרומה אין תרומתו תרומה, אבל אם צוה לקטן לתרום והמשלח אמר התבואה שיפירש קטן זה ויקרא לו שם תרומה יהיה תרומה על מותר התבואה, הוי תרומה, שהרי תרומה ניטלת במחשבה, וכן במוכר ולוקח ע"י שליח שאינו בתורת שליחות, נראה דדוקא בשליח דלוקח שעשה משיכה ע"י השליח שאינו בר שליחות, לאו כלום הוא, ואפילו מסר אח"כ השליח החפץ להלוקח ומשך בעצמו שלא בפני המוכר משיכתו לאו כלום היא, שהרי לא אמר המוכר

ביאור: אבל אם היה בחצירו, פירוש, והחצר היא משומרת דה"ל כידו וכמ"ש בסימן רס"ח סעיף ג' (סמ"ע).

או בעדים כו', היינו שמת בתוך זמנו וכנ"ל בסימן ק"ח סעיף א' (סמ"ע), וה"ה בכתב ידו באופן שגובה מירושם, וזה פשוט שכל מלוה שנגבית מן הירושם או ממשועבדים, נגבית כמו כן מזה שהחזיק בהם כו' (ש"ך).

כבא ליפרע מן הירושין, פירוש, דאינו נפרע אלא בשבועה, וכן יש לו דין יורש לשאר ענינים (סמ"ע), עיין מ"ש בסימן ק"ז ס"ז ד"ה קדושת דמים ובסימן רמ"ה ס"י ד"ה ואם יש לו (קצה"ח), ולפ"ז מטלטלי דמיתמי לא משתעבד אינו גובה ממנו, ועיקר דאם היו המטלטלים מונחין ביד אחרים בחיי הגר, מיד שמת הגר זכה בהם, ואין הבע"ח גובה ממטלטלים, אבל אם אח"כ החזיק אחר, גובים (רע"א).

עיי' שר"ע (ח"מ סי' שיג ס"ג): הזבל שבחצר הרי הוא של שוכר לפיכך הוא מיטפל בו להוציאו, ואם יש שם מנהג הולכים אחר המנהג. במה דברים אמורים כשהיו הבהמות שעשו הזבל של שוכר, אבל אם הבהמות של אחרים הזבל של בעל החצר שחצירו של אדם קונה לו שלא מדעתו אע"פ שהיא שכורה ביד אחרים. הגה מיהו אם קלטו השוכר בכלי מן האויר ולא נח בחצר הרי שלוש.

ביאור: הזבל שבחצר הרי הוא של שוכר לפיכך הוא מיטפל בו להוציאו, תרתי קאמר, הא', שאם שניהם רוצים בהזבל, בזה קאמר שהוא של שוכר, ומזה נמשך דין השני, באם שניהם אינם חפצים בו, דעל השוכר מוטל לטפל בו להוציאו (סמ"ע).

כשהיו הבהמות שעשו הזבל של שוכר, וה"ה הזבל שמוציא מביתו לחצר (סמ"ע).

אף על פי שהיא שכורה ביד אחרים, עיי' לקמן סעיף ד' שהמחבר פוסק שהלכה זו רק אם שכר בית בחצר ולא גם שכר את החצר, וקשה (ועיי' לקמן ס"ק **Error! Reference source not found.** שהוא מותר) (סמ"ע), לא מדובר שביתו של המשכיר פתוח לאותו חצר, ומ"מ נקרא חצר המשתמרת לדעת המשכיר, כיון שהוא משומר והוא חצרו, ולגבי הסתירה הובא בסמ"ע, העיקר כמש"כ בסעיף

כאן ולא בסעיף ד' (ש"ך), בשו"ע סימן ר"ס סעיף ג' משמע להדיא דמציאה זוכה בו השוכר ולא המשכיר, וכאן שאני משום דגבי זבל משייר כח לנפשיה שלא יזכה בה השוכר, דכיון דהמשכיר את החצר לא השכיר הרפת שבה, משום הכי דעתיא על זבל שלא יזכה בה השוכר אפילו אם היה הזבל בחצר כיון דשבר רפת ידידיה ומשייר לנפשיה כח בחצר לזכות בזבל, אבל במציאות דעלמא זוכה השוכר, דעיקר חצר למי שיש לו רשות השתמשות' (קצה"ח). עיי' פתיחה לס' ה"ל (נתה"מ).

לענין דבר המונח בחצר מהני מה דביתו של המשכיר פתוח לחצר, דכיון דהמשכיר יוצא ונכנס בו ויכול לשום שמירתו עליו, מיקרי עומד בצד שדהו, אבל לענין דבר המונח בחדר המושכר, לא מהני מה דהמשכיר דר' ג"כ באותו בית בחדר נגד חדר המושכר, כיון דרשות ביד השוכר לסוגרו ולמחות להמשכיר דריסת הרגל בו, א"כ בודאי לא הוה משתמר לגבי המשכיר. ועיין מה שכתבתי בפתחי תשובה לאה"ע סימן ק"ב סק"ד ושזו דווקא בחצר שיש לו דריסת הרגל, ולא בחדר שאין לו בו דריסת הרגל, אפילו באותו הבית] (פ"ת).

אם קלטו השוכר בכלי כו', דווקא כשקדם הכלי להוצאת הזבל ואין סופו לנוח, אבל לפי המחבר אף אם לא קדם הכלי להוצאת הזבל קנהו השוכר, ואע"פ שסופו לנוח עכ"ז כל זמן שלא נח הוא של שוכר. ואפשר עוד, שאפילו אם הכלי דהשוכר מונח ע"ג קרקעית חצירו זה דהמשכיר, מ"מ כיון שהשוכר שכר החצר ויש לו רשות להעמיד שם כליו קנהו הכל (סמ"ע).

וּשְׁלַפְנוּ אִינוּ שִׁכְחָה. וכאן גם לדעת רבנו א"צ שיהא עומר שנגדו מוכיח דהטעם משום שלא עבר עליו וכדק"ל לקמן הכו' דאינו שוכח עד שיעבור עליו ואין נ"מ אם השאיר שם עומר א' או כמה עמרים. ודעת הר"ש דדוקא אם לא היתה רק שורה אחת אבל אם היו כמה שורות אז יש חילוק שאם השאיר רק עומר א' אינו שוכח אבל אם השאיר יותר מעומר א' כיון שהי' ראוי לעבור עליהן כשפונה והולך לשורה שניה הוי כאילו עבר עליהן והוי שוכח א"כ עומר שנגדו מוכיח ודעת הגר"א דאין דין כלל של סוף שורות ורק אם יש עומר שנגדו מוכיח אז אינו שוכח:

זה הכלל. היינו דגם בשכחת עומרים הדין כן וכנ"ל:

בב עיי' רמב"ם (גירושין פ"ה ה"ב):

ועיי' רמב"ם (זכיה ומתנה פ"ד ה"ב):

בב עיי' פ"ד (ח"מ סי' רס"ז): הוב"ד לעיל הערה 74.

ל' ומציאת עבדו ושפחתו כו' עד אינם שלו, אינו "שלו" דהיינו של אדון דשפחה, ולא כתבו הרי הוא שלהן של עבד ושפחה ואינן, משום דדין זה נחלק, דאם אביה של זו הקטנה שמכרה לשפחה חי בשעה שמצאה המציאה, המציאה היא של אביה ולא של עצמה, ואם אינו חי, המציאה היא של עצמה, ועל"פ אינה שלו של האדון (סמ"ע).

אבל לא בבנו הגדול, דאיכא למימר הנותן הקפיד להיות דוקא של הבן, משא"כ בנות לבנו הקטן ומסתמא אינו משומר בידו זולת דעת אביו השומר ונתנו לקטן אדעתא דאביו (סמ"ע), ובבתי נערה מסתפקין אם ניתן לה מתנה אם הוא של אביה. ובקצוה"ח ס"ק הוכיח דודאי האב זוכה במתנתה, ועיקר הוא שזה שלה (נתה"מ).

שם, אבל ידו אינו קונה אלא בהגבהה שלשה טפחים, וא"כ אינו קונה לו ידו בתורת חצר אלא בתורת קנין הגבהה, וכל קנין צריך כוונה ושלא מדעתו אינו קונה (קצה"ח), וי"א דידו לא גרע מחצירו, רק דבעינן שיהיה כל החפץ מונח בחלל ידו ואז הוי כחצירו, אבל אם תופס רק מקצתו בידו והשאר מונח חוץ לחלל ידו, דבחצירו ג"כ כשמונח מקצת חוץ לחצירו לא קנה, ואז בידו ג"כ לא קנה מטעם ידו רק מטעם הגבהה, ובעינן הגבהה שלשה דוקא (נתה"מ).

בד"א בחצר המשתמרת כו', בחצר המשתמרת ל"ע א"צ שיאמר זכתה לי שדי שהרי קונה שלא מדעתו (ש"ך).

אלא ביודע כו', כל מקום שאם היה רוצה לקנות הוא במעשיו, חצירו גם כן קונה, וכל מקום שלא יקנה במעשיו, גם חצירו אינו קונה, הילכך דבר טמון דאיהו לא מצי למישקל שהרי לא ראה אותו לקחתו, ולא יודע ממנו, חצירו נמי לא זכיא ליה (ש"ך בשם הראב"ן, ונתה"מ), אמנם זה דעת יחיד, ועיקר דכל דבר שאינו הוה להימצא לבעל החצר שאפשר שלא ידע בו בעל החצר לעולם כגון מטמון בכותל, לא קנה חצר המשתמרת, אבל חצר המשתמרת במציאה שבודאי יבוא לבעל החצר כשלא יטלנה זה, קנה לבעל החצר, אף שמציאה לא שיכח כגון מעות וחפצים (נתה"מ).

אבל בדבר שאינו רגיל לבוא כו', מטמון ישן הנמצא בכותל דאיכא למיתלי של אמורים היה, הוא של מוצאו, ולא אמרינן דביתו וחצירו של אדם שנמצא בו המטמון קונה לו, עיין לעיל בסימן ר"ס סעיף ג' וה' (סמ"ע).

ועיין לעיל סימן ר"ב סעיף י"ח, דאם קנה סרסור מגוי דבר בחזקת בידל ומכרו לאחר ואח"כ נודע שהיה בו כסף או זהב, זכה הלוקח ולא הסרסור למהוי מקח טעות, הואיל ולא ידע בו כשהיה בידו (סמ"ע), והוא הדין ידו אינו קונה לו שלא מדעתו (ש"ך).

סחורה בזול, לכאורה תמוה, שהרי אפילו אם לקחה בידו, כל זמן שלא קנהה לו המוכר הרשות ביד המוכר למכור לאחר, ועוד, שהרי כליו של מוכר ברשות לוקח לא קנה כמבואר בסימן ר' סעיף ה'. לכן נראה דמייירי בסחורה שהובאה לחצירו בלא כלים, ומייירי ג"כ שהביא הסחורה ופסק דמיו שבכך וכך רוצה למכרו, ועיי' בסימן ר' סעיף י"א דאם נטל כלי מהמוכר והיו דמיו קצובין אין המוכר יכול לחזור בו כשמגביה כדי לקנותו, וה"ה אם בא לחצירו ואמר הלוקח תקנה לי חצירי אין המוכר יכול לחזור בו, דחצר מטעם ידו איתרבא, וכי היכא דאם נטלה הלוקח בידו אין המוכר יכול לחזור בו, ה"נ כשבא לחצירו. ודעה קמיייתא ס"ל דלא איתרבי חצר שיהיה כיד רק במציאה דלית ביה חסרון מעות, אבל כאן כיון שהיה שם ולא נטל החפץ לעצמו ולא נתן לו מעות, אמרינן דילמא לא מתרמי ליה זווי, משו"ה לא קנה. ולפ"ז כשאמר תקנה לי חצירי ומעות בידו ורוצה ליתן לו, ובא אחר וחסף החפץ ומשכו, קנה קמא (נתה"מ).

שאינו מציאה גמורה כו', דשאני מציאה דלית בה חסרון קנין ומעות, אבל כאן דילמא לא הוה מיתרמי ליה זווי למקניא כו', ומשום דינא דעני המהפך בחררה ליכא במציאה, אפילו אם אמר המוכר אם מזבנינא הסחורה לדיך מזבנינא ותקנה, לא קנה כל זמן שלא פסק עמו המעות, וכיון דלא קנה הסחורה לא קנה גם הריחו, ועיי' לעיל סי' ר"ס ס"ד (סמ"ע), ואם אמר בעל החצר אני אקנה בשביל שינינו, ונחלוק ברווח, והשני שתק, ואח"כ אמר בעל החצר, שקנה לעצמו, הוא של שניהם (ש"ך v א"א ורש"ד).

ואם אחר כך באה סחורה, פירוש אחר שכבר באה סחורה לביתו דשמעון וקנהו ראובן והלך לו עם הסחורה, בא סחורה אחרת לבית ראובן וקנהו שמעון ואינו רוצה ליתן הריחו לראובן, וטוען על ראובן ממה נפשך, אי הלכה כמ"ד הנ"ל שס"ל שחצירו קונה גם בסחורה בזול, א"כ הדין עמך בסחורה שניה, תן לי הראשונה שנכנס ביתי קונה לי, ואם הלכה כמ"ד דאינו קונה הבית בזה, א"כ הנח הריחו מסחורה השנייה שקניתי בביתך (סמ"ע), ודווקא שראובן בעל החצר מוחזק, שסגר ביתו ולא הניח לשמעון שיקח מביתו (ט"ז).

אם כבר נפסק וכו', וי"א אע"פ שנפסק הדין צריך ליתן לו סחורה א' מ"מ, ודוקא כשאירעו שני המעשים באיש א' שבא מכח איש אחר, כיון דב' גברי נינהו אין אמורים ממה נפשך על הנכסים ואין חילוק בין נפסק הדין או לא (ש"ך), עיי' לקמן סי' ר"פ סעיף ד' ואין דין זה של הרמ"א ברור להלכה, אבל אם כן הוא להלכה אם חזר זה הקונה הא' ותפס משל הקונה הב' לא מפקינן מיניה, ולא שייך כאן לומר דהוי ספיקא דדינא ולא מועיל תפיסה, דאין כאן שום תפיסה באיסור לא לראשון ולא לאחרון דהכל ספק הוא (ט"ז).

והמוציא מחבירו עליו הראיה, פירוש, הוא צריך להביא ראיה שהלכה כדברי מי (סמ"ע).

אם היה עומד בצד שדהו, כל העומד בצד שדהו ה"ל השדה שלו כידו, וקונה לו דבר הניתן לתוכו אם הוא דבר שאינו זז ממקומו כגון כסות וכלים דהרי הוא משומר ע"י עמידתו שם (סמ"ע).

עיי' שר"ע (ח"מ סי' ערה ס"ח): (כח) ל"היה משכון הגר ביד ישראל ובא ישראל אחר והחזיק בו, לוקח ממנו הראשון כנגד מעותיו והאחרון קונה את השאר. במה דברים אמורים כשלא היה המשכון בחצר הראשון, אבל אם היה בחצרו חצרו קונה לו שלא מדעתו ואין לזה האחרון כלום. הגה: ל"הוא הדין לפקדון של גר שביד ישראל, מיהו אם הוא דבר דלא הוה ליה לידע לבעל החצר לא קנה ועיין לקמן סימן רסח. ל"היה הגר חייב לישראל בשטר או בעדים, אין שום אדם יכול להחזיק בשעור החוב והמחזיק בנכסיו יש לו דין יורש והבא לפרוע ממנו כבא ליפרע מן הירושין:

למחות בידן. בלי קטטה ממחה ולא דמי לגויים דמניחן מפני איבה כ"ל פ"א ה"ט דגבי ישראל ל"ש זה כ"כ דישאל חייב לקיים ההלכה: ואם לאו. שאין יכול למחות אלא ע"י קטטה לא חייבוהו מפני דרכי שלום: מפני דרכי שלום. ואם באו לבדן על"פ פ"א סק"ג ובב"ה"ל שם. איתא בתוספתא עניינים המחזירין בין הגרנות ליטול מתנ"ע ואין כבר מתנ"ע מעשרין ונותנין להם או שנותנין להן דבר מועט שידוע שיאכלנו עראי עד שלא יבא לעיר והצנועין נותנין להם מעות:

כ"ה וכתבו לו כו', דקנין שקנה הלואה שלא בפני המלוה לא ניתן מסתמא להכתב, ומשום הכי כתב דבעינן שיאמר להעדים וכתבו (סמ"ע), וכתבו לו, או אפילו כתבו סתם, וע"י דברי לקמן סי' נו ס"י סק"ז. (ש"ך), מש"כ הש"ך בסי' נו היא שלא חיישינן במצא סטר הקנאה דילמא אמר תנו ביד. וקשה, שכן בסימן פ"א סק"ד. כתב גבי שובר דחיישינן לשמא אמר תנו ביד. ואפשר דהיינו טעמא, דבשטר הקנאה שאפילו בכתבו סתם יכולין ליתן למלוה, משום הכי לא חיישינן לשמא אמר תנו ביד, משא"כ בשובר או בשטר דלאו הקנאה דבעינן דוקא שיאמר תנו לו. דדוקא כשמוחל או פוטר בו בפניהם, אפילו כתבו אין צריך לומר (כ"ל ס"ג), אבל כשאומר סתם "כתבו שובר", יש לחוש לשמא הכינו ואסורין ליתן עד שיאמר "תנו". אבל בסתם כתבו צריכין להימלך בו, לכך חיישינן דילמא אמר סתם כתבו דאז הוי כ"תנו ביד". ודע דאף דלא בעינן בשטר הקנאה מטא לידיה, מ"מ אם מוחה קודם הנתנה שלא ליתן לידו אינו גובה ממשעבדי, (עי' לעיל ס"ד ולקמן סי' רמ"ג ס"ח ברמ"א וסמ"ע סק"ז. ו"ז.), ועי' סמ"ע (. סק"ט) שאפילו מוחה מלינתו אחר הכתיבה, (וכן הוא בסמ"ע סי' לט סק"ג), שמדמה סטר הלואה לשטר מכירה, ועיין לקמן (סי' סה סק"ב). מה שכתבתי בזה (נתה"מ). כותבין ונותנין לו, אין קפידא לכתוב בשטר כתבנו ונתננו השטר בידו, אעפ"י שנתנוהו ליד שלוהו, דידו היינו רשותו (סמ"ע). עד שיצא מתחת ידי הלואה, ואז זכה בו המלוה משעת הקנין לכולי עלמא, ועיין בבעל התרומות סוף שער נ"ב (ש"ך).

כ"ז גובה מן המשעבדים, גורסים את המוסגר (סמ"ע). אחריות טעות סופר, משום דחזקה דלא שדי אינוש זווי בכדי. ועיין לקמן (רמ"א סי' מט ס"ב) דגם בשאר טעות אמרינן טעות סופר (סמ"ע). ועיין לקמן ריש סימן רכ"ה, כ"ל. דשם כתב הרמ"א מקור דין אחריות טעות סופר שהוא בין במקרקעי בין במטלטלי, וחילק שם (סעיף ב', ג') בין יצא מידו באונס או לא. ומיהו אותן החילוקים אינם שייכים כאן במלוה, דאף דאירע לו אונס, הלא כל ליה שנגעשה לו טובה בהלואה חייב באונסים ולהחזיר המלוה מעותיו שהלוה לו, ואם אין לו טורף ממשעבדי, ודוקא בלוקח שלא הלואה מעות להמוכר אלא שקנה ממנו קרקע, והרי המוכר עשה את שלו שמסר לידו הקרקע, תו אינו חייב במה שיצא מידו באונס (סמ"ע).

כ"ח ע"י ש"ע (ח"מ סי' רכו ס"ה): הוב"ד לעיל הערה 94. מ"א ואין זה אחריות על הגזול, שמדובר שגזלה משובחת והכסיפה ביד הגזול. מב ואין כאן מחזי כרביית, שכן אם הלואה היה משלם, לא היו גובים הקרקע, וזה שגובים הקרקע ממנו, כאילו מכירה חדשה (רש"י). מג וכן אפשר לומר שמדובר שגזלה עם פירוטה ומכרה (רש"י).

מד ע"י רש"י פסחים ס"ע"א. מה ע"י ש"ע (ח"מ סי' שעב ס"א): גזל קרקע והפסידה בידו או שאכל פירוטה, כשבעל השדה גובה דמי מה שהפסיד הגזול או דמי פירות שאכל גובה מנכסים בני חורין, מפני שהיא כמלוה על פה ואם עמד הגזול בדין ונתחייב לשלם, ואחר כך מכר, גובה מנכסים משועבדים. ואם לא עמד בדין אלא על אחד מהם, אינו מועיל לשני להיות טורף ממשעבדי.

ביאור: והפסידה בידו, פירוש, לאפוקי הפסד דממילא דאין עליו לשלמו כיון דאין קרקע נגזלת וכמ"ש בסימן שלפני זה סעיף ב' (סמ"ע). מפני שהיא כמלוה על פה, אע"פ דגזילת קרקע גופא יש לה קול, מ"מ הפסד פירוטה אין לו קול וכמלוה על פה דמי (סמ"ע).

ואם עמד הגזול כו', דמעשה ב"ד יש לו קול וכמ"ש בסימן ל"ט סעיף ט' ודברי הסמ"ע שם^ה (סמ"ע), והוא בענין שאין הגזול יכול לומר פרעתי דאל"כ אינו גובה מנכסים משועבדים כמו שהוכחתי לעיל סי' ע"ט ס"ב ד"ה בד"א, ואפי' גזל בעדים הא קי"ל דא"צ להחזיר לו בעדים וכמ"ש לעיל סי' שס"א ס"ח (ש"ך).

מ"ו ע"י ש"ע (ח"מ סי' שעב ס"א): הוב"ד לעיל הערה מה.

מ"ז ע"י ש"ע (ח"מ סי' לט ס"א): הוב"ד לעיל הערה 91. וע"י ש"ע (ח"מ סי' קיא ס"א): המלוה את חברו על פה, אינו גובה אלא ממה שימצא ביד הלואה, אבל אינו טורף לא מהלקוחות שקנו ממנו ולא ממתנות שנתן, אבל מכל מה שימצא בידו, גובה, בין קרקע בין מטלטלים, אפי' קנאם אחר הלואה. אבל המלוה בשטר, טורף מהלקוחות וממקבלי המתנה שקנו ושקבלו ממנו קרקע אחר הלואה, אפילו אם אינו מפורש בשטר כן. אבל אם פירש בפירוש שהלואה לו על תנאי שלא יטורף מהלקוחות ולא ממקבלי מתנה, תנאו קיים, ואינו טורף מהם.

ביאור: אבל אינו טורף מהלקוחות כו' - אף על גב דק"ל שיעבוד מלוה הוא דאורייתא אפילו בעל פה, מ"מ חז"ל תיקנו משום פסידא דלקוחות דלא יגבה מהן מלוה על פה שאין לו קול, ואפילו ממקבלי מתנה, אף על גב דלא נתנו מעותיהן בעדו להלוה, מ"מ אם לא עשה לו דבר לא היה מחזיר לו מתנה, וה"ל כמכרו. ועיין לקמן (סי' קטו ס"ג וסי' רלה ס"י) (סמ"ע).

שם, י"א אף אם אביו נתן לו המתנה, וי"א שאם נתן לו מתנה ואח"כ חזר בו, בעודו סומך על שלחנו, יש לו זכות לחזור בו (רע"א בשם הש"ת מה"ר בצלאל אשכנזי). עיין בש"ע או"ח סי' שס"ו (רע"א).

יתום הסמוך כו', היינו טעמא, דאם לא יזונו הוא יזונו אחרים, דמשום מצוה רבה מצויים לזונו, ומש"ה לא תיקנו בכי האי גוונא שתהא מציאתו להמפרנסו (סמ"ע).

ע"י ש"ע (אה"ע סי' סט ס"ג):

ע"י ש"ע (אה"ע סי' פד):

כ"ה ע"י רמב"ם (מתנות עניים פ"ד ה"א): לא ישכור אדם את הפועל על מנת שילקט בנו אחרי, אבל האריסין והחכירין והמוכר קמתו לחברו לקצור ילקט בנו אחרי, ויש לפועל להביא אשתו ובניו ללקט אחרי, ואפילו שכרו ליטול חצי הקציר או שלישי או רביעי בשכרו.

דרך אמונה: ע"מ שילקט בנו אחרי. ואפי' בנו גדול שאין סמוך על שלחנו והוא עני אסור וה"ה אם התנה על אדם אחר דכיון שהתנה נמצא פוחת לו הבעה"ב משכרו בשביל הלקט ונמצא פורע חובו משל עניים ואפי' נותן לו שכר שוה כמו לכל הפועלים אסור דכיון שהתנה כך ה"ל כמוכר הלקט והתורה אמרה תעזוב: בנו אחרי. וכ"ש הוא עצמו ואפי' הוא עני ואין לו חלק בשדה:

אבל האריסין והחכירין. אף על פי שהוא עצמו נחשב כבעל השדה ואסור לו ליטול הלש"פ אף על גב שהוא עני כיון שיש לו חלק במחורב כמ"ש רבנו לקמן פ"ו ה"ט וכן המוכר קמתו לחברו לקצור אף על פי שלא מכר לו הקרקע אסור להלוקח ליטול הלש"פ כמו שיתבאר שם ה"ט אבל בנו שהוא עני מותר לו ליקח כיון שלא התנה ע"ז:

לקצור. ואם מכר לו גם הקרקע ע"י בבה"ל:

ילקט בנו אחרי. וכן אשתו כדבסמוך ואפי' אם אביהם עשיר שיש לו מאתים זוז מ"מ אשתו ובניו אינן נחשבים עשירים ונראה דמיירי באשתו שאין בעלה מפרנסה כגון שמחלה לו וכה"ג שאם בעלה חייב במזונותיה והוא עשיר גם היא נחשבת עשירה וכן בניו מיירי ביתרים מבני שש שאין אביהם חייב לפרנסם שאל"כ נחשבים עשירים אם אביהם עשיר:

יש לפועל כו'. ר"ל יש רשות לפועל להביא אשתו ובניו ללקט דכיון שלא התנה עמו ה"ל כמו האריסין כו' הנ"ל:

ואפי' שכרו ליטול חצי הקציר כו'. היינו ליטול במחורב שאז דינו שלפועל עצמו אסור ליטול לש"פ דנחשב בעל השדה כדלקמן פ"ו ה"ט מ"מ בנו ואשתו מותרין ליטול שהן אינם בעל השדה והם עניים וכנ"ל וכ"ש אם אין לו חלק במחורב רק אחר הקצירה שאז גם הפועל עצמו מותר לו ליטול כמ"ש רבנו שם אם אין שם ביטול מלאכה ע"ז:

בשכרו. ואף על גב דאין קנין לאשה בלא בעלה וה"ל כזוכה מיד לבעלה מ"מ מותר דאשה מדינא זוכה לעצמה ואח"כ בעלה זוכה ממנה ובניו ובנותיו הסמוכים על שלחנו אף על גב דזוכים מיד עבור אביהם [שתקנו חז"ל משום איבה דמציאתן לאביהן] מ"מ תקנו חז"ל משום טובת העניים שהיא מותר להן ללקט דניחא להו לכל העניים בזה כדי שאם ישכרו אותם יוכלו בניהם ללקט ולכן עשו חכמים כאילו זכו העניים בלקט וחזרו ונתנוהו לבני הפועל אבל לפועל עצמו לא רצו חכמים להתיר שילקט הלקט בעצמו כיון שיש לו חלק בהשדה ומלקט לעצמו ונראה דגם עבדו הכנעני אין יכול ללקט דכיון דאין לו זכ"ל לעצמו רק עבור רבו אסור ולא מצינו שעשו תקנה לזה:

י"ו ע"י ש"ע (ח"מ סי' ע"ד ס"א): מציאת חרש שוטה וקטן אין בה משום גזל אלא מפני דרכי שלום, לפיכך אם עבר אחר גזלה מידם אינה יוצאה בדיינים הגה: ודוקא מציאה שאין דעת אחרת מקנה לו אבל שכירות של קטן וכיוצא בו מוציאין בדיינין:

ביאור: מציאת חש"ו כו', י"א דאם גזל מקטן דבר שנקנה לו מדרבנן כגון ע"י מתנת ש"מ אינה יוצאה בדיינים ודבריו צ"ע (ש"ך), לא עבדינן ליה מידי, לא נידוי ולא יורדים לנכסיו, רק שהב"ד פוסקים לו להחזיר, או אפשר דאמרינן ליה נמי אם לא תחזיר אתה עובר על דברי חכמים וש"י למקרייך עברינא (ש"ך בשם תקפו כהן), וי"א גזל מדבריהם יוצאין בדיינין (ש"ך בשם המרדכי), וזו התקנה שהמציאה יהיה של אביו היא מדרבנן והאב מצד עצמו זוכה במציאה ולא מצד זכיות הבן שהבן לא זכה ואפילו מדרבנן (ש"ך בשם מה"ר בצלאל אשכנזי). ומה שאינה יוצאת בדיינים, ג"כ אין מגדין אותו על זה (רע"א).

מפני דרכי שלום כו', ע"מ ש"ע ל"ט ס"ו ד"ה ודוקא כשיש דעת אחרת (ש"ך).

אבל שכירות של קטן וכיוצא בו מוציאין מידם, או שהיה שלו או שהרויח, הרי הוא שלו גמור (סמ"ע).

י"ז ע"י רמב"ם (מתנות עניים פ"ד ה"ג): ואסור לאדם להרביץ ארי וכיוצא בו בתוך שדהו כדי שיראו העניים ויברחו, היו שם עניים שאינן ראוין ליטול לקט אם יכול בעל הבית למחות בידן ממחה ואם לאו מניחן מפני דרכי שלום. דרך אמונה: להרביץ ארי כו'. ג"כ מטעם שגורם לעניים הפסד וכן ככל רע וכן כל כיו"ב שכל גרמא שבשבילה יעכב העני שלא ילקטו אסור לעשותו, ומשמע בגמ' שאפי' מרביץ הארי כדי שיע"ז יתיאשו העניים מהלקט שיאמרו הארי יאכלם ואח"כ יסלק את הארי ג"כ אסור:

שאינן ראוין ליטול לקט. כגון שיש להן מאתים זוז וכה"ג ודין זה ג"כ לאו דוקא בלקט דה"ה בכל מתנ"ע:

דכותבין שעות גובה משעות אלא היכא דאין כותבין שעות רק יום אינו גובה אלא ממחרתו, וכאן גבי עמד בדין הולכים אחרי זמן העמדה בדין כמו בשטר במקום שכותבין שעות. אבל למ"ד שהרי העמדה בדין הוי כשטר היינו דוקא כששאל המלוה לכתוב דאז סתם קנין לכתובה עומד והוי כאילו נכתב, אבל אם אינו שואל לכתוב לא הוי סתמו לכתובה, ועיין ש"ך לקמן (סי' עט סק"ט?), וא"כ כיון שהטעם משום כתיבה וכיון דאין כותבין שעות אינו גובה משעות, ואף שנואה כצד האשון, אכתי צ"ע (צקה"ח), לפי שיטת הסמ"ע פ"ד גרע מכתב הודאה, דבכתב הודאה כשהוא תחת יד המלוה, אפילו לא קבעו ושלחו אינו נאמן לומר פרעתי, משא"כ בפס"ד אפילו הוא תחת ידו, מחלוקת הפוסקים אי נאמן לומר פרעתי בלא קבעו ושלחו. ולשיטת הרמ"א כתב הודאה שיהי בכל אופן לפס"ד. אבל בקבעו ושלחו אף לשיטת הסמ"ע אפילו לא כתבו עדיין הפס"ד אינו נאמן לומר פרעתי דלא גרע מהודאה, כן מבואר להדיא להמעיין בסמ"ע (סק"ט?). אבל הש"ך (סק"ה?) אפילו בציית דינא, דהיינו לא שלחו אחריו, רק שנתברר שלא פרע כותבין, ועל זה תמה הסמ"ע, שהרי מוכח מדברי המחבר (סעיף ז) שאפילו בא בעת שעדיין ודאי לא פרע אין כותבין. ותיירץ הש"ך (סק"ה?), שיש ב' מקרים, יש מקרה א' מיייר בהודאה ולכן אין כותבין בלא קבעו ושלחו אפילו שנתברר שלא פרע, ועוד מקרה הא דעמד בדין הוי כמלוה בשטר הני מילי היכא דלא צאית דינא ונתברר דלא פרע וכו'. ופירש "לא צאית דינא" היינו ששלחו אחריו ומיייר בהודאה, דלא הוי מלוה בשטר רק בקבעו ושלחו, ומה שכתב "אי נמי ציית דינא" דהיינו אפילו לא שלחו ונתברר דלא פרע, מיייר בפס"ד שהדיינים מחייבים אותו מתוך טענותיהן, דזה הוי קבעו ושלחו כמ"ש הש"ך (סק"ח?), לכן כותבין אפילו בלא שלחו כשנתברר דלא פרע. אלא נראה עומק כוונת הש"ך, שהרי דאם חייבו אותו ה"ב"ד מתוך טענותיהן הוא כקבעו ושלחו, הוא רק לענין זה, אבל בלא קבעו ושלחו כלולי עלימא אינן יכולין לכתוב כלל אפילו כשמודיעין ללוה, מטעם דסא"מ דיינים עליהם רק שם עדים, ואסורין לכתוב כשלא אמר להן כתבו, ודלא כסמ"ע (סק"ט). דס"ל שאפילו בלא קבעו ושלחו כותבין כשנתברר דלא פרע ומודיעין ללוה כמו שכתבתי לעיל (סק"י?), והש"ך ס"ל דאין כותבין אפילו כשמודיעין ללוה, דחיישינן שמא יפרע לו ולא יחוש ליקח השטר מידו ומצא זה תובע אותו בשטר וכו'. ובאמת לפי דברי הש"ך אין לו דין שטר כיון שלא אמר כתבו, ולענין זה כתב הש"ך דדוקא בהודאה בלא קבעו ושלחו אין להם רק שם עדים ואסורין לכתוב בלא כתבו, אבל במקום שבאו התובע והנתבע לדון לפנייהם והדיינים מחייבין אותו מתוך טענותיהם, ודאי שם דיינין עליהם לכתוב בלא ציווי המתחייב. וברור דנאמן לומר פרעתי בפס"ד כל זמן שלא נכתב. דפס"ד גרע מהודאה כשלא הודיעו ללוה. לשאלמה בהודאה לא בא לפני הדיינים לגבות המעות רק שיהיה לו ראיה שלא יהיה יכול לכפור, וההודאה ניתנה לכתוב להיות לראיה, משום הכי הוי ההודאה כשטר ראיה כיון שעומד לכתובה לראיה כמו קנין, משא"כ כשבאין לדון לפני ב"ד כדי לגבות תיכף המעות ולא שינתו לו ראיה, וכיון דקיבל עליו הדין נאמן לטעון שפרע ואפילו בקבעו ושלחו, דבפס"ד אין הפרש כלל בין שלחו ללא שלחו, שם דיינים עליהם, רק כשינתו לו הפס"ד בידיעת הבע"ד אז אינו נאמן לומר פרעתי משום חזקה דהיה לו ליקח הפס"ד מידו. ומה שכתב הש"ך (בסק"ג?) שאפילו לא נכתב אינו נאמן לטעון פרעתי, היינו כשהודיעו ללוה שיכתבו לו. ואתי שפיר דברי הש"ך, דבפס"ד כשנתברר דלא פרע כותבין אפילו בלא קבעו ושלחו כשמודיעין ללוה, משא"כ באודיאה כשלא קבעו ושלחו אין כותבין אפילו כשמודיעין ללוה, משום דשם עדים עליהם ולא מהני כתיבתן בלא ציווי הלוה. אמנם להסמ"ע אפילו בפס"ד בקבעו ושלחו אפילו לא נכתב אינו נאמן לומר פרעתי, כמו בהודאה ממש. משא"כ להש"ך גרע פס"ד שאפילו בקבעו ושלחו נאמן כשלא נכתב. ועיקר נראה להורות כדברי הש"ך, דלא מציינו בשום מקום בפס"ד לחלק בין קבעו ושלחו ללא קבעו ושלחו (תנה"מ).

שמה כבר פרעו - דמיחזי כשיקרא, ולפי האי טעמא כשבא לפני ב"ד כשעדיין ודאי לא פרע לו, משמע דס"ל דכותבין לו פסק דין, אפ"ה לא כותבין לו, שמא יפרע לו ולאחר זמן יתבע אותו, וזה יטעון להד"ם, והוא יוציא הפס"ד ויהיה מוחזק כפרן (סמ"ע), וי"א הטעם שלא כותבין דהוי זילותא לבית דין לכתוב דבר שאין בו צורך (ש"ך).

22 ע"י שר"ע (ח"מ ס' עט ס"ג):
23 ע"י שר"ע (ח"מ ס' עט ס"ה):
24 ע"י שר"ע (ח"מ ס' פז ס"ז):
25 ע"י שר"ע (ח"מ ס' סה ס"ז): הוב"ד לעיל הערה 37.
26 ע"י שר"ע (ח"מ ס' סה ס"ה):
27 ע"י שר"ע (ח"מ ס' נז ס"ב):
28 ע"י שר"ע (ח"מ ס' נז ס"ב):
29 ע"י שר"ע (ח"מ ס' נז ס"ב):

בין קרקע בין מטלטלים כו' - ואם שיעבד נכסיו בלתי אשתו, והן משועבדין לכתובתה, דינו כמו במכר, דמה שיכול למכור לעולם או עד שתאלמן כן הדין בבעל חוב, ועיין לעיל (סי' צז ס"ה) (סמ"ע).
אפילו אם אינו מפורש בשטר - דק"ל (לעיל סי' לט ס"א) אחריות טעות סופר הוא, ששכחו לכתבו, דחזקה הוא דלא שדי המלוה זוזי בכדי (סמ"ע).
מ"ה נראה שרש"י גורס "אסור" במקום "וכי מותר".

מט ע"י הגר"פ: אמר שמואל המוצא שטר הקנאה בשוק יחזירו לבעלים וכו' ואי משום פרעון לא חיישינן לפרעון דאם איתא דפרעיה מקרע הוה קרע ליה. יש להעיר שהרי לעיל ז, א מיייתי ברייתא במצא שטר שנתקיים דלרבנן לא יוציא עולמית דחיישי' לפרעון ולר"י יחזיר למלוה דלא חיישי' לפרעון, והיאך אמר שמואל סתמא דלא חיישי' לפרעון ולא הזכיר שהוא פלוגתא דתנאי לעיל, ועיין ברש"י לעיל שם שמבואר דלמ"ד דחיישי' לפרעון היינו דחיישי' שמא פרעו ונפל מיד המלוה ולא יחזיר עד שיביא ראיה מיד מנפל, וע"כ דלאידך מ"ד פשיטא שנפל מיד המלוה והיינו ממש כד' שמואל כאן דלא חיישי' שנפל מיד המלוה דאם איתא דפרעיה מיקרע הוי קרע ליה ונאף על גב דלעיל שם מיייתי סתירת הברייתות בדעת רבנן ור"י ואיכא מ"ד דאפיך להו, מ"מ הא מיהת דהנך תנאי פליגי בזה, והיאך אמר שמואל סתמא דלא חיישי' לפרעון ולא הזכיר שהוא פלוגתא דתנאי? והיה אפ"ל בזה, דהנה בד' התוס' לעיל יג, ב ד"ה הא מבואר דהנך תנאי מייירי כשהלוה בפנינו וטוען פרוע, וכ"מ גם ברש"י לעיל ז, ב, ומילתא דשמואל מייירי שאין הלוה בפנינו, ולפ"ז "ל דשמואל אמר דהיכא שאין הלוה בפנינו לכ"ע לא חיישי' לפרעון דמשום הך סברא דאיתא דפרעיה מקרע הוה קרע ליה אגן לא ניוחש לפרעון, ופלוגתא דרבנן ור"י לעיל איירי היכא שטוען הלוה פרעתי דבזה ס"ל למ"ד דחיישי' לפרעון דהך סברא דאם איתא דפרעיה לא מהני כנגד טענתו של הלוה, אבל היכא שאין הלוה בפנינו לכ"ע לא חיישי' לפרעון. @@@

ע"י שר"ע (ח"מ ס' לט ס"ט): ב"ד"א שכשהודה בבית דין הוא כמלוה הכתובה בשטר ולפיכך כותבין ונותנים לבעל דינו, כשלא קבל עליו את הדין עד ששלחו והביאותו, כמו שנתבאר, אבל שנים שבאו לדין, ותבע אחד מהם את חברו ואמר ליה: מנה לי בידך, ואמר ליה הנתבע: הן, בין שאמרו הדיינים: חייב אתה ליתן לו, בין שאמרו: צא תן לו, ויצא, ואמר: פרעתי, נאמן, וישבע היסט שפרעו. לפיכך אם חזר התובע לדיינים ואמר: כתבו לי הודאתו, אין כותבין לו, שמא פרעו. (ואפילו למאן דאמר שנאמן לומר: פרעתי, נגד פסק דין, כמו שנתבאר בסמוך, אפילו הכי אין נותנין לו, שמא פרעו).

ביאור: במה דברים אמורים - זה המשך של ס"ז "אם לא היו קבועים ולא שלחו לו" (סמ"ע), כשלא קיבל הדין עד ששלחו אחריו, אפילו יצא מ"ד ולא כתבו לו, שוב אינו נאמן לומר פרעתי, דכל מעשה ב"ד כמאן דנכתב דמי, וכשנתחייב על פי ב"ד הוי כהודאה ששלחו אחריו, אבל כל זה לשיטת המחבר, אמנם ע"י לקמן (סי' עט ס"ב סק"ט?) דעיקר לא כמחבר אלא כל מעשה ב"ד לא אמרינן כנכתב דמי, וכשיצא אחד לכתבו לו, נאמן לומר פרעתי, אם לא כששאל המלוה בפני הלוה שיכתבו לו, דאז נכתב דמי (ש"ך).

אבל שנים שבאו לדין כו' - ר"ל, אף על גב דגם זה שהודה בב"ד מחשב כמלוה בשטר לענין למיטרף לקוחות, משום דמעשה ב"ד יש לו קול, ומיהו הני מילי כשידוע שלא פרע לו, או שהלוה מודה לו שלא פרעו, אבל כשטוען פרעתי, נאמן, בין שאמרו לו הדיינים חייב אתה ליתן לו בין אמר צא תן לו, ועיין מה שכתבתי לקמן (סי' עט ס"ב סק"א?) (סמ"ע), נראה מדברי הסמ"ע, דאף במקום שיכול לטעון פרעתי ואין כותבים לו, טורף מלקוחות, ועי' דבריו לקמן (סי' נא סק"ב?), וסי' ע סק"ט, וסי' עט סק"א?). ואין דבריו נכונים ע"י דברי לקמן (סי' עט סק"ל?) אלא זה רק כמלוה בשטר, או בשלחו אחריו שהזכיר מקודם (סעיף ז), או בנתחייב על פי ב"ד, בענין שהב"ד כותבים לו ואינו נאמן לומר פרעתי, ואז דוקא אמרינן מעשה בית דין יש לו קול (ש"ך).

בין שאמרו הדיינים חייב אתה ליתן לו כו' - פירוש, אף דלשון זה אינו מורה שפשוט היה לדיינים שחייב לו, אלא כאילו אמרו נראה לנו שנתחייב ליתן לו, ושיעיניו תחילה עוד בדיניה, והייתי אומר שלא יהא נאמן לומר שפרעו, וכמ"ש לעיל (סי' כבס ק"ח?) ולקמן (סי' עט סק"ב?) (סמ"ע).

ע"י המשך בהערה נא.

ע"י שר"ע (ח"מ ס' עט ס"ב):

28 ואמר פרעתי נאמן - אפילו אם בא לכתוב לו בעת שעדיין ודאי לא פרע לו, אפ"ה לא יכתבו לו, משום דנאמן לומר פרעתי כל שהודה בלי שליחות הב"ד אחריו, וכשיהיה כתב הודאה בידו לא יהיה נאמן, אבל מדברי הרמ"א נראה דמשוה כתב הודאה לפסק דין (סמ"ע), מש"כ בסמ"ע אפילו אם בא וכו' זה כתוב במחבר לעיל ס"ז, ועיקר אף על גב דאמרינן דעדות בב"ד או הודאה בב"ד כמלוה הכתובה בשטר דמי, הני מילי היכא דלא ציית דינא עד ששלחו אחריו והביאותו לדין, או ציית לדינא ונתברר דלא פרע, אבל היכא דציית לדינא כגון כאן שבאו מעצמם לדין ונפק מבי דינא אדעתיה לקבליה עליה לדינא ובא ואמר פרעתי נאמן, שכן צריכים ב' תנאים, דציית דינא מתחלה ולא שלחו אחריו, וגם נפיק מבי דינא אחר כך וקבל הפסק ולא סירב. ועיין מה שכתבתי לקמן (סי' עט ס"ב סק"ט?). במקום שהנתבע לא רצה ליתן לו מתחילה עד שנתחייב על פי ב"ד שהגידו פסק דינם בזה, או שנתחייב על פי פסק דינם מכח טענתו, בכה"ג לא בעינן שלחו אחריו כנ"ל (ס"ז סק"ה?), ובמקום שלא פסקו הב"ד כלום, אלא שהנתבע מודה לו מיד מעצמו ליתן לו, לא כותבים לו, שזה רק קנין אודיאה (ע"י לעיל סק"ח?) (ש"ך), אבל ממשעבדי גבי מכי עמד בדין, וצ"ע מאימתי גבי, האם זה יתייך מכי עמד בדין הר"ל קלא והר"ל ללקוחות ליזהר שלא לקנות שעה אחר זה, או נימא דאינו גובה אלא מיום מחרתו כמו בשטרית. כיון דגבי שטר היכא

ס עי' שרע' (ח'מ' סי' סה ס"ד): המוצא שטר מתנת בריא או שטר מכר, אפילו אומר הנותן או המוכר שיתנוהו למקבל או ללוקח, לא יתנו לו אלא אם כן פירש במתנה ששייר לעצמו כח שיוכל לחזור בו כל ימיו, כגון שכתב: מהיום אם לא אחזור בי כל ימי חיי, ואם הוא שטר הקנאה שפירש שהקנה לו מיד, אף על פי שלא הגיע השטר לידו, יחזיר, אפילו לא שייר לעצמו שיוכל לחזור. המוצא שטר מתנת שכיב מרע, אם הנותן קיים ואומר שיתנוהו למקבל, יתנוהו לו. ואם מת הנותן, אף על פי שבנו אומר שיתנוהו לו, לא יתנוהו לו אלא אם כן יהיה שטר הקנאה.

ביאור: המוצא כו' לא יתנו לו - כל זה למ"ד אין עדין בחתומיו זכין לו, אבל למ"ד עדין בחתומיו זכין לו, אין חילוק בין שטר הקנאה לשאר שטרות, אלא לעולם כשמודה נותנים לו אם לא בשכ"מ ובבריה, וכן עיקר (ש"ך).

לא יתנו לו - דחיישינן לקנוניא, דשמא אין דעתו שיזכה בו זה אלא נתנו לו כדי שיפקיע בשטר זה מיד מי שנתן או מכר לו זה השדה אחר זמן שנכתב שטר זה. ומשום הכי נראה דגם בזה אם יביא זה המקבל או הלוקח הנזכר בשטר זה ראייה שבא לידו השטר מיום הכתיבה, דמחזירין אותו לידו, ולא הוצרך לפרשו כאן דסמך אמ"ש בדין דלפני זה, אבל בשכ"ח אין מחזירין להמלוה אפילו מביא ראייה שמטא לידו מזמן שכתבו בו, דאכתי איכא למיחש שפרע לו שהרי שט"ח עומד להפרע (סמ"ע), עי' מש"כ לעיל (סי' נו סק"ז, וסי' רנ סק"ב) (ש"ך).

אא"כ פירש במתנה ששייר כו' - ה"ה אם שייר בשטר מכר. והטעם, דאז אם מכר או נתן לאחר אינו יכול להפקיע מידו בשטר זה, דהרי כשמכר או נתן לאחר חזר בו מהראשון (סמ"ע).

שפירש שהקנה לו מיד כו' - דאז ה"ל כשטר שחרור או מתנה הנ"ל שכתבתי (סקמ"ב)? דכשמביא ראייה שבא לידו מזמן כתיבה מחזירין לו וכמ"ש, ובזה א"צ לבוא לידו דה"ל כבא לידו מיד (סמ"ע), עיין מ"ש בזה לעיל (סי' מו סק"ד) (קצה"ח).

אף על פי שלא הגיע השטר לידו כו' - פירוש, אפילו ידוע שלא הגיע לידו, וגם הנותן והמוכר מוחים עתה ליתן לו, אפ"ה יחזיר וכמו שכתבתי לעיל (סי' לט סק"ט) (ש"ך).

המוצא שטר מתנת שכיב מרע כו' - דבשכיב מרע אף שלא פירש ששייר לעצמו כח שיוכל לחזור בו, סתמא כפירושו דמי, וכמ"ש לקמן (סי' רנ ס"ב) (סמ"ע).

אעפ"י שבנו אומר כו' - הטעם, דחיישינן שמא אביו כתב שטר זה ליתן ליד זה המקבל ולא נתן לו, וזה הבן אחר מות אביו נתן שדה זה או מכרו לאחר, ועכשיו נתחרט ובה להפקיע מידו ומשום הכי אמר ליתנו לזה, ואמר שאביו נתנו לו ולא חזר בו, ונמצא שהוא מוקדם לזה שנותן לו הבן (סמ"ע).

אא"כ הוא שטר הקנאה - דאז ה"ל מתנת בריא וזכה בו זה המקבל הנזכר בשטר מיד שכתב לו השטר אעפ"י שלא הגיע לידו, וכמו שכתבתי בסמוך לעיל (סקמ"ד) (סמ"ע).

סא עי' שרע' (ח'מ' סי' רנז ס"ו): מתנת בריא שכתוב בה: מהיום ולאחר מיתה, הרי היא כמתנת שכיב מרע שאינה קונה אלא לאחר מיתה, שמשמע דברים אלו שאעפ"י שקנה הגוף מהיום ואינו יכול לחזור בו, אינו זוכה בו ואוכל פירות אלא לאחר מיתה. הגה: הכותב נכסיו לבנו, והתנה לדור בהם כל ימי חייו, ולהיות ניזון מהן, יכול לדור בהם עם אשתו ושמשים הצריכין אליו. וכן נותנים לו מזונות הצריכים לו, אם אין לו ממקום אחר כפי הנראה לב"ד. ואם מכרו לצורך מזונות, ובא לו ממון אחר, אין צריך שלם מה שלקח.

ביאור: מתנות בריא שכתוב כו' - פירוש, כשעשה קנין סודר על מתנתו כדין מתנת בריא, וקמ"ל דמהני אמירת מהיום דאינו יכול לחזור בו, ואמירתו לאחר מיתה דאינו אוכל המקבל פירות עד לאחר מיתה (סמ"ע).

אינו זוכה בו לאכול פירות - ולא תימא דיש כח לנותן לחזור בו כל ימי חייו כמו שכיב מרע (ט"ז).

לדור בהם עם אשתו - אפילו לא היתה לו אשה בשעה שהתנה כן, דלא עלה על דעתו להיות בלא אשה ובלא שמש והוא יעשה כל מלאכתו בעצמו (סמ"ע), אמנם בניו הקטנים ושאר הנטפלים לו, אינם יכולים לדור שם (סמ"ע וט"ז), תימה, כיון שהתנה שיהיה ניזון מאלו הנכסים מה בכך שיש לו נכסים ממקום אחר. אלא התנאי היה שיוזן מהנכסים כשלא יהיה לו מזונות ממקום אחר, וקמ"ל דאף שבאו לו אחר"כ נכסים ממקום אחר אין צריך להחזיר בעד המזונות שאכל בשעה שלא היו לו נכסים (נתח"מ).

ושמשים הצריכים - פי' או אשתו או שמשו, ולא שניהם, ועי' לקמן סי' שטז ס"א ברמ"א (רע"א).

סב עי' שרע' (ח'מ' סי' סה ס"ח):

אביה, אף על פי שנדוניתא בבית בעלה. וכן אם היתה בוגרת או יתומה או אלמנה, והלכה היא בעצמה מבית אביה לבית בעלה, ואין עמה לא בעלה ולא שלוחיו, ומתה בדרך, אין הבעל יורש אותה. הגה: ו"א דבחצר שלו, או של שניהם, סתם ייחוד הוא לשם נשואין (הר"ן פרק נערה); וחצר שלה, או שאינה של שניהם, סתם ייחוד הוא ללון.

יח לכן נראה דאף דקיי"ל דבעל שאמר גירשתי את אשתי אינו נאמן היינו בדליכא גט אבל היכי דאיכא גט דמסייע כו"ע מודו דנאמן, ומצאתי שכתב כן בתורת חיים, ויש להוכיח כן ממה דפריך הגמ' בגיטין דס"ד וליהימניה לבעל דאמר רחב"א אר"י בעל שאמר גירשתי את אשתי נאמן, וקשה מאי פריך בפשיטות הא קיי"ל דחוששין ואינו נאמן, וע"כ דהיכי דאיכא גט דמסייע הכל מודים דנאמן, ולכן פריך דלזמן מרובה מנלן שזהו הגט שאבד, ויש לומר עוד דמה דקיי"ל דחוששין ולא מהני מה דבידו לגרשה הא כתב הרמב"ם משום דשמא יתכוין לקלקלה או בגט בטל גירשה, וזהו כשאומר סתם גירשתי דשייך לומר בגט בטל גירשה, וכן שייך לומר דיתכוין לקלקלה, אבל כששניהם מודים שהגט שהוא בפנינו כבר נתן הבעל לאשה לא שייך חשש זה, וכן בגיטין דס"ד לא שייך חשש זה וממילא דכ"ז כשאנו יודעים שזה הגט הנמצא הוא שלהם.

ולפ"ז נראה לפ"מ דפסק הרמב"ם בפ"ג מה' גירושין לענין פלוגתא דרבה ור' זירא אי בשיירות מצויות לבד לא יחזיר או דבעינן נמי הוחזקו דמחלק הרמב"ם דבשיירות מצויות מיקרי לאלתר כל שלא הוא אדם שם, ובהוחזקו מיקרי לאלתר כל שלא עבר אדם שם, וכתב המ"מ דפסק כר' זירא רק לחומרא, ולכן בהך ספיקא אם לאלתר הוא כל שלא הוא או לא עבר, פסק דבשיירות מצויות ולא הוחזקו דלרבה כשר ולא מחמרין לומר דעבר ולא הוא הוא לזמן מרובה.

והנה התוס' בד"ה והוא שהוחזקו הקשו במה דמוכח דבאין שיירות מצויות אפ"ל הוחזקו מחזירין דמ"ט יחזיר לאשה כיון ששני יוסף בן שמעון בעיר, ותיצרו דכיון שאנו יודעין שזה אבד גט כאן אין לחוש שגם האחר אבד כיון שאין שיירות מצויות, וזה בברייתא דקתני המביא גט ואבד הימנו, אבל במתני' דדייקין אם אמר תנו נותנים הא לא הוזכר שאנו יודעים שאבד, וצ"ל בכונתם דכיון שמפרשים הא דאם אמר תנו נותנים היינו שהוא רוצה לגרשה עכשיו, ועל זה נאמן הבעל לומר שכתב גט ואבד ממנו דדוקא למפרע אינו נאמן לומר שכבר גירשה, אבל על להבא נאמן כיון שבידו לגרשה, אכן בברייתא דבזמן שהבעל מודה דג"כ אמרינן הכי, וכבר כתבתי דיחזיר לאשה משמע דנאמן שכבר גירשה דבמתני' דהוא רק מדיוקא דתנן ונמלך אפשר לומר כפירוש התוס', אבל לשון יחזיר לאשה לא משמע דהוא ע"מ לגרשה, וא"כ יקשה איך אפשר לאוקמי כשהוחזקו ומ"מ בעינן שיירות מצויות, ועוד דבאמת גם במתני' קשה דאף דלדין גירושין יש לומר דהבעל נאמן כיון שבידו לגרשה, מ"מ בדין מוצא אבדה כיון שהוחזקו שני יוסף בן שמעון מהיכי תיתי יאמין המוצא לזה שמא הוא של אחר שכתב גט לאשתו.

ומצאתי בש"מ שהריטב"א הקשה וז"ל ק"ל כל היכי דהוחזקו ואין שיירות מצויות מנלן דמתיב בהאי טפי מהאי, בשלמא המביא גט כיון דהוחזק זה השליח שעבר בדרך הזה והאחר לא הוחזק בדרך זה נחא, אבל כשלא ראינו לאחד מהם שעבר כאן יותר מחבירו מאי איכא למימר, תירץ מורנו דה"ל בשהוחזק בדרך זה (א' מהם) שעברו שם איש ואשתו וכו' עכ"ל, ונמצא דמה דמוקי רבה ור' זירא מתני' דדייקין דאמר תנו נותנין וברייתא דבזמן שהבעל מודה דמייירי במקום שאין השיירות מצויות הוא כדי לאוקמי אפ"ל כשראינו הבעל ואשתו שהלכו בדרך הזה, דאז מצי מייירי בהוחזקו, אבל בסתמא לא מצי מייירי כלל בהוחזקו, ונראה דהרמב"ם אין צריך לפרש כלל דמייירי בשלא הוחזקו שני יוסף בן שמעון, דכיון דאמר בזמן שהבעל מודה מוכח דהוא רק בעל אחד ואין ספק אלא בינו לבין אשתו, דבסתמא לא מייירי שראינו שהלכו בדרך הזה, וא"כ כל הקושיא הוא רק למה לא התנה הרמב"ם דלא היו שיירות מצויות כיון דפסק בה' גירושין דבשיירות מצויות ולא הוחזקו ג"כ פסול לגרש בו אם לא מצאו לאלתר.

ובזה שפיר נוכל לומר דכיון דמעיקר הדין היה צריך להיות הבעל נאמן שאמר גירשתי את אשתי הואיל ובידו לגרשה, ורק דקיי"ל כמ"ד חוש לה ולא הוא אלא חששא בעלמא, ולכן בזה לא מחמרין כר' זירא דשיירות מצויות מהני למיחש אפילו בלא הוחזקו, וכמו שכ' המ"מ לענין לא עבר אדם שם ושפיר יחזיר לאשה אפ"ל בשיירות מצויות, ומיושב שיטת הרמב"ם שכתב יחזיר לאשה ולא התנה שיהיה לאלתר או שאין שיירות מצויות וכו"ל:

יט כש"י תענית 7 ע"א.